

BIBLIOTECA KRITERION

apare sub îngrijirea lui Domokos Géza

**Csiki
László**

Bunicul vîndut

**În romînește de
Paul Drumar**

**Prefață de
Mircea Ciobanu**

nuvele

EDITURA KRITERION

București, 1980

Coperta: DONE STAN

Csiki László

Cirkusz avagy Búcsú az ifjúságtól, Dacia Könyvkiadó, 1972

Az idegen város, Kriterion Könyvkiadó, 1974

Az eladott nagyapó, Dacia Könyvkiadó, 1978

Prefață

Ceea ce știm despre o anumită realitate ne pune în corelație conflictuală cu realitatea respectivă, atunci cînd capacitatea noastră de implicare este provocată în chip nemijlocit.

Acest adevăr ni s-a impus pe măsură ce înaintam în materia surprinzătoarelor proze semnate de Csiki László. Știm, bunăoară, că înainte de a muri lebedele cîntă. Așa, cel puțin, ne încredințează un număr impresionant de poeți: că aceste plutitoare tac în tot timpul vieții lor, ca să cînte numai o singură oară: înainte de a-și da sufletul. Deci nu facultatea cu pricina le lipsește. Deci natura lebedelor nu este incompatibilă cu muzica. Deci tăcerea lor n-ar fi decît un lung, încordat, minuțios proces de pregătire pentru o singură clipă de cîntec. Dar, ca să tragem această concluzie, altminteri zis ca să putem aluneca pînă aici cu închipuirea, ar trebui mai întîi să aflăm: ceea ce știm despre cîntecul lebedelor ține de realitate (poate fi, adică, verificat cu martori) sau ține de ficțiune și-atunci nu ne rămîne decît să credem fără să cercetăm (să ne aducem aminte că toate afirmațiile poezilor sînt postulate)? Iar dacă sîntem adolescenți și neînstare încă să hotărîm unde sfîrșește realitatea și de unde începe ficțiunea, dacă nu ne-am pierdut cu totul candoarea și, odată cu ea, acel subtil organ ce recepționează partea de ficțiune a oricărei realități, dacă pentru noi încă nu s-a produs ireparabila fisură ce desparte mitul de proza vieții concrete — de ce nu ne-am angaja să cercetăm dacă spunerile poezilor despre cîntecul lebedei sînt adevărate sau nu? Nimic mai impropriu decît să verifici un postulat, nimic mai cu puțință însă, dacă nu ți-ai pierdut cu desăvîrșire candoarea. Ne închipuim că adolescentul din proza ce deschide cartea lui Csiki László a crezut din toată puterea cugetului său în „glasul miraculos, sîngeriu“ al lebedei muribunde. Altminteri cum ar fi îndrăznit să fîgăduiască celor doi prieteni că le va

da prilejul să-l asculte cu propriile lor urechi? Este acesta un efort demonstrativ în care adolescentul (cel blond) se lasă prins, fără să știe că o credință nu se hrănește din argumente, ea fiind numai un dar al sufletului de a rămâne într-o statornică, intimă relație cu „lucrurile care nu se văd“. Ca să obții cîntecul lebedei, nu-i așa, trebuie să-i aștepți îndelung, răbdător, moartea; sau, dacă vremea nu îngăduie amînarea probelor, s-o ucizi tu însuși. Sub presiunea propriei făgăduințe adolescentul (cel blond) va alege ultima soluție, s-ar spune că și îndreptățită (ce experiment nu este și un act de violență?) și eficientă. Curînd, singur pe insulă, va trăi — cu mîinile, însă, pline de sînge și scîrbit de sine — clipa de proză stearpă a evidenței: trufașa, decorativa pasăre nu cîntă! Mîinile pline de sînge, scîrba de sine — iată, în sfîrșit, două limpezi dovezi, dar singurele și pentru o cu totul altă demonstrație. Ce știe acum adolescentul? Că muțenia lebedelor este absolută și, pe deasupra: că și-a pierdut pentru totdeauna credința în cîntecul lor „miraculos, singeriu“. Înițiat al acestui sterp și nesemnificativ adevăr, adolescentul va fi răsplătit cu o înțelegere nouă, și mult mai prețioasă, și-anume că necredința lui nu trebuie să fie răspîndită, că mitul se cuvine a fi întretînut, fie și dacă pentru asta el, necredinciosul, va fi nevoit să intre în pielea unui mistificator. „Se ridică. Deschise și închise gura de cîteva ori, muțește, de parcă ar fi încercat sunetele în gînd, apoi, încetișor, gutural, din ce în ce mai prelung, prinse să cînte [...] Cînta, cînta și între timp se întreba ce-ar fi să plîngă, dar încet, încet cîntecul îi aduse ușurarea.“ În schimbul lepădării sale de o iluzie, adolescentul va cîștiga în prietenii de pe celălalt mal doi credincioși în neasemuitul cîntec al lebedelor.

Am insistat asupra celor cîteva pagini care deschid cartea întrucît ele ni se par hotărîtoare pentru înțelegerea celor mai multe dintre prozele lui Csiki László.

S-ar spune că existența este cu neputință în afara miturilor; că asupra lor trebuie să păstrăm tăcere desăvîrșită; că a nu lăsa să fie preschimbate în obiect de dispută înseamnă că, de fapt, cunoștințele noastre despre noi înșine, despre semenii noștri, despre existența de toate zilele sînt doar o sumă nesfîrșită de aproximații și

prejudecăți asumate, mituri cu alte cuvinte, în absența cărora ne întrebăm cum ar fi posibil să ne descurcăm în labirintul din ce în ce mai complicat al realității. Cum să supraviețuiești într-un oraș străin, într-o realitate — vrea să spună povestitorul — cu totul necunoscută, decît bizuindu-te pe ceea ce știai mai dinainte despre propriile tale mituri adică. Be (acest nume: prelungirea unei inițiale, vrînd probabil să sugereze că personajul din Orașul străin este și ne va rămîne un necunoscut pînă la capătul povestirii) se trezește din somn. Ar fi acesta singurul moment de necontrazis al aventurii lui. Înrest — un șir nesfîrșit de fapte și imagini care tind să se organizeze într-o realitate de altă lege și lume. Că spațiul ce-l înconjoară în momentul trezirii este chiar sala de așteptare a unei gări devine cu greu (și nu pe de-a-ntregul) o certitudine, în urmarea unui oarecare efort deductiv. Că insul care l-a trezit este un controlor — de asemenea. Că este duminică Be își dă cu părerea aruncînd o privire pe fereastră — și, îndubitabil, numai într-o dimineață de duminică părinții își trimit copiii după sifoane, numai duminică „bătrîne cu biografii misterioase“ își scot la plimbare pudelii. Că este vară își dă seama întrînd în incinta unei grădini (aici se salvează de urmărirea controlorilor) și luînd aminte la niște meri plini de rod. Fixarea în timp și spațiu a străinului Be este de parte însă de a-l scoate din provizorat. De aici încolo imaginile și evenimentele se vor ține lanț, dar pentru că timp spre a le verifica consistența lipsește personajului, tot ceea ce va atinge de aici încolo retina lui va fi o succesiune de vedenii. Grădina unde Be se adăpostește este o vedenie, una în care totul se petrece „după cuviință“, conform unui model de viață și de mișcare: mai exact, Csiki László își introduce personajul într-o priveștițe constituită după reguli prestabilite: „Be îi zări printre trunchiurile văruite și frunzele lucitoare, veneau cu pături, cu sacoșe, cu sticle de vin, mai întîi bărbații, apoi copiii dînd fuga tot mereu înainte după fluturi, după gîze, apoi două femei și la urmă o a treia. Cele două femei își făceau de lucru cu o pălărie mare, violetă, o încercau, fără oglindă. Îndărătul lor merge o femeie, cu burta flască, împingea un cărucior pe care, din cînd în

cînd, îl sălta pe roțile dindărăt și spunea niște vorbe, adresate probabil pruncului din cărucior, care dădea din picioare și nu pricepea nimic. Nici Be nu înțelegea graiul acestor oameni destul de fericiți, dar îi era de ajuns să vadă această fericire aparentă. Perechea mai vîrstnică trebuia să fi fost proprietarii grădinii, cea tînără, băiatul și nora, iar cea mai tînără dintre femei poate fiica, dintr-o pricină oarecare de una singură. Se apropiiau, încet, cu copiii, cu sticlele, cu păturile lor.“

Vedenia, să recunoaștem, este paradisiacă, dar numai întrucît Be nu are acces dincolo de acoperămintul superficial al lucrurilor. Modelul unui perfect „dejun pe iarbă“, a fost alcătuit pentru a ne oferi ochiului și nu înțelegerii. Și aici este locul să facem distincția între a contempla o priveliște și a avea o vedenie, între puțința de a pricepe în chip activ rostul unui peisaj (sau de a-i atribui, după voie, un sens, ceea ce este totuna), și între a trăi în fața aceluiași peisaj, simțămîntul ce ți s-a interzis, libera trecere spre enigma ce-i justifică netulburata desfășurare. Puterea de implicare (despre care pomeneam la începutul acestor pagini) îi este refuzată rătăcitorului Be. Singura lui libertate (doar pentru puțină vreme): aceea de a răspunde cu presupuneri conturilor de neînțeles ce-i asaltează vizualitatea. Astfel, locuri comune (bătrîne îmbrăcate în haine groase și negre, stînd la porțile unor case colbuite, bărbați care repară, prin curți, motociclete sau albii de rufe, inși „cu înfățișare de pensionari“ supraveghind gunoaie în flăcări, vagoane de locuit, dinăuntru cărora „niște oameni bărboși făceau tot felul de semne“) așadar locuri comune pentru marginile oricărui oraș devin fragmente dintr-un spectacol absurd. Csiki László are grijă — este un fel de a spune — să treacă pe dinaintea străinului Be scene în exclusivitate tipice; are, însă, nu mai puțină grijă — pe cît străinul Be înaintează spre centrul orașului — să rezeze acestuia orice puncte de comunicare cu ambianța. Citim: „O grădină publică în toată puterea cuvîntului (s. n.).“ Sau: „Bețivul zăcea pe soclu, răsucit, aidoma unei statui care pînă mai adineaori amenințase cerul cu pumnii strînși, iar acum o muiașe căldura. Era un bețiv reglementar (s. n.), veche cunoștință a tuturor, cu obrazul neras, ca-

feniu, bolnav, fără îndoială (s. n.) de ficat, cărunt, cu mâinile destul de umflate, cu niște degete parcă umplute cu cîlți.“ : „În față se înălța însă o clădire cu aspect de hotel, și era chiar un hotel, recunoaștere care-l umplu de fericire. Hotelurile și gările sînt pretutindeni la fel (s. n.), intri și ieși prin aceeași ușă aparent mereu cunoscută, peste tot se fiție aceiași turiști nemilos bărbierii și aceiași pasageri în tranzit, nervoși, cu bagajele și femeile lor.“ Ceea ce știm despre grădinile publice, despre bețivi, despre gări, hoteluri ș.a.m.d. nu mai neli-niștește pe nimeni; toate acestea au mitologia lor la care apelăm instinctiv. Este zestrea noastră de prejudecăți care ne apără de trăiri incomode (ne înlesnește impactul cu realitatea) or, tocmai pe acest eficace mijloc de autoapărare nu se poate bizui Be. Imaginile prin care străbate el nu sînt nicidecum noi, dar pentru că par alcătuite numai din suprafețe, devin neliniștitoare și ca dintr-o altă lume. Be privește și numai atît, nesprijinit decît arareori și neconcludent de cîte o amintire (mai exact, de cîte un termen de comparație); în vreme ce, treptat, teama că într-un asemenea spațiu se poate întîmpla orice pune stăpînire pe cititor. Ce ascunde această aparență de viață și de mișcare? Întrebarea este a cititorului, cu atît mai legitimă cu cît personajul nu și-o pune niciodată dintr-un motiv care ne scapă, cu siguranță însă întemeiat. În astfel de condiții, realitatea, oricît de abil ne-ar înșela aspectul ei firesc, se descarcă de atributele vieții, ca să se preschimbe în ficțiune. O perfectă punere la cale, un ingenios eșafodaj de simulacru, iată ce pare să fie „orașul străin“ — dar din voința cui? Mecanismul de produs vedenii funcționează fără conținere în virtutea unui scop fără îndoială teribil — ca să le suporti există doar o singură cale: să nu te întrebi asupra rostului lor — și Be, care li se abandonează, cu privirea atinsă de stigmatul apatiei, se inițiază în știința ciudată a acceptării. Să întrebi înseamnă să te împotrivești; ori, puterea de judecată a rătăcitorului Be abia mai pîlpîie, și este rîndul nostru să ne întrebăm dacă nu cumva și el se numără printre cei ce au priceput că dintr-un labirint nu poți ieși făcînd uz de darul gîndirii articulate, ci greșind, conformîndu-te adică ilogicelor sale meandre. „Cred că din

acele fabuloase labirinturi... n-au izbutit să iasă decît cei ce-au greșit: labirintul era conceput în așa fel încît să-i contrazică, pas cu pas, cotitură cu cotitură pe cei înzestrați cu judecată «lucidă». Să deruteze spiritele sistematice. Mințile reglementare. Creierile disciplinate. [...] Ca să ieși viu din labirint, trebuie să-ți ratezi propria logică, s-o iei razna, să dai greș, însă de-a binelea, nu orișicum. Cred că eroii, în general, au rămas acolo pentru totdeauna, deoarece erau niște tipi consecvenți, nu puteau, și nu voiau să greșească. De ieșit au ieșit mai mult cei bolnavi, suferinzii și slăbănogii.” Este părerea personajului care se mărturisește în Asociații libere. Am transcris-o pentru că ea explică întreaga conduită a rătăcitorului Be. Din ce se hrănește însă tensiunea nuvelei, din ce în ce mai strînsă spre capătul ei, dacă, după cum am văzut, în raportul Be-oraș nu se întrevăd nici măcar în germene semnele vreunui conflict, dacă a vedea și a nu înțelege, această permanentă constrîngere nu provoacă nici o perturbare pe toată durata inadecvării lui Be la peisaj? Acceptarea are treptele și adîncimile ei, pe care Be le coboară enunțîndu-și tot mai arareori că specia lui este eminamente interogativă. În finalul nuvelei îl vom găsi pe treapta cea mai de jos a puterii sale de acceptare — există, constatăm, și o astfel de virtute! — cu organele mirării extirpate, redus la propria sa vizualitate și fericit tocmai de aceea.

Ceea ce știm despre o anumită realitate — spuneam — ne pune într-o situație conflictuală cu realitatea respectivă, atunci cînd capacitatea noastră de implicare este solicitată în chip nemijlocit. Cum am văzut, puținul pe care Be îl știe despre orașe se risipește la cel dintîi semn că lumea în care a pătruns îl va adopta doar sub rezerva desăvîrșitei lui neparticipări (sau tot atît de bine: sub rezerva desăvîrșitei lui indiferențe) la conținut. „Nu există ceva mai frumos decît o dragoste într-un oraș necunoscut” — afirmă personajul din Frumosele iubiri. Ca și credința în cîntecul lebedelor este și această afirmație o prejudecată și un bun coagulant de mitologie. Proprietarul mai sus transcrisei prejudecăți va proceda la verificarea ei (în felul adolescentului blond din compactele pagini care ne-au cucerit pentru citirea

întregii cărți) și va descinde într-un oraș necunoscut, cu intenția fățiș exprimată de a căuta „o asemenea dragoste“. Ce știe însă, mai dinainte, personajul din Frumoasele iubiri? „Că poveștile astea sînt atît de asemănătoare încît nici nu-ți mai amintești cum au început“; că, odată instalat într-una din aceste povești „ai un plăcut sentiment de primejdie vecin cu tristețea și dorul, te afli mereu pe picior de plecare [...], pătrunzi în apartamente răcoroase, încăpătoare, în care mobila pare indestructibilă, te sprijini cu o mîină de capacul pianului și bei cafeaua întremată cu un strop de brandy“; că în mod obligatoriu „trebuie să ai drept cadru un orașel veritabil, să beneficiezi, pe cît posibil, de liniștea și seninătatea verii tîrzii sau a începutului toamnei“; că, pentru perfectă desfășurare a lucrurilor „nu e nevoie de o femeie frumoasă și pasionată, ci mai degrabă de o fetișcană oarecare, timidă sau de o văduvă tînără“ — și așa mai departe, toate rostite cu fermitate și cu încredințarea nedisimulată că, odată stăpîn pe aceste reguli (ale unui cod parcă sau ale unui rețetar) este cu neputință să nu trăiești miracolul îndeplinirilor. Odată descins în „orașelul acela“, la un anotimp corespunzător („vara era pe sfîrșite“), insul nu are nici o îndoială că săvîrșește un act obligatoriu, că se supune unui proces de inițiere fără de care viitoarea lui biografie s-ar alcătui cu o dimensiune mai puțin. Be este un rătăcitor și, ca un rătăcitor, parcurge meandrele orașului în afara oricărui program (mai mult: în absența oricărei intenții de program). Personajul din Frumoasele iubiri este un căutător, intrarea lui în oraș are un scop și terenul pe care pășește de aceea este solid; și aici realității i se remarcă tipicurile („gospodine cu rochii din crêpe de Chine“, „cu sacoșele în mîini, probabil) [s. n.] în așteptarea bărbaților care dăduseră fuga să ia niște vin vărsat, pentru acasă —, fetișcane ațînîndu-se braț la braț, două cîte două și fluturîndu-și fustele și părul clătît cu oțet“ ș.a.m.d.), aceste tipicuri ale vieții nu amenință, însă, ca în Orașul străin să-și piardă corporalitatea; vrem să spunem, ele rămîn în stăpînirea personajului și au exact conținutul ce le atribuie libera lui voință. Și asta, pentru că așteptarea insului se îndreaptă spre un scop bine determinat; pen-

tru că memoria lui, trează, este în măsură să emită termeni de comparație pentru fiecare contur întâlnit; pentru că starea perfectă de funcționare a simțurilor sale („eram bucuros că vedeam, că auzeam, că aveam toate simțurile intacte“) contribuie și ea la organizarea în mod diferențiat și firesc a spațiului înconjurător. Nu mai lipsește, pentru ca povestea de dragoste să se poarte în ritmul prestabilit, decît femeia, „o fetișcană oarecare, timidă“, sau „o tînără văduvă, care să aibă, în orice caz (s. n.), o familie dornică de vizite, sumedenie de mătuși amuzante și «prietenii de odinioară»“. Deruta personajului începe exact în momentul cînd întîmplarea decide elementul esențial din programul posibilei sale inițieri. „După un timp [e seară, n.n.) la oarecare distanță de mine s-a oprit o femeie mai în vîrstă, fardată, cu o poșetă de piele scorojită într-o mînă, cu gambele săgetate, probabil, de fulgerele albastrii ale varicelilor, și eu, în lipsă de altă preocupare, am început s-o privesc.“ Ceea ce știe el despre obiectul „frumoaselor iubiri“ se risipește la cel dintîi contact cu oferta hazardului. Chipul jignitor al particularului! Nu femeia îl întîmpină, ci o anumită femeie, cu o anumită biografie, o străină în toată legea și nici pe departe asemănătoare cu fetișcana sau tînăra văduvă din povestea ce se anunța la îndemîna oricui. Apelul la amintire va avea de data aceasta semnificația căutării — în regimul urgenței — a unui punct de sprijin. Portretului real al vîrstnicei ființe (aici este locul să elogiem arta portretistului Csiki László) i se adaugă linii și tente ipotetice, furnizate de memoria în alertă a personajului. Și asta pentru că ființa trebuie — și cît mai grabnic! — să intre în cadrele suportabile ale familiarului. Tot ceea ce știe personajul despre vîrstnicele sale mătuși concură la modelarea unei individualități umane cu puțință de a fi contemplată. Invariantul urmărit cu minuție în toate suprafețele lui îi scapă cu toate acestea. Omul, este sigur acum, nu întrevește în nocturna apariție ființa pe care însuși codul de inițiere s-ar fi cuvenit să i-o scoată în cale; față în față cu batjocoritoare ofertă a întîmplării, nu-i rămîne decît să se apere ca de o tulburătoare agresiune — și să apară construind din elementele altor biografii (mult ase-

mănătoarele biografii ale mătușilor sale) o biografie și un mod de viață pe măsura — așa își închipuie omul! — vrednicei de compasiune femei, aceeași care îi va da tot mai strânse, tot mai amenințătoare tîrcoale.

Dialogul cu necunoscuta se va produce în scurtă vreme; un schimb de vorbe, altul și decît cel proiectat înaintea intrării în oraș, și decît cel pe care l-am fi putut bănuî în funcție de ipoteticul desen moral al „frumoasei [...] de odinioară“. De două ori contrazis, omul primește plata pentru cutezanța de a fi încercat să caute proba vie a credinței lui în existența orășelelor „tocmai potrivite pentru o dragoste domestică, potolită“.

„Piața e pustie, e seară, spațiu dereticat de un ecou friguros. E o întunecime nenuanțată, lipsită de repere și, brusc, am senzația vidului. Privirea îmi rătăcește, nu se poate agăța de nimic. Doar în dreptul vitrinelor mă ivesc și eu în lumină, parcă multiplicat de întunericul zidurilor.“

Realitatea, trainică în urmă cu niște ceasuri, devine într-o singură clipă ficțiune neliniștitoare. Căutătorul din Frumoasele iubiri intră fără preliminarii în condiția rătăcitorului Be. Punțile dintre el și mediu s-au ridicat. De aici înainte omului i se poate întîmpla orice. Și i se întîmplă, într-adevăr, una dintre acele imprevizibile, absurde înscenări ce presupunem că se pot declanșa oricînd în visele noastre rele sau între decorurile deșerte ale vestitului domn de Chirico.

Mircea Ciobanu

Adolescenți

Porniseră înainte de răsăritul soarelui, la ceasul când răcoarea se adună din umbră. Coboriseră dealul în șir indian, firele lungi, umede ale ierbii le biciuiau picioarele pînă sus, la marginea pantalonilor scurți, apoi, pe aleile presărate cu pietriș ale stațiunii, praful le pătrunse în încălțări înțepîndu-le tălpile. Lunganul mergea în frunte, cu cuțitul la șold, în urma lui pășea mărunț un băiat oacheș cu ochii mari. Un adolescent greoi, cu părul țepos, încheia șirul.

În largul lacului artificial, în adăpostul de sîrmă, lebedele încă mai dormeau cu ciocurile vîrîte sub aripi. Nu erau lăsate la apă decît în cursul zilei, ca niște lente vapoare de hîrtie albă, iar băieții se mirau că nu le trecea prin cap să-și ia zborul.

Se apropiară de mal fără să-și vorbească. Tăceau, de parcă s-ar fi temut că secretul lor ar putea fi furat de vreo ureche străină.

Pe malul lacului băiețandru cel slab și înalt se dezbracă, rămase în slip, apoi își puse însă și centura cu cuțitul și-și dădu drumul în apă. Se lăsă de îndată la fund ca să-și deprindă trupul cu frigul fierbinte, reveni și începu să înoate fără zgomot spre insulă. Nu s-ar fi putut folosi de podeț, căci era închis la ora aceasta, și-apoi nici n-ar fi fost interesant.

Țeposul se așează pe o piatră și-și scoase țigările pricăjite. Oacheșul stătea rezemat de un trunchi, ar fi vrut să-i spună să-i dea să tragă și el un fum, dar nu era convins că asta îi liniștește într-adevăr nervii. Așa că se mulțumi să stea acolo și să încerce să zărească insula prin perdeaua lăptoasă a ceții.

Blondul alunecă de mai multe ori îndărăt pe malul povîrnit al insulei — tuleiele îl zgîriară pe piept și pe burtă —, dar izbuti în cele din urmă să se aburce. Găsi de îndată ușa cuștii și se miră că nu era prevăzută cu

lacăt; simțea o veritabilă decepție că nu avea prilejul să se folosească de cuțit. Întinse mîna, încă din prag, după cea mai apropiată siluetă albă. Lebăda făcu un salt stîngaci într-o parte, mai mult mătăhăia, și, pentru prima oară, băiatul se întrebă de ce li s-o fi spunînd de fapt lebede acestor gîște lipsite de abilitate, neînstare nici măcar să se înalțe...

Pasărea se împotriva din răputeri chiar și după ce îi pusese deja cuțitul la gît. Băiatul o zgîlții, apoi o strînse cu nădejde între genunchi; așa se tăiau la ei acasă și găinile, asta o făcea însă întotdeauna doar taică-său, el nu îndrăznise încă să încerce.

Nu-i putea răzbi gîtul neverosimil de lung și de subțire. Era gata-gata să se lase păgubaș cînd simți pe mînă un fel de căldură grea. Trăgea încet lama cuțitului, aștepta să audă din clipă în clipă glasul miraculos, sîngeriu. Cîntecul lebedei. Eliberă capul păsării, ca nu cumva să înăbușe cîntecul, însă nu se auzea decît vuietul brazilor de deasupra. Erau brazi foarte înalți.

Pasărea se lăsă moale, se întinse pe jos, ca un braț de cîrpe albe. Băiatul stătea nemișcat în preajma ei, ținea strîns cuțitul, degetele picioarelor sale zgrepțanau spasmodic pămîntul. Rămase așa multă vreme.

Într-un tîrziu se aplecă, privi cu ochii mijiți pasărea. Simți ceva ca un cheag suindu-se dinspre stomac înspre coșul pieptului, îl apăsă de parcă ar fi vrut să i-l strîngă și să i-l desfacă în același timp, apoi îi cuprinse și creierul. Apucă brusc vietatea cu gîtul crestă și-i reteză capul dintr-o singură mișcare. Îl aruncă departe, în apă, apoi se întoarse spre gîsca decapitată și o izbi cu piciorul.

Îiera greață. Se așeză pe iarba umedă — ședea așa, cu genunchii la gură și icnea.

Abia mult mai tîrziu își aduse aminte că tovarășii lui de pe mal așteptau cîntecul lebedei, glasul acela miraculos, care avea culoarea sîngelui și pe care li-l făgăduise, începea să se lumineze.

Cei de pe mal așteptau cîntecul lebedei. Băiatul zgîria pămîntul cu vîrfurile cuțitului. În jurul lui creștea o tăcere intensă, o liniște ca de spital: foarte albă.

Arborii și băieții stăteau nemișcați pe malul lacului. Adolescentul înalt și blond aproape că îi vedea.

Se ridică. Deschise și închise gura de cîteva ori, muștește, de parcă ar fi încercat sunetele în gînd, apoi, încetișor, gutural, din ce în ce mai prelung, prinse să cînte. Expulza cîntecul din sine cu tot mai multă putere.

Cînta, cînta și între timp se întreba ce-ar fi să plîngă, dar încet, încet cîntecul îi aduse ușurarea.

Femeia, copilul și bărbatul

Într-o bună seară, bărbatul își făcu apariția la noi, în odaia mai mică a casei bătrîne, printre mobilele înghesuite care umpluseră deja de vînătăi coapsele mari ale mamei și nu cruțaseră nici umerii mei ascuțiți, zicînd că e un vechi prieten de-al tatei, drept care mama: „*Ai fost* vechiul lui prieten, ai fost, dragul meu“ — căci tata fusese dat dispărut în război, ceea ce era mai rău chiar și decît dacă ar fi căzut în vreo bătălie anume și i s-ar fi înscris numele pe undeva, pe vreun monument dintr-alea care împînziseră lumea, aveam și noi unul, în marginea satului, și, eventual, ne-am fi ales de pe urma lui și cu o pensie (pe care la început poștașul o înmînează cu distinsă compasiune, mai apoi însă satul începe să clevească, cică femeia și-a aflat norocul prin moartea bărbatului, zău așa, are și-un nume, are și bani, ce-i mai trebuie?), dar așa trebuie să-l aștepți, să treacă anii și tu să stai să-l aștepți, căci au fost atîtea cazuri, unii s-au întors și după cinci, ba chiar și după zece ani, încît și taică-meu putea sosi odată și-odată, într-o zi, cu trenul, cu o căruță sau pe jos, căci și alții veniseră fiecare în felul lui, cu obrajii vineți de strădania briciului, poate nițel încărunțiți (moșnegii, ca moșnegii: „Bărbatul fără militărie ca fără urechi, vezi că și pe tine te-a luat țînc și te-a adus om în toată firea“), clipind colo, în pragul casei, minunîndu-se de cît de mare s-a făcut copilul, pe care el nici nu l-a văzut vreodată, dar fără îndoială că l-a visat, nevenindu-i să creadă că nevastă-sa nu s-a dus încă după vreun altul, deși — repetă el, pentru a o suta oară, poate — a fost și regina balului, pe vremuri, frumoasă fată, multora li se scurgeau ochii după ea, ba unul își pusese în gînd să aștepte pînă are s-o vadă văduvă, căci, zicea el, oamenii de soiul lui taică-meu fie că-și fac singuri de petrecanie, fie că-și pierd urma în lumea largă, într-o bună zi, nu-și iau nici măcar niște schimburi, se duc și ia-i de unde nu-s, iar el avea timp be-

rechet și poate era chiar mai bine să aștepte să treacă vremea, pentru că maică-mea — care pe atunci mai era încă regina balului la un maial al camerei de meserii — nu se va ține toată viața atât de mîndră, va lăsa mofturile și se va mulțumi și cu el, chiar dacă nu era atât de chipeș și de băftos ca taică-meu, căci taică-meu fusese un bărbat frumos și un om de succes, îi ieșeau toate cum scrie la carte, numai cît puneia mîna, poate de aceea se și temea maică-mea de clipa revederii, de ziua în care el avea să reapară încărunit și cu obrajii vineți de strădania briciului și cu niște haine ponosite, cenușii, atîrînd pe el ca vai de lume, veșminte de căpătat, moștenite, fără îndoială — credea și zicea maică-mea — de la vreun prizonier mort poate de tifos, căci ea știe că hainele celor închiși se păstrează în mici rasteluri numerotate, se țin oricîta vreme, chiar și „pe viață“, mirosul de naftalină și de insecticid nu le mai părăsește niciodată, iar din cauză că au stat îngrămădite ani de zile în acea mică despărțitură fierul de călcat nu le mai poate netezi, „să le dăm de pomană atunci zărghitului ăluia care ne taie lemnele“, așa se întîmplă — zicea mama —, ea cunoștea toate astea, căci fusese odată să aștepte o rudă de-a noastră să iasă de la închisoare, atunci le-a văzut, și omul a ieșit tot așa, cu obrajii curați bătînd în vinețiu, desigur, și cu o foaie de drum pînă acasă — dar ăsta mai avea în plus și niște hîrtii foarte drăguțe, cică de reabilitare, căci îl băgaseră la pîrnaie dintr-o greșeală și-apoi, evident, își ceruseră scuze, îi tot ofereau slujbă și așa mai departe, dar el nu și nu, căci se ținea tare mîndru, era și el ca taică-meu sau ca maică-mea, căci în familia asta a lor — în numeroasa familie a mamei — mîndria constituia un fel de criteriu, mîndria le deosebea de celelalte fete din orășel, altfel tot atât de lipite pămîntului și iluziei — sărăcie pe care în lumea actuală nu te mai rușinezi să ți-o recunoști — și pe care le „îmbolnăvise“ faptul că dînsa — maică-mea — se măritase cu un om mîndru și frumos, căruia îi mergeau toate din plin, pînă a nu i se fi pierdut urma în război, lucru mai rău decît toate relele la un loc, căci cine știe cît mai trebuie să stai așa, să-l aștepți.

Vorbea despre absența de mai mulți ani a tatălui meu de parcă acesta ar fi ieșit doar să dea o raită prin sat, pe la cîrciumă, de unde l-ai și putea chema acasă la o adică, numai că tata nu i-ar fi îngăduit una ca asta, n-ar fi iertat-o dacă s-ar fi pomenit cu ea după el, mama în schimb părea dispusă să-l ierte și pentru această întîrziere, ceea ce se potrivea întru totul regulilor, legilor după care-și făcuseră ei viața — și vorbea, vorbea, îl potopea cu vorbe pe omul ăsta, care dădea întruna din cap, povestea, relata, comenta, căci de luni de zile abia dacă ne călcaseră pragul unul, cel mult doi oaspeți și, cum ședeam acolo într-un colț al patului, nu-mi mai puteam da seama nici eu dacă le auzisem pe toate acestea adineaori, din gura ei, sau le recompuneam doar, acum, cînd cîte-o vorbă de-a mamei stîrnea în memorie ecoul unor întîmplări de atîtea ori reluate.

Bărbatul vorbea și el în cele din urmă, cu vocea ușor răgușită de lunga tăcere:

— Lagărul de prizonieri nu e închisoare, acolo nu există haine civile, zise, apoi o rugă pe mama să-i dea voie să se descalțe, căci i se umflaseră picioarele de atîta umblet. Afară, în frig, labele picioarelor i se zgîrceau — explică el —, iar de cîte ori intra prin casele țaranilor, ca să încheie contractele pentru carne, în timp ce se tocmea cu ei, în bucătăria încinsă — „căci ăștia nu ți-ar face foc în odăi nici în ruptul capului, pe alea le țin așa, le dichisesc o viață întreagă, pentru ca să-i întindă acolo pe năsălie, preferă să doarmă în cuhnie, claie peste grămadă“ — se umflau iar din cauza căldurii, căci trebuia să șadă așa, cu picioarele atîrnînd pe sub mesele alea pline de firimituri, nu și le putea aburca măcar pe un scăunel și nici vîrî în papucii de casă, pe care, dimpreună cu pijamaua, îi avea întotdeauna asupra lui, într-o servietă. Intra și în cîte douăzeci de locuri pe zi, după aceea hai din nou afară, în ger, sau în zăpada clisoasă, seara îl ardeau labele picioarelor, vinele pulsau, groase, albastrii, ghetete noi, luate abia în iarna asta, îl strîngeau fără milă.

— Să torni în ele niște spirit cînd te-ncalți, toarnă-l direct pe ciorapi și, după ce umbli așa un timp, ai să vezi că se lasă pielea, zise maică-mea.

— E o idee, zise bărbatul, da, da, adăugă, preocupat însă parcă de cu totul altceva. O servi pe mama cu țigări, îi săltă pînă în dreptul feței un pachet cu țigări din cele ieftine, apoi surîse. Scuze, zise și se aplecă asupra servietei sale pîntecoase, prevăzută cu cataramă și încuietori, scoase de lîngă pijama și papuci o cutie începută cu țigări străine, cu filtrul prelung, le aranjă cu un bobîrnac și împinse cutia spre maică-mea. Astea-s pentru femeile frumoase, asta-i partea lor, zise, și pescui din servietă și o brichetă sclipitoare, ca să-i ofere un foc, dar nu mai avea benzină în ea. Nu prea am prilejul să mă întîlnesc cu femei frumoase, zise. Așa că focul mi se termină și de la sine.

Maică-mea acceptă o țigară, trase din ea, își dădu capul pe spate într-un fel pe care nu i-l știusem pînă acum și întrebă așa, între două fumuri:

— Chiar nu știai că bărbatu-meu a fost dat dispărut?

Bărbatul se ridică, începu să-și miște degetele în șosete, apoi se dezbracă de sacou — și-l scoase de parcă s-ar fi strecurat afară din el —, îl așează pe spătarul scaunului, slăbi și nodul regulat al cravatei aducîndu-l pînă la mijlocul pieptului.

— Mi-e silă să port cravată — zise, dar pe țărani îi impresionează. Face cît o hîrtie oficială.

Apoi fumară iar și abia într-un tîrziu bărbatul răspunse la întrebare:

— Știam de Jóska și eu că a dispărut, toată lumea știa, căci le-a fost drag tuturor.

Maică-mea lăsă țigara din mînă și începură să-i pice lacrimile. Bărbatul — de parcă ar fi știut încă de cînd văzuse țigara poposind pe marginea farfurioarei înflo-rate că o va învinge plînsul — se întinse pe deasupra mesei mari, cu furnirul cojit și o apucă de încheietură, iar cu cealaltă mînă, fără să fi dat drumul țigării sale cu filtrul muiat de salivă, atinse de cîteva ori, ușurel, mîna maică-mi, o pălmuia cu gingășie, de parcă ea ar fi fost una dintre femeile acelea fără cunoștință, salvate din îmbrățișarea apelor, apoi o luă de umeri și o zgîlți, de parcă ar fi vrut s-o scuture de lacrimile ce le mai avea într-însa, ca nu cumva — cine știe? — lacrimile astea s-o înece.

— Dar a trecut atîta vreme! Sînt ani și ani de atunci, pînă și prietenii l-au uitat, sărmanul.

— Și dumneata? întrebă maică-mea.

— Eu chiar că am uitat tot. Vezi, am trecut pe-aici de parcă el ar mai fi în viață și ar fi încă prietenul meu. Nu-i așa?

Apoi rămase un timp cu privirile ațintite spre ușă, „poate dă Dumnezeu și-l vedem că apare așa, deodată“, în orice caz, așa simțea el acum, căci nici măcar nu-și putea imagina că au trecut toate, pentru totdeauna, că e posibil să-ți vină prietenii în vizită și tu să nu fii aici, să-i cîstești cu niște țuică de prune, așa ceva chiar că nu se poate și nu se poate nici să fi „lăsat aici, de izbeliște, o femeie cu un copil“.

Vorbele astea o făcură pe maică-mea să izbucnească iarăși în plîns, iar pe mine să mă gîndesc la cantorul schiop, cu năravul lui de a lungi fără noimă pomelnicele — eu mergeam pe lîngă preot cu cădelnița sau purtam crucea, în față, înveșmîntat în sfită tivită cu dantelă —, încît, spunea și tot spunea învățătorul, era clar că înșiruirea asta a rubedeniilor de toate felurile se făcea doar întru desferecarea lacrimilor și dezghiocarea pungilor, căci așa e lumea, așa-s oamenii, le place ca mortul să poată fi socotit de fiecare dată drept mortul lor, nu să stea pe margine, ca niște simpli chibiți la jalea altora.

— Dar poate că n-a murit, zise mama și întinse mîna după țigară. Poate că-i încă viu, poate că vine, tot vine spre casă tăindu-și drum prin nemărginirea troienită. Lucrul ăsta e de-a dreptul îngrozitor. E tot ce poate fi mai rău. Ar fi mai bine chiar și dacă aş avea siguranța că a murit.

— Trebuie să uităm, lucrurile astea s-au petrecut tare de mult. Eu am uitat totul, pentru că așa trebuie. Uitarea e ca o supapă de siguranță.

Apoi bărbatul începu iar să vorbească, după a treia frază izbucni chiar în rîs, căci era vorba de el însuși și de treburile acelea vechi de care acum părea că-și aducea aminte doar așa, din amabilitate. În ceea ce îl privea, îl culeseseră întîmplător, de pe stradă — zise —,

căci el se dumirise din vreme de unde bate vîntul — „nu degeaba îmi plăcea mie să vînez, înainte de război, pe vremea cînd încă mai era și vînat, cînd încă nu-l băgaseră în sperieți cu minele lor nenorocite“ —, așa că s-a pomenit și el luat și dus în prizonierat, „și știi, dragă Magda, pe-atunci nu era de mirare“, izbucnea cîte-o epidemie prin vagoanele alea pentru vite, piereau prizonierii, sau izbuteau să desfacă în cîte-o noapte podeaua vagonului și-și dădeau drumul pe-acolo — cîtiva pe care dizenteria sau vreo altă boală nu-i slăbise definitiv —, și-atunci se completa efectivul cu dezertori care tîndăleau pe lîngă calea ferată, căci statistica e statistică și principalul e să ieși întotdeauna la socoteală, nemai-vorbînd de faptul că au adunat astfel și o mulțime de soldați care-și luaseră lumea-n cap și că, la urma urmei, au ajuns acolo tocmai cei care trebuiau să ajungă. Așa s-a trîntit ușa vagonului și în urma lui, apoi au călătorit cale de vreo trei săptămîni, căci „lumea-i mare“ — atunci a văzut și el că era într-adevăr mare, căci nici după trei săptămîni nu ajunseseră la capătul drumului, umblau tot pe pămîntul învingătorilor, tot prin lume, și pare-se că lumea n-avea de gînd să piară de sub roțile vagonului aceleia pentru vite —, noapte de noapte gerul îi lipea hainele de podeaua vagonului, și așa a ajuns și el să voiajeze, „pe degeaba, zău așa, dragă Magda“, să cunoască viața, căci viața n-o poți cunoaște decît dacă nu mai ai nimic în afara vieții, în nici un caz străbătînd lumea în fel de fel de vehicule de lux, lucru pe care ar putea să-l facă și el la ora actuală, căci cine are poate, un fost funcționar de la județ i-a și oferit un Ford canadian cu caroserie de lemn, pe care l-a ținut pînă deunăzi într-o șură iar benzina i-a mîncat carburatorul, ei bine, uite că n-are nevoie, nu dorește să vadă viața, și-apoi pe țărani cu care are el de-a face, pentru carne, cravata îi impresionează exact cît trebuie, o limuzină ar fi mult prea impozantă, i-ar speria, nici n-ar mai putea sta de vorbă cu ei, pentru că aștia cum te văd că circuli cu altceva decît cu mașini de tăiat lemne sau cu vreun Topolino de doi bani, intră la bănuieli, încep să te privească așa, pe sub sprîncene, încît „e mai sănătos să călătorești per pedes, pe picioare, dragă Magda,

dar, bineînțeles, îți dai seama că acum am glumit“. Singurele obiecte pe care și le lua cu sine erau pijamaua și papucii, căci trăia mereu cu speranța că va putea petrece noaptea într-o casă mai răsărită, dar de cele mai multe ori și-o petrecea doar cu speranța. Pe altul poate că l-ar apuca deznădejdea văzîndu-se așa, la patruzeci de ani fără nimic, nici tu familie, nici măcar o legătură stabilă, dar ăștia probabil că de atunci au făcut și hemoroizi, iar seara, înainte de culcare, își pregătesc pe un scaun lenjeria de corp călduroasă, căci trăiesc mereu cu frica-n sîn că vin să-i ridice și să-i ia așa, fără schimburile indispensabile, și să-i ducă undeva pe vreo zece ani de zile, ohoho, teribilă catastrofă, nu? Bineînțeles că n-ar vărsa nimeni lacrimi în urma lor și bineînțeles că nimeni nu are nevoie de ispășirea unor căcăcioși dintr-ăștia. Cît despre el, nu, mersi, n-are nevoie de nimic, degeaba se plîng tovarășii lui de vîrstă, prietenul lui cel mai bun rămîne ciomagul ăsta în capătul căruia a bătut zece cuie cu vîrfurile în afară, încît seamănă cu razele stelelor din tablouri, cu steaua asta ține la respect cîinii „care-și închipuie că eu sînt luna și mă latră“, căci, vorba ceea: „cîinele nu fuge de colac, ci de ciomag“, așa că „mă și întreb cîteodată ce-oi fi eu, colacul ori ciomagul?“ și cînd se reped asupra-i numai ce le scoate în calea botului bîta înghimpată, s-a întîmplat de cîteva ori ca fiara, tot clămpănind, să se și prindă în cele zece raze ale steluței și să nu-i mai poată da drumul — „așa pățim și noi, oamenii, în anumite privințe“ —, ar fi trebuit să pună el mîna, să caște fâlcile namilei de dulău, care însă, furios din cauza durerii și disperat de furie cum era, sută-n sută că l-ar fi mușcat — „așa e și omul, uneori“ —, a preferat deci să-i facă de petrecanie acolo, la marginea satului, pe întuneric, l-aomorît mai întîi în bătaie și-abia după aceea i-a scos din gură bățul, care nu avea nici o vină, era un băț drept și cinstit. Iar țărani stăteau, cum stau ei, în preajmă și se hlizeau, cel puțin așa i se păruse mai întîi, că se distrau pe seama lui, ce-i drept, nu se auzea nici o vorbă și nici nu se îndemnase nimeni să-i dea o mîna de ajutor, doar la urmă de tot s-a apropiat un om scurt în picioare, cică să-i dea banii pe cîine, căci

ăla fusese cîinele lui, „ultimul bun din propria sa gospodărie particulară“. Dar nici scundacul cu pricina nu i s-a adresat decît după ce el apucase deja să omoare cîinele, deşi cu siguranţă că s-a aflat tot timpul acolo, împreună cu ceilalţi, trăgînd poate uşurel din ţigară şi fără să scoată o vorbă. Pare probabil că-şi făcuse socoteala să pună mîna pe nişte bani nemunciţi, dar el n-a vrut să-i dea nimic, aşa că omul se puse pe scandal, începu să ţipe şi să ridice pretenţii, iar ceilalţi, care văzuseră totul şi se hliziseră, sau cel puţin aşa i se părea lui, că rîdeau, se apucară acum să-i cînte şi ei în strună, îi dădeau dreptate scundacului şi-i înjurau pe oraşeni, care-şi închipuie că pot prăpădi nepedepsiţi cîinii poporului şi nu vor nici măcar să plătească. Lucrurile luaseră o întorsătură urită, aşa că a luat şi el ciomagul şi l-a ridicat asupra scundacului, şi numai ce-l vede că-şi deschide haina la piept şi începe să urle: „Aici să mă păleşti, aici să mă păleşti“. Stătea în mijlocul drumului, în dreptul cîntarului, şi la urmă striga deja „aici să trageţi“, iar ceilalţi scuipară şi se risipiră încetîşor în beznă. S-a liniştit şi scundacul, a tras o înjurătură, apoi l-arugat să-i plătească un rachiou alb la bufet şi va fi totul în regulă. Atunci, i-a tras şi el un scuipat.

— Şi uite-aşa am ajuns eu aici, zise bărbatul şi zîmbi iar.

— Cred că nu-i uşoară munca asta pe care o faci, a zis maică-mea şi a strivit chiştocul în farfurie.

— Vezi, la ţigările astea străine nu se rupe filtrul cînd le stingi. Se aplecă peste masă, pînă aproape de mama, încît fruntea lui roşcată, cu părul rărit, aproape că se atîngea de părul ei clătît cu oţet, şi începu să fărîmiţeze restul ţigării deasupra farfuriioarei, repetînd: „Păi nu, păi nu?...“ Apoi se lăsă la locul lui, pe scaun, şi se sprijini de spătar. Cred că nu-i uşor aşa, fără bărbat, zise.

— Ți se boţeşte haina, îl avertiză maică-mea şi trecu în spatele lui, ca să i-o scoată de pe scaun.

Bărbatul o mîngîie pe mînă şi mai spuse o dată:

— Cred că nu-i uşor aşa, fără bărbat.

Şi în timpul ăsta continua să rîdă cu dinţii lui regu-
laţi, pe care abia mai tîrziu i-am descoperit că erau

falși și mi-am adus aminte de cineva care avea o dantură la fel de frumoasă și și-o punea în fiecare seară într-un pahar cu apă, iar fiu-său — un flăcăiandru care-mi arătase un stilou cu femeii care se dezbrăcau în pielea goală, deși ne era interzis să posedăm astfel de stilouri, nu numai din pricina femeilor care se tot dezbrăcau și îmbrăcau, ci și pentru că se spunea că le lansau americanii și că erau infectate —, flăcăiandrul râdea, cică ce se face taică-său noaptea fără dinți, iar taică-său de colo: să nu-i poarte lui de grijă, că încă nu-i moșneag, doar nevastă-sa, mama băiatului, e babă, însă nu-i nici o nenorocire, există o rezolvare pentru toate, și râdeau, și fiul, și tatăl. Eu mi-am închipuit atunci că pricepusem ceva despre care nimeni nu-mi mai vorbise, iar bărbatul mă compătimea: „Păcat de tine că crești așa, fără un bărbat care să te învețe, ar trebui să mă ocup nițel de tine“, însă, de cum am priceput, mi s-a și făcut lehamite, nici n-am mai vrut să cred că băiatul i-a spus una ca asta lui taică-său — că oare ce s-o fi făcând el noaptea fără dinți —, nu-i puteam da crezare, poate pentru că eu n-aș fi vorbit niciodată astfel cu tata, dacă aș fi avut tată, nici dacă aș fi fost de-acum ditamai flăcăul și aș fi tîndălit și eu pe sub grădini povestindu-le celor mai mici decît mine despre țiganca din capul satului, cît era ea de jengoasă, dar dată dracului, cum ne povestise băiețandrul cu pricina. Mama mă tot ferea de el — poate pentru că flăcăul ăsta a venit o dată sub geamul ei și a strigat — era beat —: „Mai înduplecă-te și mata, cucoană, că face și omul de la țară cît făcea bărbatul matală pe care l-au mîncat viermii, iar femeile put toate la fel, eu unul însă nu-s mofturos, cucoană“, mama nu voia să mă vadă umblînd cu flăcăul ăsta, deși, dacă mă gîndesc bine, nici măcar nu era încă flăcău, era doar un copilandru mai răsărit, repetase de două ori clasa a șaptea și nu mai avea curaj s-o atace și pentru a treia oară, tot satul vorbea că taică-său aranjase și cu milițianul să nu-l ia pe sus la școală, să nu mai abată brațul legii asupra copilului, căci la anul va împlini și el optsprezece ani și treaba asta nu va mai fi obligatorie.

— Începuseși să ne spui cum a fost în prizonierat, zise mama. Pe dumneata te ascult cu plăcere, dar țărani

ăștia nu știu decît să-și verse năduful și să cînte cînd își aduc aminte de așa ceva, și se îndeasă toți să-ți spună cît au fost ei de isteți, ce-au făcut și ce-au dres de-au izbutit să se întoarcă vii acasă. E adevărat că unii erau atît de slăbiți încît au căzut în latrină, s-au înecat în...?

— E adevărat — zise bărbatul, sau, în orice caz, nu e deloc exclus. Și poți să mă crezi că trebuia să fii într-adevăr isteț acolo ca să apuci să te mai întorci și-acasă. De data asta țaranii au pe de-a-ntregul dreptate. Acolo chiar că era democrație. Pînă-n pînzele albe... Selecție naturală. Aveai snagă, te descurcai, n-aveai, o-ncurcai.

Bărbatul înălță fruntea, aruncă o privire în jur, îmi veni în minte o frază de prin cărți: „un surîs ușor, poate puțin trufaș, îi juca în colțul buzelor“, și, de parcă m-ar fi remarcat pînă și pe mine, acolo, pe pat, sub etajera ticsită de Jules Verne și Karl May, repetă:

— Te descurcai sau o-ncurcai. Așa mergeau lucrurile. Sărmanul Jóska. În ceea ce mă privește, eu zic că și democrația e un fel de selecție naturală.

— Dumneata ai urmat la Universitate? — întrebă mama și simțea, cu adevărat, admirația din glasul ei.

Bărbatul își lăsa privirile să rătăcească, și le sălta pe deasupra creștetului maică-mi, acolo, pe perete, atîrna portretul din tinerețe al tatălui meu, cel care „o încurcase“, numai la el putea să se uite, presupunînd că se uita la ceva anume, apoi începu să se legene încet pe scaun, dosul mîinii sprijinite de brațul scaunului se legăna de asemenea, cu țigară cu tot, se legăna și trupul, capul, toate măduarele acelui trup mătăhălos se legănau pe scaun, arcurile scrișneau, iar el se legăna înainte, cu balans din ce în ce mai mare, mai avîntat, cuprins parcă de fericire, apoi izbucni în rîs și curmă pendularea.

— Voi din ce trăiți? — întrebă.

— O scoatem la capăt, zise mama. Fapt e că n-am cerut pensie după Jóska.

— Dumneata ai ceva studii la bază? — întrebă bărbatul, iar eu mi-am dat seama că egalase, era unu la unu, căci bănuiam deja că aici se desfășoară un fel de

întrecere, numai că nu pricepeam ce fel de meci era ăsta și care-i era rostul. Cred că nu ți-e ușor așa, singură, fără bărbat, zise iarăși bărbatul.

— Nu mi-e ușor, răspunse mama, însă de data asta nu mai puse capul în piept, ca atunci când le povestea prietenilor ei învățători despre viața noastră, ci dimpotrivă, îl înălța, ca un cerb în bătaia vîntului pe ștergarele brodate, cu un fel de mîndrie nu lipsită de prudență, ținînd cont mereu de o primejdie necunoscută, care trebuia neapărat să se simtă în aer.

Trecuseră cîteva luni de zile de cînd maică-mea era fără slujbă și umbla să-și facă rost de una, căci „în democrația asta a voastră“ se cereau studii, mai ales în anumite locuri de muncă, de exemplu, în biroul acela de lîngă dispensar, cu podelele sale impregnate cu motorină, fosta locuință a unui vechil, pe care o transformată în instituție și unde lucrase mama, dar mama nu avea școală, ea nu-l avea decît pe taică-meu, omul acela mîndru și căruia-i mergeau toate din plin și care, odinioară, nu-i dăduse voie să lucreze și n-ar îngădui nici acum ca ea să umble să se căciulească în fața „ăstora“, pentru că el — tata — ar fi găsit o rezolvare și-aici, ar fi ieșit oricum și oricînd deasupra, dar i s-a pierdut urma, acolo, în război, „a-ncurcat-o“, căci există două lucruri pe care nu ți le poate lua nimeni: meseria și mîndria, iar tata le-a avut pe amîndouă, și tocmai de aceea va trebui să fac în așa fel încît să le am și eu. Ne duceam zilele în vechea casă din bîrne, camera mai mare i-o închiriasem unei învățătoare tinere și durduli, care era plecată-n concediu undeva, la oraș, astfel că ne puteam îngădui să ședem acum, seara, cu omul ăsta, aici, în odaia care ne aparținea și nu ne aparținea în același timp, dar care nu mai păstra amintirea nimănui, căci mobila greoaie, masa cu furnirul bășicat și husele ce prinseseră lustru nu mai erau ca pe vremea lui taică-meu, iar dantelele, milieurile, pernele, fleacurile astea ale învățătoarei erau lipsite de personalitate, nu te duceau cu gîndul la nimenea. Cît despre Jules Verne și Karl May, cărțile mi le dăruise învățătorul — cel care-și bătuse joc de interminabilele cuvîntări ale cantorului —, mi le dăduse după ce fiul lui a sărit în aer călcînd pe o mină uitată. Le păs-

tram tot aici, deasupra recamierului, pe o etajeră, și le mai răsfoia și învățătoarea cînd era pe-acasă. La școală, de fiecare dată cînd vreun învățător nou mă întreba, așteptînd cu vîrfurile creionului sprijinit de tăblia mesei, lîngă caietul cu rubrici, „în ce condiții locuiți?” eu trebuia să răspund că avem două camere, confort, știam însă și că mai vechile cunoștințe aveau să corecteze însemnarea noului dascăl odată întors în cancelarie, căci toată lumea ne cunoștea, așa că rămîneam tot cu o singură cameră, ceea ce nu mă împiedicase totuși să-mi formez cu timpul convingerea că „două camere, confort” reprezintă, pe baza unei convenții tacite, locuința oricărui copil de intelectual, căci toți dădeau același răspuns la școală.

Uneori găseam dimineața, între ferestre, felurite lucruri de-ale gurii, carne, caltaboși, sîngerete, atenții învelite în bucăți de pînză țesută în casă ori în hîrtie de ambalaj, cafenie. Ori de cîte ori se nimerea să taie cineva în sat vreun porc sau — în mare taină — un vițel, ne alegeam și noi cu cîte ceva, și nu reușeam să ne dumirim de la cine, doar că nu putea să fie mereu una și aceeași persoană. Mama zicea că toate astea erau din cauză că sătenii îl respectau foarte mult pe taică-meu, care știa să le vorbească pe limba lor și-i sfătuisese de bine în numeroase rînduri, el, care ar fi ieșit oricînd și oricum deasupra, dar a murit totuși — adică nici măcar n-a murit, ci pur și simplu a dispărut, iar asta e mai rău decît toate, unii se apucaseră să spună și că de fapt ar trăi, doar că nu mai vrea să se întoarcă acasă, la familia lui, însă povești dintr-astea se scorneau despre toți soldații cărora li se pierduse urma în război, și cred că acum, după mai bine de treisprezece ani, mama îl aștepta cu atît mai vîrtos cu cît carnea cu pricina, caltaboșii, sîngeretele îi aduceau aminte de el și de respectul sătenilor, dimineață de dimineață, deși la prînz i se întîmpla să rămînă așa, pironită și numai ce o vedeai că dă mîncarea afară din gură. Carnea asta, caltaboșii, cîrnații, sîngeretele voiau parcă să spună că tata trăiește pe undeva, constituiau singura mărturie, aproape cu valoare de veste, referitoare la el, încît trebuia să se întoarcă, să-și facă apariția într-o zi și să plătească după cuviință, și pentru cele bune,

și pentru cele rele. Tocmai de aceea trebuia și mama să-l aștepte. Se întâmpla nu o dată să stingă lumina și să rămână la pîndă ghemuită în pat, ca să-i surprindă pe cei ce ne aduceau de mîncare — nouă, „văduvei și orfanului“ —, iar cînd izbutea să recunoască un chip sau altul, dimineața, în timp ce eu mă pregăteam să mă duc la școală, improviza lungi istorii despre ele și despre binefacerile tatei, „astea nu-s decît viclenii, băiete, în orice caz mulți își fac socoteala că merită, pentru că știu că taică-tău nu rămîne niciodată dator“, așadar toată lumea era convinsă că tata se va întoarce, iar dacă așa credea lumea nici nu putea fi altfel. Iată cum ne duceam noi zilele.

— Îmi vine greu așa, singură, i se adresă acum mama bărbatului. Mi-am închipuit că adormisem în timp ce ei continuau să stea de vorbă, șezînd de-acum alături pe singurul scaun încăpător din odaie, deși încăpeau doar cu cîte-o jumătate de dos, înghesuiți, lipiți unul de altul, iar eu, privindu-i, am încercat să găsesc firul care să mă conducă pînă aici, la acest scaun, dar n-am izbutit, și-atunci mi-am zis că dormisem, căci pe-atunci nu știam că te poți gîndi la ale tale în vreme ce alții stau de vorbă în preajma ta — eram binecrescut, cuviincios, pantofarul îmi spunea și el tot mereu: „Nu semeni cu taică-tău, băiete“ —, nu știam că amintirea poate fi declanșată de un singur cuvînt sau chiar de un gest, de un miros (în orice caz, de cîte ori auzeam cuvîntul „ceapă“ îmi aduceam aminte de somnolența care mă apuca la utrenie, deși nu aveam nici o experiență care să fi aruncat o punte între acestea două), nu știam că e posibil să fii luat așa deodată, și scos pur și simplu dintre cei din preajmă, dus printre cu totul alți oameni, pe care, poate, nici nu i-ai mai văzut vreodată la față, căci cu puțină fantezie pe tărîmul amintirii poți retrăi și lucruri ce n-au avut loc — totuși nu e pură imaginație, ci, mai degrabă, un soi de trecut —, lucruri pe care a doua zi le comentează toată lumea, de parcă s-ar fi petrecut cu adevărat. Mama mi-a spus într-o zi că toți cei ce-și cunosc amintirile sînt bătrîni.

Mama maică-mi e bătrînă, a venit odată pe la noi, în „noroîstea asta“, a tras perdelele, „ca să nu se holbeze toți nespălații“ și a zis că trebuie să cerem pensie după

tata, căci tot a murit, iar dacă-i mort se cheamă că a avut parte de-o moarte eroică, drept care mama a zis că toate bune și frumoase, dar n-avem hîrtie la mîină. Bunica însă știa una și bună, cică de vreme ce tot a ajuns erou, măcar să vezi și tu un folos de pe urma haimanalei ăleia. Iar mama: n-avem hîrtie. Și bunica: nici despre mariaj n-ați avut chiar din prima zi, chestie pe care s-au și luat după aceea la ceartă. Îi tot dădeau cu hîrtia, ca și bărbatul ăsta de-acum, zice: „Oricine poate avea minte, dar nu toată lumea are hîrtie în acest sens“, și-i explica mamică-mi — cu mîna pe umărul ei — că trebuie să știi să te descurci, nu trebuie să te lași să ajungi ca din cauză că odinioară, din întîmplare sau datorită condițiilor, nu ți-ai putut face studiile, să te tragă în piept, și așa mi-am dat seama că mama apucase deja să-i mărturisească și că nu avea calificare, lucru pe care chiar că nu-l prea spusese oricui, semn că și în hîrțiile mele de la școală figuram tot ca „intelectual“.

Iar bunica, de cîte ori ne călca pragul, părea că nu vine decît să mai spună cîte ceva despre moartea eroică a lui taică-meu și să strîmbe din nas. O dată, chiar în plină discuție despre eroism, untura de la omletă a sărit pe plită, iar bunica s-a repezit afară, i se făcuse greață, și ne-a murdărit tot cerdacul, căci era o cucoană, și, în timp ce ea icnea și se scremea să borască, mamică-mea a surîs și a zis: „Nici tacă-tău nu suporta mirosul ăsta de ars, iar dacă mai era și băut, ferească Dumnezeu, i se făcea rău și de la un strop de untură“, și în ceea ce mă privește a fost tot ce-am aflat mai îndeaproape despre tata, căci ascultînd icnetele bunică-mi mi-l puteam închipui și pe el comportîndu-se aidoma restului lumii, și nu numai ieșind oricum și oricînd deasupra și ținîndu-se mîndru. Cînd băiețandrul acela, care, beat fiind, îi strigase mamică-mi tot felul de vorbe, mi-a dat și mie să beau niște vin și mie mi-a venit să vomez în josul gardului, nu m-am putut gîndi deloc la mîndrie, degeaba îmi spusese mamică-mea de atîtea ori că nouă, celor din familia noastră, ne rămîne numai mîndria, nimic altceva, mi-a fost pur și simplu frică, atîta tot, am îngăimat o rugăciune acolo, lîngă gard, Doamne, fă să se termine odată, încredințat însă că n-are să se termine niciodată, doar dacă aș muri,

și atunci am crezut că-mi va fi dat chiar să mor acolo, în preajma gardului, și-i tot dădeam cu rugăciunea iar flăcăul se strica de rîs, mama m-a dus la doctor, să vadă de ce-s bolnav, doctorul însă a rîs, mi-a săltat bărbia cu două degete și a zis: „E beat. Dar să nu-l bați“.

— Magda, îi spuse maică-mi bărbatul. Magda — și o bătea ușurel pe mîină, și ședeau pe singurul scaun mare, care le era mic, nu încăpea cele două jumătăți posterioare ale lor, strîns lipite pe scaun, căci amîndoi erau voinici și cele două jumătăți ale lor erau mai mari decît dosul unui om întreg. Magda, acum nu-mi mai aduc aminte, acum nu mai are nici un sens.

— Încă nu cred că e cazul să-mi spui Magda, a zis maică-mea și s-a sculat de pe scaun.

Abia acum am văzut ce trup mare avea într-adevăr, frumos proporționat în mărimea lui, cu șolduri imense și mijloc subțire — dar puternic și el —, iar culoarea știam deja, se asemena cu carnația femeilor văzute în reproducerile după maestrul Renașterii, ușor estompată, ca a unor cămăși albe purtate puțin — nu mă puteam gîndi la nimic altceva — și mi-am zis că ar trebui s-o mai pîndesc o dată cînd lasă lumina aprinsă (căci o lăsa deseori aprinsă, îi era frică noaptea pe întuneric, singură, eu dormeam sau ea credea că adormisem, oricum, n-aș fi putut s-o apăr de primejdiile necunoscute), să mă conving că avea într-adevăr culoarea aceea ușor evazivă a lenjeriei purtate. Acum însă trupul acesta teribil părea să emane un abur înțepător, iar bărbatul — cu mîndriacelui care se știe cauza neastîmpărului fierbinte ce se isca în adînc — părea să-l aspire prin nările-i largi. Îmi adusei aminte din nou de strigătul băiețandrului beat, într-o noapte îndepărtată: Femeile put toate la fel, eu unul însă nu-s mofturos, cucoană. Și, cum o vedeam așa, stînd la jumătatea distanței dintre noi doi, cu șoldurile sale imense, cu fața întoarsă spre el, cum o priveam eu așa din spate, mi se făcu deodată teamă de ea, mă fulgeră gîndul că la un moment dat se va prăbuși peste mine, că mă voi pomeni îngropat sub acest trup de femeie, atît de mare încît ar fi fost capabil să mai poarte și acum în pîntec întregul meu trup de treisprezece ani.

— Copilul trebuie să se ducă la culcare, nu? — întreabă bărbatul.

Mama își îndreptă atenția asupra mea — pentru prima oară în seara aceea —, se întoarse și porni alene spre mine, iar eu îi urmăream umbra și vedeam cu groază că mă înghite și mă-ntrebam dacă nu cumva se va prăbuși totuși și trupul ei, așa cum îmi imaginasem și mă temeam că ar fi posibil, dar ea se mărgini să-mi pună mîna pe cap, să-mi răvășească părul și eu, simțindu-i degetele, mișcarea lor vie, am început deodată să plîng. Îmi era rușine, îmi era teamă și eram furios că plîngeam, dar plîngeam înainte. Se apropie și bărbatul, îmi puse și el mîna pe cap — mîinile li se schimbă pe capul meu —, avea o palmă mare, umflată, pielea-i aspră, tăbăcită îmi agăța firele părului. Am dat la o parte mîna asta străină, oare îmi aplecase capul încît bărbia mă înțepa în coșul pieptului. Mama zise:

— E un copil ciudat, este mult prea sensibil.

— Ar trebui să se ducă la culcare, nu? — întreabă bărbatul pentru a doua oară, dar se feri să mă mai atingă cu mîna lui aspră, umflată.

— E în vacanță, zise mama, poate să mai rămînă.

M-am dat jos de pe pat.

— Mă culc, am zis. Nu e nevoie de mine aici.

Eram mîndru că reușisem să le servesc niște cuvinte parcă scoase din cărți și asta îi puse într-adevăr în încercătură, bărbatul bolmoji niște vorbe, „îți merge mintea, frățioare“ sau așa ceva, iar mama încercă să rîdă.

— Mai stai și tu pe-aici, zise ea. Uite că nenea nici nu și-a terminat povestea cu prizonieratul. Trebuie să afli și tu, ești bărbat. Și poate că și taică-tău e pe-acolo, pe undeva. Sătenii ăștia nu știu să povestească, ei, de cîte ori vine vorba, oftează, chipurile să-și înecă amarul și apoi se apucă să cînte.

Se aplecă asupra mea, brusc, aproape ca într-o cădere, mă luă în brațe și mă sui frumușel pe patul pe care șezusem pînă adineaori. Apoi se reaseză pe scaun, singură, cu trupul acela al ei uriaș, își sprijini bărbia în palmă și așteaptă ca bărbatul să-și reia povestirea, deși se vedea cît colo că acesta nu avea nici un chef să continue istoria prizonieratului și nici o altă istorie, nici nu făcea

vreo încercare să-și adune gândurile, zăbovea acolo, lângă masă, cu cravata bleagă, și-și mișca degetele de la picioare în șosetele sale de lână.

— Ce-ai pățit? — întrebă maică-mea și rîse.

Nimic, dădu bărbatul din umeri, nu pățise nimic, se așeză de partea cealaltă a mesei și se uită la maică-mea cu capul plecat și, cum se holba el așa, de jos în sus, părea că i se scrîntiseră ochii, apoi începu să dea din cap, da, da, bine, bine, da, da.

— S-a făcut, zise. Am să vă zic de-un singur lucru, ca să audă și copilul. La urma urmei, e băiat mare, nu? Nici el nu mai trebuie să se ducă la culcare, nu? Sau nu încă.

Frămînta între degete o țigară dintr-alea străine, cu filtrul lung, tutunul se risipea pe covor. Întinse pachetul spre mama, dar dînsa făcu un gest de parcă s-ar fi ferit de o muscă. Pe sub masă, vedeam picioarele bărbatului frecîndu-se unul de altul și m-am gîndit că vinele încă tot îi mai pulsau probabil din cauza frigului și a ghetelor și mi-a venit să-l compătimesc.

— Lună de lună, trebuia să ne prezentăm la baraca sanitară, ne dezbrăcau în pielea goală și ne încolonau, ni se atingeau trupurile și mie-mi venea să-mi vărs mâțele de atingerea acelor trupuri de bărbați cu pielea uscată, fierbinte sau rece și lipicioasă, vîscoasă. Cu un ac lung ne vîrau cîte-o injecție în spate și dacă se întîmpla ca vreunul să sîsîie doctorul îi trăgea o cizmă în dos și se prăpădea de rîs la auzul plesnetului loviturii. Nu știa nimeni de ce ni se făceau injecțiile astea, dar erau unii care spuneau că pentru ca să nu murim, căci trebuia să dea socoteală pentru noi, în virtutea nu știu cărei convenții internaționale. Mai tîrziu, cînd am aflat adevărul despre injecțiile pe care ni le tot făceau cu acul acela lung, am înțeles că presupunerea respectivă — că adică ne înțepau tocmai ca să nu murim — picase destul de aproape de realitate. Căci după un timp am observat că nu mai simțeam lipsa femeilor, mă părăsise dorința și i-am întreat și pe ceilalți și mi-au spus că și lor li se întîmplase la fel, seara stăteam de vorbă întrebîndu-ne dacă vom mai redeveni vreodată bărbați și povesteam despre femeile cu care am avut de-a face — am povestit și eu, despre toate

cele de care îmi puteam aduce aminte, cu toate că altfel sînt foarte discret în probleme de genul ăsta. Ba am povestit chiar și despre femei pe care mi le născocesc în timp ce vorbeam, și tot așa, pînă la un moment dat, cînd cineva a zis că asta e curată perversiune, vorbăria asta despre femei, amintirile și scornelile unor bărbați care nici nu sînt bărbați și nu e deloc sigur că vor mai fi vreodată, dar nici după aceea n-am renunțat la povești, doar că ne adunam mai puțini o dată, în grupuri mai mici, apoi, într-un tîrziu, treaba s-a destrămat de la șine, deveniserăm apatici și nu ne mai interesau femeile. Îmi era teamă că n-am să mă mai pot apropia în viața mea de o femeie, știam însă și că acolo, atunci, în împrejurările acelea era mai bine așa, teama era mai ușor de suportat decît neputința sau dorul. În felul acesta mai aveam o șansă pentru a rămîne în viață. Apoi am ajuns și eu acasă, și o bună bucată de vreme n-am îndrăznit nici să ridic ochii la vreo femeie, mîncam, făceam gimnastică, nu puneam gura pe băutură, duceam o viață rațională, căci știam mai presus de orice că bărbatul, dacă e bărbat, într-adevăr, nu poate trăi fără femeie. În decurs de un an m-am pus pe picioare, dar încă tot nu mă apropiam de femei decît așa, ca un băiețandru care ar face-o pentru prima oară. Eram exact ca în adolescență, ca și cum n-aș fi avut de-a face cu femeile niciodată. În orice caz însă, cred că organismul meu a profitat de pe urma odihnei.

Bărbatul se opri și rîse scurt.

Maică-mea ridică privirea.

— Oare îți mai aduci aminte de mine? — întrebă.

În acest fel reuși să urnească din nou convorbirea. Bărbatul se avîntă iar în spațiul povestirii, abordînd amintirile în maniera sa de acrobat, și iată-l vorbind despre maică-mea, care pe atunci încă nici nu-mi era mamă, căci eu nici nu existam, și, pentru o clipă, mi se păru inacceptabil și de neimaginat ca ea să fi putut ființa și fără mine, dar bărbatul îi dovedea existența, într-un mod aproape documentar, înverșunîndu-se parcă să-și stoarcă memoria de date, să îngrămădească dovezi peste dovezi, apoi m-am gîndit și la trupul uriaș al mamei, trup din care emana aburul acela înțepător, și am înțeles

că ea existase cu adevărat și înainte, că fusese în lume și pe vremea cînd eu nu eram și chiar și mai înainte, poate că dintotdeauna și de aceea mă temeam acum și mai mult de ea și deodată m-am trezit cu convingerea că dacă aș fi avut tată nu mi-ar fi trecut prin minte nimic din toate acestea, căci existența tatălui meu ar fi constituit o asigurare și în privința vieții anterioare a mamei-mi.

Iar bărbatul povestea despre mama, care pe atunci mai era încă tînăra, purta pălării cu boruri largi, iar în excursii se ținea întotdeauna puțin mai la o parte, în timp ce restul grupului se distra, ea stătea pe margine și-și privea bărbatul, care a fost întotdeauna un om de succes („Să mă ierți, Magda, însă am impresia că-l priveai nu atît cu o mare dragoste, ci cu o mare frică, poate pentru ca să nu se întîmple să-ți plece într-o bună zi și, iată, tot a plecat.“), dar atitudinea asta a mamei era bună și pentru ca să atragă toate privilegii, ale prietenilor rămași văduvi de timpuriu sau ale tînărului medic stagiar, căci dacă te uiți mai mult timp la o femeie solitară, mai curînd sau mai tîrziu sfîrșești prin a te îndrăgosti de ea. Povestea despre cum ședea mama în capul mesei, duminica, la prînzurile sărbătorești cu mulțime de invitați, veneau oaspeții buluc, veneau și vechii amici de la oraș, iar celelalte femei, micuțe și neînsemnate, neveste model („Să mă ierți, Magda, că o spun de-a dreptul, dar astea sînt, oricum, întîmplări de demult.“), se uitau la mama cu ochii aburiți de ciudă, plîngeau și-și rîdeau în același timp de ea știind, drept compensație, și ele cîte ceva despre aventurile și afacerile bărbatului ei, căci era un om de succes, dar și de viață și avea și niște teorii despre poligamia firească a masculului.

— Și ce-ți mai amintești dumneata? — îl întrepruse mama.

Bărbatul tăcu cîteva secunde, doar cît să-și treacă limba groasă peste buzele uscate, apoi îi întoarse întrebarea:

— Dumneata știai totul încă de pe atunci, nu-i așa, Magda?

— Ce-a fost a trecut, zise mama.

— Ești în stare să ierți, nu-i așa? — întrebă bărbatul.

Apoi urma ră iar prînzuri și dejunuri și cine, mama în capul mesei, cu trupul ei mare și frumos, mama la iarbă verde, umbrită de pâlăriile ei mari, în jur insignifiante neveste-model, sumedenie de vorbe șoptite, cleveteli, apoi se ridicau de la masă, se duceau să se plimbe prin sat, se tachinau și sclikea văzduhul de rîsete, numai maică-mea nu participa la hîrjoana lor, rămînea mereu, într-un fel sau într-altul, singură, o mică singurătate și o îndepărtare — la care bărbatul se întorcea deja pentru a suta oară —, se menținea într-o margine, îi lăsa soțului ei întreaga strălucire, ea își rezerva doar locul de onoare la masa duminicală, simpla ei prezență o impunea ca singură pretendentă îndreptățită la acest loc. Iar în imaginația mea toată viața lor dinaintea sosirii mele pe lume și dinaintea războiului se desfășura ca o singură, mare masă sărbătorească împlinită într-o plimbare și în amintirea acestor lucruri niciodată trăite nu mă supăra decît faptul că, duminică de duminică, tata era întotdeauna mai tînăr și mai slab decît mama, deoarece pe tata nu-l cunoșteam decît din fotografii, în vreme ce mama ședea aici, cu spatele la mine, pe scaunul încăpător, maică-mea cu trupul ei mare, față în față cu bărbatul, însă nici măcar ea nu putea să știe cum s-ar fi înfățișat taică-meu azi, acum.

Pe măsură ce trecea vremea, bărbatul își sporea apelativatele, și le îndulcea mărunțindu-le, „să avem iertare, dar...” zicea el, și „eu știam totul despre dumneata, Magda”, iar mesele încărcate și plimbările păleau din ce în ce, în locul meselor și poate chiar și în acela al copacilor și al ierbii duminicale apărea trupul mamei, el singur, cumva separat de tot și de toate, singularizat ca Maica Precistă în icoane. Mă gîndisem de multe ori la asta și înainte, iar acum aproape că îi eram recunoscător bărbatului pentru prilejul de a mi-o închipui din nou pe mama ca pe Sfînta Fecioară din altarul bisericii, căci pe cînd mai eram și eu ministrant, în diminețile scunde dinainte de începerea cursurilor, în penumbra rece a slujbei, o vedeam adeseori pe mama în locul Fecioarei, doar cît nu-i puteam închipui împrejurul, nu-i puteam popula

preajma cu oameni și culori, căci nu cunoșteam încă decît foarte puține persoane și nici locuri prea multe nu văzusem încă pe-atunci. Acum desenul bărbatului împlinise uriașul trup luminos în jurul căruia lucrarea porilor stăruia ca aureola în jurul Preacuratei, căci el adăugase micile siluete secundare ale trecutului, puzderia din mijlocul căreia se putea înălța și trupul, și vechile, înnegrițele culori. Era frumos așa, sentimentul mă înălțase aproape pînă la adorație, numai că penumbra răcoroasă a bisericii fusese dislocată de o strălucire ciudat neliniștitoare, fierbinte, care amenința să cuprindă totul și în strălucirea asta neverosimilă obiectele se dedublau, își ratau conturul ca în viziunile febrei, ceea ce, poate tocmai din pricina fierbințelii, mă întoarse la senzația cunoscută în seara cînd, la lumina întretinută de frică a becului, văzusem trupul mare al mamei, căci o pîndisem, și cînd îi comparasem carnația curată — căci nu-i găseam nici o altă asemuire — cu luciul de alb trecut al lenjeriei deja purtate.

Mama se ridică de pe scaun, se apropie de măsuța de toaletă, luă de deasupra oglinzii o cheie mică, deschise un dulăpior și așeză pe masă o sticlă cu rachiu, începută. Știam, băutura era a tinerei învățătoare care stătea în camera asta — cu chirie — și care acum era plecată undeva în vest, la părinți sau la logodnic, căci vorbisera destul de mult și despre asta. Învățătoarea scotea sticla doar cu prilejul vizitelor gestionarului — de obicei sîmbătă seara — o așeza pe masă și apoi stăteau de vorbă și la urmă omulețul acela roșu-n obraji era transpirat tot, i se scurgea sudoarea pe piele pe sub haina lui groasă, cravata de plastic îi pompa sîngele în obraji, cu toate că el, care în timpul săptămînii bea vîrtos — chiar și cînd se afla la tejghea și oamenii stăteau la coadă cu cartelele pentru pîine în încăperea aceea duhnind a gaz lampant îl vedeai turnîndu-și tot soiul de băuturi incolore —, acum abia se atingea de rachiu.

O urmăream pe mama, o văzui așezînd două pahare pe masă, apoi tulburîndu-se, dînd fuga afară după tavă și întorcîndu-se iar. Nu mă puteam gîndi la nimic, îmi spuneam doar că poate nici omul ăsta n-are să bea decît un pic aici, la noi, căci dacă ar fi să lipsească mai mult

din sticlă ar trebui să-i mărturisim învățătoarei că i-am umblat în dulap, că am consumat din rachiul ei petrecîndu-ne seara în odaie la ea, ceea ce nu ni se mai întîmplase. Ce-i drept însă, nici musafiri care să şadă atîta nu mai avuseserăm pînă atunci. Îmi dădeam deja seama şi că nu trebuia să-i spun bărbatului că de fapt noi nu locuim în odaia aceasta, ştiam că nu-mi era permis să i-o spun dacă mă va întreba, dar bănuiam şi că n-are să mă întrebe nimic, iar dacă s-ar îndemna totuşi să-mi pună o întrebare ar fi de cu totul alt gen — „Îţi place la şcoală?“ sau „Cum îţi petreci vacanţa?“ —, căci astea sau altele asemenea sînt întrebările pe care ţi le pun cei mari, dacă ţi le pun, şi cînd ţi le pun întind şi mîna să te ciufulească. Da, şi mai trebuie să spun că eu şi cu mama o ducem foarte, foarte bine, aşa, amîndoi, şi că eu pe mama o iubesc mult de tot.

Au ciocnit şi-au băut.

După aceea n-au prea mai vorbit, bărbatul îşi turna tot mereu şi o îmbia şi pe mama, dar ea îşi muia doar buzele şi se scuza. „Bea, nu te uita la mine, eu nu prea obişnuiesc, pe dumneata cu siguranţă că te-a pătruns frigul.“ De fiecare dată bărbatul o privea lung şi dădea din cap. „Aşa ai fost de cînd te ştiu, Magda.“

De-acum bărbatul transpira abundant, după gerul de-afară căldura îi cobora în picioare o mîncărime de nesuportat, era nevoit să şi le frece întruna prin ciorapi. Mai tîrziu şi-a desfăcut şi nodul reglementar al cravatei, s-a mai deschiat la un nasture, sub cămaşă i se zărea flaneaua nu întru totul curată. Acum te ducea cu gîndul la tatăl băieţandrului ăluia care se îmbătase într-o seară şi-i strigase mamei tot felul de vorbe şi mie-mi arăta femeii goale pe un toc rezervor şi mi-a arătat şi puşca de vînătoare a lui taică-său: pe el îl văzusem odihnindu-se astfel, după o vînătoare, în căldura umedă a bucătăriei, lîngă măsuţa cu scule, i se înroşise pielea, aproape că dogorea, şi el înjura aburii care-l împiedicau să respire şi aveau să-i nenorocească plămîinii. Îmi tot promitea că are să mă ia odată şi pe mine — deşi ştiam că mama nu m-ar lăsa chiar dacă promisiunea lui n-ar fi fost vorbă-n vînt —, cică nici nu era nevoie să mergi prea departe, dincolo de cîmîtir, pe deal, cuprinsul era

deja călcat de lupi, era unul de-a dreptul uriaș, cel puțin dacă-l judecai după urme, o fiară cît toate zilele, ăleia dacă i-ai putea veni de hac, să zici și tu că te-ai făcut cu un trofeu. Am văzut și eu o dată urmele alea, băiețandru — care se lăuda de mama focului: „Are tata un fecior...” — m-a dus pînă acolo și mi le-a arătat, cum se arată de obicei pozele de familie, pe care le știe toată lumea și de care toți ai casei se cunosc legați într-un fel sau într-altul și-și fac cu ochiul în spatele noului venit, se înțeleg de minune și-și zîmbesc. Acum mi-am adus aminte de povestea bărbatului despre bîta sa cu zece cuie și despre dulăul care o mușcase de capăt și nu mai putea da drumul cuielor înstelate. De vreme ce servieta cu papucii și cu pijamaua se afla aici, tot aici, pe undeva, trebuia să se afle și ciomagul, poate că era rezemat în cerdac, trebuia doar să-l iei de acolo, să ieși pînă în cimitir sau mai degrabă să-i rogi pe cei ce cărau bălegarul cu sâniile să te ia și pe tine, căci la întîlnirea cu lupul, cu lupul tău propriu, trebuia să fii odihnit, ca să-l poți întări, să-l înglodești cu capătul ciomagului și să te ferești ușurel din fața lui, să treci în pași de dans pe lîngă botul căscat, să-i înțepi trufa aia umedă cu ciomagul tău cu ghimpi de oțel și-apoi, după ce l-a prins între fălci, să-l vezi cum se-nvîrte cu el, cum răscolește zăpada și tot nu se lasă și chiar dacă ar vrea să se lase n-ar mai putea în vecii vecilor. N-ar mai fi nevoie decît de două cuțite bune sau de o furcă — s-au mai văzut lupi ajunși la strîmtoare prin grădini omorîți cu furca —, băiețandru sau eu am ține strîns ciomagul cu zece cuie și am învîrți lupul, iar celălalt l-ar izbi, l-ar tăia pînă și-ar da duhul. După aceea hai cu el în sanie, sprijinit în stîngii, ca să stea acolo cu sîngele pe grumaz, cu pielea aia a lui cu miros înțepător, ca și cum ar trăi încă, iar dedesubt un coș pentru ouă și pentru bani și pornește-o prin sat, pînă sus, în centru, cu haita de copii pe urmele tale, să afle și oamenii și să iasă de la cîrciumă și de la primărie, să aducă ouă și bani, pentru oile salvate, căci așa e obiceiul, și-am avea de mîncare poate și o lună încheiată, ouă din belșug, bani — tot ce se cuvine în schimbul unui asemenea lup. Băiețandru se cîstește la cîrciumă, eu trec prin sat, pășesc țanțos, cu

lumina-n ochi și pace în burtă, căci am binemeritat mîndria asta: n-au decît să-i dea tîrcoale, să o pipăie, să o măsore de la cap la coadă — eu sînt învingătorul, iar fiara e fiara mea.

Un zgomot puternic mă făcu să tresar. Mama scoase un țipăt și, nu știu de ce, pentru o clipă am crezut că bărbatul o lovise. M-am întrebat și mai tîrziu asupra motivului care m-ar fi putut face să cred că bărbatul ridicase mîna asupra mamei, dar n-am găsit nici o explicație. Totuși, sentimentul acesta îmi rămase pînă la urmă și cu atîta pregnanță încît bănuiala că bărbatul ar fi lovit-o pe mama se tot ridica la suprafață și căpăta din ce în ce mai mult înfățișarea unui fapt întîmplat.

Dar ei stăteau acolo, la distanță unul de altul, de o parte și de alta a mesei și se holbau la fereastră. Geamul fusese spart și frigul dădea piept cu aerul cald al odăii. Mai tîrziu am descoperit și piatra. Bărbatul încercă să-și îndese picioarele umflate în ghete, dar își pierdu echilibrul, făcu un pas forțat înspre sobă, înjură printre dinți, apoi se auzi vocea palidă a maică-mi:

— Nu ieși, te rog, nu ieși, cine știe ce se poate întîmpla!?

Bărbatul se îndreptă, i se auziră oasele pîrîind, dădu la o parte cu o lovitură de picior încălțările-i groase, se apropie de geamul intact și, pitindu-se pe după perdeaua de dantelă, ca și cum aceasta l-ar fi putut apăra, furișă o privire în stradă. Făcea semne, gesticula înspre noi, cei din spatele lui.

— Trăgeți-vă mai încolo, în colț, să nu cumva să mai dea o dată.

Dar mama nu se putea dezlipi de masă, ca și cum cineva i-ar fi suspendat veșmintele pe fire nevăzute, încît tot acolo ar fi rămas și dacă ea s-ar fi strecurat de sub ele și era de parcă nici n-ar fi fost de fapt în cuprinsul veșmintelor, căci numai tremurul picioarelor îi adeverea prezența. Eu îmi dădusem drumul pe jos și apoi, pe covorul prăfuit, destrămat, mă trăsese sub masă. Poate însă că nu de pietre îmi era frică, sau nu numai de ele, poate că nici nu-mi era frică de pietre, ci de gîndul acestei fereli care nu se va termina niciodată, căci chiar și după ce toate primejdiile vor fi trecut nu

vom ști cum să facem ca la cea mai mică mișcare neprevăzută să nu ne speriem iar, cum să evităm jignirea și teama care ne despart și ne înfruntă. Am agățat piatra cu piciorul și mi-am adus-o aproape — era o piatră rece, cu urme de zăpadă pe ea, una dintre pietrele cubice de la marginea drumului. Am încălzit-o în palmă, pînă ce noroiul înghețat începu să se topească și mă mânji. Atunci am așezat-o pe locul de unde o luasem, pe pata aceea mică și întunecată pe care zăpada o lăsase pe țesătura covorului, chiar acolo, de parcă locul cu pricina ar fi avut vreo semnificație.

Pe sub masă am văzut picioarele mamei, ciorapii ei murdari și pătați de la căratul lemnului, cu călcîiele îngroșate de atîta țesut, priveam ciorapii aceia răsuciți pe picior, lipsiți de elasticitate, ascunzînd formele naturale ale cărnii, încît ar fi putut fi la fel de bine împăiați, umpluți cu cîlți și întrerupți brusc la marginea feței de masă, fără să se mai continue în sus, fără să susțină nimic, fără să conțină pulsația oboselii, a încordării, deși eu știam că vinele albăstrii coboară ca niște omizi pe sub gleznele mamei, știam că și le masează seara cu tot felul de alifii căpătate de pe la babe stătute, priveam aceste picioare greu încercate, care se întîmpla să înceapă să tremure fie și numai dacă, săltîndu-le pe un scăunel, mama se apuca să coase cîte ceva, le vedeam în fața ochilor adîncite printre așchii și rumeguș, cînd tăia mama lemne în șura pustie, îi vedeam tălpile strîmbate, dedîndu-se după curbura fușteiilor scării, genunchii îngroșați, toată forța aceea chinuită, al cărei reflux îngroașe încheieturile și frînge frumosul arc al mușchilor — căci nu sevele feminine ale iubirii, ci munca lucrase aceste picioare și acest trup, din ea crescuse și forța, și statura aparenței sale de acum. M-am tîrît într-acolo pe sub masă și am atins prin ciorap, pe glezna mamei, vinele albăstrii. Mama a tresărit și, ca și cum atingerea mea ar fi deschis o cale prin liniște, a întrebat deodată:

— Vezi ceva?

— Văd pe cineva care fuge. Pare a fi un puști, deși nu cred, zise bărbatul, fără a se întoarce însă.

Mai tîrziu a scos cuvertura și a agățat-o de cuiul pe care bunică-mea îl bătuse în cercevea astă-vară, „ca să

nu se holbeze-ncoace toți nespălații“, iar după ce termină treaba, spuse:

— Nu intră nici frigul și se oprește și piatra, dacă o mai fi vreuna.

Înșirase cuvintele în grabă și cam îngălat, i se împleticea limba-n gură, poate și din cauza rachiiului, dar mie îmi deveni limpede că și el era destul de nervos. Își dădu drumul pe scaun, piciorul destins brusc mi se lovi de coaste, iar bărbatul săltă un colț al feței de masă și i-am văzut chipul între cele două picioare ale mesei, mutra lui răsturnată și atît de îngrozită de parcă s-ar fi așteptat să se găsească față în față cu cel care aruncase piatra.

— Ieși afară de-acolo! — strigă.

Am ieșit tîrîndu-mă în lungul covorului și-apoi sus, în pat, în celălalt colț al acestuia, de partea geamului rămas intact, ca să nu-mi fie frig.

— Să punem ceva și la fereastra aia, a zis bărbatul și dădu jos cele două pahare și sticla, scoase fața de masă, o atîrnă în geam și se reazeză imediat: sumedenie de gesturi grăbite, micuțe, aproape femeiești.

Tapițeria patului își vădea acum cicatricile, stofa veche era lucioasă de murdărie, în mijlocul lui surpat se adunaseră praful, penele scăpate de prin perne și pilote — nici nu-mi imaginasem că la noi (în camera asta a noastră care nu era a noastră) se putea aduna atîta gunoi, căci mama deretica zi de zi, era de-a dreptul obsedată de curățenie. Pe marginea mesei dezgolite, de jur împrejur, pe locul furnirului, numai bucățele zgrunțuroase de clei. Așa, fără față de masă, se vedeau și picioarele retrase ale mamei, și cele întinse ale bărbatului, și se impuneau cu o claritate aproape impudică și — nu știu de ce — una dintre cele mai uimitoare imagini care mi-au rămas din seara aceea e imaginea, obscenă de-a dreptul, a două perechi de picioare.

Era liniște. Atît. Mai tîrziu, bărbatul încercă să spună ceva, dar la auzul celei dintîi vorbe rostite mama izbucni în plîns, de parcă acel cuvînt oarecare, cu totul lipsit de importanță, i-ar fi destupat glandele lacrimale, iar bărbatul trecu de partea cealaltă a mesei și începu să

murmure, îi vorbea și nu puteai înțelege ce spune, își apropia mîna, cu bătaî uşurele, de mîna ei.

— Sînt sigur că pe mine mă vizau cu piatra aia, zicea. Nu te speria, mi s-a mai întîmplat.

— Nu — se smiorcăia maică-mea —, dumneata nu-i cunoşti pe oamenii ăştia. Era vorba de mine. Noapte de noapte vin să-mi strige tot felul de murdării. Pîna şi plozii lor dau tîrcoale.

— Lasă prostiile, Magda, hai şi te linişteşte, zise bărbatul, pronunţînd parcă întreaga frază cu o singură deschidere a gurii. Pe mine voiau să mă nimerească.

— Nu, nu, nu mă consola, Pali, lasă că ştiu eu, zise mama şi tot aşa, pe nerăsuflăte.

— Pe mine mă au ei în cătare, Magda, numai pe mine, şi asta de ani de zile, spuse bărbatul şi chipul îi fu luminat de fulgerul unei disperări mie încă necunoscută, pe care însă şi-o şterse cu un gest şi-şi lipi în loc un zîmbet. Se întoarse la scaun şi, dintr-o dată, începu să explice, să povestească, cu fraze tot mai lungi şi mai aşezate, fără a fi însă mai calme, deşi, cu siguranţă, scopul său ăsta era, ritmul încetinit, aparenţa leneşă a povestirii trebuiau să liniştească pe toată lumea şi să-l ajute să-şi strunească bătaile inimii.

Îi cunoştea bine pe aceşti oameni, chiar dacă nu chiar pe cei ce vieţuiesc aici, în sat şi se uită fără a scoate o vorbă la lupta lui cu dulăii întăritaţi sau se apucă să dea cu pietre în geamuri, n-are importanţă unde-şi duc zilele, pîinea lor păstrată-n ştergare şi-o pot mîncea oriunde ar fi pe pămînt, toţi sînt la fel, iar el le cunoştea toate şmecheriile. Pentru că ăştia-ţi aduc scroafa la contractare după ce-au trecut cu ea mai întîi pe la vier şi cînd purceii-s de-acum acolo, în burta scroafei, hai şi ei cu oferta şi cică s-o suim pe cîntar, cu purcei cu tot, bineînţeles, exact la timp pentru ca în ochii unui nepriceput să poată trece drept o porcină bine hrănită şi basta. După aia, la tăiere, o mierlesc şi purceii din burtă. Căci ăştia — ţăranii — preferă să vadă bani o dată pentru o scroafă grasă decît să se apuce să crească purceii şi să-i vîndă şi pe ăia la vremea lor, ăştia vor bani pe loc şi nici viaţa, nici moartea nu li se par importante cînd îşi pun ei în gînd să-şi facă rost. De parcă le-ar

fi intrat zilele-n sac. Căci la ăștia zicalele nu-s vorbe goale, ăștia chiar că nu-s dispuși să dea vrabia din mână pentru cioara de pe gard, cică ce-i în mână nu-i minciună, naiba știe, nu vor deloc să aștepte și nici să rabde și nici să facă vreun sacrificiu. Și, la drept vorbind, nu vor să-și dea nici dobitoacele și dacă n-ar fi vorba de contractări ar aștepta și ei să fete scroafa și să crească purceii. Dar nu și nu, nu pricep că statul are nevoie de carne, vor să-l păcălească, să-l tragă în piept, „auzi, pe noi, Magdika!“ Însă el — continua să vorbească bărbatul — cunoștea și figura asta și le știa și celelalte ter-tipuri, toate câte și le scorniseră ăștia de când e lumea lume, el nu prelua scroafele cu pricina, nu pentru că i-ar fi milă de purceii sortiți pieirii — „Ar însemna, zău că da, un sentimentalism exagerat față de un porc, chiar dacă și el e o ființă vie aidoma nouă, chiar și în cazul ăsta“ —, ci pentru că nu era dispus să trișeze, și tocmai de aceea îi poartă simbetetele, deoarece, zic ei: „Ce-ți pasă dumitale, că doar noi nu ți-l vindem dumitale, ci statului și-atunci dumneata de ce să te pui contra!“

Bărbatul ne luminează și asupra altor șmecherii, pe în-delete și totuși încâlcindu-se tot mereu în propria-i povestire, ca și cum n-ar fi urmărit-o cu atenție sau de parcă le-ar fi știut pe toate câte existau și le-ar fi pătruns într-atît încît nici nu se mai simțea obligat să le toarne în cuvinte potrivite.

Mama, la rîndul său, nu încetase să susțină că era vorba de un atentat la viața ei, o răbufnire a pizmei, căci tata nemaifiind aici, cu noi, își puteau permite toate josniciile față de o femeie singură și un orfan, se răz-bunau acum pentru faptul că ea fusese o doamnă și nu-i învrednicea nici măcar de o privire, înainte vreme, cînd societatea ei duminicală trecea la plimbare prin sat și muierile îmbrobodite stăteau pe la porți și pe după garduri și fornăiau și șușoteau și nu aveau nici un spor, „căci acum își pot face de cap, că și legea numai pe ei îi apără“.

— Ei, Magda, nu-i chiar așa, legea îi apără pe toți deopotrivă. Dumneata te-ai înfundat aici, în satul ăsta și, te rog să mă ierți, dar judeci totul pornind de la faptul că ai rămas văduvă și o duci greu așa, cu un

copil orfan de tată, dar, Magda, în țară s-au petrecut multe lucruri de-atunci încoace, iar legea e valabilă pentru toată lumea. Pe mine zău că nu mă poți acuza de subiectivism, dar pînă și eu îți spun că e altă lume, așa cum scrie și în ziare, dacă le citești...

Întîrzie apoi și asupra acestor lucruri, calmat parcă, în cele din urmă, de sunetul propriei voci, iar eu am ciulit urechile, căci deși îmi erau cunoscute de la școală mi se înfățișau într-o cu totul altă lumină decît acolo, în clasa duhnind a pîine mucegăită, bărbatul ăsta nu era dator să spună ceea ce spuneau învățătorii, profesorii care, din cînd în cînd, mai treceau și pe la noi, pe la mama și atunci ziceau altfel de vorbe și se uitau la mine plini de compasiune și mă mîngîiau pe creștet. Doar că trebuie să-i ții din scurt, zicea bărbatul. Atîta tot. Dacă vreun om nu simte nevoia de mai bine, atunci trebuie să-l obligi să simtă nevoia, în interesul lui propriu.

— O, Pali, lasă, lasă, zise maică-mea, care, ce-i drept, nu se calmase încă, dar se cunoștea că disperarea neanunțată de adineaori cedase sub presiunea unor gînduri — altele, desigur, decît cele pe care le exprimase bărbatul —, buzele i se mișcau de parcă ar fi memorat o rugăciune sau ca atunci cînd, seara, aplecată asupra mesei făcea socoteala banilor întrebîndu-se dacă-i vor ajunge pînă la sfîrșitul lunii. Apoi, ca și cum ar fi aflat în sinea ei un rezultat, înălță fruntea și vorbi cu o voce uimitor de limpede:

— Te-aș putea ruga, Pali, să rămîi cîteva zile la noi? Bineînțeles, doar dacă n-ai vreo treabă care nu suferă amîinare. Te rog, ai grijă de noi, de copilul ăsta și de mine.

Vorbea liniștită, îi comunica bărbatului rezultatul calculului, iar acesta se clinti de la locul lui, exact ca unul care, aflat la o ședință, își recunoaște numele într-o enumerare laudativă și, cuprins de o respectuoasă tulburare, își saltă șezutul de pe scaun dar încă nu se ridică-n picioare, căci încă nu i s-a dat cuvîntul.

— Firește, nu mă gîndesc la nici un fel de altă legătură, zise mama, doar că te rog pe dumneata, Pali, ca,

în calitate de vechi prieten al bietului meu soț, să veghezi pentru o vreme asupra noastră.

— Bine, bine, dădu bărbatul din cap, emoționat și fîstîcit, dar cu o bucurie canină. E cît se poate de firesc, nu? — adăugă mai apoi. Știu că e de datoria mea să procedez astfel, să accept această onoare. În ceea ce privește timpul liber, nu pot spune decît că eu îs propriul meu stăpîn, cum am fost întotdeauna, dacă bine-voiți să vă aduceți aminte de umila mea persoană. Se întîmplă ca în momentul de față să dispun de suficient timp, motiv pentru care mi-am și zis să-i fac o vizită vechii mele cunoștințe..., prietenei mele, pot spune așa, nu, Magdika?

Mama se ridică, rămase pentru o clipă într-o poziție oarecum solemnă, sprijinită de masă, tăblia goală a mesei îi secționa trunchiul puternic, lăsînd privirii doar partea de sus, picioarele-i greu încercate se pierdeau în umbră. Înclină sticla, turnă, ciocniră, își avîntară paharele pînă în dreptul gurii, privindu-se în tot acest timp, apoi dădură amîndoi — și mama — băutura pe gît. Maică-mea întinse mîna pe deasupra mesei, urmă o strîngere de mînă puternică, bărbătească, apoi bărbatul o trase spre sine pe mama, care se împotrivea și pentru o fracțiune de secundă păru că nu voiau decît să facă o încercare a forțelor, apoi bărbatul trecu de partea aceasta a mesei, se aplecă adînc și sărută mîna mamei, care-și coborîse ea însăși brațul într-un arc delicat, tocmai pentru ca bărbatul să-i poată săruta mîna. Capul chelbos rămase aplecat îndelung asupra mîinii, apoi mîna trecu peste capul cu păr puțin și se pierdu către ceafă.

— Pali, zise maică-mea, ți-am încredințat soarta unui copil orfan și a unei femei singure.

— Am înțeles, zise bărbatul și părea că e cît p-aci să bată din călcîiele vîrîte-n șosete.

Îșireluară locurile pe cele două laturi ale mesei, ca și cum ar mai fi așteptat ceva sau pe cineva și curînd după aceea chiar sosi cineva, pe care însă cred că nici nu-l așteptaseră.

Era chiar el, pantofarul al cărui băiat adolescent se îmbătase într-o seară și venise să strige tot felul de vorbe la noi la geam. Era un om mai în vîrstă, dar care

se purta încă fălos, cu umerii drepți, de parcă ar fi dus o povară oarecare, nu prea grea, nu avea nimic din aerul pricăjit al unui biet cizmar. Totul îi venea ca turnat, purta cizme bune, haine de postav bune, pielea obrazului o avea bine întinsă, curată. Mai întâi bătuse la ușă, discret, vrînd parcă să-și pună în lumină bunele maniere, apoi, cînd bărbatul zise „intră!“, ne pomenirăm cu el în odaie, fără nici o tranziție, întruchipat, aș putea spune, prin însăși deschiderea largă, decisă a ușii. Pomenindu-se însă aici se tulbură, ochii micuți începură să clipească mai repede, deși nu cu viclenie — mama repeta tot mereu că sătenii-s vicleni, asta mai ales după ce stătea cîte-o noapte să vadă cine ne-aduce carne —, nici speriat nu era, ci mai degrabă surprins, uimit ca atunci cînd, aflat în fața a ceva atît de cunoscut încît aproape că-l dăduseși uitării, observi o serie de calități noi și această recunoaștere îi evocă dintr-o dată întregul.

— Sărut mîinile, zise și se și înclină puțin. — Mi-am dat seama, dintr-un gest schițat doar pe-un sfert că era cît p-aci să-l arate cu degetul pe bărbat — „cine mai e și ăsta?“ —, dar se stăpîni, i se vedeau mușchii grumazului, încordați, și salută din nou: — Bună seara. Dumneata ești omul cu ciomagul, cu cîinele, nu?

Bărbatul scăpă un mic hohot de rîs nervos, apoi, după ce pantofarul își expuse intenția — Voiam să stau de vorbă cu cucoana între patru ochi“ —, făcu un pas înainte, ca pentru a protesta doar că era vîrît în aceeași oală cu mine și cu toate celelalte elemente stînjitoare — căci, în ceea ce mă privește, nu eram decît un astfel de element —, cu camera asta, în sine, cu spaima trasă de mama și cu geamul spart: geamul trebuia înlocuit, patul, masa trebuiau acoperite la loc, iar noi expediați în odaia de-alături...

— Spune, spune, zise bărbatul.

— Am vrut să-i spun doar cucoanei, dar, după cîte văd, e tot aia. Pot să mă așez o clipă?

— Poftim, zise bărbatul, și se vedea că, dincolo de ciudă, îl încerca un fel de bunăvoință, că îi plăcea de acest cavaf îndărătnic, care pretindea să i se spună meșter cizmar, deși, în vremea din urmă, nu prea venea ni-

meni la el să-și facă cizme, ba chiar și mai înainte să-tenii preferau să și le comande la confracții lui de la oraș — dar lucrurile astea, despre el și despre oamenii din sat, nu le știam decît eu.

— Ți-o fi adus vreo știre despre soțul matală? — făcu meșterul cizmar, care, în cei doisprezece ani ce trecuseră, trebuie că se deprinsese să creadă că orice străin apărut în sat venea doar cu vești privitoare la prizonieri sau la morți.

— A fost prieten cu bărbatul meu, zise mama. Cred că nu se mai întoarce.

— E ca și sigur, zise bărbatul.

— Sigur?

— Da, da, înțeleg, murmură cizmarul, ca unul care pe toate le știe, și ce-a fost, și ce va fi de acum înainte. Dumneata cînd ai scăpat?

Bărbatul se așeză — el ședea acum pe locul lui, iar cizmarul, cu spinarea dreaptă, pe scaunul maică-mi —, se sprijini în coate, se uită la noul venit, schiță un zîmbet.

— Eu aș zice că nu te privește...

— Sigur, sigur.

— Ce cauți aici?

— Voiam să stau de vorbă cu cucoana.

— La ora asta? Și-apoi ce treabă ai dumneata cu dînsa?

Cizmarul tăcea, ne dădea parcă un răgaz pentru a observa că nu era asta tonul potrivit în fața lui, că el refuza să accepte limbajul de uz rural al orășenilor, căci își avea fiecare limba lui și ar fi fost mai bine să-și aducă aminte de ea, să se folosească fiecare de propriile cuvinte, după cum se pricepe. Stăruia în tăcerea asta și un mic zîmbet disprețuitor, dar și un soi de mîndrie, neînduplecatul orgoliu al celor ce refuză să se „amestecă” — despre toate astea el îmi vorbise adeseori, în ceasurile pe care le petreceam la ei acasă, cînd mă hrăneau cu jumări și cizmarul „îmi lărga orizontul”, căci eu, nu-i așa, aveam nevoie de un bărbat care să-mi facă educația; el nu este țaran, îmi zicea, dar nici domn nu e, pe ăia să nu-i vadă-n ochi, el este meșter cizmar și se cuvine ca tot omul să fie mîndru de ceea ce este,

mîndrie care, desigur, nu-și are rostul decît dacă-și face și treaba cum se cuvine. Noi, cei de-aici, din camera asta — sau, în orice caz, mama și bărbatul, căruia eu va trebui probabil să-i spun de acum înainte „nenea Pali“ — nu ne făceam treaba cum se cuvine, nu ne înfățișam drept ceea ce eram cu adevărat, ci — fie și numai pentru o vreme — voiam să ne amestecăm, și anume cu cineva care nu voia să se amestece și tocmai acest amănunt îi scăpa bărbatului — lui nenea Pali —, astfel că el, din cauză că-i scăpa acest amănunt, că nu-l observase, rămînea mai prejos.

— E vorba de geamul cucoanei, zise musafirul. L-a spart fiul meu, acuma, seara. De asta am venit, să-l plătesc. Dar mai întîi aș vrea să stau de vorbă cu cucoana.

Nici modul ăsta de a o pomeni tot mereu pe „cucoana“ nu era în firea lui și mama trebuie să-i fi simțit ironia, dar nu i se clinti nici un mușchi de pe obraz, nici cînd cizmarul zise: „Am putea trece alături, să discutăm“, maică-mea stătea locului, mîndră, și știam că n-are să-i accepte banii, căci ar fi însemnat să-l mai încarce pe tata cu o datorie, să mai aibă încă ceva de plătit la întoarcere, deși în acel moment am înțeles și că tata n-are să se mai întoarcă niciodată și că maică-mea o știuse tot timpul, precum și că tata n-o să-i plătească nimic nimănui și n-are să răsplătească pe nimeni și că și pînă acum ne-am servit de el doar pentru a-i putea urmări lungul drum peste întinderile troienite, spre casă, nustrind-ne astfel mîndria cu gîndul la ziua scadențelor. Astea mi-au venit în minte așa, toate deodată și nici n-am observat cînd și cum au trecut mama și cizmarul în cealaltă cameră, în care dormim noi de obicei, căci asta de-aici nu era decît odaia festivă, la care aveam acces ori de cîte ori învățătoarea, chiriașa noastră, pleca pe undeva.

Cît despre bărbat, el o pornise roată prin încăpere, descria cercuri-cercuri, din ce în ce mai rapid, apoi se opri în fața mea și mă pomenii cu palma lui mare pe creștet.

— Ei, ce părere ai, puștiulică? — „Ei, ce părere ai, puștiulică“ se auzi ca un ecou, e tare tipul, cine naiba o fi?

— E cizmar, am spus eu.

— Nu pare — „Nu pare“ se auzi iarăși ecoul de undeva. — Așa-mi plăcea mie să mi-i imaginez pe țărani, zise bărbatul și începu iar să dea tîrcoale mesei, cică „pun mîna-m foc că n-a venit din cauza plodului, ăsta voia să vadă cu ochii lui, pe mine voia să mă vadă“ și „îmi plac tipii ăștia care știu ce vor“ și altele, tot felul de vorbe despre un anume soi de oameni și despre cerbice, lucruri pe care eu nu le puteam pricepe și tot ce-am înțeles pînă la urmă a fost că „ăștia nu se dau bătuti cu una, cu două“ și că „aici e nevoie de mîna forte“:

— Să-i pui pe ăștia cu botul pe labe, frățioare, asta zic și eu sarcină. Căci ăștia nu vor să se lase. Tipii ăștia s-au descurcat și în prizonierat, ăștia n-au încurcat-o. Norocul nostru că sîntem un soi dintr-ăsta puternic, rezistent, ne-am pune pe picioare și după trei războaie, nu numai după unul, zău așa.

Îl urmăream cum se-nvîrtea prin odaie, cum își răvășea bruma de păr și se însuflețea dintr-un motiv oarecare, deși eu nu simțeam decît frică și eram convins că acolo, în camera de alături, era vorba de mine. Nu puteam înțelege nici de ce-l respectă bărbatul ăsta pe cizmar, de vreme ce voia să-l pună cu botul pe labe și de ce voia să-l pună cu botul pe labe dacă îl respecta. În ultimul timp auzeam tot mereu despre luptă și despre victorie, că noi eram învingătorii, „dar lupta nu s-a încheiat, lupta abia acum începe“, numai că nu cu ajutorul armelor. Și nu înțelegeam nimic. Bărbatul trebuie să fie un luptător, atîta lucru știam deja și eu, avusesem prilejul s-o învăț și din romanele lui Karl May, însă nu-mi puteam explica de ce era nevoie ca oamenii să se războiască fără încetare, să se bată-ntre ei chiar și cînd nu era război, deși mi-ar fi plăcut, nici vorbă, să fiu și eu un războinic viteaz, pitit acolo, printre stînci, cu armele mele ferecate-n argint, credincioase și sigure. Știam și că bărbatului îi trebuie o femeie, două lucruri deci: lupta și femeia — despre care de asemenea se vorbea destul de mult în vremea din urmă și, probabil, pe bună dreptate, pentru că și în cărți, după luptă, bărbații își aflau întotdeauna femeile rîvnite. Pe de altă

parte însă, deși majoritatea bărbaților pe care-i cunoșteam eu aveau și câte-o femeie, erau puțini cei pe care i-aș fi putut numi luptători, despre care să fi spus că luptaseră, ei fuseseră cel mult în prizonierat: și de vorbit tot despre asta vorbeau și nicidecum despre lupta la capătul căreia căzuseră prizonieri.

Bărbatul, care continua să umble roată prin odaie, mă înspăimînta prin aceea că știa lucruri pe care eu nu le știam, că se putea înțelege din zbor cu oameni necunoscuți, bunăoară cu cizmarul, că trăise lucruri pe care eu nu le trăisem dar trebuia să le cunosc de acum înainte, ca să mă pot cunoaște și eu de bărbat, căci nu e cu puțință ca lupta și toate celelalte căi de inițiere într-ale bărbăției să le fie menite doar unora, iar alții să nu se bucure poate niciodată de ele, și eu, dacă nu voi ajunge să le cunosc, nu voi putea deveni bărbat și nu voi avea niciodată femeia mea, căci iată, omul acesta, bărbatul acesta, care umbla pe-aici roată și n-avea nici măcar cizme bocănitore-n picioare, ci niște ciorapi de lână, dădea tîrcoale pe-aici în ciorapi, iată cum și-a găsit de pe o clipă pe alta femeie, numai ce s-a apucat să povestească despre cum a luptat el și a rămas în viață, cum s-a „descurcat“ în dorul femeilor, numai ce-a spus că el are nevoie de luptă — și va lupta —, că el are nevoie de o femeie, și s-a și ales cu o femeie, chiar dacă eu îi spun femeii ăleia mamă. Nu știam ce se va alege de mine după toate astea. Tare-mi venea să plîng.

Mama stătea în prag, roșie la față, respirînd agitat, aproape gîfîind, trupul ei puternic părea gata să cedeze sub presiunea unei înverșunări necunoscute. În clipa aceea se auzi și zgomotul ușii camerei vecine închizîndu-se în urma cizmarului, iar bărbatul se apropie de mama, o luă de mînă și o conduse pînă în mijlocul încăperii, ca și cum ar fi invitat-o la dans.

— Ce s-a întîmplat, Magdika, ce ești așa supărată?

— Să mă calmez mai întîi, zise mama și se așeză, apăsîndu-și palmele de obraji, pe scaun, pe scaunul acela care va rămîne de-acum întotdeauna al ei la prînzurile duminicale, în vreme ce bărbatul, de partea cealaltă a mesei, va duce la gură lingura cu supă — cu siguranță

că tăiței de fabrică îi vor scăpa pe la colțul buzelor — apoi se îndreptă din șale și își trecu fruntea peste pumnii albiți de strînsoare. Ai să rămîi cu noi, Pali, așa-i?

— Cum să nu, Magda, doar e firesc, răspunse bărbatul și, nu știu de ce, îmi făcu mie cu ochiul peste umărul mamei.

Vai și-amar, dacă aș fi îndrăznit să spun: vai.

— Știi? Știi ce voia omul ăsta de la mine? Știi cît mi-a oferit pentru geam? O sută cincizeci de lei. Bani, nu glumă. N-am nevoie, îi zic. Să-i iau liniștită, zice, că banii ăștia nici nu-s pentru geamul spart, ci pentru fiu-său. Și nici măcar n-a roșit cînd mi-a spus ce voia. La o sută cincizeci de lei îmi fixase prețul, cu geam cu tot. Voia să mi-l vîre în așternut pentru cei o sută cincizeci de lei ai lui. Cică e băiat mare de-acum copilul și e copt pentru... Iar eu ar fi trebuit să spun da. Și știi care e cel mai îngrozitor lucru, Pali, știi? Că ar fi trebuit să accept, dacă nu erai dumneata aici, cu noi. Ai să rămîi aici, nu-i așa?

— Eu? Desigur, zise bărbatul și iar îmi făcu cu ochiul.

Îi zîmbea tot obrazul, avea zîmbete și pe sub piele, numai mama nu le vedea și nu vedea nici ocheadele, căci tot mai stătea cu fruntea în pumni, acolo, la masă.

Apoi bărbatul repetă „liniștește-te, Magdácska, i se poate întîmpla oricui“ și „așa-s ăștia, n-ai ce le face“ și doar cînd mama își reveni într-adevăr într-o oarecare măsură, doar atunci își permise să rîdă iar.

— ăștia-s oameni răzbătători, ți-am spus eu. Plozii lor nu se mai mulțumesc cu țiganca, deși la vremea noastră aia ne-a-nvățat pe toți ce și cum. Îi mîină ambiția. Se descurcă ei, ai să vezi.

Mama înălță fruntea, încet.

— Pali!

Bărbatul îi înfruntă privirea, serios, nu-mi mai făcu nici mie cu ochiul.

— Magda, dumneata știi prea bine cum vine asta: bărbatul are nevoie de femeie, și eu, și alții. În prizonierat am învățat să vorbesc limpede despre așa ceva, am învățat că e în firea lucrurilor. Într-o bună zi va avea nevoie și băiatul dumitale de o femeie și atunci, în lipsa

lui taică-său, va trebui să-i fac eu rost. Așa e firesc. Pentru că și adolescentul ăla e cum eram eu cînd m-am întors din prizonierat. Și toată lumea trebuie să treacă prin asta, fie într-un fel, fie într-altul.

— Dar de ce tocmai cu mine? — întrebă mama și astfel mi se desluși că ascultase cu atenție și pricepuse totul, într-atît încît o podidi plînsul.

Plîngea, plîngea, iar eu, ghemuit acolo, în colțul patului, vedeam cu spaimă că nu protestează, nu se apucă să vorbească iar despre femeile lipsite de apărare, despre ea însăși și familia ei care în afară de virtute și de onoare nu i-a lăsat moștenire nimic și nici că o să plătească el, tata pentru toate, și bune, și rele, deopotrivă — știam că plata asta nu se mai face, căci numai un om ajuns așa, dincolo de depărtare, unul ca tata, s-ar putea achita după dorința maică-mi, nimeni altcineva, nici unul dintre cei ce se află aici —, plîngea, și aproape că nu-ți venea să crezi că la începutul lacrimilor ei nu se afla decît un băiețandru, care nici măcar nu era încă flăcău în toată legea, doar cît repetase și el de două ori clasa a șaptea, și care cînd făcea vara baie în rîu gol pușcă avea pielea neverosimil de albă, ca oamenii de la țară în general, iar porii apăreau ca tot atîtea puncte negre pe pielea aceea albă a lui, îl vedeam alergînd de colo-colo pe prundiș, ca lovit de streche, îl auzeam apoi, pe sub grădini, povestindu-ne despre țigancă și într-o seară, amețit de băutură, strigînd că toate femeile put la fel — ceea ce, trebuia să-mi dau seama acum, nu era totuși adevărat, căci într-o altă seară, chiar azi, iată că vine taică-său să-i facă maică-mi o vizită și nenea Pali zice că țigăncile nici nu-i mai mulțumesc pe oamenii ăștia răzbătători.

Mama plîngea la masă, nenea Pali ședea iar lîngă ea, pe același scaun mare — iar cele două jumătăți ale lor, strîns lipite, erau mai mari decît un om întreg — în vreme ce eu, ghemuit în colțul patului, nu-l vedeam decît pe băiatul acela cu pielea albă, albă, care se agita nebunește pe prundiș și care a încercat într-un fel ceea ce va trebui să încerc și eu odată (după cum spune nenea Pali) și astfel, într-o bună zi, un bărbat în toată firea bate la ușa unei femei cum era mama mea acum,

nici tînă ră, dar nici bătrî nă încă, și poate că îi va oferi bani pentru mine, ca să am și eu o femeie, căci asta e-n firea lucrurilor și așa se întîmplă și nu altminteri.

Poate că toate astea nici nu le-am învățat atunci, seara, ci mai tîrziu, poate că doar acum îmi vine să cred că totul s-a întîmplat atunci, însă amintirilor nu le poți porunci, nu le poți da ordine și nu poți instaura disciplina printre cele care au trecut, nu poți să tranșezi timpul și nici să separi chipurile — azi n-aș putea spune nici eu cît timp a petrecut la noi nenea Pali, cum a plecat și de ce — căci memoria umple golurile dintre întîmplări cu fragmentele altor întîmplări, împlinește povestea tuturor celor petrecute, o definitivează, încît nu-i mai poți aduce nici o modificare, nu mai poți interveni, fie că a fost, fie că n-a fost — și chiar dacă s-ar putea să nu fi fost nimic adevărat — și poți, dimpotrivă, să-ți închipui oricînd că o întîmplare sau alta reprezintă o experiență determinantă în viața ta.

Scandal

sau

Adio, tinerețe

1. Am ochit un loc sub plopul cel mai înalt al grădinii de vară, într-un colț, mi-am strecurat sacoșa sub masă și m-am pus pe ascultat muzica. În lumina fleșcăită a neonului pe care lămpile montate pe copacii vii și naturali o scurgeau pe creștete și în pahare rujul femeilor era liliachiu și toată suflarea din jur părea lovită de o paloare sperioasă. O mulțime de sîmbătă seara zum-zăia în spațiul restaurantului, altfel destul de curățel, la mesele verzi cu picioare în cruce, în preajma grațiilor verzi ale panourilor decorate cu trandafiri tăfălogi, dedesubtul frunzarelor de un verde prăfos.

Și chelnerița era curățică și îngrijită.

— Schimbă-mi fața de masă, i-am cerut. Care naiba o fi borît-o încă de la ora asta!?...

Îmi extrase fața de masă de sub coate. Avea sînii căzuți, îi vedeam vibrînd la două degete de chipul meu.

— Îmi aduc aminte de dumneata, i-am spus și am luat-o de mîină. Locuiam ușă-n ușă pe culoarul ăla din casa aia care putea a scîrnă de pisici. Îi auzeam întotdeauna cînd veneau să-ți cînte serenade. Nu scăpărai chibrite niciodată. De ce?

Nu se uita la mine. Scutura fața de masă cu mîna liberă.

— Dumneata ai ajuns să te-nsori? — întrebă.

— Bineînțeles, am și copii, am răspuns înghițind în sec din pricina minciunii. Nu mă prea sufereau indivizii ăștia de pe-aici, așa-i?

— De ce să nu te fi suferit?

— Din cauză că nici eu nu-i puteam suferi.

— Asta n-am de unde s-o mai știi, zise. Ce-ți aduc?

— Acum ai să-ncepi să-mi spui iar ca-n urmă cu doi ani? „Dumneata vorbești să n-adormi.“ Așa ai să-mi spui? Mie? Dumneata?

Își eliberă încheietura mîinii, prinse fața de masă sub bărbie și o împături.

— De ce-ai plecat de aici? — întrebă. Aveai o slujbă bună.

— Păi nu? Și ce slujbă... Numai că eu nu vreau să lucrez pur și simplu, eu vreau să și fac ceva. Să înfăptuiesc.

Stilul ăsta mă umplea de încîntare. În general, mă încîntă să dau din gură prin tot felul de crișme străine și să emit tot felul de chestii ciudate.

— Să realizez ceva. Mă-nțelegi?

— Ce-ți aduc?

— Un rom.

— Nu te mai supără stomacul?

Devenise răutăcioasă, iar maliția asta aducea a cochetărie.

— Mersi — i-am zis —, pentru că-ți aduci aminte de mine într-o asemenea măsură. Era o treabă cu adevărat înduioșătoare. Mulțumesc, am zis, dar nu mă mai supără stomacul. Sînt foarte bine acolo unde sînt.

— Și unde ești?

— Nicăieri.

Se indispușe. Așa pățeam mereu, de cîte ori îmi venea chef de vorbă prin restaurantele astea străine: de îndată ce nu pricepeau ceva din ceea ce le spuneam, se simțeau ofenșați și-mi întorceau spatele. Plecase și chelnerița. Îi priveam tocurile scîlciate și îmi părea bine că nu apucasem să-i spun că odată, într-o noapte, am aprins eu un chibrit în locul ei, pentru muzicanți, numai să-i văd plecați. A fost ultima mea noapte aici și aș fi vrut să mă duc să-i bat la ușă, să-mi rămînă măcar o singură amintire frumoasă din orașul acesta. Pe vremea aia mai era o fată frumoasă. Nici cînd avea liber nu catadicsea să iasă la plimbare cu tipul ăla cu cravată de plastic care o asalta cu serenadele lui.

Se întoarse, îmi așeză în față niște rom într-un pahar. Depășea suta de grame. Am mîngîiat-o pe spate.

— Nu fi supărată. Ești singura mea amintire din orașul ăsta.

Odată rostite, cuvintele își înfățișară partea lor de minciună. Era cu adevărat cea mai frumoasă amintire, dar nu era singura. Era cea mai frumoasă, deoarece n-o cunoșteam, habar n-aveam cu cine se afla în vorbă și alte bagatele dintr-astea. Mici murdării.

— Dumneata te-ai măritat? — o întrebai.

Făcu un gest arătându-mi, printre trunchiurile copacilor, niște siluete așezate la o masă îndepărtată.

— Fii atent la ăia. Pe dumneata te interesează asemenea lucruri.

Se îndepărtă din nou. Îmi târa amintirile în urma ei ca pe un vâl de mireasă.

2. În capul mesei, un părinte plin de prestanță etalându-și chelia reglementară, în dreapta lui o mamă palidă, cu gura pungită și o față drăguță, cu rochie trandafirie, în stînga... Cu spatele la mine o pereche, un el și o ea, care, apropiindu-și din cînd în cînd capetele, mă lipseau de priveliștea tabloului familial pe care-l intitulasem *Masa de duminică*.

Figura fetei părea o mască a plictiselii. Privirile însă îi tot plecau pe furîș. I le-am urmărit. Băiatul spre care se îndreptau făcea parte dintr-o altă societate duminicală, întru totul asemănătoare, căci faptul că, în locul perechii de colo, aici se afla o bătrînică mărunță, pierdută între scaun și marginea mesei, cu broboada ei neagră, era cu totul lipsit de importanță. *Vinerea cenușii*, am scris în josul tabloului.

Băiatul și fata se căutau din priviri, ceilalți nu. Pînă aici totul se vădea simplu, așadar lipsit de interes. Mă uitai după chelneriță, să-i cer o explicație, dar ea era preocupată să netezească părul unui bărbat cu mustața pe oală, în timp ce bărbatul o ținea de mîină și i-o tot scutura, ca un copil mofturos.

Picupul icni o dată și se făcu liniște. O liniște totală, de parcă, dimpreună cu discul, s-ar fi terminat întreaga grădină de vară.

Tatăl cel chel și plin de morgă se apropie de aparat cu o grămadă de plăci, alese una, o puse, arătătorul no-

duros începu să i se miște prin aer, dirija. O melodie din vremi demult apuse vîsli lin pînă la mine, mi se cuprinse în auz. Un cîntecel înduioșător de năîng. Grozav îmi mai plăceau melodiile astea, mai ales cînd mă aflam singur-singurel, într-o grădină răcoroasă bătută de lumina neonului.

De cum se termina un disc apărea un picolo zbanghiu și punea altul. Toată suflarea restaurantului asculta cu atenție, doar masa la care ședea băiatul era învăluită în rîsete repezi, şușoteli, chicoteli. Îi găsisem și băiatului un nume: Robert. El nu rîdea, era preocupat, se uita la fată. Aceasta ședea acum cu capul plecat. Avea gîtul frumos arcuit, căutam o comparație, dar n-am fost în stare să găsesc nimic satisfăcător.

I-am făcut semn chelneriței. Reveni, dar de data asta amintirile mele n-o mai însoțeau.

— Dacă se poate, aș vrea să trec la o masă mai lîngă picup...

— O să-ți spargă urechile.

— Nu-i nimic, eventual am să-l dau mai încet.

— Să nu faci asta. Se lasă cu scandal — zise și o porni cu paharul meu spre masa de lîngă picup. Eu, cu sacoșa, în urma ei. Abia mă așezasem că tatăl cel chel și gomos îi făcuse un semn picolului, iar băiatul răsuci butonul amplificatorului.

— Țștia vor să-și bată joc de mine? — o întrebai pe chelneriță.

— Te crezi buricul pămîntului, zise. De-aia ți-ai lăsat barbă? Ca să nu te recunoască?

— Ai prefera niște mustăți așa, babane, pleoștite, nu? Îți trage clopotele?

Deveni rigidă.

— Eu nu am parte decît de bețivii din zorii zilei.

N-o spunea cu tristețe. Nu era decît o femeie singură în mulțime. Îmi trecu prin minte o imagine și-mi dădui seama că mai văzusem ceva asemănător, în anumite picturi vechi, bunăoară pe nebunul satului ațînîndu-se așa, în marginea horei, exact cum făcea ea acum...

Picupul îi dădea înainte. Un tenor se punea cu tot volumul vocii sale în slujba unei contese pe nume Marița, apoi îi cedă locul unei voci spătoase care coborî în

profunzimi pentru a-și împlini admirația față de ochii negri ai unei femei, iar mai târziu un eunuc veni să informeze auditoriul despre Ali cel care tot stă la colț cu mîna-ntinsă... Mie-mi plăceau toate astea. Aveam un vraf de amintiri legate de Ali, ca și de Miska, oberul, iată, amintiri din propria-mi copilărie... Nu eram singur.

Apoi, pe neașteptate, aparatul se opri cu amintirile mele cu tot. Publicul grădinii de vară începu să bată din palme. Erau niște aplauze distinse, delicate, ca fîlfîitul unor aripi de porumbei. Chelbosul își săltă șezutul de pe scaun și se înclină: mulțumea pentru aplauze.

Chelnerița îmi făcu semn: ei, vezi, ce ți-am spus eu?

Drăgălașa fiică a tatălui chel și plin de ifose schiță un gest adresat lui Robert, băiatul de la cealaltă masă: nu sînt eu de vină sau n-am încotro sau așa ceva.

Cînd m-am întors într-acolo, în dreptul picupului se afla amicul mustăcios al chelneriței. Avea trei discuri. Era un om cam răvășit, care-și purta mîndria înscrisă pe pomeții obrazilor, cam în felul în care și taurii înjunghiați de moarte etalează cîte-o zdreanță din pelerina firetată a toreadorului.

— Acuma nu se poate, îi spuse picolul. Patefonul e ocupat toată seara.

— Dar astea-s de dor și de jale, își flutură omul mîndria.

— Vă rog frumos, dacă nu vă potoliți, eu îl chem pe șefu'. Nu pricepi că azi e ocupat?

— Cum vine asta? Ieri n-am avut voie, azi nu, nici ieri, nici azi? Pentru că și ieri, și azi, și mîine și-n vecii vecilor muzica o fac numai domnii? Așa?

Însă Robert se afla deja în coasta omului aceluia răvășit, gata să-i smulgă la nevoie zdrențele brodate de pe coarne.

— Șterge-o, zise el. Era un tînăr decis Robert ăsta, alură de sportiv, ochi albaștri. Haide, valea!

Sosi și tatăl lui Robert, cu brațul său de discuri, trecu pe lîngă omul cel răvășit, evitîndu-l politicos sau poate numai prudent, cum ai evita un ciot sau un trunchi de copac, se aplecă asupra picupului și puse un disc. Robert, bătrînul. El nu discuta decît cu picolul șpanchi

— Dă-i drumul, să se audă, îi zise. Acum venim noi la rînd. Zi-i tare și cu forță, parascovenia cui l-a făcut!

Picolul potrivea butonul la maximum. Ritmurile „moderne“ ale trecutei mele adolescențe răzbubuiiau. Robert senior își balansa piciorul vîrît într-un pantof-papuc.

Ce-ar fi să dau mai încet măgăoaia, mi-am zis. M-am distrat o vreme cu ideea asta. Ar veni la mine Robert cu umerii lui, și bătrînul cu pantofii lui papuc, odată ajunși în imediata mea apropiere mămica lor ar scoate un țipăt printre buzele alea rujate, dar de întîmplat nu s-ar întîmpla nimic... Cu doi ani în urmă m-ar fi putut amuza o asemenea scenă, acum însă nu voiam decît să stau liniștit și să mă uit.

Fata, cu gîtul acela al ei frumos arcuit, se ridică de la masa rivală. Taică-său o apucă de încheietură, dar fata porni totuși spre fundul grădinii, printre zăbrelele de umbră ale arborilor, spre closetul vopsit și el în verde. Îmi scîrțiau balamalele de oboseală, dar m-am ridicat și m-am luat după ea.

Am așteptat-o să iasă din baraca verde.

— Nu te supăra... Asta-i un fel de concurs? — am întrebat-o.

— Vă rog să mă lăsați în pace cu concursul dumneavoastră, îmi răspunse pe un ton plîngăreț.

Stăteam atît de aproape de ea, încît mi-ar fi putut cădea la piept, ca într-un șlagăr.

— Nu te supăra, eu nu-s de prin partea locului. E o simplă curiozitate. Mi-ar face plăcere să stăm de vorbă.

Îl priveam chipul îngust printre zăbrelele umbrei. Un chip dat cu pudră, cu un coș discret pe bărbie.

— Am băgat de seamă că nu te prea încîntă muzica. Hai mai degrabă să stăm de vorbă amîndoi, bine?

Stătea în cumpănă. O mîină de-a ei stăruia nemișcată în aer. I-am luat-o.

— Să facem cunoștință...

— Nu m-am spălat pe mîini, zise retrăgîndu-se un pas.

Era o fată binecrescută. Totuși, nu se întoarse la cei ce-o crescuseră. Stătea în fața mea, neajutorată. Nu se putea să nu mă înduioșez de atîta stîngăcie.

— Fii atentă, fetiço. Eu sînt străin pe-aici și cred că-i chiar de dorit să nici nu mă recomand. N-are nici un rost să colecționezi amintiri despre mine. Mi-ar face plăcere să știu că nimeni nu-și va duce aminte de mine aici. Anii care mi-au mai rămas aş vrea să-i trăiesc într-un anonim absolut.

— Ești bolnav?

Era de-a dreptul fermecătoare așa, pătrunsă de adevărul spuselor mele. Am simțit nevoia să-i fac pe plac.

— Sînt bolnav, dar nu contează. N-aș dori decît să stau de vorbă cu o fată frumoasă despre care să nu știu cine este și care să nu știe cine sînt eu. Ar fi frumos, nu?

— Grav?

Stătea cu capul înclinat, ca o pasăre. Se sprijinise de baraca cea verde. Aștepta.

— Grav, am spus. Dar nu contează. Nici dumneata nu-i ai la inimă pe... Întrecăreții ăștia, și nici eu...

— Babacu, strîmbă ea din buze. Taică-meu. Ai o țigară?

I-am întins una. O ținea cu stîngăcie între buzele sale pline, luase filtrul între dinți.

— Uită-te pe după copacul ăla. Să-mi spui dacă-i vezi că vin înapoi.

M-am rezemat alături de ea, cu spatele la baraca verde. Îl puteam vedea și pe taică-său. Ba chiar îl vedeam. Era înciudat, iar de cîte ori picolul zbanghiu schimba discurile familiei Robert pufnea cu dispreț. Privirile mămicii zburau zăpăcite dintr-o parte într-alta.

— Dumneata chiar nu ești de pe aici? Ești străin?

— Sînt cu desăvîrșire străin.

Însfîrșit, asta era vocea mea.

— Și din ce trăiești?

— Din boala respectivă.

Găsisem tonul potrivit. Îmi plăcea cum sună, dar ea nu mă înțelese.

— Nu mă părăsi, o rugai.

Îșipotrivii un surîs. Îi venea de minune.

— Nu mai tot umbla cu șarade, zise. Nici nu există oameni misterioși, decît în filme.

— Evident, am dat eu din cap. Bineînțeles. Păi sigur. Nu există nici palmieri, nici elefanți, nu există nici Niagara și nu există nici superbaruri.

— Nu mai fi așa...

— Așa-s eu.

Desenam amîndoi cercuri în nisipul umed și ne uitam la vîrful pantofilor. Pantofii mei sport cu botul pătrat și săndăluțele ei albe. Ne aflam foarte aproape, așa. Încălțările ni se atingeau.

— Hopa, am zis. Iată că s-a realizat și comuniunea sufletească.

— Nu mai fi așa, repetă și făcu un gest moale în direcția mea. Zău. Mă supăr. Nu încerca să mă superi...

Era o tentativă cochetă. În filme, scena asta reclamă și un evantai. Fermecătoarea femeieșcă te atinge așa, pe obraz cu evantaiul. Adică îl ceartă cu o mîngîiere pe fermecătorul tînăr.

— Cînd poposești într-un oraș străin, primul lucru pe care-l ai de făcut e să vezi de-o femeie... Chestia asta mi-a spus-o un bun prieten de-al meu. Acum e plecat în străinătate, într-o croazieră. Mă înțelegi? I-am luat mîna, amical și cu o umbră de prefăcută mîhnire, pe potrișa chipului ei, de parcă i-aș fi exprimat con-doleanțe. Întoarce-te ceva mai tîrziu.

Am văzut-o pe mămica ridicîndu-se de la masă și pe tăticu ordonîndu-i să se reazeze. Urmăreau în continuare numerele de concurs ale familiei Robert. Privirile femeii palide străbăteau restaurantul în zigzag, apoi o văzui zîmbind. Pe după perdeaua zîmbetului îi curgeau lacrimile. Absolut sigur.

— Întoarce-te, fetiço. Am să aduc eu ceva, aici. Ce bei?

Se gîndi puțin, apoi zise, cu sfială:

— Aș prefera un whisky.

— Ei bine, cu whisky te-aștept.

Plecă la taică-său purtată pe niște picioare frumoase într-adevăr. Avea un fel de mîndrie în mers.

M-am reîntors și eu la masa mea și am urmărit pantomina enervată a babacului, mărginită de surîsul os-tenit și umil al mămicii. Capul familiei se apucă să-l dăscălească pe bărbatul care ședea în fața lui: avea și

el un Robert. Bărbatul se ridică și o luă spre automobilul verde parcat la intrare. Gagica de alături își strînse lucrurile în grabă, le spuse ceva comesenilor și porni și ea printre mese. Aș fi pariat că n-avea să se mai întoarcă în seara asta.

Mă uitai după chelneriță. Îl ținea de mîna pe mustăciosul care, între timp, fusese văduvit pînă și de zdrențele pestrițe ale orgoliului. Chelnerița o făcea pe sora de caritate. Îmi întoarse semnele, peste capul bărbatului, și-mi făcu cu ochiul. Individul avea o mustață teribil de abătută, o puteai asocia cu o serenadă. Ceva așa, îngălat, chiar pe potriva stării mele de spirit.

— Notează-mă cu două whisky-uri, am rugat-o pe chelneriță cînd, în cele din urmă, se apropie de masa mea.

— Două?

— Două, pînă mîine. Sînt lefter.

— Mîine n-ai să mai fii aici, zise ea.

Mi-ar fi plăcut să se aplece cu un pic de tristețe asupra vorbelor ăstora, dar ea nu făcea decît să constate: mîine nu vei mai fi, asta e. Pur și simplu.

— Poate că am să fiu totuși. Tocmai de aia am nevoie...

— Fii atent, are gagic.

Am ridicat ochii spre fața ei lată, frumoasă. Din ochii ei tristețea coborî spre ochii mei.

— Poate că sînt bolnav, îmi rostii replica. Aș vrea să-mi trăiesc cît mai frumos zilele încă disponibile... Mă asculta cu un zîmbet matern, zîmbea, n-avea de gînd să renunțe. Adă-mi două whisky-uri, în regulă? Aș vrea să am parte de niște zile la fel de frumoase ca alea pe care le-am petrecut vizavi de odaia duminică. Am nevoie de whisky. E pentru cineva care n-a băut niciodată...

— Deși taică-său are destule parale...

— Poate că ar trebui să fac cunoștință și cu taică-său, nu?

Se uită la mine cu ochii holbați.

— Adă-mi două whisky-uri și-o să-mi lași o amintire frumoasă, am zis. De dragul amintirii... Două

scotch-uri și sîntem chit. În ceea ce te privește merită, nu?

Plecă tîrșindu-și încălțărilor. Am rămas singur, în plin bombardament muzical. Îmi adusei aminte că ar trebui poate să pun mîna totuși și să dau mai încet picupul. Ar fi un gest. L-aș da mai încet, apoi m-aș înfățișa chelului și simandicosului părinte, aș invita-o pe fiică-sa la un dans și ar reieși că eu sînt băiatul cel bun.

Două pahare se iviră pe masă, în fața mea. Nu m-am uitat în sus, dar am întins mîna și am apucat încheietura umedă a chelneriței.

— Știu, știu, sînt un tip abject. Singura mea scuza e că o știu. N-am copii. Și nici măcar slujbă. Și mă aflu iar aici, cu toate că am jurat să nu mai pun piciorul în orașul acesta. Sună foarte romantic, nu? „Reîntorcerea eroului“. Ca-n filme. Vestul sălbatic și așa mai departe. Numai că adevărul e că sînt lefter. N-am un sfanț. Aici măcar aveam bani. Știi, cînd n-ai nimic, nu ești chiar așa de liber cum se spune. Ești numai singur, fără nimic al tău, pur și simplu. Asta e.

Am ridicat ochii spre ea. Femeia se uita la mustăciosul cel abătut. Tipul se uita la mine. Făceam schimb de priviri.

— Eu am să te păstrez mereu în amintire.

— Pîna la groapă, nu?

După vorbele astea, îmi întoarse spatele. Aveam două whisky-uri, patru romuri și o juma' de noapte. Atît.

Automobilistul de la masa fetei revenise cu un teanc de discuri. Îi urmăream gesturile șerpuitoare prin care se scuza și mă simțeam fericit că mi se împlinise proorocirea. Căci femeia nu se zărea pe nicăieri.

Picolul luă în primire noile plăci. Tatăl lui Robert strigă pe deasupra meselor către tatăl fetei:

— Tot pe sub mîna ai aranjat și treaba asta?

Mama lui Robert strigă și ea:

— Cum e turcul, și pistolul.

Bătrîna cu broboadă neagră dădu din cap. Tatăl fetei o făcea pe mortu-n păpușoi.

Mama lui Robert îi adresă acestuia cîteva cuvinte grăbite, Robert se lăsă convins, se ridică de la masă și

părăsi restaurantul. Se așează la volanul unui automobil roșu. De bună seamă că tot după discuri.

Urmară niște tangouri. Interminabile. O căutai din ochi pe fată. Îmi prinse privirea și o porni înspre fundul grădinii, spre veceu. Am plecat și eu în urma ei printre copaci, calm, cu cele două pahare înalte.

Părea pătrunsă de solemnitatea clipei, stătea acolo, cu brațele lipite de frumosul ei trup. Gustă băutura.

— N-o să fie cam mult? — întrebă și înălță paharul în lumină.

Familia ei ședea tot în lumină. O auzii înghițindu-și saliva.

— Nici mie nu-mi place scotch-ul, am consolat-o.

— Mie îmi place, zise și bău.

— Slowfox, am zis făcînd un semn în direcția patefonului. Aș vrea să dansez cu o fată necunoscută... Permiteți?

Am prins-o în brațe, în dreptul veceului verde și am început să pășim. Pietrișul umed scîrțîia sub tălpile noastre. Cineva icnea lîngă gard. Fata mi se lăsase în voie, valul greu al părului ei îmi învălui fața.

— Ce bine că există cineva cu care să pot sta de vorbă, i-am spus în șoaptă. Asta contează enorm acum.

Nu-mi răspunse decît într-un tîrziu:

— M-am gîndit mult la dumneata acolo, la masă. Trebuie să fii un om interesant. Păcat că ești bolnav.

— Nu-s chiar așa de bolnav. Adică sînt: am cancer la suflet.

— Nu-ți mai bate joc, zise și-avea o voce de parcă ne-am fi aflat deja într-o cameră cu chirie, așezați pe marginea patului al cărui scîrțîit pătrundea prin pereții subțiri. Spune-mi ceva interesant.

Continuînd să danseze, duse paharul la gură, dinții îi clănțăniră pe buza lui.

— Să-ți spun cum e prin alte părți? Peste tot e la fel, am spus. Și prostia nu e că nu se întîmplă nimic, ci că se întîmplă mereu același lucru.

— Asta nu-s decît filosofii, zise fata. Spune-mi ceva interesant.

— Așa-s eu, deștept, n-am ce face, am zis și-am spart o bulă de rîs. Vrei să-ți spun o poveste despre cum ar fi să-ți iei zborul de-aici?

Mă îndepărtă brusc. Gestul ăsta se învață la școala de dans: „cum să prevenim apropierea partenerului, delicat, cu palma așezată pe gulerul hainei...”

— De unde știi că vreau să plec?

Era speriată de-a binelea.

— Eu îmi închipui că toată lumea vrea să procedeze ca mine. Vrei să pleci. Vrei să înfăptuiești ceva. Sau vrei să-ți faci o viață liniștită.

— De ce, dumneata vrei o viață liniștită? Țțț...

— Eu nu mai vreau decît să trăiesc, mă întristai. Să trăiesc pur și simplu. Am plecat, am încercat... De-acum nu mai vreau decît să trăiesc.

Trebuie că eram o apariție grozav de înduioșătoare, acolo, în dreptul veceului verde, pe punctul de a mă lăsa convins de propriile-mi cuvinte.

Fata sughiță, își ceru scuze, iar eu o liniștii:

— Să ascultăm muzica.

— Mi-e silă de muzică.

— Fără fițe, am zis și mi-am trecut degetele prin părul ei. Mîna mea poposi pe gîtul căruia nu-i putusem găsi un termen de comparație. Am tras-o mai spre mine.

— Hai mai bine să stăm de vorbă, mă rugă ea.

— Nu mai vreau să stau de vorbă. Mă pierd cu firea ori de cîte ori stau de vorbă. Și milogii îmi fac și mie scîrbă.

Am ascultat muzica. Astea erau deja discurile lui taică-său. Se roteau, în vreme ce, bineînțeles, familia lui Robert era scuturată de frigurile geloziei.

— La drept vorbind, plăcile astea nici nu-s așa de proaste. Aș vrea să-l cunosc și pe tatăl dumitale. Ce zici?

Se avîntă spre baraca verde. Se uita la mine ca un iepure luat din somn, care nu știe încotro s-o rupă la fugă.

— Ce treabă ai cu el? Vrei să te lauzi și dumneata că ai fost cu mine, ca ăla de colo? Făcu un gest în direcția lui Robert. Lăsați-mă în pace cu toții!

Revenise la tonul plîngăreț al primei fraze pe care mi-o adresase. Am luat-o iarăși de mîină, cine știe pentru a cîta oară.

— Fetițo, eu am nevoie de relații, pentru că vreau să trăiesc. Iar dacă vreau să trăiesc înseamnă că trebuie să am o slujbă și bani. Pricepi? Ar cam fi cazul să stai de vorbă cu taică-tău. În numele acestei prea frumoase seri.

Îmi dădeam seama că eram un ticălos, dar n-avea importanță. Seara asta nu-mi aparținea, eram un străin și nu aveam nimic al meu. Doar replicile ajustate din vreme, pe care le căram cu mine peste tot.

A plecat. Fata asta nu știa mai nimic despre viață. Nu văzuse decît filme și ascultase prea multe tangouri lacrimogene alături de tăticul ei chelbos.

Ceea ce i-am spus și chelneriței de îndată ce-mi mai aduse un rom.

— Pe ăsta ți-l achit în orice caz, am mai spus vînd că n-avea de gînd să-mi răspundă. Nu știi de ce-s eu acum așa întors pe dos?

Însă chelnerița se îndepărtă. N-a fost o plecare propriu-zisă, ci o ieșire din scenă: mă părăsea astfel mereu, parcă respectînd un orar, iar eu întîrziem de fiecare dată cu cîte o întrebare. De fapt, nici nu prea știam despre ce aș fi vrut s-o întreb, poate doar despre mine, încă o dată, despre persoana asta a mea, de care n-are cum să nu-și aducă aminte, căci eu sînt un tip de comitet, iar dacă n-am putut să rămîn aici, locului, zău că n-am nici o vină — și alte chestii dintr-astea. Însă ea se îndepărta întruna. Și revenea mereu cu cîte-un pahar. Am semnat și portretul ei în mărime naturală. Am scris dedesubt: *Fantomă pentru băut mințile.*

Eu nu mai aveam treabă pe-aici. Ședeam și mă holbam la fată. Atît. Ședea și ea, nemișcată, maică-sa o strîngea de mîină și turuia. Taică-său nu-și lua ochii de la picupul care trecuse iar în slujba familiei lui Robert. Ori de cîte ori îmi întorceam ochii spre fată, părinții mi se vîrau și ei în cîmpul vizual. Băiatul parcă nici n-ar fi existat. Dar fata la el se uita.

Cei doi capi de familie ascultau muzica, o savurau în draci. Asistența încetase de mult să mai aplaude, gră-

dina de vară era aproape pustie, o invadase răcoarea din preajma zorilor. Omul răvășit al chelneriței mele își sorbea vinul și-și rodea mustața. Eu beam romul chelneriței, pahar cu pahar.

Și iată că la un moment dat bag de seamă că fata se îndreaptă iar spre fundul grădinii. Am tăiat drumul pe sub copaci și i-am ieșit în față.

— Trebuie să stau de vorbă cu tine.

— Trebuie să intru la veceu, zise ea.

Intră.

Așteptam în umbra zăbreliță a copacilor și-mi era frig. Poate că de oboseală.

— Te-am mințit, i-am strigat prin peretele verde al barăcii. Eu sînt un bolnav adevărat și n-am nimic de împărțit cu voi. Am să plec iar și am să trăiesc. Am să trăiesc de pe urma bolii mele. Din baracă nu sosea nici un răspuns. Eram furios pe fata asta care îndrăzneam să mă pună în aceeași oală cu un Robert oarecare. Ești o gîscă, îmi continuai recitalul. Ți-ai închipuit că pentru a trăi am nevoie de îngăduința voastră. Aiurea. V-am dat și eu o șansă, ca să puteți părea și voi niște sufletești. Atîta tot.

— Ce-i, maestre, ce tot scheauni pe-aici?

Ăstaera Robert. Chiar el. Voce frumos timbrată, statură athletică.

— Îmi aștept gagica, rînjii.

Mă simțeam mizerabil. Fleașcă.

Fata se ivise și ea în frigul de dinaintea zorilor. Stăteau acolo amîndoi și, nu știu cum se făcea, dar erau parcă mai înalți decît mine.

— Și ce-i cu asta? — am întrebat. Uite-aici un om bolnav, care-i sătul de voi pînă-n gît, uite, na, uite, uite, trebuie să-l atingem la moacă, trebuie să-i caftim. Hai, dați în el cu pumnii, dați în el cu picioarele, că așa se face treaba, nu?

— Îndrugă verzi și uscate, exact ca acum doi ani, zise Robert.

— Pleacă de-aici, zise fata.

Se agățase de brațul mușchiulos al lui Robert și bîțîia ușurel din cap.

Mă uitam la Robert ăsta, cu cele optzeci de kile ale lui. Eram conștient că avea un avantaj: era treaz. Mie-mi sffîrîia romul prin măruntaie... Mi-am avîntat brațul înaintea, n-am nimerit. În schimb mi-am pierdut echilibrul și m-am tot dus în urma propriului meu pumn, pînă-n peretele veceului a cărui izbitoră am simțit-o în umăr. În clipa aceea am auzit cît se poate de clar melodia tangoului. Simțeam nevoia să rîd. Am rîs.

Robert întîrzia să lovească.

Rîdeam pentru că nu lovea, pentru că auzeam tangoul, pentru că o fată căreia i-am dat să bea whisky în seara asta îmi plîngea de milă și se agăța de brațul unui băiat care n-avea curaj să mă pocnească și care se lăudase în fața tatălui ei cu legătura lor. Cred că rîdeam al dracului de tare de viața asta de oameni mărunți.

Robert scuipă printre dinți.

Îsiluă fata și merseară așa, braț la braț, pînă la primul copac al grădinii de vară. Acolo se despărțiră și se duse fiecare să se așeze la masa lui.

— Ești beat, zise chelnerița și mă mîngîie pe păr.

— Nu-mi iese nimic, am zis eu. Pe toate le-ncurc încă de la început. Pur și simplu nu știu cum se trăiește.

Continua să mă mîngîie pe cap.

— Nu trebuie să vorbești așa. Îți faci singur rău. Mîine ai să pleci de aici. Pînă atunci poți veni să stai la mine... Numai să încetezi cu aiurelile astea...

Mi-am săltat privirile spre chipul ei lătăreț și frumos, apoi m-am uitat în jos, la încălțările scîlciate. Picu-pul trepida în ritmul tangoului.

3. Ședeam singur la masă, în așteptarea chelneriței. Ea așeza scaunele întoarse pe mesele părăsite și de cîte ori trecea pe lîngă mine îmi arunca cîte-o vorbă.

— Nu mai durează mult. Ai putea să mă ajuți.

Eu însă continuam să șed în mijlocul acelei păduri din picioare de scaune și mă încăpățînam să zîmbesc.

Tatăl cel chel și gomos cu fetița lui trandafirie, familia Robert și bărbatul cu mustața pe oală încetaseră să existe. Se ridicaseră de la mese și ia-i de unde nu-s.

Dispăruseră. Nu mai erau. Nu mai erau decît ultimele mele amintiri din acest oraș.

— Să-ți mai aduc un rom?

— Nu, mersi. Am apucat-o de braț, mi-am apropiat-o, tare de tot. Sîinii ei împliniți tremurau la două degete de obrazul meu. Astăzi am fost exact cel de acum doi ani, nu-i așa? — am întrebat-o.

— Nu te pierde cu firea, zise și dădu s-o pornească după alte scaune și solnițe. Te odihnești o dată bine și-ți trece.

— Am fost sau n-am fost?

— Ai fost mai trist.

— Atunci e bine. Mă uitam la ea și nu-mi puteam refuza un zîmbet. Luase de bune toate cîte le făcusem eu în seara asta, de parcă m-ar fi iubit. Nu mai sînt beat, am zis. Sînt treaz de-a binelea. Nu știi la ce oră-mi pleacă trenul?

Se proțăpi în fața mea, cu mîinile proptite gospodărește în șolduri și-mi zise:

— N-ai para chioară. Așa că ai să rămîi frumușel aici și ai să-ți tragi sufletul. Te odihnești, te pui pe picioare. Poți găsi și de lucru...

— Ia ascultă, fă, am zis și am strîns-o de braț. Eu am o slujbă a-ntîia acolo, pricepi? Eu sînt doar în trecere prin orașul ăsta. Am trecut pe aici pentru că am vrut să mă văd așa cum eram.

— Dobitoc, zise. Vită-ncălțată.

— Faptele e fapte, am zis. Ia stai un pic jos aici. Aș vrea să-ți explic cum devine chestia asta. Pentru că știi care-i lucrul cel mai ciudat? Că acum doi ani mă mai făcea fericit faptul de a fi așa cum m-ai văzut în seara asta. Stai jos.

— Nu stau jos. Eu am lucrat toată seara. Sînt oboșită.

— Ai lucrat, bineînțeles. Mi-ai cărat mie romurile. Tu ești de vină că m-am purtat ca un dobitoc.

— Ai plecat tu, dar de schimbat n-ai putut să te schimbi. Se vede cît colo.

Dacă există cumva o mînie mîhnită, înseamnă că o aveam acum întreagă în voce.

— Tu te tot fițîiai pe aici și m-ai obligat să-mi aduc aminte de tine. Și mi-ai tot adus la rom, ca să ai un bețiv care să te ducă acasă în zori.

Duse mîna la obraz.

— Tot eu să fiu de vină și-acum? De ce oare?

Mă cuprinse mila. O clipă în urmă încă aș mai fi vrut s-o văd, măcar pe ea, jelind anii pe care-i trăisem în orașul acesta, iată însă că nu mai voiam nimic.

— Nu-i vorba de asta — am început eu să-i explic în liniștea zorilor —, ci de faptul că a trebuit să văd cum m-aș înfățișa dacă aș rămîne cel care am fost. Să-l întîlnesc pe cel care aș fi fost dacă aș fi rămas aici. A fost un fel de răfuială, pricepi?

— Eu n-am timp să fiu atît de deșteaptă. Eu nu știu decît să car la romuri și să aștept să-mi pice unul care să mă ducă acasă în zori.

Ședeam în mijlocul pădurii de scaune și mă uitam la siluetele vagi ale copacilor. Mă uitai apoi și la chelnerița asta: n-avea noroc, întîrziase. Avea doi ani întîrziere. O mîngîiai pe obraz.

— Ești tare tristă, i-am zis. Ești atît de tristă, încît mi-e cu neputință să-ți port pică. Nu pot fi supărat pe tine.

Sări de pe scaun ca arsă.

— Atunci achită consumația. Romul. Și whisky-urile. Ia să te văd.

Am scos portmoneul și am făcut plata. Dar tot n-a început să plîngă.

Orașul străin

Un ins care purta o șapcă plată îl zgâlțâia pe Be de umăr, Be se ridică în șezut, îl zări pe închiptatul acela gras, mutra lui roșie și, dintr-o pricină oarecare, furioasă, și asta îl făcu să-și dea seama că până mai adineaori dormise și că acum s-a trezit. Se afla așezat pe o bancă, îi vedea și stinghiile, într-o încăpere exagerat de mare, individul, cu șapca aia a lui lătăreață, îi tot dădea din gură, iar el nu pricepea.

Încăperea trebuie să fi fost vreo sală de așteptare sau ceva asemănător, pereții erau împodobiți cu panouri ce te duceau cu gândul la mersul trenurilor și cu imagini de autobuze, locomotive, chelneri, gunoaie, iar prin dreptul geamului foarte mare, pe o stradă, desigur, treceau oameni.

Individul îl prinse acum de braț și încercă să-l facă să se ridice. Evident, și treaba asta era lipsită de noimă, căci de vreme ce nu știa unde se află de ce ar fi trebuit să stea în picioare? Se simțea odihnit, avea în gură o senzație de răcoare și curățenie. Își pipăi buzunarul de la spate, dar periuța de dinți — pe care și-o lua oriunde s-ar fi dus, chiar și la nunți, la botezuri — nu mai era la locul ei, nu se mai afla nimic în buzunarul acela, și toată situația, cu individul și cu tipsia lui de chipiu, tindea să devină neverosimilă.

— Ce gară e asta? — întrebă.

Șirul îngălat al cuvintelor se întrerupse, omul cu șapcă tăcu, ba se și înclină puținel și, potolit, politicos de-a binelea, îi puse o întrebare pe care apoi o repetă de mai multe ori. Be se uita în jos, la mozaicul podelei pline de urme de scuipat. Îl durea fruntea. Închiptatul i se aplecă peste umăr și, silindu-l astfel să-și plece și mai mult capul, încercă să vîre mîna în buzunarul de la spate al lui Be. Ca și cum s-ar fi prins în privința periutei de dinți și a durerii și ar fi dorit să-l ajute. Se cocîrjase asupra-i și se întindea acum sforțîndu-se și haina i se desfăcu pe

pieptul ținut și în buzunarul interior al hainei avea un act prevăzut cu ștampile și o pilă de unghii de lungimea unui cuțit de bucătărie. Degetele sale groase coborau centimetru cu centimetru pe spinarea lui Be, către buzunarul de la spate al acestuia. Îl îmbrânci și, în sfârșit, se sculă în picioare.

— Ce vrei? — întrebă.

Proprietarul chipiului clipea acum cu un soi de îngrijorare mai degrabă paternă și întinse iar mîna spre buzunar, rezumîndu-se însă de astă dată numai la gest. De parcă s-ar fi temut să-și mai îndepărteze prea mult mîna de trupu-i asudat. Be își cercetă buzunarul, trase de căptușeală, îl întoarse pe dos, dar nu cuprindea absolut nimic. Drept urmare individul se posomorî, încercă să-l apuce pe Be iar de braț, turuia și tot făcea semne cu capul spre un ghișeu.

Be își eliberă brațul de strînsoarea acelei palme străine care îl năclăise într-o clipă cu transpirația ei, și se îndreptă spre ieșire. Omul scoase un strigăt. Într-un colț al sălii, o femeie, pe de-a-ntregul cenușie și oarecare, mică, aducînd a ciupercă, mîna cu mătura niște rumeguș uleios și acum dădu fuga la ușă și o încuie. Apoi, cu același trap mărunț, suferind, făcu cale întoarsă, străbătu sala și dispăru în cele din urmă prin ușa de lîngă ghișeu.

— Ce dorești? — îl întrebă Be pe controlorul posomorît.

Acesta arătă spre buzunar, însă nu mai încercă să-i vorbească.

— Bine, bine, zise Be și dădu din cap.

Omul părea să se fi liniștit, schițase chiar și un zîmbet și înălța din cînd în cînd din umerii aceia ai lui, gogonați. Rămaseră astfel față în față preț de vreo cinci minute, închipiatul avu timp să-și mai facă de cîteva ori numărul, pînă la urmă zîmbetul i se lăbărțase de-a binelea pe chip.

Stăteau acolo amîndoi — două corpuri inerte într-un spațiu neutru —, printre băncile de lemn, în sala spațioasă, cu coloane, pe care Be n-o regăsea nicăieri în amintire. La una dintre ferestrele mari, pînă-n podea, vîntul șfichiuia perdeaua de tifon, iar în dreptul ușii încuiate zăcea mătura și o grămăjoară de rumeguș uleios. Omul

din fața lui Be purta o uniformă închisă la culoare, în schimb picioarele-i noduroase erau vîrîte în niște papuci de casă. Pe perete se mai făcea remarcată o tăbliță, înfățișă o țigară barată cu linii roșii, iar dedesubt, fixată cu șuruburi de zid, ieșea în evidență o scrumieră plină cu mucuri. În partea stîngă a sălii se aflau mai multe ghișee pentru bilete, unul, două, trei, tustrele blocate, astupate, opace și în dosul unuia dintre ele trebuie că era și femeia de serviciu atît de asemănătoare cu o ciupercă. Evident, era vorba de o sală de așteptare, surprinsă poate în ceasul pustiu al unei dimineți de duminică, la periferia unui oraș necunoscut. Prin dreptul ferestrei trecură niște copii nespălați ducînd încotrova sumedenie de sifoane goale, o femeie bătrînă, fardată, fumînd dintr-un țigaret, cu un pudel în lesă, un fante, care o salută și apoi, depășind-o, trase un scuipat. Trebuie să fi fost duminică. Lui Be îi era foame.

Ușa de lîngă ghișeul de bilete se dădu brusc de perete și, cu totul neverosimil, apăru altă figură închipiată, cu o uniformă mai deschisă la culoare și cu o țigară pe care o ținea între dinți cu atîta siguranță de sine, aproape amenințător, de parcă ar fi fost un țignal. Pe neașteptate, și din cine știe ce cauză, primul închipiat își ieși iar din fire, începu să strige și încercă să-l apuce din nou pe Be de braț. Celălalt scuipă țigara, își vîrî în gură un țignal de astă dată adevărat și o luă la fugă prin sală, venea spre ei clempănind, bocănind și fluiera asurzitor și fără nici o noimă. Femeia de serviciu care semăna cu o ciupercă se uita la Be și o podidiră lacrimile. Be — ca unul care începuse să se deprindă cu jocul ăsta — se smulse din nou din strînsoarea închipiatului și o rupse și el la fugă. Dădu la o parte perdeaua subțire și ieși pur și simplu pe fereastra aceea deschisă de sus pînă jos.

Acum se afla pe o stradă. Mai încolo, în capătul arterei ce se lărgea progresiv, luminos, se zăreau mai multe clădiri înalte, un oraș. Lîngă sala asta de așteptare de aici se căsca o poartă verde, din grilaj, îngăduind privirii să pătrundă într-o curte întinsă, cimentată, să întîrzie asupra unor piese de mașini, butucănoase, a petelor de ulei și a gunoaielor, tot felul de ciurucuri, depozitate acolo. Be intră în curte în pas alergător, trecu pe lîngă

acele rămășițe inerte și iată-l în spatele sălii de așteptare. Aici, sub un șopron din tablă ondulată, se aflau niște găleți de gunoi. Era o căldură umedă în orașul acesta străin, gunoiul de sub acoperișul de tablă duhnea și aerul vibra încetișor. Era o tăcere desăvârșită, de parcă exhalățiile gunoiului, lumina covârșitoare a soarelui, sclipățul unui ciob de oglindă, pe jos, fuga lui Be nici n-ar fi fost de domeniul duratei. Be luă ciobul de oglindă, își examină fruntea, văzu niște urme adânci, liliachii, pe care i le făcuseră probabil stinghiile băncii din sala de așteptare, cum dormise, cu fața lipită de ele. Altfel se prezenta ca și altădată, în baia mătușii, însă acum, din pricina comportării celor doi indivizi cu chipie, tocmai acest lucru părea ciudat.

După gălețile de gunoi, tăiată într-un zid coșcovit, se zărea o ușă micuță și deasupra zidului de cărămizi coroanele indecise ale unor arbori. Be inclină rînd pe rînd tomberoanele pline, le mută astfel din loc, forță ușa și pătrunse într-o grădină.

Era o grădină splendidă, intră înăuntru ca într-o cameră în care s-ar fi putut să-l și aștepte cineva, și închise ușa în urma lui. Tot atunci trebuie să fi ajuns și închipiații în curtea cimentată — părea că numărul lor sporise între timp —, își strigau tot felul de vorbe de neînțeles, unul rîse pufnind, înciudat, apoi se auziră plecînd.

Acum nu mai avea nici o treabă cu ei. Iată aici grădina asta frumoasă, cu meri plini de rod, semn că era vară. Ajunsesse așadar într-o grădină cu pomi fructiferi, în care și iarba rămăsese neatinsă, n-o răscoliseră pentru a face loc vajnicelor legume, lucru care-i plăcea tare mult lui Be la grădina asta. Acolo de unde, după cîte își amintea, venea el, fiecă petic de pămînt era răscolit, semănat, cultivat, poate că și în ghivecele pentru mușcate puseseră pătrunjel și de aceea acolo parcă nici n-ar fi existat duminică, flori fragede la ferestrele deschise asupra așternutului amorfizat încă de visele nopții, copii trimiși să umple sifoanele și bătrîne cu biografii misterioase plimbîndu-și pudelii.

Înrăcoarea verde din jur se primeniseră și razele fierbinți ale soarelui, firele de iarbă aveau un luciu sticlos,

păreau calme, dar totuși friabile. Be pătrunse către interiorul grădinii și se culcă printre firele acestea de iarbă. Rămase așa, liniștit, se uita la tinerele mere în creștere, sus, printre crengi. Frunzele pendulau în dreptul soarelui, îți puteai imagina tot felul de lucruri în legătură cu ele. Le-ai fi putut asemăna cu amintirile, mișcarea, forma lor s-ar fi adaptat oricărei amintiri, și să simți timpul în curgere lentă, maiestuoasă, ca un fluviu la marginea unui orașel. În astfel de orașele pașnice și bătrâne oamenii coboară duminică dimineața la râu să facă baie, citesc tot felul de cărți bune, ascultă tot felul de muzică tristă sau misterioasă și au prilejul să-și dea seama că nimic din ceea ce li se întâmplă și nimic din ceea ce se întâmplă în lume nu e cu adevărat important. În preajma stăvilărilor, pe bancul de nisip, copilașii își umplu gălețile și dosurile lor mici și rotunde se udă, cum stau ei așa lăsați pe vine, lângă apă.

Dinspre capul grădinii, unde trebuia să se înalțe o clădire albă, răzbeau pînă aici niște voci. Un glas profund vorbea despre ceva anume, cu calm, altul, mai vîrstnic, mormăia aprobator, niște copii își strigau poate numele sau se porecleau — totul era după cuviință, încît părea proiecția unei nostalgii. Be îi zări printre trunchiurile văruiate și frunzele lucitoare, veneau, cu pături, cu sacose, cu sticle de vin, mai întîi bărbații, apoi copiii dînd fuga tot mereu înainte, cu ochii după fluturi, după gîze, apoi două femei și la urmă o a treia. Cele două femei își făceau de lucru cu o pălărie mare, violetă, o încercau, fără oglindă. Îndărătul lor mergea o femeie tînă, cu burta flască, împingea un cărucior pe care din cînd în cînd îl sălta pe roțile dindărăt și spunea niște vorbe, adresate probabil pruncului din cărucior, care dădea din picioare și nu pricepea nimic. Nici Be nu înțelegea graiul acestor oameni țipător de fericiți, dar îi era de ajuns să vadă această fericire aparentă. Perechea mai vîrstnică trebuia să fi fost proprietarii grădinii, cea tînără băiatul lor și nora, iar cea mai tînă dintre femei poate fiica, dintr-o pricină oarecare, de una singură. Se apropiau încet, cu copiii, cu sticlele, cu păturile lor.

Be se săltă pe vine, tiparul trupului său rămase acolo, pe solul răcoros, printre ierburi. Îi aruncă o privire, a-

poi se trase mai spre marginea grădinii, către tufele de liliac. Se strecură în desiș, în timp ce oamenii aceia fericiți se apropiau întruna și deodată se regăsi în copilărie, în josul unui gard putrezit, pe pământul reavăn, presărat cu gropi scurmate probabil de găinile vecinului. Ședea cu genunchii la gură în răcoarea legănătoare și privea în direcția grupului. Oamenii se agitau, căutau un loc potrivit pentru dosurile lor lățite de ședere, pentru pături, pentru tartinele cu șuncă, pentru telemea, pentru măsline, pentru sticlele aburite. Se înghionteau, se tachinau, se ciondăneau în glumă, își puteau permite să fie voioși, erau între ei.

Bărbatul mai tânăr, brunet, corpolent, care, judecînd după nasul cărnos, era fiul bătrînului, se opri deodată, arătă spre pămînt, spre iarba suspectă. Bătrînul veni mai aproape, apoi se apropiară și femeile. Numai femeia cu căruciorul se opri ceva mai încolo, apoi se așează sub un pom, întinse o păturică, începu să-și aranjeze lucrșoarele, căută un loc drept pentru biberon și scoase în cele din urmă și copilul din cărucior. Copilul, care ar fi putut crește aidoma merelor, fusese înfășat strîns, cu brațele lipite de trup, însemnat, în dreptul coatelor și al gleznelor, cu cîte-o panglică de mătase roșie; era un băiat, nici gînd să se poată clinti. Be vedea asta foarte bine, după cum îi vedea și pe ceilalți, aplecăți asupra tiparului trupului său din iarbă și punîndu-și tot felul de întrebări. Se sfătuiră astfel o vreme, apoi îi făcură semn băiatului mai mare, care scociorea după rîme — poate pentru pescuitul în rîul duminical — dar băiatul nu se apropie, se mărgini să dea doar din cap, astfel că taică-său, din ce în ce mai furios, făcu un gest de parcă ar fi vrut să-l lovească. Copilul continua să dea însă din cap și după ce pe obraz începuseră să i se scurgă lacrimile în care se materializau, fulgerînd scurt, razele soarelui. Intervenii și femeia mai vîrstnică, doamna cu pălărie, apoi începură să se uite la tînăra cu căruciorul și rămaseră așa o vreme, cu toții.

La un moment dat se puseră iar în mișcare, o porniră roată prin grădină, ca niște cercetași. Se trăsese mai aproape unul de altul, tonul cuvintelor, pe care Be nu le înțelese nici pînă acum, deveni mai prudent.

Bărbatul cel tânăr luă din mîna băiatului scurtătura murdară de noroi la un capăt — era o creangă cam de grosimea unui braț —, le ceru, printr-un semn, să facă liniște și porni spre acea latură a grădinii în care se afla scîndura slăbită, menținută în gard doar de un singur cui. Băiatul mai mare îi dădu un ghiont celui mic. Tatăl lor înainta cu dîrzenie, privea cînd iarba de la picioare, cînd vîrfurile arborilor, crengile pe care micile mere continuau să se pîrguiască.

Be se ridică, încercă grinzile putrezite ale gardului, apoi trecu încetișor dincolo. Se afla iarăși în curtea mare, cimentată a depozitului.

Privi un timp curtea, apoi, cuprins de sfîrșeală, își dădu drumul să alunece pe lîngă gard și rămase așa, așezat, cu picioarele întinse, lipsit de apărare. În față se vedea curtea pustie, în capătul ei poarta din fier, cu grilaj, dincolo de ea strada. Trecu o bătrînă sulemenită, cu o țigară, cu un pudel. Un copil trecu spre casă cu sifoane de la sifonărie. Trecea timpul. Be își lipi palma de cimentul înfierbîntat. Ședea cu picioarele întinse, în josul gardului, cum ar fi putut ședea oriunde în acest oraș și peste tot ar fi avut aceleași gînduri.

Nu găsea nici o amintire din care să fi putut reconstitui, în sinea lui, pentru sine, orașul, astfel încît nu se putea dumiri nici asupra felului cum ajunsese el aici. Toate acestea fuseseră de la bun început neverosimile, acum însă începeau să devină lipsite de sens. Soarele ajunsese încet, încet la zenit și rămăsese totuși foarte aproape de pămînt, cerul părea un acoperiș cuprins de flăcări, ar fi trebuit s-o iei la fugă pentru a te salva. Petele groase de ulei se bășicau pe cimentul încins, iar o pală de aer — curent stîrnit parcă de gura fierbinte a unei uși — îi aduse și mirosul fetid al tomberoanelor și al rumegușului impregnat.

Se mai căută o dată prin buzunare și constată încă o dată că n-avea în ele nimic. Trecu în dos, la cutiile de gunoi — între timp cineva lepădase deasupra uneia o pisică moartă —, căută din nou ciobul de oglindă, își privi chipul — era neschimbat —, apoi vîrî oglinda în buzunarul de la spate și traversă curtea. Strada părea cu desăvîrșire pustie. Din direcția turnurilor care ar fi trebuit

să marcheze centrul oraşului se apropia un şir de copii costumaţi — băieţi şi fete în alb, cu panglici colorate, cu feţe acoperite, o siluetă a cărei mască se prelungea ca un plisc mergea în frunte purtînd în vîrfurile unui băţ înălţat spre cer o pălărie strîmbă, în timp ce de undeva se auzea sunetul unei tălăngi. Be simţi oroarea gîndului de a fi nevoit să-i întîlnească, scoase ciobul de oglindă şi încercă să-l ţină în soare astfel încît să-i îndrepte razele spre ochii măştii în formă de plisc, dar aceasta nici măcar nu tresări. Veneau întruna, şirul era fără capăt.

O luă îndărăt, spre marginea bănuită a oraşului. Îi apărură mai întîi nişte căsuţe colbăite, probabil că prin apropiere se afla o fabrică de ciment sau altă fabrică lucrînd în trei ture, căci orizontul se încenuşase şi praful se cernea tot mereu. Bătrîne cu veşminte groase şi negre, în ciuda căldurii, stăteau la porţi, şedeau rezemate în coate la geamurile mărunte; prin curţile pavate cu bolovani de rîu, năpădite de bălării, bărbaţi cu brăcinarele desfăcute şedeau la umbra sticlelor cu vin, reparau motociclete, albiu de rufe, jucau cărţi, păreau şi ei paşnici. Lumea neîncercată de imaginaţie era încă liniştită, duhul duminicii plana asupra ei.

Be trebuie că nu mergea prea repede, căci copiii costumaţi începură să-l ajungă din urmă, talanga se auzea tot mai de aproape, iar masca asemănătoare unui plisc ţacănea de parcă ar fi lovit os de os. Copiii nu rîdeau, nu se înghionteau, ca şi cum nici n-ar fi fost copii; înaintau în şir indian, extrem de serioşi, gravi, aidoma unor surdomuţi maturi porniţi în excursie, spre marginea oraşului. Şanţul de pe latura ultimei străzi era năpădit deja de mătasea broaştei, uliţa dădea într-un cîmp presărat cu smocuri de iarbă, încoace fumeau nişte grămezi de gunoaie — cîţiva bărbaţi cu înfăţişare de pensionari le supravegheau —, iar de-a curmezişul, prin umbra unui şir de sălcii, curgea probabil un rîu, deşi podul nu se zărea nicăieri. În largul cîmpului, un cal împiedicat smulgea firele prelungi, carnoase ale ierbii.

Încapul ultimei străzi, vizavi de cîteva barăci pe roţi, Be se aţeză pe treapta înaltă a unui magazin de coloniale dinspre care emana un miros de gaz lampant. În acest timp copiii se tot apropiau, fără veselie, sunînd din ta-

langă, clămpănind, nu se auzea nici o vorbă. Nu se uitară la Be, trecură din uliță de-a dreptul în câmp. Calul se așeză în coada șirului și-i urmă pe copii săltându-și cu stîngăcie picioarele împiedicate. Șirul continua să înainteze cu pași mărunți, apoi dispăru printre copaci, pierind poate chiar în posibilul rîu, ca lemingii.

Be rămase o bucată de vreme acolo unde se așezase, pe treaptă, dar nici măcar calul nu se întoarse, nici nu-l căuta nimeni pe cîmpia aceea de un verde întunecat. De prin vagoanele de locuit niște oameni bărboși făceau tot felul de semne, agitau niște sticle pline cu o băutură incoloră, iar o fată fugea din fața unui bătrîn știrb și țipa cît o ținea gura. Dacă era o trupă de circari, înseamnă că siluetele lor mătăhăiau prin arenă greoaie, împiedicate de cizmele mari, de cauciuc. Acum gesticulau, făceau semne, le repetau întruna, însă Be nu avea de ce să le acorde atenție. Adormi pe nesimțite. În vis umblă o vreme printre munți și bău niște lapte bătut dintr-un chiup de pămînt. Apoi șezu într-o odaie răcoroasă, un soare îndepărtat pătrundea prin geamuri, găinile cloncăneau pe afară. Apoi se regăsi într-o grădină, se întinse printre fiarele groase ale ierbii și privi la cer. Cerul era curat și pustiu, tînjea după vreo două-trei rugăciuni somnoroase. Se apropie și o femeie tînără cu burta mare, se culcă fără zgomot alături și adormi de îndată. Dormiră pînă în faptul serii unul lîngă altul în iarbă, ca doi oameni legați printr-o aceeași dragoste.

Cînd se trezi iar pe treapta dughenei văzu apropiindu-se dinspre rîu cîțiva tineri cu tricouri roșii, apăruseră probabil de după un dîmb, căci părea că se iveau de-a dreptul din pămînt: mai întîi umerii, apoi șoldurile înguste, în cele din urmă picioarele lungi și drepte și labelate late ale picioarelor. Vagoanele de locuit se făcuseră nevăzute, sumedenie de țigani cu mustățile nădușite ședeau acum în capătul străzii, așadar băieții nu puteau fi niște artiști care-și caută familia. Veneau încet, cu mîinile lipite de corp și se auzea sunetul tălângii. Cîțiva pași mai în urmă, un băiat cocoșat, cu fața spuzită, căra o boccea făcută din costumele și măștile de adineaori. Cînd trecură pe lîngă el — mergeau fără să scoată vreun sunet — Be observă că masca în formă de

plisc se bălăngănea pe spinarea cocoșatului aplicându-i la fiecare pas câte o lovitură. Dispărură apoi în cotul drumului ce ducea spre oraș.

Așteptă pînă ce sunetul tălăngii se pierdu în depărtare, mai aruncă o privire spre rîul care punea capăt cîmpiei, îi căuta pe copii, apoi o luă îndărăt, spre oraș. Trecu din nou pe lîngă micile grădini casnice, domestice, prin umbra gardurilor încropite din vechi panouri, firme scorjite, stricate, din tot soiul de ciurucuri, prin fața caselor de chirpici care, din pricina fațadelor înalte, păreau etajate, pe sub ornamente, cariatide, ghirlande și ani de ghips a căror măcinare era aproape vizibilă și, cînd strada se lărgi în fața lui, zări și grupul de tineri. Alergau de colo pînă colo pe carosabil, aplecați puțin din mijloc, echilibrîndu-se pe picioarele alea lungi ale lor, acum îndoite oleacă din genunchi, cu brațele date în lături. Cocoșatul cu bocceaua în spinare adăsta rezemat de gardul verde și clănțănea masca în formă de plisc.

Tinerii urmăreau un iepure pe drumul bătătorit, uscat, alb. Porțile erau toate închise, pînă și gropile scurmuate de cîini pe sub garduri fuseseră astupate, iar lanțul rar al hăițașilor venea de către cîmp, iepurele nu putea fugi decît spre interior, spre oraș. Dintr-acolo se apropia însă o motocicletă cu ataș, iar motociclistul cu cămașă cadrilată, cu niște ochelari decupați dintr-o mască de gaze răsucea ghidonul cînd într-o parte, cînd într-alta obligînd iepurele să se întoarcă din drum. Brusc, tinerii se adunară ciorchine, și animalul fu nevoit s-o ia din nou spre oraș. Motociclistul încercă să-l înghesuie într-un gard, dar dînd peste o surpătură i se scrînti roata. Din întoarcere, atașul îl lovi în cap pe motociclist, astfel încît vizoarele îi săriră din dreptul ochilor și, oprite pentru o clipă între gură și nas, îi închipuiră o banderolă sticloasă de legat mustățile. Prins sub vehicul, motociclistul începu să răcnească după tinerii care o porniseră în goană spre centru, striga și încerca să semnalizeze. Cocoșatul trecu abia acum pe lîngă el, iar mai tîrziu trecu și Be, ocolindu-l de asemenea.

Îl depăși apoi și pe cocoșatul care-și adusese masca în formă de plisc mai în față și o clămpănea ținînd-o așa, în dreptul burții. Un timp merse așadar din nou singur

pe drum, mai târziu apărură și oamenii cu fețele umflate de somnul de după-amiază și, pe măsură ce trecea vremea, se tot înmulțeau. Trecînd astfel prin mijlocul lor, Be ajunse la aceeași poartă de fier, deschisă, în imediata apropiere a sălii de așteptare. Era singurul loc cunoscut în tot orașul, zăbovi o vreme aici, se gîndi la grădină, la merele de pe crengi, apoi porni mai departe, spre oraș. Ajunse la un pod, râul era poate unul și același cu cel care-i barase drumul acolo, departe, la marginea cîmpiei. Se opri pe pod, se uită la apa de culoarea gresiei, văzu cum se desfăcea ea la picioarele podului și cum zgîlțîia crengile cuprinse de mîzgă, oprite acolo, cum fremătau în curent gunoaiele și hoiturile unor jivine mărunte. Apoi apa aduse și o mască înjumătățită, figura de hîrtie a unui animal necunoscut, cu niște urechi lungi, răsucite, ca de iepuraș, și se agăță și aceasta în josul unui pilon, printre gunoaie.

Be se precipită îngrozit spre centrul orașului.

De altfel, orașul era un oraș adevărat, în orice caz, așa apărea el, cu magazinele, cu vitrinele sale — de exemplu, una în interiorul căreia, pe un mic platou presărat cu pietriș, se preumblau cîțiva cobai, în vreme ce o pereche de papagali pitici se dădeau uța pe trapezul anume instalat pentru ei — și, desigur, cu casele sale vechi, marcate de tăblițe de marmoră și împodobite cu îngeri vestitori, și cu casele sale noi, cu parcurile sale, cu lumina soarelui. Nici el n-ar fi trebuit decît să se identifice cu ceilalți, să nu se deosebească de cei care, de pildă, la ora asta erau deja în drum spre locuința unor prieteni, cu sticle de băutură, cu flori, ar fi trebuit doar să zorească și el încotrova anume, tamponîndu-și fruntea transpirată și grav, de parcă ar fi fost convins că era așteptat. Și-apoi ar fi putut să molfăie și el niște covrigi sau să bea răcoritoare sau bere la mesele scoase în stradă, în dreptul unei cîrciumi duhnind a insecticid, și-ar fi putut așeza pe cap o pălărie cu găurele, pe care s-o salte din cînd în cînd a salut, ar fi putut rîgîi călătorind cu tramvaiul, care tot venea și pleca, același mereu, deosebit doar prin numere, însă neapărat într-o direcție precisă și spre ceva anume. Denumirile i se refuzau și puținul pe care reușea cu chiu, cu vai să-l

descifreze nu-i spunea destul, nu-l putea urni, nu se putea constitui într-un mobil sau într-un țel. Era probabil un oraș bun, oamenii se simțeau bine în cuprinsul lui, bărbații își plimbau nevestele și le arătau cu gesturi largi fațadele istorice și statuile.

Dat fiind că bătea mai mult parcurile, cu bețivul s-a întâlnit tot într-un parc. Era o grădină publică în toată puterea cuvântului, în jurul statuii care înfățișa o felină rînjită și pe soclul căreia zăcea omul acela pretimpuriu îmbătrînit se plimbau deja o mulțime de oameni, căci după-amiaza devenise de-a binelea duminicală, era chiar momentul ei caracteristic, cînd cetățenii ies la iveală de prin necunoscutele lor locuințe prevăzute cu zăvoare, din odăi și apartamente în care tot ei intraseră cu buchete de trandafiri și sifoane și pachete, în care trăsese un pui de somn sau se iubiseră și, evident, uneori mai scriseseră și epistole liniștitoare, adresate iubitelor sau iubitorilor, unor părinți din ce în ce mai vagi, mai îndepărtați și cine știe cîte și cîte mai făcuseră. Atîtea și atîtea lucruri încît parcă-ți vine să regreti că nu-i poți cunoaște niciodată, că nu-i poți surprinde cum, de fapt, se tot repetă unii pe alții și în amintire — odată, cînd, aflat deja la tine acasă, ți se vor ivi în minte — vor fi tot atît de supuși uniformității ca tablourile unui muzeu vizitat în cadrul neutrelor programe turistice. Mai mult, așa cum fundalul unui tablou se poate dovedi mai plin de semnificație decît marchizul din prim-plan, în privința frumuseții, un parc e de preferat tuturor statuiilor menite să-l împodobească.

Bețivul zăcea pe soclu, răsucit, aidoma unei statuii oare pînă mai adineaori amenințase cerul cu pumnii strînși, iar acum o muiase căldura. Era un bețiv reglementar, veche cunoștință a tuturor, cu obrazul neras, cafeniu, bolnav fără îndoială de ficat, cărunt, cu minile destul de umflate, cu niște degete parcă umplute cu cîlți. Nu era dificil să-i arunci în cîrcă o biografie hurdă și grea, cu mări și oceane și cadavre. Cicoșii adolescenți cu pantofii lor multicolori, cu tocuri supraînălțate, îl arătau printre rîsete pipițelor lor teribil de asemănătoare, feciorelnice și transpirate, iar bărbații în toată firea dădeau din cap, însă nu pierdeau prilejul să-l

arate și dinșii unor femei doar puțin deosebite de primele. Se uită și Be un timp la omul acesta aflat la cheremul închipuirii tuturor plimbăreților, apoi se apropie și începu să-l zgâlție, așa cum îl zgâlțise și pe el închipiatul, acolo, în sala de așteptare.

Bărbatul se lăsa greu, într-un târziu își arată totuși ochii gălbui, injectați, mîrîi, apoi se ridică brusc în picioare, împinse cît colo mîna lui Be și deveni de pe o clipă pe alta extrem de ținofos. O porni cu pași repezi, regulați pe alea presărată cu pietriș. Be se așeză pe soclu, era curios să vadă cît va rezista celălalt acestui marș forțat. Bărbatul se întoarse, se aplecă asupra-i și spuse ceva.

— Ce-i, bătrîne? — întrebă Be. Ai pierdut ceva?

Bărbatul își dusese palma la ureche și striga, parcă atins de o bruscă surzenie, dar Be nu avea nici un răspuns la toate astea, nu putea decît să bîîie din cap. În cele din urmă bărbatul îl luă de braț, îl făcu să se ridice în picioare și-l conduse spre interiorul parcului, unde apoi, pe malul unui lac dreptunghiular, se așezară sub o umbrelă colorată. Locul părea un teren de joacă, însă era un restaurant. Be își întoarse buzunarele pe dos — o făcuse de atîtea ori încît nu se mai păstrasera nici firele de tutun din lungul cusăturilor —, dar bărbatul dădu din mîna a liniștire sau, mai degrabă, a lehamite, iar buzele sale groase, umede, vineții tresăreau ca niște rîme atinse de un nou șir de cuvinte. Mai întîi se desfășură într-un lung monolog, ca într-o piesă romantică, se tot împunea cu degetul în piept, își așeză mîinile una peste alta ciupindu-se de parcă ar fi vrut să joace „zboară-zboară“, apoi și le apropie de ochi și începu să clipească mărunț-mărunțel, cu privirea fixată pe bolta cerului. Mai târziu și le încrucișă, o încheietură în dreptul celeilalte, și le întinse astfel spre Be, iar Be dădu din cap. Un chelner cu freză strălucitoare le trîntise între timp două halbe cu bere pe masă, îl bătu pe umăr pe bărbat și-i puse un deget pe buze. Acum bărbatul se rezumă să arate spre cer și să tot caște gura, muștește. Era un joc de surzi și de muți, iar bărbatul dădea din mîini, le agita, le scutura, mai-mai să i se desprindă degetele acelea umplute cu cîlți.

Cînd isprăviră berea, bărbatul duse în dreptul inimii o cutie de chibrituri, în poziția asta nefîrîscă aprinse un băț, așteptă să ardă pînă la capăt, apoi, cu vîrful lui carbonizat, începu să scrie pe un șervețel pe care-l despăturise. Examină din cînd în cînd șervetul în destrămare, pe suprafața căruia închipuirea lui pogorîse, de bună seamă, sumedenie de texte frumoase, apoi îl îndoi, î-l prefăcu într-un avion de hîrtie și-l ajută să decoleze. Repetă figura asta de mai multe ori. Micile avioane cu versuri planau printre mese, bărbatul sufla greu tremurîndu-și buzele. Un copil înhăță un avion de hîrtie, drept care bețivul se prăbuși deodată pe tăblia mesei, îl înecase plînsul, gesticula în direcția copilului, apoi începu să dea din cap de parcă ar fi vrut să spună și *da* și *nu* în același timp. Be nu știa ce să facă în situația ce se crease.

Mai tîrziu bărbatul se ridică, scoase un strigăt și toată lumea întoarse capul într-acolo; ridicase brațele spre înaltul etern indiferent și striga: bummm-bummm! Acest bum-bum îl modula în fel și chip, îl aprofunda, îl făcea să vibreze. Era singurul cuvînt din oraș pe care-l înțelegea și Be. În schimb chelnerul se ivi gîfîind de după un paravan galben, mai mulți meseni îi făcură semn că vor să plătească, alții aruncară banii pe masă și plecară. Bărbatul își slobozi strigătele în urma lor, arăta întruna spre cerul care începuse să se aline întru amiurg, atît și nimic mai mult însă și, în timp ce Be ședea și urmărea toate astea, simți deodată că bărbatul îi strecoară niște bancnote ghemotocite și pătrunse de transpirație. Apoi îl bătu pe umăr și-i făcu niște semne de parcă l-ar fi îndemnat să pornească la asalt, imediat după aceea însă țîșni iar în picioare și se repezi după consumatorii care își luaseră tîlpășița. Aceștia dădură de-a binelea bir cu fugiții și astfel dispăru întreaga adunare de după-amiază — și, odată cu ei, după-amiaza însăși —, se pierdu în cuprinsul verde al parcului. Be îi arătă chelnerului bancnotele, chelnerul își extrase una, pe cea mai mare, își lăți gura, se înclină și se făcu și el nevăzut.

Iată deci un oraș, orașul acesta, îl avea aici, în fața lui și, de cînd se trezise, nici o schimbare. Ceea ce se

întîmpla parcă nu i s-ar fi întîmplat lui sau cu el, căci el, pur și simplu, nu era de pe-aici și nimic nu-l putea atinge, nu putea modifica relațiile. Era ca și cum ar fi rătăcit printr-un spațiu abstract pe care aproape că numai bunul lui plac îl popula cu figuri, iar acestea — deoarece nu le înțelegea — n-aveau nici vorbe pe înțeles, poate că tocmai el ar fi fost chemat să le manevreze conformîndu-se vreunei reguli sau legități. De parcă ar fi rătăcit prin propria-i imaginație și, după cum și imaginația își construiește figurile din materia amintirii, ar fi avut și el de-a face cu forme și oameni care existau aidoma, atîta doar că funcționau într-un fel ce nu avea înțeles în ochii lui. Ca în vis.

Zăpușeala era însă reală, o simțea în spate, clădirile, de asemenea reale, revărsau căldura ca niște plite. Și trotuarul muiat ținea de realitate și tot de ea ținea și copilul acela pierdut într-un cămeșoi, străduindu-se să scoată cu unghia un ban lipit de caldarîm și jucînd, cinchit cum era, din pricina fierbințelii care-l mușca de tălpile goale. Într-o vitrină înotau niște pești și o pisică, încerca să pătrundă prin mulțimea vespérală, din ce în ce mai compactă, să se strecoare pînă în preajma lor.

Be ar fi vrut să vadă măcar niște oameni cu cazmale, care să sape un șanț de-a lungul drumului, pentru cineștie ce cablu menit depărtărilor (sapă și aruncă pămîntul, îl scot de la o considerabilă adîncime). Femei legate la gură l-ar transporta apoi și ar transpira și sudoarea lor ar fi sărată. La marginea drumului, un prunc încotoșmănit ar încerca să priceapă de ce se învîrt roțile mașinilor acolo, la două degete de fruntea lui. Un bătrîn ar aduce apă rece de undeva și ar bea cu toții. Simțea, absența celor din vagoanele de locuit, ca și atunci, la marginea cîmpiei, în realitatea de după vis.

Pe drum era însă prea multă lume și din pricina asta înaintarea tuturor părea lipsită de țel, căci se aflau cu toții aici și nu mai aveau la cine să vrea să se ducă. Părăsi acest drum fără nădejde, prea aglomerat și se pomeni într-o ulicioară. Aici, în dosul unor fațade disproporționate, se aflau mici case familiale cu acoperișe gudronate și tot felul de orătării zăpăcite, găini citadine ce cîrîiau în amurg. În capătul străzii adăstau trei buldo-

zere încremenite. Din șirul de case una lipsea, în profunzimea terenului se zărea beciul surpat, în gura lui o mulțime de excremente și în față pământul curții de odinioară se întindea neted; pe zidul de incediu al clădirii învecinate se așteptau urme de minge, pete de noroi. Acest maidan accidental era vegheat din trei părți de ziduri înalte, pictate cu uriașe litere albe și roșii, iar în josul zidurilor iarba creștea smocuri-smocuri.

Zidul din dreapta avea așa, cam la înălțimea unui scaun, un fel de parmalic pe care ședeau niște femei umăr la umăr, li se atingeau umerii și poate că pe ele ar fitrebuit să le bage în seamă mai întâi. Erau vreo șapte la număr. În rochii de casă, cu părul unsuros cîrlionțat sau, dimpotrivă, cu firul drept, dedate lenei duminicale. Și în iarbă se aflau, așezate, culcate, femei. Un foc mic, din hîrtii și tot felul de resturi lemnoase, zburătăcea în praf între cele două grupuri. În imediata apropiere a focului ședea un bărbat cu cămașă albă, pe jos, cu genunchii la gură. Cravata îi atîrna pînă la pămînt, strînssoarea ei îi învinețise obraji. Bărbatul ședea desculț acolo, își masa laba umflată a piciorului și vorbea.

Femeile de pe ieșitura zidului îl ascultau aplecate în față, cu coatele pe genunchi, cu bărbia în palme, iar cele așezate pe iarbă se destinseseră rînd pe rînd, apoi, pe măsură ce povestea necunoscută înainta, picioarele li se încordară și, dintr-o pricină oarecare, fură cuprinse de agitație. Șoldurile lor ascuțite se îndreptau singuratice spre cer, s-ar fi putut lăsa pe ele cîte-o pasăre.

Ajungînd mai aproape, Be văzu că bărbatul desculț și cu cravată la gît făcea tot felul de gesturi nerușinate, se indica din cînd în cînd pe sine, întîrzia asupra diferitelor părți ale corpului său și vorbele i se înșirau calme, egale, cu un fel de profesională detașare. Femeile de pe parmalic îl urmăreau cu atenția cuvenită unor lucruri extrem de serioase, cele de jos însă, dimpotrivă, se înfierbîntaseră, smulgeau fire de iarbă cu degetele de la picioare și deasupra genunchilor li se formaseră niște gropițe jucăușe, cochete. Focul se zbătea reținut de pămînt. Era o adunare teribil de blajină, neveste, cumetre, mătuși; la ora asta soții — dacă existau — beau pro-

tabil bere pe undeva și de bună seamă că Be se și întâlnise cu câțiva dintre ei, însă îi putea confunda, i-ar fi putut lua drept alții chiar și dacă s-ar fi aflat aici, de față. Era o societate bună, acceptabilă, te putea face să-ți închipui că, așezându-te acolo, pe jos, ai avea parte de odihnă. Be se îndreptă într-acolo.

Se așează, bărbatul se întrerupsese pentru o clipă, dar apoi îi făcu cu ochiul și de aci înainte gesturile cu care-și ilustra povestirea vizau trupul lui Be. Acum femeile începură să chicotească, încetișor, rușinoase, ca la biserică, poate pentru că începuseră să și vadă la ce anume se refereau vorbele. Era în toate astea ceva amuzant, o atmosferă de inocență și naivă drăgălășenie: femei care se distrează ascultând istorioare amoroase, poate un pic cam lascive și se gîndesc în acest timp la tot felul de lucruri, și dintre cele ce încă nu avuseseră prilejul să le trăiască. Be le privea și îi trecu prin minte un gînd, anume că important nu e ca o femeie să fie frumoasă, ci să existe cineva care s-o iubească. Toate femeile se știu iubite de cîte cineva, la o adică s-ar putea ajunge chiar și la un fel de confuzie. Totuși de privit o privea pe fiecare în parte întrebîndu-se cum s-ar dovedi dacă ar veni vorba de dragoste. Și toate astea, cu focul ce se zburătăcea, cu femeile cuprinse de neastîmpărul așteptării, erau iarăși blajine, pașnice, adică firești, ca și grădina matinală, doar că grădina părea pătrunsă și de viață, ceea ce, desigur, poate strica și ordinea pomilor și a frunzelor, poate umple și iarba de resturile, de rămășițele ei, de unde însă nu rezultă că i-ar putea lua și frumusețea. Femeile acestea cuprinse de neastîmpărul plăcut al așteptării, ca și, de altfel, de acela al aducerilor aminte — după cum erau mai tinere sau mai puțin tinere —, luminișul, limbile vioaie ale focului și, în centrul cercului larg, departe, un bărbat singuratic depăîndu-și poveștile — iată o scenă nu întrul totul de lepădat. Era însă numai priveliște, imagine, schiță a unui posibil tablou pe care l-ai fi putut dezvolta, l-ai fi putut umple cu biografii, ai fi putut stabili anumite raporturi, ai fi putut adică — și, poate, ar fi trebuit — să devii tu însuți participant. Puteai să crezi, de exemplu, că bărbatul, cu istorioarele lui lunecoase, de care se bucurau

toate femeile de pe strada lui, urmărea s-o stîrnească doar pe acea femeiușcă oacheșă, rotofeie, întinsă pe iarbă, alături de suratele ei, căci bruneta izbucnea uneori într-un rîs plin de o bucurie pe care cuvintele nici nu sînt capabile să ți-o provoace. Scena asta avea ceva cunoscut, exista în ea un fel de vigoare, de sănătate puțin cam murdară, însă nu-și afla echivalent în memorie.

Be se culcă pe spate pe pămînt și atunci îi apăru deasupra cerul dreptunghiular. Fusesse și aceasta o mișcare firească și o schimbare firească a imaginii din ochii lui. Pămîntul sufla cald, iar căldura îi insufla un fel de moliciune. Pămînt matern, gîndi Be, dar nici asta nu era decît o senzație vag resimțită, fugace, intuiția unui sens cu care nu mai avusese de-a face nicăieri, niciodată, nu știa ce înseamnă și de ce înseamnă ceea ce înseamnă și dacă expresia asta — „pămînt matern“ — are sau nu, la urma urmei, vreo semnificație — căci ar fi trebuit ca și altădată, întotdeauna, ori de cîte ori ar fi vrut să și-o aducă în minte sau în simțire măcar, să-i aibă la îndemînă și pe acești oameni străini, pe femeile acestea cutremurate în taină, pe bărbatul acesta șezînd sub zodia taurului și focul, aripa lui zbătută la două degete de pămînt. Este pămîntul matern, își zise Be, cel prezent pretutindeni și cel dintotdeauna, fie și închis între trei ziduri de incendiu și, mai încolo, înghesuit, ascuns sub pavaj, dar niciodată atins de schimbare, neprefăcut nici din pricina oamenilor, nici de pe urma gunoaielor. Era pămîntul matern, nu pămîntul natal, și, cu toată aparența lui întîmplătoare, era de parcă ar fi fost chiar el însuși, tot astfel cum și femeile acestea se asemănau între ele și-și aveau copiii lor sau i-ar fi putut avea; și, de bună seamă, se potriveau și cu multe altele, cu alte mame. Și-ar fi putut alege nu numai o iubită, dar poate că și o mamă.

În adîncul maidanului atîrna, prins de niște bare de fier, un leagăn și în leagăn dormea un copil cu fața udă de lacrimi, cu trupul curmat de un lanț de siguranță. Capul i se balansa molatic. Două femei îl priveau.

Bărbatul vorbea acum aproape în șoaptă, ca și cum n-ar fi vrut să tulbure somnul copilului, dar gesturile lui deveneau tot mai elocvente, mai lipsite de rușine, iar

femeile erau din ce în ce mai ațîțate. În final, bărbatul ajunsese să scoată mici strigăte înăbușite, fiecă mădular al trupului său părea înzestrat cu grai, iar femeile nu mai rîdeau. Se uitau cu figuri încremenite, prostit la bărbat sau la ceva ce se afla în spatele lui, la cer sau cine știe la ce.

Be își reveni din pricina liniștii. Apoi, în liniștea aceasta, bărbatul își călăuzi vorbele spre el. Deodată începu să turuie mînios, fără sens, gesticula, arăta cînd spre Be, cînd spre femei. Femeile întoarseră capetele, bărbatul se ridică și, de acolo, de la înălțime, îi spuse ceva. Dădu și Be să se scoale de jos, dar bărbatul îl împinse la loc și îl lovi cu piciorul. Se pricepea la treaba asta, nimerise chiar în rinichi, a doua oară degeaba mai încercă să se ridice. Bărbatul tot gesticula în direcția femeilor, scotea strigăte înăbușite, de parcă și-ar fi adus aminte din nou că trebuia să cruțe somnul copilului.

— Nu le fac nimic — zise Be —, ce te-a apucat?

Bărbatul tresări și tăcu, femeile se ridicară de pe ieșitura zidului și de jos. Una, o muiere foarte grasă, cu porii dilatați, se apropie de el și-l ajută să se pună pe picioare. Be ar fi încăput tot pe un singur braț al acestei femei. Bărbatul mîrîi, femeile însă îl înconjurară pe Be, îi scuturau hainele, îl pipăiau, îi vorbeau și vorbeau între ele încetișor, parcă alintîndu-l și alintîndu-se. Mai tîrziu se apropie și bărbatul, îi luă mîna, i-o strînse, apoi îl lovi ușurel peste ceafă și făcu niște semne. Be pricepu că-l invita la o băuturică, undeva înăuntru, într-o casă, la răcoare, printre femei, dar nu avea nici un chef. Pentru asta ar mai fi trebuit să înțeleagă ceva, însă el era foarte tînăr. În plus, sub degetele curioase, încurajatoare, agere ale femeilor își simțea trupul mic, din cale-afară de plăpînd. Ieși din cercul lor și începu să alerge pe uliță, îl ardea rușinea, iar ele, în spatele lui, începură deodată să rîdă și una — poate oacheșa cea durdulie — țipa.

Înainta iarăși pe strada aglomerată, într-un nor de mirosuri omenești, transpirînd. Cel mai ciudat era faptul că durerea din zona rinichiului îi pierise ca și cum nici n-ar fi fost și, odată cu asta, părea el însuși să fi

uitat tot ceea ce se întâmplase. Acum — poate din pricina oboselii lui — clădirile erau toate la fel, nici din mulțimea oamenilor nu se remarcă decât câte-o cravată în culori țipătoare sau un dinte de aur, sclipind în adîncul vreunei guri, obiecte aproape separate de purtătorii lor. Cîte-un gest îi rămînea, înțepenit în memorie, sontan și superficial, iar mai încolo se aliea de un om tot atît de străin, i se potrivea, se mula pe ființa lui, în mod bizar, astfel încît mîna ce ținea o țigară trecea asupra unei siluete aplecate să-și lege șiretul, cu totul neverosimil, de parcă individul ar fi avut trei mîini. În cele din urmă, mulțimea învălmășită îl dezechilibra pe bărbatul ce se străduia să-și lege șiretul, acesta căzu, se izbi cu capul de trotuar și, cînd, cu un zîmbet jenat, izbuti să se ridice de jos, avea nasul mînjit de ulei și de praf: un clown dat cu griuri făcîndu-și numărul într-un vis. Într-o vitrină stătea o fată cu halat albastru, ștergea geamul, părea că se află pe un peron de gară pustiu și-i face semne cuiva care nu se mai poate întoarce. Treceau autobuzele, oamenii se țineau cu mîna de bare, erau vreo treisprezece la rînd, înșirați de parcă ar fi vrut să azvîrle cu toții aceeași sulită. Un ins zdrențăros căra o ladă uriașă, o ducea pe creștet ținînd-o din două părți și, dacă n-ar fi avut lada, gestul l-ar fi asemuit berzelor care, cu aripile sucite spre spate, încet, aproape scîrțîind, coboară pe un cîmp ierbos, mlăștinos în cuprinsul căruia înaintează un șir de copii costumați și mascați.

Însusul bulevardului, în preajma unui turn, se stîrnise ceva, oamenii întorceau capetele, pe trotuar circulația se opri, perechile se îmbrățișară mai strîns, iar bătrînii — din cauza vreunei amintiri străpunse de schije, desigur — începură să tremure.

Pe mijlocul negru al drumului se ivi mai întîi un iepure, fugea pistonînd cu picioarele, zvîcnind întruna.

În urma lui tropăiau tinerii de dimineață, cu tricouri roșii, cu gurile larg căscate, după ei venea motociclistul cu masca lui de gaze, iar în ataș cocoșatul își clămpănea pliscul. În jurul lor, împiedicîndu-se de ei, oameni, pălării în cădere, umbrele, străfulgerarea sîrmelor de oțel. Automobile luminate dădeau buzna peste oameni, îi în-

ghesuiau spre trotuare, sticle goale de bere îi izbeau pe alergători, iar aceștia urlau. Uriase buze feminine, imense guri căscate.

Be nu se uita decît la iepuraș. Despărțit de lumea cîmpiei, fugea purtînd culoarea frunzelor vechi, cu mușchii zaharișiți de spaimă, cu urechile date pe spate. Era atît de singur încît și casele cele mari și oamenii își lepădară aspectul verosimil în fața acestei singurătăți în care iepurele își căuta salvarea ca într-un spațiu lucios, olfactiv, unidimensional.

Omul cu înfățișarea plăpîndă, purtînd o pălărie de pai, care se afla lîngă Be țîșni deodată din loc și încercă să taie calea iepurelui, dar mulțimea îl abătu din drum. Un chioșc cu înghețată se prăbuși pe asfalt și oamenii alunecau călcînd în picioare pasta dulce, topită. Unii se loveau de copaci scoțînd cîte-un vaier, dintre frunzare își luau zborul vrăbii speriate, ciripind asurzitor, murdăria lor întărită se cernea dintre crengi.

Be se dădu după un stîlp. Bărbați rași cu perdaf treceau gîfîind pe lîngă el bălăbănindu-și servietele, treceau și mulțime de femei ațîțate, precum și copii. Nu se puteau opri din mers.

În coada șuvoiului oamenii alergau făcînd din cînd în cînd salturi stîngace și se întrebau încotro aleargă, de ce și nu-și puteau răspunde: fugeau în continuare, spre centrul orașului. Acolo, deasupra estradelor, atîrnau lampioane. Hîrtii mototolite, poșete strivite, pălării stîl-cite rămîneau în urmă și, iată, și un pantof cu toc cui. Pe drumul pustiu trecu apoi, la pas, cu zgomot mare, un atelaj al salubrității și adună totul și se făcu astfel liniște și curățenie și circulația își relua și ea cursul.

Be simți un gol în stomac.

Mai tîrziu ajunse în dreptul unei clădiri cu geamuri mari. Lumina din interior era atît de albă încît îi dădea o senzație de răceală și se vedeau niște cabine înscrise în ziduri și înzestrate cu aparate telefonice. Intră acolo, deoarece era liniște. Fete cu buzele roșii ședeau în dosul unei tejghele de marmoră, le privi un timp, dar se molipsi cu încetul de plictiseala lor.

Însala ale cărei colțuri erau extrem de departe unele de altele, încît scuipătorile nichelate păreau subțiraticе,

pierdute, se afla puțină lume și, poate din pricina multelor geamuri, a transparenței, a sticlei, prezența oamenilor, așteptarea lor părea cu totul inutilă. Nu aveau pe ce pune mîna, nu puteau întîrzia cu palma pe niște suprafețe familiare și pline de căldură, totul era departe, erai prins între evanescență și distanțare. Semăna puțin cu holul unui spital, unde internații așteaptă pierduți în tovărășia micilor lor valize și ți-i puteai imagina pe acești oameni intrînd în cabinele înșirate de-a lungul pereților și scoțîndu-și veșmintele și aruncînd cîte-o privire în afară, întru ajutor și apărare, pentru a rămîne apoi să se agațe doar de sunetele care se învălmășesc în receptoarele negre. Chiar în mijlocul sălii stătea o femeie cu pălărie neagră, de doliu, nu se clintea, numai pudra i se desprindea de pe chip într-o cernere delicată și se potrivea întru totul cu ceea ce își imaginase Be cu o clipă în urmă. Un om foarte tînăr și blond, care părea că ar fi vrut să se ascundă după mustața-i uriașă, umbla de colo pînă colo, pantofii lui noi-nouți scîrțiau din cînd în cînd pe podeaua de marmură, nu prea curată.

Be pescui din buzunar teancul de bancnote pătrunse de transpirație, darul bețivului fabricant de avioane de hîrtie, printre bancnote se rătăciseră și cîteva bani de metal, alese o monedă. Intră într-o cabină, dar nu era așa cum își imaginase. Se găsea într-un spațiu ciudat, ca puțul unui ascensor, placa izolantă a peretelui fusese spartă, sfîșiată, se zărea betonul mînjit cu lipici. Pe suprafața lui o coloană întreagă de cifre, o mulțime de nume și multe adîncituri rotunde, urmele plictisite ale fiselor. Descifră un număr, îl formă. Apelul răsună îndelung, undeva, într-o locuință necunoscută din acest oraș străin despre care ar fi fost atît de bine de știut cîte ceva, pentru a-l feri de asemănarea lui cu toate celelalte. Apoi se auzi o voce de bărbat, necunoscută și neînțeleasă, îndărătul ei mișunau sunetele unei muzici și tot felul de zgomote și de voci. Glasul gîfîit, excitat al bărbatului scăldat de căldura aceea muzicală îl grăbea, probabil, pe Be, dar lui nu-i trecea nimic prin minte. Apoi se lansă la nimereală în direcția unei poezii întîm-plătoare, atent însă mai degrabă la vocea celuiilalt.

Cîte vieți oi fi avînd, de-mi trăiesc atîția viața?

— întreba poezia, bărbatul rîse, ugui, chemă pe cineva din apropiere și acela dădu un țipăt în receptor.

Un hoinar călătorește pe tampoane prin cîmpiile în flăcări.
Ară cineva în noapte. Altul îi citește urma.
Ploaia asta este barba lui Rabindranath Tagore.

În receptor răsunară întrebări, muzica din camera aceea imaginară, plină de fumul țigărilor se întrerupse și, probabil, și dansul. Poate că sîsîiau și se uitau plini de compasiune la amfitrion. Be ridica uneori vocea fără motiv, iar bărbatul dela capătul firului tăcea uluit. Apoi puse o întrebare șovăielnică, iar mai tîrziu începu să-i tremure vocea. Dar nu mai așeză receptorul în furcă.

De sub piscuri pornesc izvoarele: înaintează spre numele lor.
Răsărit de țară într-o dimineață îndepărtată.
Cineva e în zbor mereu spre Buenos Aires,
unic plămîn călător.

Bărbatul se răsti, probabil că la vreo persoană care se clintise în camera aceea blocată, căci vocea lui reapăru de îndată grăbită și rugătoare în receptor. Textul blajin al lui Be se hurduca fără nici o noimă, cuvintele de legătură zvîcneau ca niște ordine militare. Bărbatul încerca să se explice.

Un om în largul mării s-a gîndit la mama lui
și gîndul a rostit un Munte. Acum e-o insulă de oameni.
De ce priviți pămîntul cu ochii mei, de ce-l iubiți
cu dragostea mea, de ce-i dați numele meu?
De ce vă luați de trai din viața mea, străini ciudați?

Încheiase poemul. Trase cu urechea. Și bărbatul pîn-dea, dar îl trăda gîfîitul, stătea lîngă aparat și nici pomeneală de muzică, de rîsete, de chicoteli. Be era străin, începea să simtă și el teribila forță a acestui fapt. Formă alte numere, debită tot felul de texte, o dată recită cu voce de tunet și niște frînturi din *Înger, îngerășul meu*

— cât îi mai rămăsese din copilărie — și de fiecare dată vocea lui fără chip stîrnea groaza. Reluă de mai multe ori acest joc. La un moment dat, după ce mult timp nu se auzise în receptor decît vuietul liniștii și el ajunsese deja la versul în care afirma că *un om în largul mării s-a găndit la mama lui*, auzi o voce îmbătrînită, tremurătoare:

— Dumnezeu! Tu ești, băiatul meu?

Be tăcu o clipă, dar nu mai avea încotro, reluă textul, trebuia să termine poezia.

— Ai sosit? Unde ești? — întrebă vocea aceea uscată și totuși încărcată de lacrimi, glasul unei femei bătrîne, de undeva, poate dintr-un apartament distins, discret luminat. De ce nu spui nimic?

Be nu îndrăznea să iasă de după versuri, preferă să dea de înțeles că nu pricepea întrebările. Dincolo de poezie, dincolo de dorința de a se răzbuna pentru străinătatea întregii zile, bănuia că nici n-ar fi avut nimic de spus.

— Am putea să ne vedem? — întreba bătrîna lui mamă. Dumnezeu, de douăzeci și șapte de ani... Și încă mai trăiești! Te poți întoarce acasă oricînd, adăugă ea în șoaptă, dar apoi cuvintele fură luate de lacrimi.

Be depuse receptorul în furcă, prudent, ca și cum legătura s-ar fi putut întrerupe pe neobservate. Era ca o sedință de spiritism, ca atunci cînd mamele, cuprinse de o bizară, smintită speranță, încearcă, manevrînd o verighetă în dreptul unei oglinzi, să-și revadă fiii pierduți în virtutea legilor lumii.

Ieși în stradă, printre oamenii care nu se speriau de apariția lui și nu se așteptau la nimic, iată-i, într-adevăr, asemănători ca tot atîtea picături de apă, mergînd, îmbrîncindu-se, zîmbindu-și. Totuși, pentru o clipă — tocmai din pricina îndepărtatei, înțelegătoarei bătrîne — păru de necontestat că orașul, cu toți acești oameni ai lui cu tot, există doar undeva în propria-i închipuire, ca pe un fel de plan înzăpezit, astfel încît faptul de a rămîne sau de a pleca era cu totul indiferent. Acum avea și amintiri și poate că ar fi fost în stare să afle calea-ndărăt, spre originalele lor. În orice caz, orașul trebuie să fi existat în el ca un gînd sau ca un senti-

ment de neexprimat, căci starea se aseamăna foarte mult cu aceea a unei pierderi sau ratări resimțite ca atare, al cărei obiect e însă imposibil de precizat. Numai că peisajul acesta imaginar putea fi recunoscut, îi puteai identifica amănuntele, ceea ce era de-a dreptul înspăimîntător, căci se putea ivi oricînd un nou reper, o nouă situație, un fleac de pe urma căruia să reiasă ceva cu totul neașteptat, poate chiar și adevărul asupra inexistenței orașului. Iar atunci Be s-ar fi pomenit într-un spațiu cu desăvîrșire deșert, pentru că de-acum înainte nici măcar imaginația nu l-ar fi putut ajuta — și asta tocmai din cauza realității acceptate a orașului și a bătrînei — să se trezească din nou altul și altfel, printre lumini, mirosuri și obiecte familiare, s-ar fi pomenit doar într-un spațiu opalin, abstract, într-o noțiune prin care nu te mai poți deplasa în nici o direcție. Orașul acesta era ca, de pildă, copilăria pierdută — cu o mamă, cu un râu, cu un cîmp, cu oameni alergînd, sau cum vă place — pe care, într-o clipă nefastă, prea plină de dor, închipuirea o înzestrează cu ființe și lucruri samavolnic modificate și care, dacă aducerea aminte n-ar mai susține-o, ar înceta pur și simplu să mai existe. Iar bătrîna îi stîrnise niște amintiri care fie că nu puteau exista, fie că el nu avea cunoștință de ele.

Avea, în schimb, la modul real, o seară și o noapte întreagă pe care trebuia să le petreacă undeva, în vreun fel oarecare, chiar dacă nu știa ce se va mai petrece după aceea, și toate astea și din pricină că era flămînd și cu adevărat ostenit și atît de dornic de o femeie încît pînă și sentimentul acesta îi apărea sub forma unei amintiri. Dificultatea consta doar în faptul că nici în această amintire cu totul necunoscută — care trebuia să fie însuși orașul — nu-și aducea aminte cu claritate nici de evenimentele timpului petrecut aici și nu se putea reîntoarce la nici un om, loc sau situație, nu găsea nici un punct de referință geografică sau măcar sentimentală — cu excepția femeii care-l înspăimîntase cu tristețea ei — și din această cauză starea lui nu mai era nici de singurătate, era mai mult decît atît, mai vidă chiar și decît singurătatea și, cu toate astea, reală.

În față se înălța însă o clădire cu aspect de hotel, și era chiar un hotel — recunoaștere care-l umplu dintr-o dată de fericire. Hotelurile și gările sînt pretutindeni la fel, intri și ieși prin aceeași ușă aparent mereu cunoscută, peste tot se fiție aceiași turiști nemilos bărbieriți și aceiași pasageri în tranzit, nervoși, cu bagajele și cu femeile lor. Barul îl ducea și el cu gîndul la ceva, însă nu la un bar anume — unde-i dăduse papucii, în cele din urmă, uneia dintre iubitele lui —, ci de toate barurile și, în același timp, de tot felul de gări, prin care poate că nici nu trecuse vreodată și, deoarece nu-i pusesse nimeni nici o întrebare, impresia de neverosimil rămînea și pe mai departe intactă. Era în același timp și familiar, semăna cu adăposturile lui din copilărie, cel clădit din perne, sub protecția unei fețe de masă ce atîrna pînă la podea sau cele făcute din saci prăfuiți și cartoane, prin ungherele magaziiilor, cu toate acele refugii pe care, ca orice copil, și le găsisse, poate în dorul nîcicînd alinat al ocrotitorului pîntec matern.

Aici părea că toată lumea voia să treacă drept străină, dar numai el era străin cu adevărat și tocmai lui nu i se dădea aproape deloc crezare. O dovedeau și figura chelnerului și cele ale băieților cu tricouri roșii, care, la ora asta, purtau deja niște sacouri lucioase și uriașe insigne negre cu inscripții necunoscute. La teighea, pe gămălia unui scaun, ședea o fată, avea o rochie cu motive florale, penibilă pe trupul ei mare, stîngaci. Întorcea din cînd în cînd capul, se uita la Be, coapsa-i groasă, dezvelită, semăna cu burta unei guzle sau a vreunui alt instrument muzical neștiut. Intră un bărbat mai în vîrstă, bărbos, cu o haină de casă în dungi, o plesni pe față peste crupă, îi aruncă o întrebare — „merge, merge?“ sau așa ceva —, apoi dădu de dușcă un pahar plin ochi și se întoarse de unde venise, probabil în camera lui îmbîcsită de mirosul medicamentelor. Fata își dădu drumul să alunece de pe taburetul înalt, se așeză de-a-ncălare, față în față cu Be, la masa acestuia, îi luă mîna și-și trecu un deget pe linia vieții și apoi și pe aceea a destinului, gîdilîndu-l. Rosti și niște cuvinte, probabil că vorbea despre viitorul asupra căruia nu pu-

tea decît să se înșele. Avea o voce plăcută, vibrantă, ca după plîns.

— Ești frumoasă, o minți Be. De fapt, te-aș putea și iubi, deoarece ești o fată clasa întâi și eu te cunosc încă de pe cînd te scăldai acolo, în dreptul morii vechi și aveai niște genunchi uite-așa, ascuțiți. Ar fi fost mai simplu să fi stat culcați amîndoi alături în fîn, încă de pe atunci, să fi rămas așa toată vremea, mai degrabă decît s-o pornesc razna prin lume și să nu aflu decît analogii. Asemănări, imagini ce și-au pierdut originalul. Nu-iașa?

Fata simți întrebarea, clipi din ochii săi înguști, înecați în grăsime, apoi dădu și din cap. Be încercă să-i arate rîul săltînd voios peste pietre și păsările din văzduh. Băieții de dimineață se apropiară și ei, se postară în jurul mesei, Be le arătă orașelul și cîmpiile dimprejur, turnul ciunt al bisericii și alte amintiri la care avea acces chiar și în absența cuvintelor. Obiectele deveniră linii trasate în aer, iar culorile sunete. Fata intervenea uneori în calitate de tovarășă a lui, vocea îi era brună, rîsul îi era azuriu. Totul devenise mai adevărat decît în realitate, era mai mult. Ploaia se cernea invizibilă.

Băieții se aplecaseră asupra-i, îl lipseau de aer, îl învăluiau în căldura lor transpirată. Cîte unul punea mîna pe umărul fetei și se apuca să i-l frămînte vrînd parcă să-i strivească mușchii, dar Be se întindea leneș dînd la o parte mîna străină, iar mai tîrziu nici nu mai încercă nimeni să se atingă de fată. Barul era ca și pus-tiu, astfel că Be avu destul loc să le arate cum se bî-țîia în cîrje străbunica lui care-și fracturase șoldul într-o după-amiază de vară în timp ce-l îmbrăia pe el în copăiță și nu i se mai sudaseră oasele decalcificate. Iar în timp ce le arăta treaba asta îi spuse fetei:

— S-ar cuveni să înțelegi că există oameni care n-ar trebui să se miște din loc viața întreagă, ar trebui să stea culcați, neclintiți, așteptînd să devină identici cu obiectele, cu toate lucrurile pe care le-au cunoscut vreodată. Acest fel de identitate poate fi însăși dragostea, spuse, în timp ce dădea ocol micii încăperi zugrăvite în roșu și negru, tîrîndu-și cîrjele imaginare.

Încercă apoi să le arate și alte lucruri, alți oameni, iar ei înțelegeau, deoarece își făcuseră și ei, cine știe pe unde, un stoc de amintiri ce nu se deosebeau de ale lui, și-apoi erau la fel de tineri, nu întâmpinau încă greutatea în a-și modela amintirile. Și chelnerul îl bătea din când în când pe umăr pe Be, ceea ce putea să însemne că pricepea și el câte ceva, poate voia să spună că tocmai el era cel așteptat aici, necesar spre a le dezlega amintirea ploilor din copilărie și a tuturor celorlalte. Turna în pahare. Be puse pe masă toți banii pe care i-i dăduse omul cu avioane și gândul i se întoarse la omul acela. Scoase deodată un strigăt dublu — bum-bum! — și băieții rupseră cercul, pufniră, dădură din mână, se întoarseră, learcă de nădușeală, la mesele și paharele lor. Semnele se însingurară și astfel reveni și depărtarea. Apoi reapăru bărbosul cu haină de casă și pantofi de lac, începu să se răstească la fată, s-o îmbrânceană, iar când Be strigă la el — bum! — înhăță banii de pe masă și-și luă tălpășița. Fata îi zîmbea de parcă ar fi vrut să se scuze, scoase din poșetă niște bancnote lucioase și netede, le așeză în fața lui, iar băieții se dădură din nou mai aproape.

— Lasă, îi spuse el fetei, așa ceva nu se poate plăti. A fost cea mai frumoasă dintre toate îmbrățișările mele.

Fata izbucni în plîns, pudra i se zbîrci dintr-o dată pe chip, îi apărură cearcăne în josul ochilor. Ședea pe scaun, cu picioarele sale ciudate, diforme răsucite în afară, cu mâinile scăpate în poală. Băieții fuseseră cuprinși și ei de o mare tristețe, astfel încît nici măcar nu încercară s-o consoleze pe fata aceasta care, de bună seamă, le fusese tuturor iubită, cea dintîi dragoste înțelegătoare și serviabilă.

Atunci Be le arată cum se abat asupra pămîntului ploile verii, ploile aurii ale verii și, încetul cu încetul, sufletele li se înseninară.

Așa mi-am făcut rost, în acel oraș necunoscut, de o iubită și de un cămin, cu toate că nici de îmbrățișat nu m-am îmbrățișat cu fata aceea și nici de dormit nu aveam unde să dorm. Era o socoteală cinstită, eram chit — eu și orașul — ne înspăimîntaserăm reciproc, pentru

a ajunge mai apoi la o împăcare, dînd uitării tot restul. Îl cunoscusem și părea că nimic nu mă mai împiedică să plec de aici. Acasă. Undeva. Ne apucaseră zorii în odaia aceea mică, atît de asemănătoare cu adăposturile copilăriei mele, la un moment dat băieții plecaseră spre fabricile și birourile lor, fata urcase la bărbosul ei și era de presupus că-și lipea trupul de al lui, în somn. Eu am pornit-o pe străzi, ca să mi le întipăresc bine în minte: trebuia să pot spune ceva despre ele, în eventualitatea că se va găsi totuși cineva să mă întrebe pe unde-am umblat. Apoi, în cuprinsul călduț al dimineții, s-a petrecut ceva, și eu am ajuns să înțeleg o mulțime de lucruri.

Îmiera foame, stăteam, la marginea trotuarului, cînd, deodată, parcă pe potriva dorinței mele, am zărit o mulțime de oameni cu brațele pline de covrigi aurii, cu tăvi pe care aluatul, cald încă, se bucura de strălucirea voioasă a cristalelor de zahăr. Vîntul subtil flutura ștergare albe, prinse de umărul bărbaților care mergeau în frunte. Se auzea și o muzică, un tango înăbușit, iar cineva plîngea în tot acest timp. Pe platforma unui camion, printre covoare înflorate și flori artificiale, fără echivalent în natură, zăcea o fată. Avea buzele date din gros cu cîrmîz și ochii pictați cu creionul dermatograf. Prăbușită asupra-i plîngea o namilă de femeie neagră iar de tăblia camionului atîrna o fotografie de familie retușată la maximum. În urma mașinii păseau niște siluete negre și automobilele care veneau din față își aprindeau farurile. Două baragladine cîntau la armonică. Oamenii conversau.

Am mers un timp în urma cortegiului, pe marginea trotuarului, cu ochii tot la covrigi. M-am uitat apoi și la moartă. Era frumoasă, absolut neverosimilă astfel, machiată, dar frumoasă, de vreme ce asta le fusese intenția. Acest lucru l-am înțeles și eu. Mai tîrziu m-am alăturat cortegiului, cineva m-a luat de îndată de braț, îmi vorbea, potolit, cuviincios. În fața mea o femeie cu părul galben purta în brațe un sugar, micuțul plîngea, femeia se descheie la bluză, îi înfundă gura cu sfîrcul ei uriaș, iar copilul tăcu.

Eu vedeam toate acestea și eram fericit că pot să le văd. Am mers îndelung, căci cortegiul cotea tot mereu, umblam ca printr-un ciudat labirint, cu muzică, băteam aceleași străzi sau străzi extrem de asemănătoare și deveneam tot mai numeroși. Femei cu sacose se alipeau de trupul fierbinte al mulțimii. Apărură și câțiva bătrâni vlăguți, cu porii secați. I-am zărit pe bărboșii din vagoanele acelea de la marginea cîmpului, i-am recunoscut și, în general, toată lumea din cortegiul ăsta mi se părea cunoscută. Căldura se îngroșa.

Din spate, cineva îmi strecură în mână o sticlă, am crezut că era apă, am băut, era țuică, m-am înecat și vecinii au râs de mine.

În cele din urmă am cotit-o pe lângă niște coșuri fumegătoare și am ieșit pe un maidan cutremurat de vuietul buldozerelor și a tot felul de mașini grele, am străbătut întinderea dezolantă și, trecînd pe sub arcul unei porți îndepărtate, am pătruns într-un cimitir cu înfățișare de grădină publică. Abia acum mi-am dat seama că de foarte mult timp nu mai zărisem nici un fir de iarbă. Înăuntru, chiar lângă poartă, în dreptul movilei, am zărit iepurașul. Ședea acolo tremurînd din tot corpul, nu mai era în stare să fugă. L-am luat de jos, s-a lipit de trupul meu, mi-am simțit cămașa pătrunsă de nădușeală.

Între timp mulțimea se oprișe, se rînduia acum de jur împrejurul gropii, iar eu m-am pomenit împins chiar în față. Covrigii și celelalte bunătăți se balansau de partea opusă. Cît timp se bătură cuiele, iepurașul tremură în brațe la mine. Apoi o coborîră pe fata aceea frumoasă și se apucară să împartă covrigii. Mi-am făcut loc și eu, dar fui oprit din drum. Un bătrîn mă apucă de mînă, căuta să mi se uite în ochi și-mi spunea ceva plin de mîhnire. Veniră apoi și alții, tineri, bătrîni, un timp îmi tot strînseră mîna, nu-i mai dădeau drumul, și-o treceau unul altuia și repetau același text necunoscut. Eu mormăiam, dădeam din cap și deodată mă podidiră lacrimile. Eram fericit, pentru prima oară de zile întregi, și, de fiecare dată cînd mă simțeam luat de mînă, iepurașul îmi tresărea.

Liniște

Pe țărm, la mare distanță unele de altele, se aflau trei bănci lungi de lemn, covârșite tustrele de mulțime de păsări marine în nemișcare. În spațiul dintre bănci, pe nisip, înaripatele pătrunse de frigul nopții se roteau cu o încetineală somnolentă. Emanau o liniște care avea ceva comun cu tristețea și muzica: de câte ori le tresăreau aripile ți se părea că se stârnește însăși tristețea neclintită și calmă, și asta era muzica. Băiatul surîdea.

Timpul de dinainte de răsăritul soarelui era rece și cenușiu. Și marea era cenușie, densă, neverosimilă.

Mai încolo se întrezărea un semicerc de barăci, dughene și cabine, ușile lor se balansau încetișor, fără zgomot. Îți puteai îngădui să crezi că, noapte de noapte, tot felul de vagabonzi famelici își află adăpost prin cotetele astea părăsite, pentru a se pierde apoi înainte de ivirea zorilor, într-o direcție necunoscută. Ușa de la „Dulciuri“ atârna nemișcată în balamalele-i frînte, se zărea gunoiul adunat sub tejghea, se vedeau și sumedenie de hîrtii pătrunse de umezeală, precum și un halat alb, murdar.

Băiatul sosise în fugă din direcția satului de pescari, se strecurase prin gardul încropit din vergele pentru armătură și iată-l ajuns la destinație, dar fără să se oprească.

Dintr-o pricină nedeslușită, priveliștea celor trei bănci de lemn, în clarobscurul plajei părăsite era înduioșătoare — cineva le rostuiise din bună vreme, însă acum îți era pur și simplu imposibil să-ți imaginezi că băncile acestea singuraticе își vor dovedi odată și odată utilitatea. Poate doar din punctul de vedere al păsărilor... Extrem de multe păsări ședeau ghemuite acolo, și nici trestia nu le suiera în preajmă, nici stuful nu sușotea, nu se băteau nici ramurile tefere și astfel, însingurate, păsările păreau lipsite de viață, nu erau decît elementele de recuzită ale unei tristeți.

Băiatul se uita la bănci, la păsări, la barăcile căscate și la ciurucurile din gura lor. Se uită și la mare, însă doar ceva mai târziu. Era cenușie și densă.

Nu mai avea chef să-și continue alergarea, o luă încet către una dintre bănci, însă, cum la apropierea lui păsările se neliniștiră, se opri și el, se lăsă pe vine, își cuprinse genunchii cu brațele și rămase așa, nemișcat. Mișcarea nu avea nici un sens. Nici măcar nu alipea, ori încotro și-ar fi întors privirea ar fi dat de același cuprins cenușiu strălucitor, cu păsările sale, cu nisipul ușor încrețit pe măsură ce se zbicea, cu cele trei bănci stîrnindu-ți nedeslușita compasiune, cu bolta cerului — și între toate acestea stăruia un ciudat semn de egalitate, toate aveau una și aceeași semnificație, aceeași pondere și același rost: cerul, păsările, băncile, barăcile vraieste și marea însăși erau doar o parte a dimineții.

În cele din urmă soarele își începu ascensiunea, se înălța cu repeziciune, dar razele sale mici, scurte nu luminau încă de ajuns, și soarele era și el numai un amănunt suplimentar, fără prea mare importanță și neglijabil de-a dreptul — mai mult un semnal, un indiciu sau o noțiune.

Băiatul se ridică, își frecă încet palmele una de alta pentru a și le curăța de firele de nisip și se îndreptă înspre mare.

Între timp soarele își schimbase de-acum semnificația, sau și-o regăsise, era un veritabil astru al zilei, strălucire capabil să cuprindă totul. Pe băncile cuprinse și ele de lumină păsările începură să se agite în vreme ce din trupurile lor izvorau umbre prelungi.

În momentul acela bătrînul se afla deja în imediata apropiere a băiatului, stătea cu bustul dat puțin pe spate, îl privea, și se uită așa la el examinîndu-l vreme de cîteva clipe, ca atunci cînd ai de-a face cu anumite obiecte prețioase, fragile.

— Taxa..., zise bătrînul.

— Ia fii atent la soarele ăsta, zise băiatul. Te înnebunește, nu?

Bătrînul îi puse mîna pe umăr, iar băiatul se întoarse brusc, de parcă ar fi primit o lovitură.

— Nu pune mîna pe mine! — se răsti.

— În regulă, zise bătrînul. Atunci te rog, fii amabil și...

Îl apucă de cotul dezgolit și dădu să-l îndrepte spre ieșire.

Băiatul lovi din întoarcere. Bătrînul nu se dezechilibra, nu dădu nici un semn că i s-ar fi întîmplat ceva, doar cît își apropie mîna mare, umflată, de obraz.

Băiatul făcu un salt înapoi.

— Nu te atinge de trupul meu, ai auzit?

Bătrînul era un om mătăhălos și, din locul în care se afla acum, i se înfățișa băiatului în toată mărimea și greutatea lui, de la bascul din creștet și pînă la bocancii butucănoși, uzați din picioare. Avea ochii mici și fruntea mare, cărnoasă. Era întocmai cum se cuvine să fie un bătrîn în zorii zilei, pe malul mării. Exact cum ți l-ai fi putut închipui, dacă nu s-ar fi aflat acolo, cu pantalonii lui de doc și cu haina aceea cafenie, prea strîmtă. Se vedea tot bătrînul, era pe de-a-ntregul vizibil, părea că i-ai fi putut depista și oasele calcificate, articulațiile obosite ale trupului său cărnos, cu cicatricele unor răni de odinioară și tendoanele slăbite, obosite. În lumina amorfă a zorilor, bătrînul s-ar fi potrivit de minune cu imaginea păsărilor, să fi stat acolo, cu ele, în cenușia splendoare ce precedase răsăritul soarelui și, dacă ar fi fost să rămînă acolo, pe bancă, nici nu l-ai fi sesizat ca pe un om, ci doar ca pe o cantitate de materie grea, tentat fiind să-i interpretezi gîfîitul drept o succesiune de zgomote misterioase. Băiatul simțea că bătrînul ar fi trebuit să șadă acolo, să urmărească sporul luminii și să privească marea, atîta tot, căci nu i se potrivea nimic altceva. Să șadă pur și simplu, fără însă ca asta să fi avut de-a face cu așteptarea, nu trebuia să existe vreun scop, căci era de ajuns de bătrîn și, își zicea băiatul, trupul acesta uriaș putea de-acum să-i rețină întreg interesul. Însă bătrînul se mișca și vorbea, și n-ar fi trebuit să-și îngăduie una ca asta.

— Va să zică așa, zise acum bătrînul, își luă mîna mare, umflată din dreptul obrazului și se îndepărtă în direcția băncilor. Goni păsările cu un gest familiar, de parcă acestea i-ar fi aparținut. De sub bancă scoase o

cracă de grosimea brațului, pitită acolo cu un scop anume. Va să zică așa, repetă și porni să se întoarcă.

Băiatul privea soarele, pe care-l vedea pentru prima oară răsărind în felul acesta, atât de simplu și fără zăbavă și care i se arăta aidoma unei intrări, a unui pasaj spre cine știe ce tărîm nou și strălucitor, o poartă uriașă prin care odată și odată va trebui să treacă toată lumea. Uitase de bătrîn, cum uitase și de băncile covîrșite de păsări, căci nici bătrînul nu putea să însemne mai mult decît nisipul ori apa.

Bătrînul înălță ciomagul, dar mai așteptă un pic, apoi îl coborî puținel și-abia după aceea lovi nimerind exact șalele băiatului. Acesta scoase un strigăt de durere și, parcă mînat doar de puterea strigătului, bățul se înălță din nou, dar băiatul nu se mai lăsă surprins. Sări într-o parte, iar bătrînul porni încet după el, ca și cum s-ar fi apropiat de un lucru neînsuflețit, de un obiect pe care avea de gînd să-l potrivească și nu vedea într-asta nici o primejdie.

— Lasă joaca, măi omule, zise băiatul strîmbîndu-se ca de rîs.

Bătrînul își iuți pașii, iar băiatul începu să alerge, își simțea trupul în mișcare, plămîinii cuprinzînd aerul caniște aripi pe punctul de a clinti liniștea nemișcată, își auzea bătăile regulate, puternice ale inimii, se descoperea în stare să-și sesizeze organele, pe fiecare în parte, ca și cum ele ar fi fost înzestrate cu cîte-o viață a lor, independentă și asta îl umplu de o bucurie poto-lită, dătătoare de siguranță. Fuga, ea însăși, îi făcea plăcere, era o alergare destinsă, calmă, trupul puternic sălta aidoma unei mingi de cauciuc compact, dur. Fugea uitînd de tot și de toate, smuls din strălucirea aceea opalină și minunîndu-se de propria-i forță.

Bătrînul își țîra anevoie bocancii grei prin nisipul care i se afunda sub pași.

Băiatul se întoarse, îl așteptă să se apropie și îi spuse:

— Nu mă poți vătăma.

Bătrînul încetinise din nou, iar băiatul știa că trebuia să încetinească pentru ca să-și cruțe puterile. Își continua însă înaintarea, de parcă ar fi avut certitudinea că pînă la urmă tot va săvîrși ceea ce își pusese în gînd.

Tocmai acest fapt era de neînțeles, aproape terifiant: nu gesticula, nu țipa, nici măcar nu părea pornit împotriva lui. Nu era un nenorocit de supraveghetor de țărand, ci un om în vîrstă, un bătrîn.

— Ce vrei, bătrîne?

Bătrînul izbi, dar ciomagul trecu vîjîind pe lîngă țintă și se reîntoarse pocnindu-l în fluierul piciorului. Nu dădu nici un semn că ar fi simțit lovitura, de parcă n-ar mai fi avut viață într-însul, ci doar această unică voință izvorîită din liniște și înzestrată cu un țel, față de care trupul se raporta doar ca un mijloc și ca o unealtă.

Băiatul se avîntă iar, sălta ca un copil, rîdea mușcînd văzduhul, părea propulsat doar grație lucrării plămînilor. Îl lăsa pe bătrîn să se apropie, ca să-i audă gîfîitul, truda penibilă, zgomotoasă a trupului său lipsit de suplețe, îl atrăgea, îl purta după sine. Era o fugă încetinită, o lentă deplasare prin preajma barăcilor, prin spațiul dintre bănci, într-o direcție prestabilită, iar bătrînul continua să înainteze, într-o aceeași cadență tenace și nu mai gîfîia chiar deloc, cu toate că trebuia să-i fi fost limpede că nu avea nici o șansă. Băiatul se atîrna în treacăt de ușile deschise, se dădea în leagăn și necheza.

Dar, încetul cu încetul, strădania tenace, liniștită a neobositului bătrîn ajunsese să-l înfricoșeze, simți teama de parcă i s-ar fi infiltrat sub piele, între mușchi, gata să i-i topească într-o singură masă vîscoasă. Se avîntă spre ieșire fugind din toate puterile, cu mișcări silnice și dezordonate, pentru ca apoi, apucîndu-se de un stîlp al porții, să se răsucescă brusc și să se uite în urmă cu ochi de sălbăticiune.

Bătrînul era culcat pe nisip, zăcea într-o rînă, în josul uneia dintre bănci. Bîta se afla pe jos, în fața lui, depusă acolo de parcă ar fi fost cine știe ce sculă delicată. Băiatul stătea în cumpănă. Porni apoi, șovăielnic, iar bătrînul îl urmărea cum se apropie, îl urmărea cu un fel de încîntare, poate pentru că tremurul picioarelor tinere putea fi observat chiar și din locul în care se afla el. Băiatul se apropie încet și se așează pe bancă. Bătrînul își strînsese buzele uscate, îngroșate, își simțea răsufletul parcă pornit să se smulgă pentru totdeauna

dintr-însul. Cu toate astea, stătea și acum liniștit, masiv, ca și cum ar fi fost încă la fel de sigur în privința acelui lucru necunoscut pe care băiatul nu putea nicidecum să-l priceapă.

Se aplecă asupra lui, ca să-i audă respirația. Bătrînul își clinti mîna butucănoasă, băiatul tresări, apoi lăsă camîna să i se atingă de pielea înfierbîntată, să întîrzie puțin în josul ochilor.

Se aflau aproape unul de altul, iar soarele se suise și el sus pe bolta cerului. Lumina lui se revărsa asupra unui ștrand urît și trist, asupra barăcilor cu ușile atîrnînde, pline de gunoaie, păsările plecaseră de pe bănci, își luaseră zborul și singurele ființe vii din tot cuprinsul acesta erau un bătrîn care abia își trăgea sufletul și un băiat tînăr, sănătos, mirosind a sudoare.

Băiatul pricepuse deja că bătrînului îi era foarte rău, bănuia încordarea teribilă din măruntaiele sale care trebuie să fi fost tari ca piatra, în vreme ce sîngele, subțiat, se strecura anevoie prin vine.

— N-ar fi trebuit să pui mîna. Nu atunci, zise.

— Știu, dădu bătrînul din cap.

Zăcea într-o rînă, nemișcat, pe nisip și tot mai părea calm și sigur de sine. Apoi, ca și cum i s-ar fi desfăcut legăturile mușchilor, începură să-i tremure picioarele și respirația îi deveni șuierătoare.

— Nu e mare scofală, zise cînd băiatul se aplecă, îi luă brațul, și-l trecu pe după gît și săltă de jos trupul acela masiv pentru a o porni cu el înspre sat. Înainta foarte încet, iar cînd ajunse, în sfîrșit, acasă soarele trecuse de partea cealaltă a zilei.

Noaptea lin coboară

Era sîmbătă, era seară și, colac peste pupăză, se mai pornise și ploaia. Am desfăcut o conservă de legume dintr-alea cleioase, am înfipt în cablul de deasupra ușii de către cerdac două ace cu gămălie de care-am legat șnurul radiatorului electric — așa furam curentul, asta de cînd mă mutasem aici, în cartier — m-am pregătit sufletește în vederea singurătății și-mi ziceam, plin de speranță, că poate nici proprietarului n-are să-i mai vină ideea să mă invite la o partidă de cărți. De-a lungul acestor cîteva luni petrecute aici dădusem curs respectivelor îndemnuri și altora asemănătoare, puțin îmi păsa unde-mi petreceam serile și în ce fel, căci timpul trecea oricum, nu eram eu acela care să pun umărul să-l urnesc. Nu mă supăra nici faptul că-n timp ce jucam — partidele cu pricina fiind una dintre condițiile necesare pentru a-mi păstra calitatea de chiriaș —, proprietarul își turna în pahar un vin auriu de împărtășanie, iar mie-mi picura niște secărică dintr-o sticlă înfundată cu un cecan, și asta doar așa, cînd mai observa și el păhărelul bocciu, de porțelan gros, care mai păstra încă, emblema unui restaurant de pe vremuri și care cine știe la ce servise pe-acolo, poate că fusese doar vreun suport pentru ouă. Nu mă-ncercau nici un fel de nostalgii, stăteam și citeam, iar dacă proprietarul îmi ciocănea în ușă îmi adunam țigările puse la uscat pe marginea sobei și treceam dincolo. Îmi păstrasem doar un singur obicei, mai bine zis, îmi fusese cu neputință să mă lepăd de el, așa că-mi luam de fiecare dată și haina de ploaie, o luam, deși, pentru ca să ajung în odaia aceea îmbîcsită, n-aveam de străbătut decît cerdacul neacoperit. Lecturile planificate mi le puteam consuma și în cursul nopții, izbuteam astfel să scurtez cît de cît și duminicile acelea paralitice — mă trezeam după prînz, îmi spălam ciorapii în lighean și mă puneam iar pe citit, pînă-n seară și chiar și seara, dacă nu cumva venea să mă cheme la o foiță.

Dubioasa conservă începuse deja să sfîrîie, cînd se auzi o bătaie în uşă. Am tras scaunul în dreptul radiatorului, haina aşezată pe spătar, şi m-am dus să deschid. În pragul uşii — Profesorul.

— A venit Be, îmi spuse în şoaptă. Hai să mergem.

— De unde-a venit?

— De undeva, zise, parcă şi mai încet. Hai.

— De departe? — am întrebat.

— În orice caz, zise. Destul de departe. Ne întîlnim în vechiul loc. Eu o iau înainte. Să vii singur...

Trecu prin curte lipăind pe vîrfuri şi poarta bătută de ploaie se închise fără zgomot în urma siluetei lui înfrigurate. De parcă nici n-ar fi trecut pe aici. Am scos acele cu gămălie din trupul cablului, am aşezat o carte deasupra cinei deja aburinde şi m-am îmbrăcat. Se auzi o nouă bătaie în uşă, de data asta era gazda, un omuleţ oacheş, care aducea cu o măslină. Nările îi fremătară, adulmeca, apoi însă dădu din mîină şi spuse:

— Baba s-a cărat, aşa că poţi să vii.

— Ar trebui să plec de-acasă, am zis eu.

— Unde să te duci pe-o vreme ca asta?

— Trebuie să întîlnesc pe cineva.

— Lasă-l naibii. Mai bine nu te duci nicăieri. În timp ce-mi vorbea de acolo, din uşă, scoase un picior din papuc şi se apucă să zgrepţene cu degetele vîrite-n ciorap podeaua muiată de ploaie a cerdacului. Hai să trecem dincolo, la mine, are să-ţi fie mai plăcut.

— Ies numai cîteva minute, am spus. Nu durează mult.

Omuleţul dădu capul pe-o parte, ţîţîi, apoi zise ca într-o doară:

— Te priveşte. Eu ţi-am spus să nu te duci.

Îşi reintroduse piciorul în papuc şi mă lăsă singur.

Am şovăit o vreme în prag, apoi mi-am luat hanoracul. Era haina mea preferată, îmi făcea plăcere să-mi trec palma uneori peste umerii groşi, căptuşii, matlaşaţi, evocînd în acest timp vechi partide de vînătoare.

Am mers pe jos pînă-n centru, drum ce mi-a luat mai bine de-o jumătate de oră, prin ploaie. Troleibuzele iluminate mă depăşeau, vedeam în interior, ca într-un acvariu, tot felul de perechi alipite şi indivizi cu pă-

lăriile-n cap. Am tras un scuipat. Din fericire, nu m-a văzut nimeni.

În cârciuma întîlnirilor de odinioară mi-am descoperit amicii cu destulă greutate. Ședeau în apropierea ușii ce da spre toaletă, cu hainele pe ei. O bască prăfuită, pe care urmele picăturilor de ploaie stăruiau, recognoscibile, proteja chelia lui Be. Ședea cu spatele la mine, Profesorul îl informă că sosisem, dar el nu se clinti. Mi-am ieșit încetișor din haina de ploaie, cu gîndul s-o atîrn în cuier, nepierzîndu-i însă din vedere, pîndindu-le vorbele: avusesem prilejul cîndva să învăț să-nțeleg ce se spune urmărind cu atenție mișcarea buzelor. N-aveam însă ce înțelege, căci nu-și spuneau nimic, nici despre mine, nici despre alții, dădeau impresia unei societăți pașnice, obosite, acolo, în acel colț. M-am apropiat de scaunul meu în așa fel încît să-l ating în trecere pe Be și în clipa aceea l-am strîns de umăr. I-am simțit mușchii brusc încordați. Cînd mi-am dat drumul pe scaunul din fața lui, Be strîmbă din nas, labelle de gîscă din coada ochilor i se pliară într-un fel destul de ciudat, duse paharul la gură și, încă înainte de a-și expedia băutura pe gît, întrebă:

— Mă-ncerci, mă-ncerci? Cunosc figura. Nu sînt nervos.

— Salve, am zis. N-o să-ți facă rău? Pileala, vreau să spun. Eu mult timp nici n-am putut s-o văd în ochi.

Nu răspunse nimeni, deși ar fi fost cazul. Profesorul își plimba privirile printre mese, probabil în căutarea chelnerului. M-am întors spre cel de-al treilea membru al grupului, un roșcovan mic, pe al cărui trup debil pelerina adunase o cocoasă regală.

— Nu te-am văzut de mult.

— Nu face nimic, fornăi el. Nu ți-am dus dorul.

Mă uitam la mîna lui Be, albă, păstoasă, la degetele ce i se îngustau înspre unghiile pline de noițe. Din cînd în cînd își trecea palmele peste chip apăsîndu-le cu atîta putere încît pleoapele anemice îi rămîneau pentru o clipă întoarse pe dos.

— N-ar fi rău să mergem mîine la o vînătoare, am zis.

— Iarăși, murmură Be.

— Ca de-o pildă, la vînătoare. Măcar am da și noi o raită prin pădure.

— Împreună, se strîmbă Be. Împreună?

Mîna profesorului se înălță fluturînd. Îl depistase pe chelner.

— Lasă, zise Be. Să ridicăm ancora.

Pe neașteptate, se îndreptară tustrei spre ieșire și, pînă să apuc să-mi recuperez hanoracul — cuierul era ticsit — se aflau deja în fața ușii. Masa fu ocupată de îndată de o pereche mai în etate.

Ploaia contenise, sub pantofii mei cu talpă de cauciuc trotuarul era lunecos. Mergeam fără zgomot, cu ghetele noastre cu talpă de gumă. Be n-avea pelerină, înainta cu mîinile vîrite adînc în buzunare, înfrigurat, legănîndu-se și cu labele picioarelor întoarse spre înăuntru, ca marinarii pe punte.

— Cîteodată, în zile mai senine, poți simți aici pînă și mirosul mării. O să avem o dimineață senină. Grozav îmi mai plăceau diminețile alea, pe malul rîului, să mă trezesc din somn auzind cum plescăie peștii și să văd pescărușii tot repezindu-și așa pliscul în apă. Trăgeam o dușcă și uitam dintr-o dată de toată universitatea, de tot anul, ba chiar și de timp.

— Asta ți-a pus capac, bodogăni Be.

— Stau în gazdă la un tip cam trăsnit, am spus iar. Sînt nevoit să joc cărți cu el. Jucăm pe ghionți, ca în copilărie.

— Încetează odată.

Era vocea Profesorului, căruia frigul i se punea în gît și-l făcea să sughiță și în asemenea cazuri el bea întotdeauna cîte nouă înghițituri de apă, dacă avea de unde.

Am pătruns într-un gang la intrarea căruia sfîrșia o reclamă verzuie, apoi într-o încăpere lungă și îngustă. Mirosul hainelor muiate de ploaie îți neliniștea nările, de unde și gîndul — sau, în ceea ce mă privea, amintirea — la niște destoinici cîini de vînătoare. Aici puteai lua o cafea, citronadă, iar dacă voiai să pilești ceva — bere. Adusă de-un ospătar bătrîior, care semăna al dracului cu proprietarul meu.

— Mata nu vrei să joci cărți cu mine? — l-am întrebat.

— Lasă-te de bancuri, zise roșcovețul, care răgușise de atîta tăcere. Nu te da în spectacol.

— Îmi amintește de gazda la care stau. De altfel, oamenii seamănă între ei mai mult decît ai crede. Ai să vezi.

Vorbeam cu Be, dar el își fixase privirea asupra unei femei, o namilă tuciurie. Muierea avea niște sîni uriași, chipul lucios de sudoare și sprîncenele rase.

— Femeile sînt și ele toate la fel, atît de asemănătoare încît par să nici nu existe. Cînd ești la fel cu alții sau cu altele, e ca și cum nici n-ai fi.

— Nici n-ai cum, zise Be. Să ridicăm ancora.

Profesorul și micul roșcovan schimbă o privire, apoi am mers iar o bucată de vreme pe asfaltul lucios. Cel de-al treilea local era o hală imensă, cu ghirlande din ghips pe deasupra ușilor și arcadelor și lîngă noi, la masa la care am cerut permisiunea să ne așezăm, o femeie ciupită de vărsat îl tot strîngea de mîină pe-un tip cam veștejit, cîcă „nu se poate, înțelege, nu se poate, tu ai niște copii de crescut“. Și chelnerul de aici semăna cu proprietarul meu, drept care aș fi vrut să-l iau nițel peste picior, dar cînd ne-a adus vinul și eu am dat să zic să și-l ia înapoi Be a zis: „Merge“. Profesorul se apucase să spună niște bancuri și-i jucau ochii în cap, roșcovețul tușea din cînd în cînd, iar la un moment dat se scuza și se duse să dea un telefon.

— Are pe cineva? — întreabă Be.

— El zice că are, făcu Profesorul. De stat, stă cu maică-sa. Cînd vrea s-o-ntindă de-acasă îi dă cîte-un telefon.

— A adus-o și pe bătrîină aici?

— N-a mai dat de mult nici un semn de viață, am intervenit eu.

— Asta a fost întotdeauna un mincinos, zise profesorul. Nu puteai avea niciodată încredere-n el.

— Mucles, zise Be. În materie de femei se admit și minciunile.

— Minciuna nu se admite în nici o împrejurare, zise Profesorul îndreptîndu-și umerii.

Abia acum mi-am dat seama că nici nu știam cum îi cheamă — sau poate că uitasem. El era Profesorul, el ne învățase, vorba vine, franțuzește, și ne spusese câte ceva și despre greci. Era un om așa, delicat, poate tocmai de aceea era și onest. Ciudată treabă și asta. Aveai sentimentul că e de preferat să nu te gîndești, cît despre păreri, nu te lăsa inima să ți le exprimi, și-apoi tot n-ar fi fost prea multe de spus. După un timp ajungi să-ți dai seama că oamenii nu se schimbă dacă te-apuci să le spui cum îi crezi tu că ar fi, ba parcă-ncep să-ți mai poarte și pică, chiar și cînd părerea cu pricina a fost de-a dreptul măgulitoare. Pur și simplu îi supără faptul că-i vezi și cînd nu se află de față, și că în situația asta îi poți manipula după plac, ei nemaiputîndu-și supaveghea gesturile și opiniile. Îi vezi cum vrei tu și poate că îi surprinzi așa cum sînt ei în realitate. Iată ce-i supără.

Micuțul roșcovan reveni. Ne făcu cu ochiul.

— Trebuie să mă duc. Mă așteaptă.

— Ce mai face maică-ta? — întrebă Be și era imposibil să nu-i dai atenție, căci de data asta aveai de-a face cu Be cel de odinioară, cel pe care avusesem destul timp să-l dăm uitării: belicos, gata tot mereu să pună lucrurile la punct.

— Ce te privește? — să rățoi roșcovețul, dar probabil că Profesorul îl trăsese de mîneacă, deoarece clipi vinovat, derutat și tăcu din gură.

Nici pe asta nu știu cum îl cheamă, mi-a trecut mie prin minte acum, cînd îl aveam iar alături pe Be, singurul căruia îi cunoșteam și numele, și viața, toată, întreagă, și nu numai o etapă accidentală a ei.

— Ar fi bine totuși să dăm mîine o raită, i-am zis.

— Ar fi bine s-o-ntindem de-aici, răspunse Be. Să ridicăm ancora.

Am trecut la altă cîrciumă. A patra la rînd. Trei chelneri în dreptul mesei noastre și doi — leiți proprietarul. Lumea asta te face să te gîndești la două oglinzi puse față în față: se oglindește la nesfîrșit, se repetă, se reproduce, un om îl reia pe un altul, un lucru se regăsește într-altul, atîta doar că, la un moment dat observi că se și micșorează. Toate trec așa din asemănare în

asemănare și se fac tot mai mici. Desigur, n-avea nici un rost să spui toate astea cu voce tare. Știam că aceste recunoașteri potențiale au nevoie de o ambianță propice sau măcar de o anume atmosferă, ca să apară drept adevărate. În anumite condiții, orice lucru, se înscrie în aria adevărului, iar treaba asta o știam toți trei. Acum însă poate că ar fi trebuit să spun mai degrabă că lumea asta e ca... Chiar așa, cu ce s-o compar?

Be se uita la unul dintre chelneri și mi-ar fi făcut plăcere să știu că aveam același gând. Se prea poate, ce-i drept, ca-n închipuirea lui chelnerul să-și fi aflat altă asemănare decât într-a mea, însă, oricum, asta ar fi însemnat că ne puteam din nou înțelege: el ar fi fost în stare să și-l reprezinte pe proprietarul meu, iar eu pe omul acela al lui, cu care toată lumea ajunge întotdeauna să semene. Undeva, într-un fel de punct de intersecție a privirilor noastre, s-ar fi constituit acea figură pe care o uram și de care ne temeam amândoi. Dacă e să ne gândim, aveam astfel pînă și șansa de a o anihila.

— Mai există vreo crîsmă pe-aici? — întrebă Be.

— Cîte vrei, zise Profesorul.

— Să ridicăm ancora.

Roșcovanul se lăsă pe spate în scaun, cu pelerina aia a lui gogonată.

— Stai prost cu nervii? — întrebă el.

— Stau cu mă-ta, răspunse Be, dar roșcovanul nu îndrăzni să se supere și astfel am trecut în cel de-al cincelea local, pe care nu mai are vreun sens să-l deosebim de restul lumii.

Îmi pierise și mie cheful de vorbă, totul era mult prea uniform, și situațiile, și frazele noastre și noi înșine semănăm, noi cu noi, era, așadar, imposibil să nu fi semănat și cu alții. *Și-și-și*, particula asta scîrboasă ne exprima de minune. *Și* noi... Nici n-am catadicsit să mă uit la chelner, știam prea bine că semăna cu măs-lina aia la care stăteam cu chirie, de parcă s-ar fi ivit mereu de pe undeva, dintr-o bortă, dintr-un ungher înecat în obscuritate, ori de cîte ori se crea impresia că ar fi nevoie de prezența lui.

Be era din ce în ce mai tăcut. Noi zăceam la masă, căldura trupului ni se adunase între piele și haine.

— Și eu, și tu, și el, am zis.

Be sări în picioare și ieși în fugă pe ușă. După o bună bucată de vreme, pe când roșcovelul se apucase deja să-i facă semne chelnerului ca să achite rahatul ăla de consumație, chipul alb și umflat al lui Be se ivi dincolo de vitrină și-i văzurăm și mâna, suspendată în aer și parcă independentă, îndemnându-ne să-l urmăm.

— Și ce băiat de viață era, zise roșcovanul. De ce să te apuci cu niște nervi dintr-ăștia?

Între timp se lăsase cu frig, Be dîrdîia, îmbrăcat cum era numai cu sacoul, îi clănțăneau dinții-n gură. Stăteam pe trotuarul ud, băteam pasul pe loc și n-am fi putut stîrni vreun zgomot nici măcar dacă am fi vrut.

— Hai să urcăm pînă la mine, zise Profesorul.

Locuia în centru. Am luat-o pe scări în sus, pe niște trepte mari și multe de ți se tăia răsufarea tot urcînd, în vreme ce nările ni se înfundaseră de mirosul tocanei care, de altfel, domina întreaga casă a scărilor.

— Cea mai domestică dintre miresme, zise Profesorul. Am căutat să mi-o imaginez adeseori, mai demult.

În vestibul, printre tot felul de haine colbăite atîrnate-n cuier, Profesorul sîsîi, apoi ne făcu semn s-o luăm drept înainte. Am intrat pe ușa pe care ne-o arătase, el s-a făcut nevăzut într-o altă cameră, iar mai apoi l-am auzit angajînd o discuție șoptită, precipitată cu cineva. Ne tot treceam greutatea de pe un picior pe altul, în camera aceea mare, frumos mobilată, pe care luminile străzii o însuflețeau într-o oarecare măsură.

Mai tîrziu apăru și Profesorul cu cafelele și cu niște pastile albe pe o farfurioară. Aprinse lumina, iar noi ne apucarăm să clipim.

— N-avem decît zaharină în casă. E zaharina copilului, zise și se așeză într-un fotoliu de culoare verde.

Ședea cu bărbia săltată, împinsă în față, fixîndu-l pe Be în așa fel încît părea evident că acesta trebuia să spună ceva.

— Nimic, zise Be. Ce să fie? Nimic.

— Doamna, soția ta, n-o să se supere? — întrebă roșcovanul.

— O privește, zise Profesorul. Vreți să vă citesc?

— Lasă, zise roșcovanul.

— E o locuință frumoasă, zise Be, în cele din urmă. Fotolii dintr-alea, babane. Și moi pe deasupra. Aveți și tablouri. A fost apartamentul socrilor?

— Da, zise Profesorul. Au murit. Bătrînul era preot.

— Bănuiam, zise Be dînd din cap și țuguindu-și buzele. Aveam așa, o presimțire. Nu trebuie să-ți ignori presimțirile. Tipii ăia așezați, de încredere, funcționari și așa mai departe, ei stăteau în locuințe dintr-astea încăpătoare, simetrice.

— Era preot, zise roșcovanul.

— Cînd te afli în casa scărilor, cu mirosul ei de tocăniță și de insecticid, jos, unde intră noaptea bețivii să-și facă nevoile, nici nu ți-ai putea imagina că dincolo de uși există asemenea apartamente radioase, da, da, și care-ți dau sentimentul acesta de trăinicie. Așa e peste tot. Doar că e cam dificil să te cari pînă sus cu lemnele.

— Cu lemnele? — pufni roșcovețul, care nu conținea să dea tîrcoale prin cameră cu pașii lui furișați. S-a dus vremea lemnelor. Gaze, bătrîne, gaze.

Be se ridică. Micul roșcovan stătea acum rezemat de bibliotecă și răsuflea cu gura deschisă. Apoi își luă inima-n dinți.

— Aș veni și eu cu voi, zise.

— Tu, i se adresa Be Profesorului, să nu vii cu noi. Tu ai o soție, ba ai chiar și-un copil. Iar dacă ne-ntîlnim pe stradă să nu ne mai cunoști.

— Să nu ne recunoști, zise și roșcovanul.

Tăcut, Profesorul ne conduse la ușă. Înainte de a fi pășit peste prag, cealaltă ușă, care dădea în vestibul, se deschise și ea permițînd apariția unui cap, capul unei femei zburlite și grase care șuiera drept în obrazul lui Be:

— Lăsați-l în pace pe soțul meu, dați-i pace, vă rog.

Profesorul o îmbrînci și trînti ușa în urma ei. Simțeam nevoia să mă uit la Be: fusese cuprins de un tremur. Doar ochii îi stăruiau nemișcați în orbite, ațintiți asupra Profesorului.

— Lasă-l în pace, l-am avertizat.

— Cum de-ați putut uita, bolmoji Be, apoi se răsuci pe călcîie și porni în goană pe scări. Stîrnea ecoul acelor paliere domestice, cuminecate cu tocăniță.

L-am reținut pe roșcovețul care zvîcnise din loc, gata s-o-mpungă la fugă și el și să scoale toată casa-n picioare, i-am dat bună seara Profesorului și i-am urat noapte bună, ba l-am bătut chiar și pe umăr, cică „nu-ți face sînge rău“, apoi am coborît. Be nicăieri. M-am uitat în lungul gangului prevăzut cu grilaje și mi-am dat seama că n-avea nici un ungher în care să se fi pitit.

— Ce facem? — întrebă roșcovețul.

— Îl căutăm, am zis eu. Nu-l putem lăsa în stradă.

— Și unde-ai să-l duci? La mine nu se poate, eu o am pe maică-mea. Pe cuvînt, mă țin cu maică-mea într-o singură cameră.

— Te ții din pensia ei?

— Din pensia ei. Dar asta numai pînă o să mă reprimească la institut. Zău.

— Păi atunci dă-i bătaie, am zis. Las' pe mine, îi dau eu de urmă. Tu vezi de te-ntoarce acasă, la maică-ta.

— Chiar așa, ar fi cazul să mă mai duc și acasă, mă așteaptă, zise roșcovelul.

— Du-te, du-te.

— Și cînd te gîndești ce băiat de viață era, zise luîndu-și rămas bun. Să-i spui că poate conta pe mine la o adică. Să-i transmiți că-l salut.

— Bine, bine.

Micuțul roșcovan plecă. Trecea grăbit pe lîngă vitrine și se privea în sticla acestora. Eu continuam să stau în fața porții. De după chioșcul de ziare de peste drum se ivi Be.

— Aplecat?

Pornii fără să spun o vorbă, iar Be mi se alătură. Știam că ar fi trebuit să-i vorbesc, fie și numai pentru a-i transmite minciuna roșcovețului, dar mă temeam pur și simplu că, dacă deschid gura, are să se întîmple cine știe ce. Rupse el tăcerea.

— Bine că am scăpat. Știi de ce nu l-am lăsat la dom' profesor pe cretinul ăsta sfrijit? Pentru că-n doi pot deveni periculoși. Nu de alta. Vreau să-ți spun ceva. Eu am un secret.

— Am oroare de secrete.

— Eu pot să mă transform oricînd într-o broscuță dintr-alea verzi, zise Be. Într-un brotac. Cum simt că e de rău, mă transform și nu mă mai depistează nici dracu'. Mă vîr cît ai clipi printre brusturii ăia uriași și gata. Nu mă mai poate găsi nimeni. Nici dom' profesor, nici roșcovețul. Nici măcar tu.

— Hai acasă la mine, am zis. Ne strecurăm noi cumva, ca să nu ne vadă moșneagul.

— Chelnerul?

— E pensionar cefere.

— Ziceai că e chelner.

— Nu e chelner.

— Ai început și tu să...

— Încetează, l-am rugat. Te-au lăsat nervii. Probabil că ai călătorit toată ziua și de mîncat, n-ai mîncat nimic. Am acasă niște ghiveci.

— Deci și tu ești..., reluă Be, dar se întrerupse și, brusc, se răsuci pe loc făcînd o piruetă bizară.

— Nu vine nimeni, nu-ți fie teamă. Nu sîntem decît noi.

Își trecu din nou mîna albă peste obraz, boțindu-și-l fără menajamente. L-am luat de braț.

— Hai acasă.

Se eliberă, zvîcni într-o parte, dar fără să mă scape din ochi. Mă simțeam în raza privirii lui aidoma unei insecte străpunse de-un bold și deodată mi se făcu de-a binelea frică de ceea ce ar fi putut să se-ntîmple. Be se afla la vreo doi-trei metri de mine, cînd, pe neașteptate, făcu o tumbă și se transformă într-un broatec.

— Be, am zis încetișor. Nu e nimeni.

Brotăcelul sălta spre marginea trotuarului.

— Nu te teme, nu e nimeni pe-aici, am zis și am dat să mă apropiu.

Știam că, dacă apucă să ajungă la scuar, nu-l mai văd niciodată. În lumina precară a nopții, în vecinătatea gazonului neîngrijit, se legănau frunzele uriașe ale brusturilor. Iar el sălta într-acolo.

— Hai acasă, am zis. Sau în altă parte. Dacă nu vrei să crezi că nu e chelner, n-am să te duc la chel-

nerul ăla bătrîn, dar hai acasă. Nu sîntem decît noi amîndoi în tot oraşul, nu-ţi fie frică.

Înainta în salturi spre parc, eu îl urmam de departe. Din dosul chioşcului de adineaori apăru un individ cu pălărie. Din doi paşi, o ajunse pe mica broscuţă verde, puse mîna pe ea şi o vîrî într-un borcan de juma' de chil. Un automobil frîna la bordură, portiera se deschise şi individul luă loc pe banchetă. Luîndu-l pe Be cu sine. Strada se învălui în tăcere şi am rămas eu singur în tot oraşul.

Asociații libere

Trebuie să ai grijă de dumneata, foarte multă grijă, a zis doctorul, și acum port sfatul, avertismentul, restricția asta cum își poartă dansatorii populari glaja pe creștet și nu mi-e greu să-mi imaginez că se vede și din afară. În copilărie îmi potriveam o coadă de mătură în încheieturile coatelor, pe la spate, ca să-mi îndrept ținuta, și am citit undeva că hoții de buzunare obișnuiesc să-și atîrne, seară de seară, înainte de a se vîrî în pat, o greutate de degetul inelar, ca să-l aducă la aceeași lungime cu cel mijlociu și să-și confecționeze astfel o pensetă naturală. Stau așa uneori și mă-ntreb, oare dacă vreunui suț dintr-ăștia îi vine să-și schimbe meseria cum se mai descurcă el în viață cu hiba aia atît de bătătoare la ochi și cum își găsește el mînuși pe potrivă? În ceea ce mă privește, am rămas un slăbănog destul de gîrbov, n-am putut profita de pe urma cozii de mătură. Nici eu autosugestia n-am făcut mare brînză, am rămas la fel de emotiv, iar la examene eram atît de nervos încît luam mereu note mai mici decît cele pe care le-aș fi meritat dacă s-ar fi ținut cont de realitate.

Cît despre momentul de față, mi-ar fi cam greu să mă consolez cu faptul că, ținînd cont de ineficacitatea cozilor de mătură vizavi de poziția șirei spinării, ca și de precaritatea notelor obținute, aici, unde mă aflu, am izbutit să obțin maximul posibil. Firește, totul e relativ. Pe vremuri, o fată foarte drăguță s-a îndrăgostit nebunește de mine iar eu n-am fost în stare să-i întorc iubirea, în schimb, mai tîrziu, o colegă de-a mea a rămas cu totul insensibilă la tentativele mele de apropiere, în ciuda faptului că mă știam băiat simpatic, demn de afecțiune și că, pur și simplu, nu puteam crede că nu mă iubește. În același timp, dacă am sta să judecăm, colega aia a mea s-ar fi convenit deci să se mărite cu un om care să fie în toate privințele contrarul meu.

Căci nu există o a treia cale, așa se spune. Eu știu că există, și-n această transcriere a unor idei spicuite din însemnările mele zilnice am s-o și dovedesc. La ora actuală, femeia cu pricina e singură cuc, așadar nelalocul ei, exact ca degetul celui presupus manglitor pocăit.

I-am spus doctorului să-mi dea o hîrtie cu pecete în care să scrie că eu trebuie să mă tratez undeva departe, la mare sau la munte, și că nu-i e permis nimănui să mă tulbure și cu atît mai puțin să mă declare sănătos și să mă lase să rămîn așa, un maximum al condițiilor date. Doctorul mi-a răspuns să am grijă de mine, și asta-i calea a treia.

Trebuie să recunosc însă că de fapt mi-ar fi surîs ideea de a storce maximum posibil din prima variantă. Închipuiți-vă senzația pe care aș fi avut-o știindu-mă în posesia acelei hîrtii pe care scrie negru pe alb — text oficial, garantat prin parafe! — că nimeni n-are voie să-mi facă vreun rău, să mă supere sau să mă enerveze, că e *strict interzis!* Le-aș fi putut-o vîrî sub nas și portarilor ăloră firetați, și colegilor, care i-au împuiat urechile maică-mi cu tot soiul de baliverne despre mine și i-au spus soră-mi niște chestii de-ți stă mintea-n loc, și șefilor care-și compensează deficiențele auriculare prin urlete, ca orice muritor tare de urechi. (Despre afecțiuni, mai încolo.) Cu alte cuvinte, mi s-ar fi deschis toate ușile, iar eu aș fi putut avansa netulburat de-a lungul coridoarelor ce se strîmtează întruna. Îmi imaginez o sală, un vast pavilion cu coloane, imense ferestre drapate dînd spre întinderea mării, pe jos dale de marmoră neagră, lucioasă în care se oglindesc grăsulenele cu popouri trandafirii ale frescei tavanului, printre coloane mulțime de bărbați alb-negri, în frac, și femei pe de-a-ntregul albe ca zăpada plutind aproape, ca într-un fel de curent abia simțit, o adiere, în vreme ce eu merg înainte, avansez netulburat, cu o alură puțintel cam rigidă, iar zidurile acestea din trupuri de oameni se dau în lături din calea mea. Și trebuie să existe undeva și o estradă, pe care am să mă urc eu, ca să cînt la pian sau să recit sau așa ceva.

Aș vrea să stau aplecat asupra unei fețe de masă imaculate și să ciugulesc așa, dintr-un biftec, și nu

mi-e greu să văd nici paharele de cristal gata să întîmpine vinul și să aud sunetul ce-l dau ele în acel moment și care mă duce cu gîndul, nu știu de ce, la sunetul scos de simbolica, impunătoarea cheie a orașului recăzută pe neașteptate și fără vreun motiv aparent în locașul ei de catifea roșie.

Mi-e dor de un pic de grație melancolică. De eleganța unui menuet. Aici totul e greoi, gros, baban, umflat ca limba unui om doborît de febră.

Acolo aș fi și eu cineva, ceva aidoma poate balansului autumnal al ierburilor cu nume necunoscute, cuprins între pămînt și cer, în amurg, o temenea translucidă printre nenumăratele, transparente reverențe ale ierbii la capătul zilei. Frumusețe. Sînt locuri în care se aude marea.

Zile de-a rîndul m-au tot pus să le povestesc visele mele, de parcă ar fi cu puțință să povestești un vis. Poți încropi doar un fel de schelet din cuvinte, cadrul vulgar și teribil de grosolan al unei tragedii delicate, ceva ca un decor ieftin și sărăcăcios pentru turnee la țară, în care pînă și textul cel mai plin de noblețe îți sună ca un Cyrano pe o scenă de amatori.

Zău că-aș vrea cîteodată să-mi pierd graiul. Evoluția mea prin sala aceea a coloanelor s-ar mai îmbogăți astfel cu o nuanță, una așa, alburie. Aș vrea însă ca simțurile să mi se ascută pe măsură, să am niște simțuri ascuțite, aproape sclipitoare. Dar graiul nu e un simț. E un fel de canal colector și parcă-i și văd de-acum bazinele, cu apa lor frumoasă, întunecată și în continuă scădere și epavele, ireale, misterioase forme ce-și descoperă dezolarea nămolosă, acolo, undeva, în adînc, mizerabila eternitate a deșeurilor. Iar fibrele dure ale luminii acesteia le întreș și le coc, le usucă scorjindu-le strat cu strat, pînă nu rămîne nimic. Iată de ce nu mi-am povestit visurile, visele mele adevărate, acolo, pe canapeaua de piele. Imaginați-vă că un zeu oarecare ar absorbi tot aerul auriu al unui peisaj de toamnă agățînd în loc niște lumină artificială. N-ar rămîne decît un pustiu plin de spaimă. Nu, nu mi-e îngăduit să vorbesc. Și, totuși, trebuie.

De ce oare? Pur și simplu, probabil din cauză că am învățat să vorbesc. De la maică-mea, firește. În cazul meu, n-a existat nici de data asta vreo premeditare. Sigur că mai înveți câte ceva chiar și fără să vrei și, pînă să te decizi că nu vrei să înveți nici măcar să vorbești, căci nu vrei să-nveți în general nimic, totul s-a încheiat, gata, s-a constituit aproape definitiv. Ca seninul ăsta de deasupra mării. Datorită unui obscur, inexplicabil și universal impuls profilactic sau dintr-un reflex de autoapărare, canalele acelea de scurgere se destupă și de la sine.

Nu, nu, în fond asta n-are nimic de-a face cu alcoolul sau cu vreun alt gen de euforie. Cu toate că știu că pînă și după o împreunare accidentală majoritatea oamenilor simt nevoia să-și dea drumul la gură dintr-un motiv sau dintr-altul și că nu sînt în stare să depistez motivul ăla. Mai tîrziu, de unul singur, epavele acelea zgîite sînt de-a dreptul îngrozitoare.

E ca și cum ți s-ar fi subțiat nervii, sau pur și simplu ai devenit tu însuți așa, un mănunchi de filamente sensibile încît simți pînă și adierea culorilor și această forfotă promiscuă, mîncărimea asta excitantă, incitantă pe care o provoacă simpla vedere sau, mai bine zis, sesizarea, recunoașterea ca atare a lucrurilor. Te-ai putea identifica la urma urmei tu însuți cu un ciot de catarg înfipt în coasta mlăștinoasă a țărmului, cu velatura prăvălită, ținută-n nisipul care nu conținește s-o macine creînd astfel iluzia unei nobile încordări, în vreme ce nu e vorba decît de o sfîrșeală, împăcare definitivă cu povara propriei greutate.

De-aici de unde stau eu acum, se vede curtea unei case de la țară, pe undeva, în trecut, precum și doi băieți, unul mai mare, sus pe prispă, altul mai mic în josul prispei, pe punctul de a ucide o pisică, bățul — o coadă de mătură — se înalță și se abate și iarăși se înalță și iar se abate cu un fel de liniștitoare — da, privită de aici, liniștitoare — ritmicitate. Și nu știu care dintre cei doi băieți sînt eu și nici cum de-a ieșit din nou la iveală coada aia de mătură. Știu numai, cu teribilă, da, cu teribilă certitudine că în clipa cînd pisica, pleoștin-du-și urechile, se destinde, neverosimil de lungă, nici

unul dintre băieți nu poate scoate vreun cuvânt, deoa-rece nu au cuvinte. În ciuda întregii orori resimțite, continui să cred că a fost totuși un moment dintre cele mai pure, sau, poate, mai degrabă, dintre cele mai autentice. Și știți de ce? Pentru că nu l-am sluit nici unul cu vorbe. Apoi din casă iese o femeie slabă, maică-mea, maică-ta, maică-sa, și spusele ei n-au prea mult înțeles, n-au nici rost, căci toate astea pot fi exprimate și prin lacrimi, și, într-adevăr, mai încolo începe să plîngă. A plîns și la naștere, are să plîngă și la moarte. Cuvintele sînt menite să umple doar golul dintre acestea două. Eu îmi dau seama că așa e și în asemenea clipe se face în lăuntrul meu o lumină puternică și mă doare capul. Cică nici n-aș avea voie să vin la mare.

Da, știu, restricțiile sînt paznicii vieții. Elemente proteguitoare. Dacă s-ar schimba restricțiile, interdicțiile, și viața noastră ar fi alta. Bineînțeles, numai aspectul vieții. Felul ei, forma: o știu și pe asta. Eu n-am fost în stare să scornesc niciodată măcar o singură interdicție nouă. Toate sînt date de-a gata, am sentimentul că dintotdeauna. Să nu te joci cu focul. Să nu mănînci măselerită. Eventual, să nu te duci la război. Oare apariția vieții coincide cu apariția interdicțiilor? Asta ar însemna că interdicția se află în noi înșine. Dacă e să ne luăm după povestea lui Adam și a Evei, într-un altul. Da, da, interdicția conține primejdia așa cum ne-o reprezentăm noi, și în același timp binele, așa cum ni-l imaginăm și-l acceptăm de obicei. Nici frica nu e la îndemîna tuturor. O simt doar cei dotați cu multă fantezie. Mă tem că eroii duc lipsă de imaginație. Nu-s în stare să-și închipuie ce-i așteaptă. Sau nu le vine să creadă. Pentru că au apucat să-și închipuie altceva, și o interdicție nu poate fi substituită printr-alta. E posibil ca mai adineaori să nu fi spus același lucru? Da. Asta-i a treia cale.

Ar fi nevoie de-o permanentă renaștere. Să poți fi mereu alt om. Copilul acela cu pisica nu-și poate imagina ce are să se întîmple mai încolo, iar după ce a izbit o dată nu-și poate închipui nici cum s-ar înfățișa lucrurile dacă el ar înceta să lovească. Cînd m-a lovit, colega aceea a mea căreia îi spusese că o iubesc a

avut o tresărire de spaimă, însă nici mai târziu n-a fost capabilă să mă ia drept un altul, continua să-l vadă în mine tot numai pe acela pe care îl pălmuise odată, imaginația ei nu se putea nutri decît din substanța acelei unice clipe. Totul nu e decît reluarea unei singure clipe. Nu în sensul că nu se petrece nimic, ci că, clipă de clipă, ni se întîmplă același lucru. Cu toate că nu cred să mă fi arătat prea respingător. Despre durere am opinia mea separată. Dar, întrucît mă pălmuise o dată, de atunci încolo nu s-a mai putut gîndi la mine decît ca la unul care stă acolo, în camera aceea neîncălzită și ea îl lovește.

Cică imaginile care-mi invadează mie creierul așa, în mod spontan, ar avea semnificație, dar eu știu că n-au nici o însemnătate. Clipă de clipă se petrece același lucru, numai că fiecă clipă își aruncă lumina asupra altui aspect. Îmi luminează o altă latură. Faptul că orice amănunt, cît de mic îmi atrage atenția, că mă reține cu aparența lui de noutate, cu toate că eu știu că nu se pune problema vreunei noutăți, se datorează doar subtilele mele capacități de percepție. Sînt ca oglinda unei ape ce se tulbură la atingerea unei libelule. Scamă în interiorul unui pahar de cristal. Iar în plan secund apare întotdeauna marea.

Oamenilor le vine greu să priceapă că toate lucrurile reclamă cîte-un decor. Și că trebuie să-l găsești. Ambianța. Atmosfera. Starea de spirit, ceea ce nu e decît un mod de percepere a decorurilor. Altfel cum? Se prea poate, cred eu, că dacă în clipa în care i-am spus colegei mele că o iubesc nu ne-am fi aflat în sala aceea de clasă abia dată în folosință, cu mirosul ei de var friguros, ci în vreun ungher dintr-acelea intime, și replica ei ar fi fost alta. Sau măcar ar fi avut altă rezonanță. Negația ar fi antrenat cîteva mici vibrații șovăielnice, un fel de surdină luminoasă, aidoma acestui amurg de acum, un freamăt ascuns, încît să-i poți gîndi în vis o continuare. Aș putea spune și: să i-o poți gîndi în speranță. Ce jalnică e limba! Acel „nu“ se înalță acum țepăn ca epavele din bazinele pustii ale castelului. Ațîtit. O coadă de mătură în mîna unui copil. Un anume cuvînt în gura mamei.

Sau să ne fi aflat pe-o cîmpie fremătătoare, pe pămîntul încins, cu arșița lui zvîcnindu-ne pe sub pielea obrajiilor, pulsînd neîncetat și eu să-i fi spus, acolo și-atunci, „te iubesc“. Îmi pot imagina ce s-ar fi întîmplat cu acel „nu“ acolo, pe cîmpia fierbinte, sub cerul dens, mi-l pot reprezenta picînd pur și simplu la picioarele noastre și luînd-o de-a rostogolul în jos pe clina domoală, făcîndu-se auzit doar cît să bagi de seamă că a picat pe pămînt și s-a și pierdut, ca o biluță de argilă uscată. Iar în cazul acesta ar fi trebuit să mai spună ceva. Altceva sau măcar încă ceva. Căci de vorbit știa și ea să vorbească, a avut și ea o mamă care s-o învețe. Orice ambianță ar fi corespuns, numai aceea în care s-au petrecut lucrurile în realitate nu.

Dacă fac un efort îmi pot imagina și o situație în care n-ar fi trebuit să spun nimic și ea n-ar fi trebuit să răspundă nimic, iar cuvintele n-ar fi dezvelit în neghiobia lor acea latură a întregului întoarsă spre mine tocmai în clipa aia, nu s-ar fi coșcovit și nu s-ar fi desprins ca o peliculă, ca o coajă. Există oameni care afirmă că s-au aflat în asemenea situații. „Doar cît i-am aruncat o privire și totul a mers ca pe roate.“ Și nu erau nici ei decît niște muritori de rînd.

Muritori de rînd, am zis? Mai încolo am să revin asupra acestei chestiuni.

Mă simt tentat să cred că oamenii așteaptă mereu un fel de eroare mîntuitoare, care, prin faptul că slăbește chinga unei reguli, îi extrage din contingent. Un individ marcat de o eroare de mari proporții se detașează de restul lumii. Devine un om deosebit. Altfel decît ceilalți. Muritorii de rînd se raportează la tine prin formule ca „n-a avut baftă“, „e un ghiniost“, „e un ageamiu“ și, prin aceasta, te-au și deosebit izolîndu-te, au operat adică o discriminare și te-au ostracizat. Poate că nici n-avem altă treabă pe lume decît să umblăm în căutarea unei erori pe potrivea noastră, singura care să nu mai poată fi îndreptată. Cred că din acele fabuloase labirinturi pe care imaginația grecilor, sau naiba știe a cui, le-a plasat uite-aici, pe țarm, n-au izbutit să iasă decît cei ce-au greșit: labirintul era conceput în

aşa fel încît să-i contrazică, pas cu pas, cotitură cu cotitură, pe cei înzestraţi cu o judecată „lucidă“. Să deruteze spiritele sistematice. Minţile reglementare. Creierile disciplinate. Acesta era secretul lui. Ca să ieşi viu din labirint, trebuia să-ţi ratezi propria logică, s-o iei razna, să dai greş, însă de-a binelea, nu orişicum. Cred că eroii, în general, au rămas acolo pentru totdeauna, deoarece erau nişte tipi consecvenţi, nu puteau şi nu voiau să greşească. De ieşit, au ieşit mai mult cei bolnavi, suferinzii şi slăbănogii. Oare nu cumva boala — această infantilă stare de graţie, care seamănă cu neputinţa (instinctiv lepădată) a pruncilor nevîrstnici şi a oamenilor cu adevărat bătrîni — oare boala nu e cumva un fel de suprafaţă de contact cu generalul? Cum ar fi bunăoară un lac sau cum este sticla. Am zis general, şi nu infinit. Bolnavii se află într-o relaţie mai intimă şi cu infinitul, deoarece i se pot reintegra oricînd. Dar asta e altă poveste. Iată de ce mă aflu eu la mare, cu toate că doctorul mi-a spus să am grijă de mine. Interdicţiile ne modelează viaţa, dar numai erorile ne pot pune în legătură cu generalul. E o relaţie bazată pe rateuri şi mistificări. Da, da, s-ar putea crea chiar impresia că eroii sînt cei mai umani dintre oameni, deoarece n-au aproape nici o şansă de a intra în relaţie cu generalul, rămînînd astfel, în cel mai înalt grad, identici cu sine, sisteme închise, fiinţe impenetrabile şi solitare.

Mă doare capul, bate prea tare soarele. Soare marin.

Oare de ce muritorii de rînd îşi consumă cea mai mare parte din viaţă încercînd să-şi formeze reflexe de apărare? Cică durerea ar fi cel mai important mijloc de apărare a organismului. Un semnal? O interdicţie? Semnalul morţii sau interdicţia generalului care te-a redus la tine însuţi? Toate astea sună teribil de poetic şi, sub ceruri mai frumoase, într-un alt moment, ar putea fi şi adevărate. Atunci de ce-i adevărat şi ceea ce se spune în legătură cu mamele: că trupul lor — trupul — uită durerile, că astfel se îngrijeşte natura să înlătore piedicile din calea naşterilor următoare. Din calea durerii. Se spune că o mamă e în stare să-ţi descrie precis ce-a simţit, ce fel de durere, dar că trupul ei nu şi le mai poate evoca, nu le poate simţi din nou.

Iar numai limbajul, vorbirea, cuvintele... S-ar putea în-
tîmpla ca ele, cuvintele, să constituie elementele celui
mai important mecanism de apărare a vieții. Elemente
reflexe, care-ți evocă sau, dimpotrivă, întunecă, te fac
să uiți cele trecute, iar în caz de nevoie schițează bas-
tioanele, șanțurile, meterezele îndărătul cărora să te poți
ascunde și să-ți interpretezi partitura. Toți muritorii de
rînd se încred în cuvinte. Cred în ele. Și cred și în
credință, în limitele aurite ce ne determină locul și
rostul. În schimb, cuvintele sînt niște unelte grosolane
care servesc la crearea aceluia anume mediu, la obține-
rea ambianței necesare pentru ca unul și același lucru
etern repetat în sine să ți se poată înfățișa clipă de
clipă sub un alt aspect, sub alt unghi și dintr-o altă
latură și în care o simplă negație, un „nu“ poate suna
într-un fel sau într-altul și, în general, totul poate de-
veni conform intenției sau vrierii lor. Am mai vorbit
despre caracterul aberant și rudimentar al cuvintelor
cînd am vorbit despre vorbire. Am vorbit. Cu cuvinte.
Ce fel de cerc o fi ăsta, un cerc magic, un cerc vicios?
Te trezești învîrtindu-te așa, fără noimă, sau poate că
asta se cheamă experiență, cunoaștere? Știință? Cînd
vulpea-și dă ea singură tîrcoale prin zăpadă ca să-și
păcălească vînătorii, nu procedează oare și ea la fel?
Știință, care va să zică șiretenie, șiretenie, așadar fe-
reală, fereală, deci acțiune preventivă, formare de re-
flexe... Cuvintele mai sînt încă și acum singurul mijloc
și singura cale. Nu, nu e vorba de faptul că ar trebui
inventat vreun alt mijloc sau vreun alt drum, mie, care
n-am fost în stare să scornesc nici o interdicție cu ade-
vărat nouă, îmi puteți da crezare. Similitudinea, care
creează posibilitatea substituirii, e lucrul cel mai în-
spăimîntător dintre toate. În clipa cînd s-a spus despre
mine că semăn cu X a și fost suprimat în mine ceva
care ar fi trebuit să fie numai al meu, am fost amestecat
cu un altul, inclus printre alții. Asta e buba. Asta-i și
esența cunoașterii, a științei: să cauți și să descoperi
similitudinile, baza asemănărilor. Asta-i știința. Asta e
apărarea. Leac împotriva singurătății. Adică viață. Să
știi, să cunoști, ăsta-i reflexul. Să vorbești, să faci le-
gătura, să uiți. Există un reflex mai profund decît acesta,

care determină formarea acestuia și care este, într-adevăr, etern. Adică incognoscibil.

Credeți că e adevărat că în dragoste fiecare om își caută contrarul? Din punct de vedere biologic poate fi, după cum și atracția norilor e un fapt de natură fizică, însă deosebirea nu e mai mare decât aceea dintre un „da” și un „nu”. Dintre niște cuvinte. Altă ambianță, alt cer, alt vis, altă semnificație. Undeva, la un nivel superior, trebuie să existe simbolul tuturor lucrurilor. Un simbol care e, în același timp, și semnificație a lucrului însuși. Eu nu mă simt legat de asemănări, nu mă ating nici un fel de analogii, nu-mi pasă de similitudini, rolul meu e să caut acele simboluri.

Iată-mă, aici, trăiesc, funcționez, am grijă de mine și privesc întinsul mării. Și mi se-ntîmplă să am uneori așa, o senzație, înscrisă toată în durata unei clipe, de parcă mi s-ar deschide pieptul, toracele și aș stabili o legătură nemijlocită cu cerul, cu marea și cu simbolurile lucrurilor. Dar astea-s numai cuvinte. Breșa mea de contact cu generalul e mai îngustă decât poate fi un cuvînt. Nu-mi este îngăduit să vorbesc. Ca să pot avea grijă de mine. Se spune că și celor grav bolnavi li se interzice să vorbească. Pe lîngă mine nu e nimeni care ar putea face una ca asta, însă eu cred totuși că nu li se interzice doar pentru a-i feri de oboseală. Alta e explicația. Dacă păstrezi tăcerea, poți ajunge la înțelegerea bolii, care, dacă o înțelegi, devine simbolul și, în același timp, semnificația a ceva pasibil de continuare. Un lucru pe care să-l poți gîndi mai departe. Să-l poți imagina de aici înainte. Să-l poți visa cruciș, curmeziș. Să-l poți menține în suspensie, în veșnicia luminii, a lumii, corpusul și undă. Vei afla că, dacă marea de jos pornește pe urmele tale, nu se poate întîmpla nimic deosebit.

Se înalță fără valuri și mai întîi îți ascunde picioarele.

Piatra unghiulară

De mult tot vreau să-ntreb pe cineva câte muchii are piatra unghiulară din colțul estic posterior al catedralei din Reims. E un gând care mă preocupă, la fel cum pe mulți alții îi preocupă multe altele: mi-a trecut la un moment dat prin minte că ar fi bine să știu treaba asta și de atunci îmi revine destul de des, ca un fel de îndemn. De pildă, în vremea din urmă, după clipele mlăstinoase ale trezirii de dimineată, ca și mai târziu, în orele mele interminabile, mohorâte, lipsite de puțința comunicării, indicii ale neurasteniei sau ale bătrâneții. Și de un lucru sînt sigur: anume că piatra aia unghiulară n-are fețe pătrate. Mi-a trecut prin minte tot așa, parcă din întâmplare, apoi am început să mă gîndesc și, ciudat, ideea a început să mi se cuibărească în minte, s-a transformat în convingere, astfel că la ora actuală sînt sigur: nici pomeneală de pătrat.

Am uneori sentimentul că toată zbaterea asta a mea, interesul acesta năvalnic față de un lucru la urma urmei lipsit de importanță, un fleac, e ușor caraghioasă. Însă alții colecționează șervețele, nasturi, cutii de chibrituri, monezi. Așa că eu vreau să știu câte unghiuri are piatra aceea. Și degeaba-mi spun la amiază, așezat în fața casei, că e de rîs, dimineata îi iau îndemnul în serios, mă stăpînește, ca o dorință. Și, pentru că veni vorba de dorințe, mi se întîmplă și-aici ceea ce se întîmplă cu toate cele dorite: dacă s-ar împlini, dacă aș afla la un moment dat adevărul, dacă s-ar face lumină, cui ar mai fi să-i duc dorul? Ce-ar mai fi să mă preocupe? Altele? Dar dacă nu-mi mai trece prin minte niciodată o problemă dintr-astea mărunte, însă care, aș zice, frizează esența lucrurilor?

Vă așteptați poate să vă povestesc în ce împrejurări mi-a trecut prin minte pentru prima oară, de ce anume se leagă? Ca și cum în felul acesta ar rezulta vreo explicație... Nu, nu am nici un fel de poveste du-

meros de duioasă despre cine știe ce clipă staționară, nici amintiri de pe front, despre acele momente când viața se contractă și pare verosimil să te agăți tocmai de un asemenea gând minuscul, absurd, poate dintr-un reflex de autoapărare, ca să nu fii nevoit să te concentrezi asupra celor din jurul tău, ca să-ți abați atenția de la ele, adică să ți-o separi de primejdie. Nu am însă amintiri nici despre alte dimineți mohorâte, de mai demult, nici despre călătorii în lumea largă și nu există nici un fel de circumstanțe specifice, piatra asta unghiulară nu se încastrează în nici un trecut. Simt pur și simplu nevoia să știu ce-i cu ea, datorită faptului că mi-a trecut o dată prin minte. Dacă e să stau și să cântăresc mai bine lucrurile, nici nu mi se pare ciudat. Într-odupă-amiază ploioasă îți pot veni tot felul de idei, te-ai putea gândi, de pildă, să te-nsori cu văduva aceea debilă, cu îmbrățișările ei decente, la care urci în fiecare seară de sîmbătă, de opt ani încoace, dar cu care, dincolo de asta, nu ai nimic comun. N-ar fi de neconceput nici ca, la auzul unei asemenea vești, femeia să fie cuprinsă de spaimă și să protesteze cu disperare, cu toate că vreme de opt ani de zile trăise numai cu gândul la ea. Se-ntîmplă lucruri dintr-astea. Sau te plimbi așa, blajin prin lumina soarelui primăvărat și-ți apare deodată în minte chipul mamei tale, față de care de ani și ani îți îndeplinești datoria scriindu-i scrisorile acelea liniștitoare, pline de locuri comune, fără să mai fii atent măcar la cuvinte. Mergi pe stradă, plin de încîntarea verdelui fraged al firii și pe neașteptate simți o nostalgie dureroasă, un dor, ah, nu dorul de mama ta, ci de amintirea, de imaginea ei adevărată, ca și cum aceasta ți-ar oferi și o explicație, un sens retroactiv al cine știe cărui moment din tinerețea care s-a dus.

Iată două exemple care nu s-au rătăcit pur și simplu aici, printre rînduri. Nu sînt împlințoare. Pare-se că nici eu nu pot evita să caut motivele apariției acestei probleme și mă-ntreb de ce mi-o fi trecut mie prin minte piatra aia unghiulară, iar senzația pe care o am ori de cîte ori mă gîndesc se amalgamează cu cele două situații schițate mai adineaori. Un sentiment sau, fie și-așa, o senzație datorită căreia viața se precipită în-

tr-o unică stare de spirit. În trecut fie spus, mie personal nu mi-a venit niciodată ideea de a mă căsători cu vreo văduvă și de mulți ani n-am mai avut răgazul de-a observa renașterea firii în primăvară. Piatra aia de colț să fie oare un fel de compensație, un erzaț al celor omise? Cu alte cuvinte, un fel de simbol al vieții mele gata zidite, ca o marcă, un însemn, o egidă, care, ca orice concept mai mult sau mai puțin absurd, se nutrește din ființa noastră și se bulbucă asupra întregii noastre vieți fără a ne lăsa să întrezărim măcar căile, modalitatea, pricina nașterii sale și nici finalitatea sa? Nu mă pot decide. Dar, în vreme ce șed aici și scriu despre ea, sentimentul că ar trebui să știu câte unghiuri sau muchii sau vîrfuri are devine tot mai puternic. Căci, e limpede, prin fiecare referire la ea îi confer tot mai multă realitate. I-am asociat o serie de alte reprezentări, aspecte care trebuie astfel să fie de același ordin și pe care de fapt le-aș putea chiar trăi, dacă, din întâmplare, ar reieși că-mi absentează din biografie. Vorbesc despre ea și o rîvnesc tot mai mult. Oare tocmai dorința o face atît de reală? Ar urma că real este ceea ce ne implică dorințele. Iar dorul real trebuie să aibă undeva, într-un timp oarecare, un obiect care-l desființează de îndată ce-l luăm în stăpînire, nu?

Știu, știu, întrebările astea sînt la fel de zadarnice ca dorul meu de piatra unghiulară a catedralei din Reims, acum, dimineața. Dar, pentru că tocmai acest alean îmi umple orele lungi ale dimineții, el ține de viața mea și nu pot să-l trec sub tăcere. Chiar dacă destăinuindu-l îmi agravez situația: confer din ce în ce mai multă realitate unor lucruri care — cel puțin pentru mine — nici n-au existat vreodată și de care nici nu am nevoie la urma urmei, deoarece, iată, am putut trăi și fără ele pînă acum.

Chiar în clipa asta apare vecinul, avocatul pensionar, cu două cești de cafea (într-o dimineață fac eu cafeaua, într-alta el), mă vede că scriu, așa că se așează încetîșor pe marginea patului meu pliant (nu s-a plictisit încă să mă tot întrebe de ce nu-mi iau și eu niște mobilă mai ca lumea), își învîrte cafeaua clinchetînd, apoi începe s-o soarbă (e de-a dreptul captivant să

descrii toate astea chiar pe măsură ce se întâmplă) și sînt sigur că încă înainte de a ajunge să-i pun punct frazei ăsteia, cu penița asta mizerabilă, are să-mi pună în față și ceașca mea, fără o vorbă. Nu e neapărat necesar să vorbim, dacă avem ceva de spus o putem face și mâine dimineața. (Mi-a așezat ceașca.) Astfel ne petrecem noi diminețile, stăm așa, eu mă gîndesc la piatra unghiulară, el la altele și acum, chiar în timp ce scriu despre asta, m-am decis să-l întreb la ce anume. Am să-i vorbesc și eu despre piatră. Nu știu dacă e o remarcă spirituală, dar mi-a trecut acuma prin minte că piatra asta unghiulară are să fie piatra de încercare a prieteniei noastre. Dacă are să priceapă ce înseamnă ea pentru mine înseamnă că mă înțelege și că tăcerile noastre comune au și ele un sens. Acum mă întrerup din scris și am să stau de vorbă cu el.

Convorbirea a luat o turnură neobișnuită. (E seară, abia acum ajung să-mi reiau și eu însemnările, în timpul zilei am avut musafiri și toată lumea se uita pe furis la piciorul meu fracturat făcînd eforturi să pară că se uită în altă parte și delegatul uzinei m-a asigurat din nou că voi primi despăgubirea ce mi se cuvine.) În primul rînd, azi dimineață nu prea știam cum să deschid discuția cu avocatul, mă deruta probabil și faptul că tocmai scrisesem despre el și, desigur, ființa lui trecută pe hîrtie — sau ceea ce am păstrat eu din ea — nu corespunde întru totul cu el însuși cel din realitate. Știam că nu mi-e permis să-l întreb așa, de-a dreptul, ce părere are de faptul că pe mine mă interesează piatra unghiulară din colțul estic posterior al catedralei din Reims. Asta l-ar buimăci. Asemenea lucruri nu pot fi expuse decît după o pregătire corespunzătoare, trebuie — chiar dacă nu există — întrunite anumite condiții, să-ncepi, de pildă, prin a spune: „Nici eu nu-mi dau seama de ce, însă în vremea din urmă mă tot bate gîndul“ și așa mai departe, cuvinte care ar lega mai apoi cele ce urmează de perioada mea de convalescență, de absența unor preocupări concrete, le-ar oferi, măcar aparent, un motiv și l-ar determina să-și sporească atenția, de vreme ce l-ar încuraja să presupună că urmează

anumite amănunte legate de situația mea, pe care el va trebui să le comenteze în cunoștință de cauză. Însă problema asta cu piatra nu are nici un fel de circumstanțe, condiții sau împrejurări determinate, ea mi-a trecut pur și simplu prin minte și s-a fixat acolo, oricât pare de greu de crezut.

Știam și că nu trebuie să fac o introducere prea lungă. Ar părea un fel de justificare, iar el ar întrezări în dosul cuvintelor conturul cine știe cărei închipuiri bolnavicioase pe care probabil că o simt și eu ca atare — și-ar spune — de vreme ce încerc s-o justific. S-ar pune de acord cu starea mea de spirit și n-ar îndrăzni să mă contrazică mărginindu-se să-mi ofere tot felul de puncte de sprijin, exemple, pentru ca nu cumva să mă simt prost: „Evident, evident, se prea poate, foarte interesant...”

Totuși, l-am întrebat dintr-o dată:

— Câte muchii o fi avînd piatra unghiulară din colțul estic posterior al catedralei din Reims?

Și asta așa, într-o doară, ca o mică idee poznașă oferită drept punct de pornire pentru o eventuală șuetă, aproape ca o formulă de politete și pare-se că el a interpretat-o întocmai. A surîs, mirat poate de imaginația mea jucăușă, de faptul că mă gîndeam la asemenea lucruri, cînd, se știe, bolnavii de genul meu, siliți să stea locului, sînt preocupați mai degrabă de problemele politicii mondiale, apoi a zis:

— Cică au o catedrală frumoasă.

— Serios, cum o fi arătînd piatra aia?

— Păi, e pătrată.

— Nu, nu, e absolut sigur că nu e pătrată.

— A, tu te-ai și documentat...

— Nu m-am documentat, nici n-am văzut-o, nici măcar în fotografii, dar sînt convins că nu e pătrată.

— Zău? Interesant...

Aici am comis eu greșeala. Doar eram conștient că, dacă va reacționa printr-o remarcă dintr-astea care nu spun nimic, „lăsîndu-mă în apele mele“, neangajîndu-se, evitînd să mă contrazică, socotindu-mă așadar, la urma urmei, un ins căruia i s-au cam încurcat roțițele și pe

care trebuie să-l menajezi, înseamnă că am scrîntit-o de la bun început. Mi-am închipuit însă că se încălzise îndeajuns, în vreme ce — inexplicabil — cel cuprins de înflăcărare eram eu, numai eu, în asemenea măsură încît m-am apucat și i-am citit pînă și prima parte a acestor însemnări care, îmi ziceam, vor putea lămuri cîte ceva.

— Interesant joc, zise el. De unde se vede că și dintr-o joacă, așa, amuzantă, se pot isca niște idei mai profunde. De pildă, ce zici tu acolo apropo de dorințe. Păi, să știi că asta mi-a plăcut în mod deosebit.

— Acum însă te-ntreb cu toată seriozitatea despre piatra de colț a catedralei din Reims. Simt, am din ce în ce mai mult convingerea că e o problemă foarte importantă.

— Pentru tine, a zis.

— Bun, am zis eu, atunci am să-ți mai citesc ceva.

Și i-am citit partea în care-l descriu pe el apărînd cu cafelele și spun că așa ne-am organizat noi viața și că această piatră unghiulară este piatra de încercare a prieteniei noastre.

— Am plecat, zise. Eu mai am și treabă pe ziua de azi.

Era o reacție ciudată, semăna puțin cu ceea ce spuneam — tot în prima parte a însemnării — despre posibila atitudine a văduvei. (Chiar dacă nu există corelații, se pare că există totuși corespondențe, lucru la care am să mă mai gîndesc.) Îl înspăimînta faptul că ajunsesem la o asemenea concluzie — în legătură cu el, dar independent de el. Că-l implicasem într-o poveste cam ciudată, pe care de-acum n-o mai putea lua nici el drept simplă bizarkerie meschină, drept o hachiță a cuiva, căci era și el amestecat, chiar dacă nu pe de-a-n-tregul, însă cu o parte a vieții sale, cea care îi conținea diminețile, în orice caz.

Și mai e o problemă. Comportarea, reacția vechiului meu amic fusese atît de autentică și, prin gravitatea sa, antrenase niște elemente ce țineau, aș putea spune, direct de destin, încît mi-a întărit convingerea că trebuie să aflu adevărul despre piatra de colț a catedralei din Reims și că acest demers este de o covîrșitoare însem-

nătate. De-acum înainte nu mă mai interesează nici prietenia, deși continui să-mi mai spun că nu e prea înțelept ca de dragul dubioasei pietre unghiulare a unei bisericici pe care nici măcar n-am văzut-o vreodată să dau cu piciorul acestei relații atît de liniștitoare. Scriind așa despre această relație — care se înfățișează sub un aspect de ordin cauzal —, pare, într-adevăr, o prostie. Și totuși nu e, simt asta. Doar cît nu poate fi exprimată. Nu poți vorbi despre ea. Și am impresia că de acum nici nu voi mai avea cui să-i vorbesc.

După-amiaza, în timp ce mă lăsam sîcîit de diverși oaspeți supărător de decenți, mi-am dat seama de un lucru. Anume, că și eu însumi mă raportează de fapt la toate acestea ca și avocatul pensionar. Faptul că o reprezentare a devenit bun comun a două persoane, implicîndu-și-le și intervenind în relația reală a doi oameni în carne și oase, determinînd-o și, în cazul nostru, degradînd-o, mă obligă să cred din ce în ce mai ferm în existența reală, nemijlocită a obiectului ei. În schimb, recunoașterea asta mă înspăimîntă. M-am socotit în fel și chip și am ajuns la încheierea că-mi rămîne un singur lucru de făcut: să aflu cît mai degrabă cum devine cazul cu piatra de colț a catedralei din Reims, să pun capăt incertitudinii, respectiv dorinței, adică aspirației și atunci toate vor reveni la tiparele lor anterioare. Ce-i drept, cu prețul sacrificării unei dorinți. Dar trebuie să optez. Îmi voi face rost de niște enciclopedii, sau am să scriu o scrisoare la o adresă din Reims și, cu puțin noroc, n-am să fiu luat drept nebun. Aș putea susține eventual că treaba asta mă interesează din unghiul istoriei artelor.

De multă vreme n-am mai adăugat nimic la însemnările astea. Și se pare că nici eu nu mă pot sustrage acestui nărav absurd de-a consemna ce s-a întîmplat, ce-am făcut, ce-am gîndit între timp, am devenit și eu robul prejudecății care ne îndeamnă să însemnăm evenimentele în ordine cronologică, să le trecem în revistă sperînd să aflăm în ele interdependențe lămuritoare. Ceea ce, știu bine, este puțin probabil, după cum nici în faptul că zilei de luni îi urmează ziua de marți nu

se prea manifestă vreo lege naturală, ci numai nevoia noastră de a tranșa cu ajutorul unor denumiri timpul coerent, ba chiar uniform, eterna mișcare, ceea ce depășește și diferă de acțiunile noastre de zi cu zi, de zilele noastre de luni, de marți. Adică nu înseamnă decît că trăim, existăm. (Se prea poate ca numai necesitatea asta de a mă impune, de a-mi semnala existența să mă determine și pe mine să-mi consemnez gîndurile, deși știu că nimeni nu va citi aceste însemnări; totuși, pentru a-l putea revedea cîndva pe cel ce am fost, și pentru că am să vreau să-l revăd, trebuie să fixez clipa, efemerul.)

Am făcut deci rost de enciclopedii și, după îndelungi demersuri, și de o adresă din Reims. Am conceput scrisoarea, am găsit pînă la urmă pe cineva să mi-o traducă, am expediat-o la Reims, am început să aștept răspunsul — și era bine. Nu mă mai interesa nimic altceva, dorul prinsese — poate într-o manieră puțin nefirească — contur obiectiv, formă tangibilă, perceptibilă, acționasem, iar conștiința faptei stîrnește și senzația înșelătoare a finalității, te împinge să crezi în realitatea unei cauze, ba poate chiar și în aceea a unui scop. Așadar, a unui rost. Îți vine să crezi că și dorințele, aspirațiile fac parte din categoria celor ce pot fi manipulate, induse, desființate, orientate, la fel cu alte, mici întîmplări ale vieții noastre nelegate de fapt prin nimic de adevărata existență, care „se manifestă în general“. După cum spuneam deci, nu mă mai interesa nimic, nici vizitele care, înainte vreme, îmi umpleau zilele menținînd aparența derizorie, cu totul accidentală a problemei ce, iată, a devenit de atunci primordială. Mai mult, am ajuns să mă gîndesc pur și simplu cu groază la faptul că vindecarea mea, previzibilă, apropiată, m-ar putea smulge din sfera de dominație a acestei chestiuni, înainte de a-i fi aflat dezlegarea. Iată că fleacul crease o conjunctură, aparența lui derizorie își făcuse rost de circumstanțe, încît exista primejdia ca prin încheierea unei etape (a celei prezente) din viața mea să-și piardă sensul tocmai problema esențială a acestei etape, ceea ce ar lipsi de sens etapa însăși, conferindu-i un caracter accidental, adică — oricît de hazardat pare acest rațio-

nament — mi-ar pune sub semnul întrebării însăși viața transferînd-o în cercul morții, într-un spațiu ipotetic. Probabil că asta e o caracteristică a tuturor fleacurilor, care însă trec în general neobservate — *se pierd*, ar fi expresia corectă — din cauză că nu le dăm atenție. Din fericire, se spune. Dar cînd se-ntîmplă să te potopească așa, lipsite de orice măsură — sau, dimpotrivă, pe măsura adevăratei lor amplori — e vorba pur și simplu de o chestiune de viață și de moarte.

Pentru a mă face înțeles, voi relata o întîmplare pe care-am auzit-o și eu mai de mult și despre care cred că poate să lămurească acest simțămînt. Undeva, nu știu unde, poate tocmai la Reims, în toaleta unui restaurant de lux, o femeie care trecea drept drăguță s-a spînzurat cu ajutorul unei eșarfe. Ea și-a motivat gestul printr-o singură frază, scrisă — într-o manieră pe care, dacă moartea ar avea semnificație estetică în genere și nu doar în cărți, aș numi-o de prost gust — pe oglindă: Mor pentru că mă tem de bătrînețe. Așa s-au petrecut lucrurile și nu e cazul să ne îngrozim, să spunem că e absurd, de vreme ce undeva, într-un alt sistem de coordonate, este adevărat. Tocmai aici e misterul: cum a fost în stare femeia cu pricina să pătrundă într-o singură clipă, dintr-o singură privire în acea altă realitate (??), plină poate de consonanțe veritabile, într-atît încît să se supună legilor valabile în spațiul ei? Căci nu era nici singură — avea întîlnire cu cineva —, nu era nici trecută, dimpotrivă, avea încă un trup generos, împlinit, eșarfa se întinsese mult datorită greutateii ei, iar ea zăcea aproape întreagă pe jos, cuprinsă parcă de voluptate, dar moartă. Tulburătoare e tocmai deschiderea acelei clipe spre adevărata existență, care poate că nu e decît viitorul ce ne așteaptă, intangibil însă, cum intangibilă este și originea anumitor numere (mai am multe de învățat!): se apropie tot mereu de ea pe măsură ce descresc (sau cresc?) dar n-o pot atinge niciodată. Viitorul, cel ce ne așteaptă, mereu de neatins? Sau o altă lume, căreia femeia aceea i-a trecut pragul în chip firesc, dintr-o dată, *prin pasul pe care l-a făcut?*

Da, da, cam asta-i povestea cu fleacurile. Femeia, cu acea fulgerătoare, ciudată — sau poate, dorită fiind, de-a

dreptul firească — iluminare, iscată prin cine știe ce minuscul accident, un trosnet, un iz, o mireasmă, un semiton sau o senzație, și eu, cu piatra mea unghiulară, care mă face să mă gândesc la tot felul de lucruri devenind, pe măsură ce mă gândesc la tot mai multe și tot mai mult, ea însăși tot mai importantă.

Cam asta mi s-a „întîmplat“ așadar, încet-încet, ca și vindecarea și cu aceeași previzibilă siguranță. Din cînd în cînd — trebuie să recunosc însă că din ce în ce mai rar — mă mai surprind întrebîndu-mă cum de-a fost posibil ca o imagine apărută întîmplător să stîrnească o asemenea avalanșă, dar nu mai găsesc absolut nimic de rîs. Căci și-a asociat atîtea lucruri esențiale din viața mea și a determinat atîtea gânduri în aceste lungi zile lipsite de evenimente. Încep și eu să apreciez evenimentele în funcție de consecințele lor, cum fac aproape toți oamenii, ba chiar și istoriografii și, cu toate că știu că e o naivitate, accept atitudinea asta, căci e mai liniștitor așa, și e de preferat situației în care un lucru se fiție de colo pînă colo fără nici o cauză și, evident, fără să-i poți găsi nici vreun scop. Dacă mă-nreb în schimb ce scop urmăresc eu cu toate acestea, inclusiv însemnările, nu-mi rărnine decît să recurg la maliția mea dintru început și să dau din umeri. Căci de ce gîndește omul? Vreau să spun, un om care n-o face din vocație, așadar, nu ține de profesia și cu atît mai puțin de funcția lui și nimeni nu-i pretinde cine știe ce iluminări geniale, idei-trîmbiță cu ajutorul cărora să reazeze-n tipare lucrurile rătăcitoare ale lumii, să aducă la ordine turma asta mînată-n pustie sau să confecționeze principii și argumente destinate viitorului, pe care de obicei abia viitorul le poate înțelege, viitorul care nu recurge la ele, ci își trăiește principiile în realitatea lor palpabilă și, după același tipic, scornește altele, spirituale, destinate unui mai nou viitor. Nu, nu știu ce rost au toate astea. Și, dacă o fi să-i cadă cîndva în mîna însemnările mele (scuze pentru aspectul lor brut), să nu se ia nimeni cu mîinile de cap că nu m-am aplecat cîndva asupra unor lucruri folositoare, ci asupra unora pe care nici inutile n-aș îndrăzni să le numesc, deoarece asta-i altă mîncare de pește. (Am im-

presia că de cînd am început să scriu despre aceste lucruri mi-am făcut și un stil mai, cum să zic, mai flexibil, mă folosesc de tot felul de cuvinte noi, al căror sens îmi e uneori lămurit doar în parte și care, ciudat, exprimă tocmai ele ceea ce urmăresc. Dar despre asta poate cu altă ocazie, dacă am să mă decid cumva să mă apuc într-adevăr de literatură.) Însă ce folos are de pildă iubirea — e inutilă? — sau ce folos tragem din faptul că ne face plăcere priveliștea unei crengi înflorite sau gustul apei reci de izvor, cînd ne-am putea mulțumi și cu acela sălciiu al apei curente? Nu ne iese nimic, adică nimic mai mult decît din problema asta a mea. Care e totuși de maximă importanță și singura care mă interesează. (Se pare că în vremea din urmă s-a mai întîmplat ceva: mă asaltează atîtea gînduri — ca și cum ar fi stat pînă acum pe undeva, gata făcute, împlinite, neașteptîndu-mă decît pe mine — încît mă vîd obligat la tot felul de digresiuni, trebuie să le descriu, căci chiar dacă gîndurile însele nu țin întotdeauna strict de problema ce mă solicită acum integral, care-mi umple viața, asaltul gîndurilor, existența lor, întîlnirea mea cu forma lor împlinită, definitivă, surprinzătoarea lor apariție, cu atît mai mult se leagă de această stare. Să relatez însă ce-am „rezolvat“.)

Am primit o scrisoare din Reims. (Caracteristic pentru enciclopedia, e că nu țin cont de ce ar putea avea însemnătate pentru un om anume, nu aflî în ele nici un cuvînt despre piatra unghiulară a catedralei, și, chiar dacă ar fi ceva, n-ar fi ceea ce îmi trebuie mie.) Autorul scrisorii era un bătrîn profesor din localitate. Îmi răspundea, după cum recunoștea el însuși, din însărcinarea consiliului municipal. (Între timp m-am străduit să mă pun la punct și cu limba franceză, n-aș fi îndrăznit să-i încredințez altcuiva lectura scrisorii, a mesajului care mă reîntoarce în labirintul gîndurilor mele intime, în spațiul liniștii.) Să încerc să mă adun puținel, să-mi strunesc emoția și să scriu cîte ceva despre acest profesor, adică despre cum îmi apare el în urma scrisorii. După părerea mea, e un nebun inofensiv, un posedat al acestei catedrale și al altora la fel de inutile și, la drept vorbind, e jignitor însuși faptul că l-au în-

sărcinat pe el să-mi răspundă. Căci eu nu sînt cîtuși de puțin obsedat de istoria culturii, a artei sau a ideilor, nu-s un pasionat „îndrăgostit de istorie“ care să aibă impresia că descoperă tot felul de asemănări între epoci și să vrea să acționeze conform legităților valabile odinioară, în vremi de mult apuse, sau să-și ofere măcar o consolare respectîndu-le. Nu visez să dezleg tainele unor bătălii consumate, nu am coșmaruri justițiare, și n-aveam nevoie de informația respectivă nici pentru vreo disertație sortită de la bun început colbului din arhive. Era vorba nici mai mult, nici mai puțin de o necesitate sufletească de-a mea. Atît. Îmi trebuie, pentru ca să pot reface legătura cu vecinul meu și cu vecinii vecinului meu și pentru a nu mă vedea, mai tîrziu, pus în situația de a califica drept nefolositoare, accidentală etapa asta convalescentă a vieții mele. Mai mult: necesitatea mea de a ști e de natură practică. Însă ramolitul acela de belfer salută în persoana mea un suflet înrudit, cele optsprezece pagini ale scrisorii lui mișună de entuziasme, colega în sus, colega în jos, ode și imnuri despre sensibilitatea și pregătirea mea și, bineînțeles, la adresa catedralei. Iar pe mine catedrala ca atare mă lasă completamente rece. O fi trist, o fi tragic, dar nu mă interesează. Iar moșneagul nu se învrednicește să-mi dea decît în finalul scrisorii — după ce mai întîi îmi mulțumește că i-am atras atenția asupra unui amănunt atît de important, care la o privire superficială ar putea părea derizoriu și așa mai departe — infama veste că piatra unghiulară din colțul estic posterior al catedralei este pătrată.

Ceea ce nu e adevărat. Știu pur și simplu că nu e adevărat. Și regret enorm că soarta-mi scoate în cale numai țicniți dintr-ăștia logodiți cu tanti Roza. Un academician mi-a azvîrlit trei rînduri pe hîrtie, cică problema nu prezintă interes. Ce habar are unul ca ăsta despre adevăr? De unde să știe ăsta că adevărul e conform dorințelor noastre? Ăstora li se potrivește de minime zicală cu copacii și pădurea. Căci piatra aia nu poate fi, pur și simplu *nu poate fi* pătrată.

M-am gîndit un timp că, eventual, văzută din afară pare pătrată, dar că, de fapt, acele ziduri magnifice și

cu totul lipsite de interes ascund o piatră cu mult mai multe fețe, cu mult mai complexă. Dar nu, mi-am dat seama apoi că nu poate fi vorba de asta. Nebunii de genul moșneagului cu scrisoarea ar fi capabili să desfacă zidurile bucată cu bucată ca să se încredințeze asupra adevărului unei singure pietre. Nu există însă nici un adevăr și nu pot explica de ce nu există.

M-am întrerupt oleacă din scris, îmi tremura mîna de mînie în timp ce treceam din nou în revistă detaliile acestea eronate și amăgitoare ale scrisorii. Apoi, cîteva zile în șir, m-am aflat prea mult sub impresia lor, așa că n-am mai putut să iau tocul în mîna. Ieri însă a intervenit ceva — un gînd de-al meu — care mi-a îndreptat atenția în altă parte și mi-a abătut astfel și impulsurile emoționale spre o zonă mai apropiată de cotidian.

În primul rînd, trebuie să declar — și o fac în posesia tuturor facultăților mele mintale — că socotesc scrisoarea respectivă un fals de cea mai joasă speță, da, da, o contrafacere or-di-na-ră. Am mai auzit despre asemenea cazuri și ar fi trebuit să intru la bănuieli încă de la început. Asta e cusurul meu capital, neaderența asta la suspiciune. Eu am crezut că totul e așa cum se spune. Se spune, adică se răstălmăcește. Avocatul mi-a dat a înțelege că nu mă crede chiar în toate mințile, iar eu am vrut să dovedesc că sînt teafăr. Deci, protestînd, am recunoscut că avea dreptate sau că s-ar fi putut să aibe. Dar de ce caut eu să-i aduc lui dovezi? Nu cumva pentru că îi accept punctul de vedere? Oricum ar fi, așa pare. Am tot căutat să-l conving, i-am tot dat cu argumentele și din cauza asta am apărut drept nebun. Nu, trebuie pur și simplu să enunțăm ceea ce credem, fie și lucrurile cele mai măgulitoare la adresa noastră și să nu tolerăm nici o replică. Noi avem dreptate, o știi prea bine. Numai noi cunoaștem adevărul, căci numai noi ni l-am imaginat întotdeauna și numai noi singuri.

Căci despre el este vorba, da, da, despre avocatul pensionar, care, așa cred, nici n-a fost vreodată avocat de-adevăratelea. El a violat corespondența, a înlocuit scrisoarea de răspuns cu un text de-al lui. (Îți comunic toate acestea cu precizarea că trebuie să rămînă strict

secrete, altfel ar putea avea consecințe. Țștia sînt în stare de orice.) El e făptașul, boiernașul ășta apoplectic, care-și cănește chelia. Am depistat — punct cu punct, calculînd pe hîrtie timp de mai multe zile în șir, după un nou procedeu foarte eficient — am depistat, zic, și motivul pentru care a făcut-o. Îmi atrăsese atenția în mai multe rînduri că n-ar trebui să mă adîncesc într-atît în rezolvarea acestei probleme (căreia savantul acela din Reims i-a dedicat o viață întreagă!), că din pricina ei risc să pierd legătura cu alte lucruri — a se citi: cu persoana lui — și că toate astea nu-mi fac decît rău, îmi întîrzie vindecarea și faptul că mă frămînt, și faptul că nu aerisesc, că odaia în care stau a început pur și simplu să pută și că nici nu se mai poate deretica măcar din pricina maldărului de însemnări, note, scrisori și enciclopedii deschise la același cuvînt-titlu. Adică a vrut să-mi dea „o mîna de ajutor“, ca și cum între noi, oamenii, ar fi cu puțință una ca asta.

Încerc să transcriu aici lungul raționament pe care am dedus că l-a făcut și pe care eu l-am notat pe fițuici separate pentru ca apoi să-mi pun fișele într-o ordine oarecum logică (ceea ce mi-a luat iar mai multe zile, dat fiind că tot trebuia să le aranjez și să le rearanjez și să mai și extrag date în plus din propria-mi memorie).

Mă compătimizește. De ce? (Asta este prima întrebare și eu știu deja că trebuie să cauți de fiecare dată motivul, cauza, chiar dacă nu există, pentru că, dacă nu găsești cauza întregul șir de evenimente, întreaga întîmplare pare de necrezut. Cînd însă a ajuns să se constituie ca atare, așadar cînd e gata, întreagă, reală — întrucît, datorită rotunjimii, aspectul ei de sistem, e o felie de realitate sau pare a fi — putem să și retezăm cauza pe care i-am pus-o în cap și rămîne faptul în sine, se prezintă drept ceea ce este: „*action gratuit*“, ca toate cele pe care nu le îndeplinim, ci ni se întîmplă.) Vecinul meu, avocatul, acest moșneag cu un picior în groapă, această ruină pișărcoasă, o face pe bunul samaritean într-un stil mizericordios și extrem de transparent pentru cine cunoaște: anume în interesul propriei mîntuirii. (Asta e pagina 13, mi-e frică, simt că are să se întîmple ceva.) De altfel, bunătatea e de cele mai

multe ori un semn al slăbiciunii, consecință a efortului de adaptare și a lașității. Cei ce nu găsesc destulă forță într-înșii ca să acționeze, să comită niște fapte, să se împotrivescă și să contrazică, devin blajine spirite atoașteînțelegătoare trăind în respectul legii. Și așa mai departe. Bunătatea vecinului meu este deci aceea a unui om laș și slab și el practică bunătatea respectivă într-un fel de transă zvicnită proprie condamnaților la moarte, cu scopul de a se liniști de unul singur: se simte bun și puternic și poate că în acest plan sentimental există chiar o identitate între bunătate și putere, ceea ce conduce, evident, la un soi de orgoliu care se împăunează cu atributele modestiei. Asta-i trufia dreptcredincioșilor. Eu am fost un om bun, n-am comis nimic, n-am trecut niciodată la fapte. Iar ceea ce mi s-a întâmplat mie li se poate întâmpla numai celor buni. Așa cred. Nu mai sînt însă bun, deoarece s-a întâmplat ce s-a întâmplat și din cauză că am hotărît să nu mai fiu. Nu țin nici asta — sau nu neapărat — numai de constituția intimă a fiecăruia. Nu mă consider suficient de puternic — în vremea din urmă parcă simt cum mă părăsește puterea asta, care, știu de-acum, este forța vitală —, însă nu vreau să cad nici în păcatul celor slabi, nu vreau să mă fac vinovat de bunătate, care, dacă e s-o spunem cu cea mai mare precizie, înseamnă filantropie, doar că presupune și o bună doză de cruzime. Iar renunțarea asta la noi înșine, „transferul“ vital pe care-l efectuăm lăsîndu-ne-n seama unei ființe, unei forțe superioare, care urmează să-și ia răspunderea pentru noi, ba chiar să ne și justifice, să se roage, e, atît în ceea ce privește mobilurile cît și urmările, impregnată de spiritul evangheliilor. Sau nu? (Va trebui să revin la toate astea, să mă gîndesc bine de tot la ele. De-acum voi avea destul timp.)

Iată deci motivele individului. Procedul nu e prea greu de imaginat. L-a așteptat pe factor, i-a vorbit despre boala mea etc., etc. Păcat că acum nu mai am ocazia să-l întîlnesc pe poștașul ăla. Iar la motive, ca și la bunătate se mai adaugă un „ce“ lămuritor: pizma. Nu știu dacă ai băgat de seamă că, de pildă, gospodinele ultraprovinciale le admiră la maximum pe femeile ce trec

drept „aiurite“, „nebune“ sau pe cele pierdute, adică — pardon de expresie — pe curve. Adică tot ceea ce le materializează dorințele, ceea ce și-ar fi dorit să facă, dar n-au îndrăznit și din cauza asta le atribuie sensul unor existențe superioare. După cum nici pe artiști nu și-i pot imagina decît ca pe niște ofticoși sau alcoolici, demenți ce-și smulg părul din cap în furia inspirației și, cînd se află puși față-n față cu un artist în carne și oase — care, să zicem, e, ca și mine, un domn întru totul normal, îngrijit și plin de voie bună —, refuză pur și simplu să creadă că au de-a face cu un artist, căci astfel ar reieși că s-au mințit o viață întreagă sau, în orice caz, că au trăit cu convingerea asta greșită, ceea ce e mai rău decît un concubinaj. Tot așa, preocupările, studiile de ordin superior stîrnesc invidia anumitor spirite nevolnice. În cazul vecinului meu se mai adaugă și faptul că îndeletnicirile astea mă îndepărtează de el, de cafeluțele lui matinale, mă modifică, mă fac să devin un *alt om*, ceea ce poate crea și impresia unei ascensiuni. Și, pentru că era incapabil să înțeleagă de ce poate fi atît de importantă și în același timp minunată nevoia de a cunoaște cîte muchii posedă piatra unghiulară din colțul estic posterior al catedralei din Reims, s-a lăsat cuprins de invidie și s-a apucat să distrugă. A vrut să mă readucă la nivelul lui, la cafeluțele comune de dimineață. Pe asemenea considerente se pornesc și războaiele.

Și ce contează că a fost o vreme cînd aș fi vrut să mă întorc eu însumi acolo? Nu contează. N-are nici o importanță. Absolut nici una. S-a văzut cît se poate de limpede cine și ce m-ar fi așteptat dacă aș fi reușit să redevin un bolnav simpatic și răbdător, să-mi reiau locul printre vecini. Printre prieteni de teapa lor. Printre cafeluțele trișorilor, ale lașilor mizericordioși. Nu, cu nici un preț, dincolo de faptul că nici nu s-ar mai putea. Gata de-acum. Imposibil. Și iată că urmările îmi dau pe de-a-ntregul dreptate: eu nu-s la fel cu ei, eu sînt un om deosebit. Tu o știi prea bine, de vreme ce și tu te deosebești. Fapt pentru care îți las aceste însemnări. Te văd așa, înveșmîntat în alb și, ori de cîte ori pătrunzi aici, la mine, te dovedești a fi inteligent,

rațional și puternic și e clar că trăiești în viitor, ca și femeia aceea care a trecut cu atîta naturalețe și ca urmare firească a unui gest în viitorul fără zile și fără nume, și știi despre ce anume e vorba, căci tu înțelegi. Trebuie să fii înțelegător, trebuie să înțelegi, deoarece acum, recitind aceste însemnări — îți mulțumesc că mi le-ai mai lăsat un pic —, nici eu însumi nu-mi mai înțeleg tăgăduințele și mi-e frică. Deși atunci cînd trăiam și scriam, trăiam și scriam adevărul — și poate tocmai de-aceea: îmi era frică și-atunci. Trebuie să înțelegi. Eu sînt prea obosit ca s-o mai iau de la capăt.

Frumoasele iubiri

In memoriam Krúdy Gyula

Nu există ceva mai frumos decît o dragoste într-un oraş necunoscut, zicea un prieten de-al meu. Poveştile astea, cu debutul lor lin, uneori melancolic sînt atît de asemănătoare încît mai tîrziu nici nu-ţi mai aminteşti cum au început, re trăieşti numai atmosfera, ambianţa care nu te obligă în nici un fel — numai termenele deplasărilor în interes de serviciu sau fie şi în interes personal, în vacanţă, în concediu, devin la un moment dat extrem de precise —, aş putea zice că ai un plăcut sentiment de primejdie, vecin cu tristeţea şi dorul, te afli tot mereu pe picior de plecare şi faci, între timp, vizite, pătrunzi în apartamente răcoroase, încăpătoare, în care mobila pare indestructibilă, te sprijini cu o mîină de capacul pianului şi bei cafeaua întremată cu un strop de brandy şi debitezi tot soiul de fleacuri referitoare la persoana ta şi ascuţi la rîndu-ţi povestioarele altora, la fel de ne semnificative: e ca un fel de logodnă ce tinde să se croniceze şi care nu-şi are o încheiere după tipic, ci se întreprinde pur şi simplu, la un moment dat, se anulează în lipsă. Desigur, pentru ca dragostea asta să fie cu adevărat frumoasă, trebuie să ai drept cadru un oraşel veritabil, să beneficiezi pe cît posibil de liniştea şi seninătatea verii tîrzii sau a începutului toamnei. De-o zi de sîmbătă sau de duminică. Nu e nevoie de o femeie frumoasă şi pasionată, ci mai degrabă de o fetişcană oarecare, timidă sau de o tîină văduvă, care să aibă, în orice caz, o familie dorită de vizite, sumedenie de mătuşi amuzante şi „prieteni de odinioară“ pe care acum — la braţul tău — îi reîntîlneşte cu ocazia potolitelor petreceri de sîmbătă seara sau duminică dimineaţa, în excursie, „la iarbă verde“. Dacă intervine şi o sărbătoare dintre acelea, anacronice, e de-a dreptul splendid, dar merge şi cîte-o zi de naştere sau onomastică. Apoi, să mai existe şi o gară micuţă şi verde în afara oraşului, să poţi trece zi de zi prin dreptul ei, la plimbare, eventual un parc sălbăticit situat tot aşa,

pe-un teren mărginaș, câteva monumente și plăci memoriale atrăgându-vă atenția asupra unor destine tragice, zicea prietenul meu autor al acestui proiect de dragoste. Un muzeu. În ceea ce privește acțiunea, e de ajuns să urmărești ieșirea muncitorilor de la fabrică, în zorii zilei, să-i urmezi la cârciuma pieții și să intri în vorbă cu ei, să dai alene din cap când, apropo de excursii, îți recomandă niște locuri „a-nția“, unde tu, desigur, nu vei ajunge niciodată. Dacă vi se întâmplă ca-n cursul vreunei plimbări nocturne să dați nas în nas cu paznicul legii, care, se vede cât colo, e și el un biet tată de familie, și să vă legitimizeze, ei bine, iată o plăcere suplimentară: prilej pentru o mică neliniște pitită sub faldul siguranței de sine și, după aceea, pentru rememorarea în doi a întâmplării, evocare hazlie a severului gardian și a presupusei sale progenerituri. Să nu spui nimic esențial despre tine și despre locurile de unde ai venit sau spre care te-ndrepti, astfel vorbele scăpate parcă fără voie vor părea niște confesiuni întrerupte, cu atât mai seducătoare, învăluite într-un mister demn de tot respectul, jumătăți de frază pe care le poți însoți cu un gest abia schițat sau cu un surâs blajin, ba chiar și cu o tentă de resemnare: toate astea sînt foarte frumoase, aproape sincere, pe placul femeilor, care își joacă și ele rolul mai în glumă, mai în serios.

Cînd am sosit în orașelul acela, unde nici nu aveam altă treabă decît să caut o asemenea dragoste, toate astea îmi erau cunoscute — continuă prietenul meu — vara era pe sfîrșite, piața centrală era flancată și-aici de tei fără vlagă și soarele decolorase lenjurile de mătase naturală din galantarele colbăite, în vreme ce ușile magazinelor se închideau cu un zgomot cauciucat peste imaginea unor glezne grațioase, sprintăre sau, dimpotrivă, butucănoase și istovite. Există și o fabrică de textile în oraș.

Spre seară piața centrală se umplu de lume iar eu m-am retras mai către colțul în dreptul căruia perechile ce-și tîrșiau picioarele una în urma celeilalte, într-o lungă coloană, făceau cale întoarsă. De altfel, aici trotuarul era deja puțin povîrnit. Cînd am observat acest amănunt mă cuprinsese deodată un sentiment de bună dis-

poziție, eram bucuros că vedeam, că auzeam, că aveam toate simțurile intacte și că în curînd voi întîlni și persoana potrivită pentru debutul romanticei mele povești. Era în toate cele din jur un fel de tihnă și încurajatoare regularitate, care-mi dădea certitudinea că nici eu nu voi rămîne singur.

În preajma mea se afla destul de multă lume, tineri bruneți cu cămăși limonii mulate pe corp, gospodine cu rochii din *crêpe de Chine* ale căror motive florale părea să emane, chiar ele, un miros ușor de colonie și de transpirație — stăteau cu sacoșele-n mîini, probabil în așteptarea bărbaților care dăduseră fuga să ia niște vin vărsat, pentru acasă —, fetișcane ațînîndu-se braț la braț, două cîte două și fluturîndu-și fustele și părul clătît cu oțet: mai făceau un tur, două pe corso, înainte de a se duce la reuniunea de la clubul întreprinderii. Doi băieți cărora abia le dăduseră tuleiele legaseră o bancnotă mototolită, jilavă cu o ață și ori de cîte ori cineva se apleca s-o ridice i-o trăgeau din dreptul mîinii și rîdeau. Uneori avea loc cîte-un schimb de cuvinte, gluma nesărată îi ofensa mai ales pe bărbații mai în vîrstă, chelboși și pe soțiile acestora; alții ștergeau putina cu obrajii încinși de rușine.

Seara cobora încet-încet, se aprinseră și luminile, pe străzi și în vitrinele magazinelor, o pricină necunoscută punea surdină pașilor și cuvintelor plimbăreților, plutea pe sus o liniște, așa, cuviincioasă, domestică. Baletul mut al unor plante plătînde în acvariu și peștii aurii și peștii bălțați, pistruiți și gurile lor căscate. Timpul trecea.

Apoi lumea începu să se împrăstie, iar eu mi-am imaginat perechile astea de plimbăreți bătînd la ușile prevăzute cu yale ale unor amici sau la aceea a părinților — iată-i, se ciondănesc în șoaptă despre cît au dat pe buchetul de flori sau despre florile înseși, despre calitatea acestora —, ușa descrie un arc de cerc pe balamalele-i frecate cu o bucățică de slănină, se deschide și ei așază pe mușamaua mesei din bucătărie sticlele învelite în hîrtie de mătase, scot la iveală buchetul de flori învelit în hîrtie de mătase — în timp ce buzele se apropie de obrajii amfitrionilor și slobozesc în aer

cîte un țocăit —, robinetul guiță, apa umple vasele pentru flori — poate că amfitrionii surîd, cîcă „asta tot de la voi o avem, vaza asta splendidă“ —, restaurantele se populează și ele pe măsură ce coboară înserarea, deși pe deasupra tobelor pictate ale orchestrei metropolitane mai stăruie încă o liniște cuvioasă, în prag se bulucește tineretul cu gulerele cămășilor răsfrînte, cu freze lucioase, cu gîturi prelungi, vînoase, cu pielea încrețită, ca de găină, cum se ițesc în căutarea unei mese, și iată-l și pe tînărul profesor șezînd în odaia educatoarei celei noi, stă acolo și-l gîtuie cravata și în timp ce fata pune de cafea în bucătăria comună el răsfoiește o antologie de versuri, apoi cubulețele de zahăr plescăie ușurel în contact cu întunecimea uleioasă a lichidului fierbinte și tînărul profesor mutîndu-se mai aproape de mîinile educatoarei, care-și tot joacă degetele pe motivele populare ale feței de masă, își triază amintirile în căutarea unor mărunte aventuri similare, petrecute cu alte femei.

Prin dreptul locului în care stăteam eu abia mai trecea însă cîte cineva și, încet, încet, se făcu prea tîrziu pentru dragoste. După ora opt n-ai mai fi putut intra în vorbă decît cu vreo văduvă amar încercată de solitudine sau cu cine știe ce femeiuști sau fetișcane în-crîncenate, care mustesc de-atîtea dureri înăbușite și fie că o rup la fugă, fie că se agață de tine cu toată deznădejdea și apoi, în clipa cea mai fierbinte, încep să bîfție din cap și să se smiorcăie și-i dau cu simțăminte și se ghemuie într-un colț al patului și doboară piticuțul de ipsos și cu un glas tremurător te roagă să încerci să le ierți și să pleci. Pentru a te chema îndărăt cu un strigăt strecurat prin deschizătura ușii. Să nu te întorci, căci riști să fii nevoit să ascuți pînă-n zori poveștioarele lor de serie, gemene într-o banalitate și să te desparți apoi cu propunerea de a „rămîne prieteni“. Dacă ți s-ar întîmpla totuși, fii atent să nu le mai reîntîlnești pe femeile astea de neconsolat: o să-ți mai ceară o dată iertare pentru că într-o clipă de slăbiciune ți-au stricat seara, o să încerce să cocheteze stîngaci, inabil, izbutind printr-asta să strice, într-adevăr, totul. Și ai să bagi de seamă că, dintr-un motiv nelămurit, îți mai poartă și pică. De altfel, ar începe să te doară și ochii

din cauza luminii precare, încenușate, iar istorioarele lor — ca niște compendii ale tuturor decepțiilor posibile — ți-ar răscoli și propriile tale amintiri lăsate pradă uitării. Și se pare că nu de asta duci lipsă.

Recunosc — urmă prietenul meu —, în asemenea seri zadarnice, păguboase, îmi place să mă regăsesc la o masă, într-un restaurant, într-un ungher mai retras și să mă simt eu însumi înconjurat de mister, ca și cum aș purta pe figură stigmatul vreunei maladii latente cu deznodământ fără doar și poate fatal, însă mă jenează să-i tot refuz pe tinerii care, dimpreună cu părinții logodnicei, cer permisiunea să se așeze la masa mea și știu și că, în cazul cînd tînăra educatoare s-ar dovedi prea virtuoasă, prea „mîndră“, tînărul profesor ar aduce-o și pe ea tot aici, pentru ca „să dansăm măcar“, m-ar ruga să le dau voie să se așeze, aruncîndu-i apoi toată seara priviri încărcate de reproșuri și punîndu-mă și pe mine într-o situație neplăcută. Mai tîrziu ar apărea poate și epavele unor grupuri gălăgioase, iar eu, cedînd insistențelor, i-aș lăsa să se așeze la masa mea pe acești bărbați cherceliți care, după ce dăduseră de fundul sticlelor cu vin de acasă, își plantaseră nevestele și veniseră aici puși pe isprăvi mari și i-aș urmări cum se iau la întrecere și-și plătesc reciproc băuturi cît mai scumpe.

Cu alte cuvinte, stăteam acolo, în colțul pieței și nu știam încotro să mă-ndrept.

Rămăseseră foarte puțini trecători, semeni de-ai mei, căroră nu le ieșise nimic în seara asta, sau perechi întîrziate pe drumul lor, sigur totuși, spre casă. Lunaticii și amarezii căzuți în dizgrație apar de obicei mult mai tîrziu și-i poți întîlni mai degrabă pe străzi lăturalnice. După un timp, la oarecare distanță de mine s-a oprit o femeie mai în vîrstă, fardată, cu o poșetă de piele sco-rojită într-o mîină, cu gambaie săgetate, probabil, de fulgerele albăstriei ale varicelor și eu, în lipsă de altă preocupare, am început s-o privesc. Carnea trupului, de parcă i-ar fi prins-o cineva de oase, atîrna ca în silă, străină. Oasele erau încă mîndre și drepte — întepenite —, însă stratul acesta exterior, carnea și pielea, ți se impunea flasc, lipsit de vlagă și mi-am zis că dacă ar fi avut cumva încă o peliculă, un al doilea — sau un al trei-

lea? — înveliș, acela n-ar mai fi putut dăinui decît printr-un fel de imaterială descompunere, plutire ascunsă vederii, prezentă încă poate doar prin miros. Căci dintr-o pricină oarecare îmi venea să cred că trupul acesta avea undeva în adînc un sîmbure dur, puternic, un fel de spasm încremenit care sfidează timpul și se opune cu înverșunare schimbării, dar și ochiului cercetător. Exista ceva ce blocase alterarea acestei femei, desigur, o amintire, timp trecut și împietrit. Mai tîrziu am încercat să imaginez cîte ceva despre bărbatul pe care-l putea aștepta o femeie ca asta și nu mi-au venit în minte decît achizitori reîntorși „de pe teren“ sau vîrstnici tați de familie plecînd de-acasă în goana nervilor, deși nu i se potriveau. La ora asta din seară, îmi ziceam, mă voi mulțumi să observ cursul unei asemenea iubiri întîrziate, în care accentul nu cade nici asupra bărbatului, nici a femeii, ci asupra „cuiva“ capabil să întru-chipeze iluzia apartenenței. Mă voi alege cu niște învățăminte pentru mai tîrziu, pentru acele domoale aventuri de peste cîteva decenii. Deoarece, într-un fel, chiar și măruntele, frumoasele și cu adevărat doritele povești de dragoste ar fi fost numai și numai repetiții în vederea unei „mari iubiri“ care ar fi urmat să le anihileze pînă și amintirea.

La început, femeia se mulțumi să se preumbe pe trotuar potrivindu-și pașii între două granițe invizibile, de parcă s-ar fi aflat într-o odaie sordidă, lipsită de ferestre și, ori de cîte ori se întorcea, i se ducea gleznă într-o parte. Își apleca puțin capul pe-un umăr — gest bine cunoscut, îl văzusem la o mie și una de femei —, privea țintă la vîrfurile lucioase ale pantofului, stătea în expectativă. Totuși, părea evident că atenția nu-i rătăcea într-aiurea, ci se concentra doar asupra ei însăși și că această stare de spirit n-ar fi cedat decît în urma vreunui salut neașteptat și răsunător sau a unei bătăi bruște pe umăr, însă cel ce și-ar fi asumat o asemenea necuviință ar fi trebuit s-o și ia în brațe și, dintr-unul și același elan al îmbrățișării, s-o ducă încotrova, într-o direcție sigură. Și numai brutalitatea asta vulgară ar fi fost pe potriva trupului ei singuratic, căci numai așa ai fi putut s-o trezești.

Purta o bluză portocalie, tricotată, mîna dreaptă, trecută peste pîntec, cuprîndea încheietura stîngii și palma, astfel întoarsă-n afară, avea un aspect aproape grațios. Era una dintre acele frumoase femei de odinioară.

Am căutat să mă uit o vreme într-altă parte, ca să nu par cumva impertinent, zise prietenul meu. Orașelul acesta avea tot ceea ce mi-ar fi trebuit pentru o dragoste domestică, potolită: în lumina tot mai săracă a serii, niște bătrîni jucau cărți pe soclul monumentului, un bețiv de primă oră își bolborosea înjurăturile, mai încolo, proiectate pe cer, se zăreau acoperișurile unor case vechi și răcoarea îți îngăduia să simți de-acum și mireasma teilor.

Apoi femeia începu să meargă în cerc, lent, atingînd pereții invizibili, îngîndurată, aproape visătoare. Pașii ei prudenți sau doar șovăielnici se înscriau pe un arc larg și, mai tîrziu, am observat că mă aflam chiar în centrul cercului: în jurul meu se rotea. M-am jenat să întorc capul, astfel că la un moment dat o pierdui din vedere, îi auzeam doar pașii tîrșiți în spatele meu și mai tîrziu am distins și scîrțîitul străvechii poșete de piele. Căci descria un cerc ce se strîngea tot mai mult în jurul meu, iar pașii îi deveneau din ce în ce mai decși. Trecînd pe lîngă mine se sumețea, mergea cu fruntea sus și aproape în pas gimnastic și-mi venea să cred că, odată ajunsă în spatele meu, convinsă că am să dau dovadă și pe mai departe de aceeași delicatețe, se odihnea, slăbea tenșiunea acestui marș juvenil, și nu întorceam capul. Îmi era limpede că, mai curînd sau mai tîrziu, are să mi se adreseze sau că va ajunge atît de aproape de mine încît va trebui să spun eu ceva, eu, căci nu sosise nici unul dintre cei pe care mi-i imaginasem. Cu toate că trecuse destulă vreme de cînd auzisem și semnalul trenului de seară, achizitorul ar fi putut acoperi distanța dintre stația de cale ferată și piața centrală și posacul tată de familie ar fi putut afla și el prilejul de a zvîcni în picioare, părăsindu-și cina, nevasta și băieții sălțați peste pragul adolescenței. Îi auzeam deja și respirația. Față de regularitatea pașilor, de țâcănitul provocator al tocurilor ei pe pavaj, respirația asta gîfîită, întretăiată, apărea de-a dreptul înspăimîntătoare, chinul acesta hî-

rîit, şuiert al bronhiilor, al traheii uzate de fumul ţigărilor sau de urcuşul a nenumărate etaje. Cunoşteam atmosfera odăiţelor rezultate din reîmpărţirea vechilor apartamente sau din foste spălătorii, podite, aflate în capul unor etaje înalte, zăpuşeala ce te întâmpină în aceste locuri în care trăiesc femeile astea, acolo-şi petrec ele viaţa, printre sumedenie de cutii goale, haine atîrnate de cuie bătute în zid şi scaune grele, capitonate. Uşa nu poate fi dată de tot în lături din pricina lăzii enorme din dosul ei, o ladă prevăzută cu belciuge şi cu un lacăt, înăuntru e o permanentă dezordine, de care femeile s-au dezvăţat să se mai scuze. În asemenea locuri trăiesc ele, la căldura unor sobiţe îndopate cu rumeguş, şi nu au prietene, poate din cauză că cele de-aceeaşi vîrstă, care s-au măritat şi au rămas apoi văduve, li se par prea bătrîne — ca şi cum bărbaţii ar fi reprezentat etalonul, măsura timpului lor —, astfel că nu se pot duce împreună nici la biserică, nici la băi. Aveam şi eu trei mătuşi mai în vîrstă care locuiau în aceste condiţii şi-şi duceau viaţa în acest fel şi nu-şi puteau vedea în ochi rudele.

Apoi, într-o bună zi de primăvară timpurie, cînd gerul zorilor mai lipeşte încă de pervaz rufele puse la uscat, femeile astea se scoală mai greu, dar parcă nu din cauza obişnuirilor, măruntelor junghiuri ce le subţiază tendoanele, ci de o înţepeneală ciudată a întregului trup — o apăsare, un fel de rugină pe care mai poţi să o pui însă pe seama frigului nopţii —, gem cu glas tare în timp ce se căznesc să aprindă focul în sobă şi se întorc apoi în aşternutul jilav. Fără să observe nici ele că acest geamăt, cel dinţii semn sonor al durerii, le-a îmbătrînit dintr-o dată. Pe cearşaf, în partea de către pereţi, scrumiera de-aseară, cu ţigara fumată pe jumătate, înfiptă în ţigaretul de lemn — de ani de zile, femeile astea nu-şi mai schimbă poziţia în timpul somnului —, încearcă s-o aprindă, vor să profite de sentimentul de securitate pe care-l oferă ţigara, dar între degetele lor ofilite bricheta cu gaz, „din pachet“, refuză să funcţioneze şi atunci oftează ostenite sau înjură absente şi se resemnează să deschidă cartea. Şi ce lecturi au femeile astea! Citesc de toate, ultimul răcnet în materie

de roman franțuzesc, dramaturgie americană, eseuri, orice, în afară de poezie. Poezie nu, niciodată. Iar cartea zace acolo, cu paginile zbîrlite, alături, pe cearșaf, însă, de ieri pînă azi, literele mărunte par să se fi clintit puțin. Și ce de boarfe se mai află în paturile astea, ciorapi de mătase, mototoliți, înghesuiți către capătul dinspre picioare, un cotor de măr, înnegrit, vîrît sub pernă, lăsîndu-și amprenta pe materialul rărit. Înainte vreme, cînd aveam nevoie de-o cameră, ceream cheia locuinței uneia dintre cele trei mătuși celibatare, dar nici contribuția tinerelor mele iubite nu izbutea să încălzească paturile acelea mereu răvășite, iar între noi, chiar și după ce coboram interminabilele, amețitoarele scări, stăruia un fel de groază călduță, asemănătoare tristeții. În acea bună zi de primăvară timpurie, femeile zac pînă pe la prînz în patul lor, apoi fac o nouă încercare, însă, ca și cum așternutul jilav și rece le-ar fi supt toată vlaga, se lasă să cadă la loc și rămîn o vreme cu privirea pironită-n tavan. Pe două dintre cele trei mătuși ale mele le-am văzut și eu întinse în astfel de paturi, cu buzele surpate, goale, albe, moarte.

— Pe unde vine gara? — întreb eu, în clipa în care femeia, adusă de cercurile ei împleticite, ajunge în imediată mea apropiere și mă fixează cu niște ochișori turlburi, uimiți, de parcă abia acum ar fi avut revelația prezenței mele.

— De ce vrei să știi?

— Așa.

Face un pas înapoi, mîna cu poșeta îi scapă, ca dintr-o legătură, în lungul trupului, i se bălăbănește așa, pe lîngă corp și-i văd palma adunată-ntr-un zvîcnet.

— De ce vrei să știi?

— Aș vrea să plec.

— Acum?

— Dacă s-ar putea, aș pleca și acum.

Balansează poșeta, se aud niște chei zornăind.

— Încolo, zice și, cum îi scapă capul pe-o parte, i se adună o mică gîlmă ciudată-n obraz. Unde pleci?

— Plec, îi răspund și mă și pun în mișcare.

Piața e pustie, e seară, spațiu dereticat de-un ecou friguros. E o întunecime nenuanțată, lipsită de repere

și, brusc, am senzația vidului. Privirea îmi rătăcește, nu se poate agăța de nimic. Doar în dreptul vitrinelor vîntul stîrnește mici nori de praf și-apoi mă ivesc și eu în lumină, parcă multiplicat de întunericul zidurilor. Și deodată aud glasul femeii:

— Ajutor! Ajutor!

Mai întîi în șoaptă, aproape confidențial, apoi vocea îi prinde putere și, în cele din urmă, țipă ca din gură de șarpe. Stă singură pe marginea în pantă a trotuarului, brațele i se avînită spre cer și poșeta aia îngrozitoare i se bălăngăne-n mînă. Numai poșeta, căci în rest nu i se clintește nimic, stă acolo țeapănă, inertă, nepu-tincioasă, i se aude doar țipătul. Mă întorc într-acolo și, de parcă aș fi pus mîna pe ea, țipă și mai strident:

— Ajutor! Nu vreau! Lasă-mă! Dă-mi drumul!

— Ce s-a întîmplat?

— Lasă-mă! Lasă-mă în pace! Nu vreau!

De undeva se aud niște oameni apropiindu-se-n grabă, iar eu stau acolo, femeia mă ține cu putere de braț și țipă.

Sînul familiei

Dialogul avea loc într-un apartament de bloc, după-amiaza. În apartamentul de două camere locuiau două familii, făceau baie în mod planificat. În camera asta se aflau multe cărți, multe obiecte din rafie, iar pe po-dea erau întinse ziare. Pe un perete atîrna o pușcă de vînătoare, în țeava ei o imortelă galbenă. Simțeau mirosul zugrăvelii.

— Am primit scrisoare de la Jóska, zise tînărul. Mă cheamă acasă.

— Atîta lucru poți face și tu, zise soția lui. Ți-e tată.

Tînărul se uită pe fereastră. Nu văzu decît noroiul dintre noile blocuri și cîteva siluete nesigure, căutînd să-și păstreze echilibrul. Se însera.

— E bolnavă bătrîna, zise el. Maică-sa. Tu n-o cunoști, așa-i?

— Nu, zise soția. Uite că nici n-am apucat să-ți cunosc bunica.

Tînărul dădu jos de pe șifonier valiza zdrelită pe la colțuri, scoase din ea un rînd de haine negre și începu să le scuture. Se stîrni praful. Soția lui ieși în vestibul pășind cu prudență, în vîrfurile picioarelor, desculță cum era, și se întoarse cu o perie. I-o întinse bărbatului și, cînd acesta o luă, îl mîngîie ușurel pe mînă.

— Nu s-au prins? — întrebă el. A primit maslu încă de acum două săptămîni. Nu mai vede decît pete, cel puțin așa susține Jóska.

Era un tînăr bine legat, un zdrachon blond, iar acum, în timp ce curăța haina de praf, îi venea părul în ochi. Soția i-l dădu ușurel pe spate, apoi se sărutară.

Apoi se făcu duminică, capi de familie în pijama și papuci tăiau orătănii printre blocuri și tînăra pereche luă autobuzul și se duse pînă în centru. Bunica locuia într-o casă veche, în latura unei pieți cu statui. Pe colț, în fața restaurantului, oamenii beau bere și copiii,

semănînd ca două picături de apă, se hîrjoneau printre picioarele lor. În capul străzii tînărul se opri.

— Nu crezi că merit și eu să beau o bere?

— Ba da, scumpule, zise soția lui și-l luă de braț.

Intrară astfel în berărie. Nu era multă lume înăuntru, puținii meseni ședeau răsîndiți mai mult prin unghere. Tatăl tînărului ședea și el la o masă mai ferită, cu o blondă arătoasă, cu nas acvilin, de vreo treizeci de ani, era în negru și, cum se ridică în picioare zărindu-i, părea mai mare decît feciorul. Mîna lui cărnoasă descria arcuri de cerc largi: îi chema.

— Vă salut, zise tînărul. Tatăl îl îmbrățișă și încercă să-l sărute, dar așa, de aproape, era mai mic decît el. Îl bătui pe umăr și se reazează. Faceți cunoștință, asta-i nora dumată, i se adresă tînărul femeii blonde, iar soția lui întinse mîna.

— Marta.

— Tot glumeț ai rămas, zise blonda.

Își purta părul strîns într-un coc lucios și dădea o ciudată impresie de curățenie, de parcă ar fi ieșit abia de cîteva clipe din baie.

Tatăl ceru patru beri, avea o voce răsunătoare, apoi se informară reciproc despre mijloacele de locomoție cu care sosiseră, căci tînărul și soția lui locuiau în cartierul cel nou, iar tatăl dincolo de Timișoara.

Tînărul îi făcu semn ospătarului mustăcios și-i ceru lista de bucate.

— Aș zice să luăm totuși masa mai întîi. Fac eu cînte.

— Las' că vedem noi, zise tatăl.

Marta își atinse genunchiul de acela al soțului ei și-i strecură niște bancnote strîns împăturate.

— Alegeți-vă de-aici, îi spuse ea blondei și-i întinse lista de bucate.

Era o listă teribil de înzorzonată.

— Alege fără grijă, puîșor, zise tatăl.

— Bineînțeles, zise tînărul, alege fără grijă.

— Nu te prosti, Imre, zise tatăl. Alege fără grijă, puîșor. Să știi că te-am văzut, Marta.

— Tăticul a ajuns profesor, zise blonda. Așa că acum are de unde.

Ceru niște costiță cu fasole, drept care cerură și ceilalți costiță cu fasole. În așteptarea chelnerului, ședeau cu capetele întoarse privind frescele afumate.

— Mult prea hieratice, zise Marta. Nici cal, nici măgar, ci doar așa, o chestie stilizată. Nu, Imi?

— Îhî, făcu tînărul. Mîine trebuie să trecem și noi pe la expoziție. Știi, îi explică el lui taică-său, am un amic care expune la galeriile din centru.

— Pe unde vine asta? Pe unde era cinematograful?
— întrebă tatăl.

— Pe-acolo, zise tînărul. Sîntem amici la cataramă. Uneori ia și masa la noi.

— La urma urmei, noi două nici n-am avea ce căuta acolo, zise blonda. Dacă nu-i face bine? Nu, Marti?

— Da, puîșor, zise tînăra.

Tatăl izbucni în rîs, se hîțîină pe scaun.

— Irma. Irma o cheamă, zise apoi și începură să rîdă tuspătru. Țsta nu-i un nume pentru o fată așa frumoasă. I-auzi, Irma. Să-i spunem Marta, Marti. Să se ducă Marti cu Marti să facă un tur, să se plimbe. Noi mai rămîinem pe-aci să stăm de vorbă. Avem timp să mergem acolo, nu-i nici o grabă, de-acum nu mai pleacă de-acasă.

— Să mă duc la plimbare? — întrebă soția tînărului.

— Du-te, răspunse tînărul. Ia și tu niște țigări.

— Oricum, noi am luat deja masa, nu-i așa, puîșor?
— zise bătrînul.

Cele două femei plecară, la fel de înalte și aproape la fel de tinere, ceea ce se văzu cînd se opriră pentru o clipă în dreptunghiul luminos al ușii și-apoi și după cum le-nsoțeau din priviri bărbații care-și beau berea. Tatăl se lăbărtă cu coatele pe masă.

— Ei, ce mai zici, tinere?

Fiul se uita la el: avea un chip colțuros, pielea întinsă, dar pe sub ea bătrînețea începuse să înainteze și asta se și vedea, pe alocuri.

— E tare bolnavă? — întrebă.

— Tușa Teri scria că nu mai cunoaște pe nimeni.

— Nu mă prea încîntă să văd ruina cuiva. Oricine-ar fi. Aș putea trage concluzii greșite în privința originii lui.

Tatăl se propti de spătar, mișcarea asta parcă l-ar fi stors dintr-o dată de vlagă, îi scăpă și capul pe spate și i se zări cicatricea de pe bărbie. Era o porțiune rasă fără perdaf.

— Domnu' șef, mai adă niște bere. Eu plătesc, zise. Odată și-odată tot trebuie să ne ducem și-acolo. Chiar dacă nu-ți place să vezi ruina nimănu.

Băură, priviră frescele afumate.

— Nici nu sînt prea urîte, zise tatăl.

— Să știi un lucru, zise tînărul. Eu n-am nevoie de nimic din cele de-acolo. Voi vi le-ați încropit.

— Bine, bine, zise tatăl.

De masa lor se apropie un bătrîn. Un bătrînel pe care vremea-l subțiasse și-l îngroșase deopotrivă, uzîndu-l. Doar proteza dentară sclipea în gura lui, nouă-nouță. Se uită la ei, ocoli masa, trecu pe partea cealaltă și-i cercetă din nou cu privirea. Semănau. Tînărul era blond, iar părul blond al tatălui începuse să încărunească prinzînd o ciudată nuanță cărămizie. Erau amîndoi mari de stat, lați în spete. În costumele lor negre păreau și mai mari, și mai grei.

— Iei un loc, nene Berde? — întrebă tatăl.

— Care va să zică te-ai putut întoarce, zise bătrînul. Era peltic. Așezat, părea și mai mărunț alături de cei doi bărbați mătăhăloși, ale căror staturi atît de asemănătoare anihilau parcă și diferența de vîrstă. Domnul Tinsz a fost întotdeauna un om de treabă. Mare pezevenghi, zău, fără supărare. Asta-i băiatul, domnu' Tinsz?

— Al meu, zise tatăl în grabă, de parcă nu l-ar fi așteptat decît pe bătrîn ca s-o spună.

Se întinse pe deasupra mesei, degetele mîinii sale cărnose răvășiră părul băiatului. Tînărul îi prinse mîna, i-o strînse și rămaseră astfel o vreme, ca și cum ar fi vrut să-și încerce puterile. Se priveau, iar bătrînelul nu îndrăznea să crînească.

— Dar bei o bere, nu, nene Berde? — întrebă tatăl.

— Să nu ne pierdem cu firea, zise tînărul.

— Mai bine o tărie, zise moșneagul.

— De figura aia a mea cu pușca de vînătoare îți mai amintești, nene Berde? — întrebă tatăl. În tine-

rețe aveam o pușcă de vânătoare, marcă belgiană — se întoarse el spre băiat — și-am ras bufnița de pe coșul casei lui nenea Berde, dar a căzut înăuntru și-a doua zis a luat hornul foc. Așa-i?

— Cam așa o fi fost, zise moșneagul. Da, da, tinere. Mare pișicher mai era tatăl ăsta al dumitale.

— De-acum am și eu o pușcă, zise tînărul.

Mai stătură o vreme de vorbă, vorbea mai mult tatăl cu nenea Berde și mai mult despre lucruri de odinioară. Cele două femei nu se zăreau, tînărul începu să se foiască pe scaun. Restaurantul devenise aproape pustiu, oamenii se duseseră pe la casele lor, ca să consume carnea de pasăre a prînzului de duminică.

— Aș putea să te rog ceva, nene Berde? — întrebă tatăl. Dă o fugă pînă la maică-mea, vezi ce mai face și vino după aceea aici să-mi spui și mie. Hai că mai dau o țuică.

Oarecum ofensat, moșneagul se ridică și o porni spre tejgheaua din capătul sălii, își luă suta de grame, bău nepierzîndu-i din ochi pe cei doi și, în cele din urmă, se făcu nevăzut dincolo de dreptunghiul strălucitor al ușii.

— Ți-e frică? — întrebă tînărul. S-ar putea să nici nu te recunoască.

— Tu mă recunoști, zise tatăl.

— Să nu începi să mă chemi, că nu mă duc nicăieri.

— Nu te chem. Nici n-aș putea să-ți fac rost de-o slujbă.

Cele două femei tinere reveniră braț la braț, se tachinau reciproc și rîdeau, iar mușteriii, cîți mai rămăseseră pe la mese, se zgîră din nou la ele. Irma se aplecă asupra tatălui, îl sărută și îi zise:

— Papă, știi ce zice Marti? Că-i place de tine. Cică ești un bărbat arătos.

— Cu toate că nici nu mai sînt așa de tînăr, nu? — întrebă tatăl.

— Papă, n-o lua iar de la capăt, zise Irma.

— Iar dumneata, zise tînărul, ești mai frumoasă decît toate soacrele pe care le-am văzut vreodată:

— Ne-am vorbit cu Marti să ne facem vacanța împreună, zise Irma. Zice că-și poate lua și ea concediu

în august și că n-au încă nici un plan. Îți convine, papă?

— De minune, puîșor.

Se reîntoarce și moșneagul cel mărunțel. Le salută pe femei: sărut-mîinile.

— Puteți să vă duceți, zise. Numai să nu mîncați nimic de față cu ea.

— Să trăiești, nene Berde, zise tatăl. Cum adică să numîncăm?

— Jóska, pe mine nu mă cheamă nenea Berde, zise moșneagul și pînă să apuce să iasă și ei din restaurant el se afla deja departe și continua să înainteze în lungul drumului, ca o tristețe mărunță, adusă de spate.

— Păi atunci hai să mergem, zise tatăl.

O luară pe strada ce se forma din piață. Printre clădirile mari și în dosul lor se aflau mici construcții solide, cu apartamente proprietate personală, cu cîte-o curte de pămînt, cu ronduri de flori. Tatăl privea fațadele caselor mai mult așa, într-o doară și, pe măsură ce înaintau, începu să se uite tot mai des spre pămînt, înspre curțile caselor. Apoi se opri și chiar se aplecă pentru a cerceta ferestruicile de la subsol. Vîrî mîna în interiorul unui geamlîc înfundat cu cîrpe și dintre zdrențele acelea colbăite, destrămate, scoase la iveală o bonetă militară. O ținea în mîină, o tot răsucea de pe o parte pe alta și praful îi murdărea costumul negru.

Într-un dulăpior din sticlă prins de zidul clădirii dormitau niște ochelari, deasupra vitrinei se afla o tăbliță cu numele meșterului și o săgeată roșie.

— Așteptați-mă aici, zise tatăl și deschise poarta din grilaj de lîngă vitrină.

Trupul lui mare, greoi se zărea înaintînd după cum îl călăuzeau săgețile roșii. Dispăru apoi într-una din locuințele din fund. Cei rămași în drum priveau curtea stingheră, năpădită de mușetel.

— Irma, tu o cunoști? — întrebă soția tînărului.

Blonda dădu din cap.

— Nu e vina nimănui că a rămas singură. Nu e decît vina ei, zise. Sigur, sigur, odată o să ne pomenim și noi tot așa, singuri, unii într-un fel, alții într-altul.

Tatăl se întoarse cu patru perechi de ochelari de soare. Irma își puse ochelarii în poșetă, Marta în geanta ce-i atârna de umăr, tânărul în buzunar, iar tatăl și-i așează pe nas. Mai trecură pe lângă trei case și se opriră în dreptul unei porțițe înscrise într-un zid de piatră.

— Aici mi-am trăit viața, zise tatăl.

Sălta porțița, o deschise. Li se înfățișă o curte, lungă și asta, între ziduri înalte. În fundul curții, un șir de cotețe.

— A doua ușă, zise tatăl. Camerele din față le-am vândut fostei gagici a lui Frici. Logodnicei lui.

Ciocăni în ușă, apoi apăsă ușurel pe clanță. Intrară, unul după altul. Tânărul intră cel din urmă.

Bunica se afla în bucătăria cu ciment pe jos, lângă plită. Era o femeie mătăhăloasă și foarte bătrână. Purta două rochii de molton cu buline și niște pantofi de lac, scorojiți, prin care se ghiceau etichetele noduroase ale piciorărilor. Stătea dreaptă în arșiță și zîmbea.

— Iată-vă, în sfârșit.

Brusc, tatăl își scoase ochelarii și se uită la ea. Apoi îi sărută mîna. Peste capul tatălui, bătrîna se uita la tânărul care-și luase soția pe după umeri, ai fi zis că se agățase de ea. Blonda își sufla nasul, dispăruse toată în dosul batistei. În cele din urmă, tatăl se dezlipi de mîna bătrînei și se îndreptă.

— Arăți bine, mamă.

— Asta-i fiu-tău? — întrebă bătrîna.

— Băiatul nostru, zise blonda. Băiatul nostru cel rău.

— Aia-i nevastă-sa? — întrebă bătrîna. Hm, frumoșică. Duceți-vă în odaie. Mîncarea-i aproape gata, vin și eu.

— Pot să vă dau o mîna de ajutor? — întrebă soția tânărului.

— Du-te-n odaie, zise bătrîna.

În mijlocul odăii se afla o masă mare, întinsă, cu cinci tacîmuri, farfurii de porțelan cu motive florale, linguri, furculițe, cuțite de argint, pahare din sticlă șlefuită. Prin geamul fără perdele, printre florile cu frunze cărnoase bătea asupra-le o lumină albă și ele sclipeau.

— N-are nimic, zise Irma în șoaptă.

— Nici o grijă, odată tot moare, zise tânărul în șoaptă.

— Asta se vede, zise tatăl în șoaptă. Se cunoaște după piele, după nas.

— Stați jos! — strigă bătrîna din bucătărie. Aveți niște pălincă, puteți să beți. Femeile au vin de smochine.

— Să te ajut cu ceva, mamă? — strigă tatăl. Aș putea să aduc niște lemne de jos.

— Am tras gazele, strigă bătrîna. Beți, să fie într-un ceas bun.

— Poza lui Frici unde-i?

— M-a rugat îndoliata văduvă să i-o dau. I-am dat-o.

Tatăl se întinse pe deasupra mesei și-i spuse băiatului, încet:

— Frici a fost unchiu-tău, frate-meu. A avut parte de-o moarte eroică. Adică l-a curățat dizenteria. Persoana asta care a cumpărat cele două camere din față nici nu-i era nevastă, ci doar logodnică. Și uite că tot îl mai plînge. Tu ai să plîngi după mine, pușor?

Blonda se rujă, apoi îi trecu tubul soției tînărului și-și vopsi și aceasta buzele.

— N-am adus nici flori, spuse tînărul în șoaptă. Să măduc?

— Nu vorbi cu gura plină! — strigă bătrîna din bucătărie.

Tînărul făcu un semn înspre masă: farfuriile luceau, goale.

Tatăl duse un deget la buze, apoi șezură tăcuți pînă ce bătrîna apăru cu supa. Pășii anevoie peste pragul camerei, săltîndu-și greutatea de pe un picior pe altul, astfel încît o parte din zeamă se vărsă pe covor. Bătrîna nu-i dădu atenție, înainta cu ochii țintă la masa pe care avea să depună castronul de porțelan.

— Ce-i cu voi? — întrebă. N-ați băut deloc.

Luă sticla de jumătate, scoase coceanul din gura ei, turnă și rachiul se scurse și el pe fața de masă imaculată. Tînărul îi urmărea tremurul chinuit al mîinii, schiță chiar un gest ca pentru a o ajuta, dar taică-său îi făcu semn și el renunță strîmbînd din buze.

— În sănătatea voastră, zise bătrîna. Eu nu beau.

— În sănătatea dumatăle, mamă, zise tatăl.

Băură. Apoi își cufundară lingurile în supa de vișine. Supa de vișine era unsuroasă, groasă, nu avea

nici un gust. După ce bătrîna ieși să aducă felul doi, tatăl zise:

— Cred că de vreo trei zile încoace o tot reîncălzește, săraca.

Nu-și vorbiră mai mult, se uitau la bătrîna din cînd în cînd, pe furiș, căci și bătrîna îi urmărea cum mîncau.

Felul doi se compunea din carne și varză călită. Bătrîna așezase în mijlocul mesei un platou oval, ciobit pe alocuri.

— N-ar trebui să-i dăm o mînă de ajutor? — întrebă soția tînărului într-un moment cînd bătrîna părăsise iar camera, căci umbla mereu fără astîmpăr, ba ieșea în bucătărie să mai aducă ceva, ba se reîntorcea ca să-i urmărească pe ei.

— Marea ei mîndrie e că a fost o gospodină grozavă. A fost. Că avea la masă și cîte treisprezece persoane. Se mîndrește cu asta mai mult chiar și decît cu trusoul sau cu copiii. Căci bunicul tău, băiete, se întîmplă să aibă și cîte șapte calfe deodată.

— A avut el și nouă! — strigă bătrîna din bucătărie. Paturile erau fixate de tavanul atelierului, căci acolo dormeau.

— Și eu am dormit tot acolo, zise tatăl în șoaptă. Cînd m-au ținut de ucenic.

Irma îi atrase atenția, ducînd un deget la buze. Schimbară o privire. Bătrîna se săltă din nou peste prag, așează pe masă o tăviță cu smalțul sărit și în tăviță un fel de sos, se așează și ea în capul mesei și începu să mănînce. Lingura ei de cositor, subțiată-ntr-o dungă, zgrepțana pereții tăviței de te treceau fiorii, bătrîna își trecea limba peste gură, plescăia, clefăia. Totuși ședea în capul mesei, uriașă, dominatoare, burta-i enormă se lăbărta peste pulpele subțiate și din cauza asta părea și mai masivă, și mai grea. Era aproape cheală, numai un smoc de păr i se mai legăna pe creștet, ca unei fetețe. Tînărul se uita la pielea alburie, sleită a capului ei și la un moment dat simți că i se oprește mîncarea în gît.

— Mamă, dumneata gătești grozav încă și azi, zise tatăl.

Tînărul lăasă cuțitul și furculița din mîini și turnă în pahare. Aruncă o privire și prin cameră: totul era

sculptat, furniruit, lustruit, pretutindeni dădea cu ochii de rame de tablouri, sipete, cărți cu copertile moi, cenușii. La loc de cinste, o diplomă înrămată, în culori și cu o veche egidă. De jur împrejur fotografii ale unor bărbați cu gulere tari sau în flanele de corp și tînărul nu-și putea da seama care o fi fost tatăl lui. Poate acela de lîngă capul de ghips al Mîntuitorului. Un ins cu pantaloni bufanți, călare pe o motocicletă fantomatică.

— Trebuie să fi fost frumoasă totuși viața aceea, așa, tihnită, liniștitoare, zise tînărul. O mulțime de oameni la masă, un cap de familie, conversație și toate alea. Îmi pot imagina. Trebuie să fi fost ceva ca o primă comuniune prelungită înspre eternitate. Atît de sigur, de cert părea totul. Nu-i așa?

— Poate. Depinde cum o ieși, zise tatăl.

Bătrîna izbucni în plîns și, nesupravhegat o clipă, chipul i se muie, aproape că i se desfăcu în șuvițe, de parcă propria-i carne și aceea a copiilor i-ar fi macerat de-acum oasele.

— Tu n-ai mîncat deloc, cu toate că de dragul tău m-am apucat să gătesc, îi zise ea tînărului și, tot așa de neașteptat cum se pornise, se opri din plîns. Ești mof-turos ca și maică-ta, Dumnezeu s-o ierte. Știi ce femeie frumoasă era maică-ta? Era blondă, știai? Doar că-i păsa un pic cam prea mult de sine.

— Mamă, cum faci dumneata varza asta? — întrebă tatăl. E grozavă. Imre, tu mai toarnă în pahare.

— N-ai voie să torni apă peste ea, zise bătrîna. O gospodină care se respectă stă și-nvîrte pînă ce nu se mai prinde. Adugi și niște chimion.

Se ridică sprijinindu-se de masă și ieși din cameră, aproape triumfătoare.

— Carnea asta e împutită, zise Irma. Nu te supăra, papă, dar zău că pute.

— Carnea asta? Chiar pute? — întrebă tatăl.

Tînărul miroși carnea. Era stricată.

— E bună, zise el, carnea asta. Bunica e o bună gospodină.

Soția lui, Marta, ședea pe scaunul ei palidă la față, cu mîinile scăpate în poală. Tînărul îi turnă un pahar de rachiu.

— Nu fi mofturoasă ca maică-mea, îi zise. Clătește-ți gura.

— E gravidă? — întrebă tatăl.

— Și dacă așa fi? — întrebă tînăra. Nu-i așa, Irma? Spune-i și lui ce-am vorbit. La vîrsta asta ar cam fi cazul, nu?

Blonda întinse mîna după pahar, întinse și tatăl mîna și, în acest timp, încercă să surprindă privirea femeii. Dar blonda ciocni numai cu tînărul și bău.

— Ție nu-ți pasă dacă-ți faci concediul în august sau într-altă lună, nu? De ce să nu vină și ei, nu, papă? — întrebă, continuînd să-l privească pe tînăr.

— Ea de ce mănîncă numai fiertura aia scîrboasă? — întrebă Marta. Bunica.

Bătrîna reveni cu o sticlă de vin. Era niște tulpurel într-o sticlă cu etichetă veche.

— N-ați mîncat mai nimic, zise. Nu vă place cum gătesc?

— Superb, zise tînărul și începu să înfulece.

După fiecare îmbucătură de carne dădea pe gît un păhărel de rachiu. Tatăl începu și el să mănînce și, după fiecare înghițitură, ciocnea paharul cu fiul său. Din cînd în cînd li se întîlneau și privirile. Uneori își zîmbeau. Mîncau înainte. Ca și cum femeile nici n-ar fi fost de față. Ar fi putut să-și ia pînă și zborul, să iasă așa, pe fereastră, și ei tot nu s-ar fi întrerupt.

— Eu sînt însărcinată, zise soția tînărului. Nu mă simt bine.

Acum, pentru înțîia oară, se zări în lumină și albastrul apos al ochilor bătrînei. Trecu încetișor în spatele tinerei și se aplecă asupra-i cu întreg trupul acela mă-tăhălos, pentru a o săruta. Avea bărbia țepoasă, înspicată.

— Ești o fată bună, zise ea. Cum te cheamă?

Zicînd acestea, încercă să-și scoată inelul de pe deget, dar inelul se făcuse de mult una cu carnea îngroșată a degetului, și nu izbuti.

— Săpun, zise bătrîna.

Cele două femei tinere se ridicară brusc de la masă și scaunele scîrțîiră în același timp. Trecură de-a dreapta și de-a stînga bătrînei, una își lipi palma de omoplatul

ei drept, alta de cel stîng și începură s-o conducă încetișor într-afară, spre bucătărie.

— Acolo avem și săpun, zise Irma. Dacă vrei să ți-l scoți într-adevăr, îl găsim noi, săpunul.

Tatăl și fiul rămaseră în odaie, cu tacîmurile clintite din loc. Fără vorbe, mai mîncară o vreme înghițind cu noduri, și după fiecare îmbucătură ciocneau, beau.

— Ți-ai tu? — întrebă tînărul și făcu un gest spre motocicletul de lîngă capul lui Isus.

De partea opusă a mesei, tatăl se uita la poza unui copil în costum marinăresc. Nu întoarse capul.

— Probabil că ăla e Frici, zise. Eu îs dincolo, adăugă arătînd fotografia unui grup de cheflii, ăla cu lavalieră. După inaugurarea podului.

Într-adevăr, purta o lavalieră ce nu i se potrivea deloc, o purta parcă-n ciudă.

— Am să mă descurc și eu, zise tînărul.

— Să dea Dumnezeu.

— Cu tine nu se poate discuta, zise tînărul. Se uita la șuvițele roșietice de păr ale tatălui, cum îi veneau ele-n ochi în timp ce mîncă, prăvălit asupra farfuriei, cu o lăcomie dezlănțuită, sălbatică, de parcă s-ar fi trezit într-un lagăr de prizonieri. De cînd te dai și tu pe mîna lui Dumnezeu? — întrebă, dar tatăl continua să mănînce. Ceea ce nu pot eu suferi la bărbații ăștia cu frica lui Dumnezeu — zise tînărul — e că lasă procreația pe seama sfîntului duh, în schimb urăsc femeile din cauză că se purifică lună de lună. Pentru sorocul lor de sînge. Care sînge stă la baza vieții. Sîngele, și nu banii.

— Ai s-o scrii și pe aste? — întrebă tatăl.

— Am început să scriu așa cum trebuie. Sînt lucruri bune, pentru că sînt adevărate. De ce nu vorbim despre ceea ce ne doare?

Tatăl mîncă înainte, tînărul se uita la șuvițele lui roșietice, înspicate, știind că și părul său va avea odată aceeași nuanță.

— N-ai crezut niciodată că-mi ești drag, zise. Ei bine, am să scriu și despre asta.

— Odată i-am spus și eu, tot aici și tot cam așa ceva lui taică-meu și era cît p-aci să-mi dea un dos de labă.

După aia m-a invitat la o bere, a vrut să ne luăm la întrecere și eu am câștigat.

Tînărul se uita la figura asta de mîncău care-și vă-dea deja semnele vîrstei. Simțea dorința să lovească. Față de atîta masivitate și siguranță de sine nici nu puteai reacționa altfel. Apoi puse mîna pe cuțit și se apucă să mănînce din carnea alterată.

— E bună, zise cu gura plină.

Tatăl îi făcu cu ochiul. Luă carnea din farfuria blondei, o trecu pe platou și o acoperi cu varză călită.

— Femeile-s altfel făcute, zise el. Sînt femei.

— E gustoasă, zise din nou tînărul.

Înfipse și el furculița în carnea din farfuria soției sale, dar apoi o lăsă pur și simplu să recadă pe platou, n-o ascunse, și zise oarecum sfidător:

— Eu nu vreau să-ngrop nimic. Nici măcar niște carne.

Tatăl surîse, după aceea izbucni în rîs, hohotea și bătea și cu palma în masă.

— O mîncăm, zise el, o mîncăm.

— E fumată și chestia asta, pufni tînărul cu gura plină și la auzul acestor cuvinte taică-său începu să rîdă și mai tare. Din ce cauză ne temem, de ce anume?

— Întrebă tînărul.

Încet, încet tatăl își orîndui trăsăturile feței și răspunse:

— Noi, amice, sîntem născuți din femeie. Și uite că tocmai treaba asta pare că n-o putem suporta. Din cauză că ne iubim cu ele, cu femeile, zise și rîse iar, cu dinții lui albi, împinși peste buză. Ești un maimuțoi, adăugă.

Tînărul căuta să-l caracterizeze pe taică-său, simțea că are destul răgaz dar, în cele din urmă, se opri doar la atitudinea lui: „Rămase îndelung cu privirile ațintite în gol“, comentă el în gînd.

— Aș vrea să fi rămas pur, înțelege? Mă cuprinde uneori o dorință dintr-asta. Să nu fi avut de-a face cu nici o femeie. Nici măcar cu mama care m-a născut. Poate că am să-mi dau seama curînd că am îmbătrînit. O să rămîn singur.

— Cum s-ar zice, de parcă nici nu te-ai fi născut, îl completă fiul. Și nici eu.

Bătrîna reapăru urmată de cele două femei apropiate ca vîrstă. Într-un mod neașteptat și bizar, se impuneau tustrele sub aceeași înfățișare generică: erau femei, mame, bunici, soacre, neveste. Entități confundabile. Un fel de ciudată comunitate feminină din sînul căreia se desprind doar în clipele dragostei, ale nașterii, pentru a reveni de fiecare dată la el, din ce în ce mai bătrîne. Dar tînărul nu mai avu răgaz să exprime și gîndurile acestea, căci răsună glasul solemn al bătrînei:

— Eu am să dăruiesc acest inel acestei tinere mame.

Clăbucul i se scurgea printre degete, bogat, încît inelul rămînea invizibil. Încercă să se șteargă, Irma o ajută.

— Fata asta are să fie mamă, zise bătrîna, așa că sămînța noastră nu va pieri odată cu mine. Și nici odată cu tine și nici odată cu tine. Tu — se întoarse acum spre fiul ei — n-ai fost în stare să faci decît un băiat. Iar acela să-i facă și el un băiat unei fete. Fie și ăsteia de aici. Cum te cheamă pe tine?

Și încercă să-i pună în deget inelul ud.

— Umblă la cuvinte, zise tînărul privind mîna oboșită a nevesti-si, pielea palidă, îngroșată, suflecată a degetului supus agresiunii acestui inel de familie. Degetul ei era mai gros acum decît degetul muribund al bătrînei. Poate că i s-ar fi convenit un sărut, dar acum și mîna asta îi era străină și simțea și gustul cărnii stricate în gură.

— Dumnezeule, nu ești decît un puștan! — izbucni, ca în pragul isteriei, femeia blondă și abia în clipa asta reieși că semăna oarecum cu tatăl băiatului, cum se-ntîmplă în cazul unor vechi căsătorii. Doamne-Dumnezeule!

Tînărul își mută privirea către femeia blondă, îi văzu picioarele, linia șoldului, coapsele tresărind și contractîndu-se parcă. La rîndul ei, blonda trecu de partea cealaltă a mesei și-și strecură degetele în părul tatălui, răvășind chica roșcată, cărunță, urîță, cum avea să fie într-o bună zi și aceea a tînărului.

— Acest inel eu îl dăruiesc acestei tinere mame, zise bătrîna. Eu am primit acest inel de la tatăl tău,

de la bunicul tău și cu ajutorul lui am născut copii sănătoși. Fetelor — continuă bătrîna —, v-ați găsit bărbați buni. Pentru că al meu a fost un bărbat bun, totuși. Tu mai ești bărbat? — îl întrebă pe fiul ei.

— Absolut, zise deodată, cu voce tare, tînăra femeie blondă. Da, este.

— Da, mamă, sînt! — zise tatăl și sări în picioare, cît pe-acî să pocnească și din călcîie.

— Atunci de ce n-ai făcut măcar trei băieți? — îl întrebă bătrîna continuînd să rețină în ciudata închisoare a pumnului degetul tinerei soții, al Martei. De ce?

— Era război, zise tatăl.

— Nu-i adevărat! — îl întrerupse tînărul. Nu-i adevărat.

Bătrîna îi cuprinse pe toți într-o privire, apoi încet, încet, ca în vis, se așează.

— Stați jos, zise. Mîncăți.

— Vreu și eu să mănînc, rupse Irma tăcerea și-și luă carnea de pe platou. Toarnă!

— Dumneata ce cauți aici? — întrebă tînărul, dar îi turnă în pahar.

— Eu sînt însărcinată, zise Marta, altfel aș mîncea și eu. Zău, Imre, aș mîncea. Am să-ți dăruiesc un copil.

Doar bătrîna și tînăra nu mînceau. Ceilalți trei înfulecau povîrniți asupra farfuriilor și, din cînd în cînd, duceau paharele la gură. Pe măsură ce trecea vremea se îmbujorau tot mai tare și se căutau din priviri de parcă s-ar fi urmărit din goana unui carusel. Tatăl se întindea după pahar sau după cîte-o felie de pîine cu gesturi tot mai nesigure și, la un moment dat, Irma îl mîngîie pe mînă. Bătrîna nu se mai uita la nimeni, ședea cu spatele drept, nemișcată, Marta încercă s-o imite, dar atenția îi fugea cînd într-o parte, cînd într-alta, iar mai tîrziu, cînd se uită iar la bătrîna, o podidiră lacrimile.

— Ce nu-mi place mie, zise tînărul, după ce ieșiseră în stradă, e că tot mereu îi dau lacrimile. Bunica plînge mereu, ba de bucurie, ba de supărare. I se scurge viața.

Mergeau pe dramul pustiu, clătînîndu-se, îmbrățișați tuspătru, de dincolo de zidurile caselor vechi se strecura o muzică stinsă, străină și aproape că puteai

auzi și somnul oamenilor. Era ceasul odihnei de după prînz.

— S-o fi culcat? — întrebă tînărul.

— S-a culcat, zise Irma.

— Tăceți, zise tată. Mie mi-a fost mamă.

— Simt că mi se face rău, zise Marta. Să mergem la noi.

— Primele simptome apar după șase ore, zise Irma uitîndu-se la imortela galbenă din țeava puștii, așezați cum erau de-acum într-una din camerele apartamentului aceluia de la bloc. Aveam de gînd să fac medicina și vezi ce s-a ales de mine.

Tatăl stătea culcat, cu ochii larg deschiși, pe patul verde, îngust. Marta și Imre stăteau culcați pe plapuma întinsă pe jos, Marta își trecuse brațul pe sub mijlocul lui Imre și-i tot spunea ceva în șoaptă. Așteptau nemîșcați. Așteptau să treacă măcar acele șase ore. Din cînd în cînd poate că le apărea și imaginea bătrînei, care trebuie să se fi întins de-acum și ea în patul ei cu tăblii înalte, în casa aceea veche, aproape memorială. Pe Marta o cuprinse somnul.

Bunicul vîndut

Masa pentru delegație fusese pregătită în separeul motelului celui nou, un prînz compus din mai multe feluri, la un preț simbolic. Nu era rău deloc. Motelul cel nou se înălța ca o exclamație urbană în gura sătucului de munte, răvășit, răscolit, în vecinătatea unei farmacii dichisite și a unei tarabe. De la mesele la care oamenii ședeau încotoșmănați în paltoane și cojoace așteptînd țuica fiartă, privirea avea acces pînă jos, în vale, spre noua uzină chimică. Nu era rău deloc nici faptul că membrii ceva mai sensibili ai delegației aveau astfel prilejul de a-și imagina că mogîldețele acelea frămîntînd noroiul cu cizmele lor de cauciuc erau locuitorii de mîine ai viitorului oraș. Despre asta se discuta, precum și despre moda pantofilor cu toc cui, care tindea, pare-se, să revină.

Șușotind în așa fel încît să se audă în toate ungherele, adjunctul îi informă că primarul făcea filosofia la fără frecvență, mai tîrziu le oferi tuturor loturi de închiriat mai sus de noul baraj aflat în construcție, unde proiectul prevedea înființarea unui sat de vacanță, asta după ce-i vor fi strămutat în vale pe munteni. Zgomotul exploziilor din coasta muntelui, de deasupra vechiului sat pătrundea pînă-n separeul motelului, femeile voră să afle dacă nu cumva există pericolul ca bolovanii-n cădere să omoare pe cîte cineva. Li se răspunse că nu.

Dincolo de ușa cu geamuri a separeului se afla un culoar care făcea legătura cu barul. Pe același culoar se aflau și dependințele. Din cînd în cînd, ușa se deschidea înlesnind apariția unor figuri zbîrlite, cu aspect de salahori, iar chelnerul, care purta pantaloni în carouri și smoching, îi poftea afară. „Încă nu s-au obișnuit“ — îl lămurii el pe Lukács, cînd acesta se izbi chiar în prag de un om mătăhălos, tuciuriu. Pătrunseră împreună la toaletă. Niște băieți lățoși se priveau în oglindă și rîdeau de unul care, mai încolo, într-o cabină, imita glasuri de animale. Își tot dădeau tîrcoale, greoi din pricina haine-

lor groase, tropăiau prin încăperea strîmtă și se înghesuiau cîte trei odată să se pieptene în fața oglinzii.

— Hai, terminați cu prostiile și cărați-vă, zise omul mătăhălos, tuciuriu.

La ieșire se înțepeniră în cadrul ușii, se îmbrînceau umăr la umăr, ca niște copii de școală, apoi, odată ajunși pe culoar, prinseră iarăși glas.

— Ce-ți mai face bășica, maistore? — strigă unul dintre ei, în timp ce omul mătăhălos, tuciuriu îl poftea pe Lukács să treacă primul spre pisoarul duhnind a amoniac și a clor.

Stăteau alături acolo, așa, și la un moment dat Lukács auzi vocea tuciuriului:

— Toțiăștia-s băieții mei. Lucrează la mine.

— Unde? — întrebă Lukács, mai degrabă politicos decît interesat.

Tuciuriul îl mîină iar în față și se aflau deja la chiuvetă cînd îi răspunse:

— Aici nu poți munci decît în două locuri. La uzina chimică sau la baraj. Eu lucrez la uzină. Uită-te la mîinile astea.

Își extrase mîinile de sub jetul de apă și i le înfățișă înălțîndu-le, încît apa începu să i se scurgă în mîneca hainei. Erau niște mîini fîroase. În milioanele de crăpături ale pielii din cale-afară de uscate se strînsese o materie neagră, pe care toată apa din lume n-ar mai fi putut-o îndepărta. Încheieturile erau groase, umflate, degetele așijderea, cu unghii mari, parcă stîlcite, răsucite-n afară. Fusese probabil o transformare lentă, mîinile trebuie să fi ajuns doar cu timpul, încet, încet, la aspectul lor de acum, dar cu toate astea el nu se obișnuise, sau cel puțin așa se părea.

— E o chestie, zise Lukács. De unde ți se trage?

— Lucrez cu gaze. Ieșiră pe culoar, iar băieții se îndepărtară rîzînd pe înfundate în direcția barului. Trebuie să bea multe țării, asta-i situația, zise tuciuriul. Pentru ca alcoolul din mine să înfrîngă gazele. Ca să nu mor și să nu mă lase nici nevasta. Pricepi? Bineînțeles că otrava mi se depune, scuzați de expresie, în bășică. Simt asta, pricepi?

— Dar să știi că nici rachiul nu-i face bine, zise Lukács.

Nu-și putea lua ochii de la mîiniile acelea inumane care bîjbîiau grele, nesigure prin aer, căutînd să închi- puie un gest.

— Să lăsăm, zise tuciuriul. Dumneavoastră, domnii de la oraș, le știți pe toate mai bine. Luăm ceva împreună?

— Sînt cu delegația, zise Lukács.

— Se vede. Acum o să vă duceți pînă sus pe șantier, la baraj. O să vă aștepte inginerul șef cu casca aia a lui albă și o să vă spună ce-o să fie acolo. O să fie, ce-i drept. Deocamdată însă n-ai ce vedea, căci nu se vede decît noroiul. Nu-i ca în poze. Vorbesc prea mult?

— Da' de unde, zise Lukács și, spre a nu părea prea grăbit, ce sprijini de peretele culoarului.

— De cîte ori beau am mîncărime la limbă. Dar trebuie să beau mult ca să nu mor și să nu mă lase nevasta. Am o nevastă frumoasă. Și știi cum sînt femeile... Nu-s ca noi, ele nu prea rezistă așa, singure. Trebuie să înțelegi și treaba asta, să le-o treci cu vederea...

Se așezară apoi la o măsuță joasă, lucrată în roșu și negru, în bar. Mocheta se netezise și devenise lunecoasă din cauza noroiului adus pe tălpile încălțărilor, sticle de băuturi scumpe stăteau înșirate, pline de praf, pe rafturile distante.

— Știi ce-i în sticlele alea sclivisite? Ceai. Pileala au topit-o la inaugurare.

Pe la măsuțe ședeau oameni cu înfățișare comună, semănau foarte tare, chiar prea tare între ei, încît părea că aceleași figuri ședeau și la mese și stăteau și în dreptul tejghelei, cu spatele la tejghea, privindu-i. Nu se clinteau și nu-și schimbau direcția privirii, stăteau așa, cu coatele pe tejgheaua înaltă și, din cînd în cînd, un băiețandru cu vestă de lustrin le întindea paharele peste umeri aștep- tînd să le preia cu mîinile lor diforme, butucănoase.

— Trebuie să fie vreo două tone de carne de om în crîșma asta, zise Lukács. Din ce naiba v-ați făcut voi așa detrupeși?

Tuciuriul comandă niște băutură, iar Lukács, conti- nuînd să se uite la muncitorii aceștia cu aparență de

uriași, își simți el însuși membrele îngreuiate, îngroșate și se lăbărtă pe scăunelul său instabil.

— Ai mai fost vreodată pe-aici? — întrebă tuciuriul.

— N-am prea fost pe nicăieri, zise Lukács.

— Nu cunoști pe nimeni de pe-aici?

— Pe nimeni. Am apucat și ziua asta, slavă Domnului.

Tuciuriul trecu în revistă siluetele așezate la mese și proțăpite în dreptul tejghelei. Toate privirile erau îndreptate spre ei doi.

— În regulă, zise, ca și cum ar fi tras o concluzie. Hai cu mine, te invit la masă. Du-te și cere-ți voie.

— Nu mă lua peste picior, zise Lukács. Fac ce vreau eu. Pot să mă duc și la masă, dacă ții neapărat. La urma urmei, de ce nu?

— Ți place varza călită?

— Nu-s pretențios. O să le las totuși vorbă, ca să nu plece cumva fără mine.

— Păi da, zise tuciuriul, vezi să nu rămâi pe aici. Schimba tot mereu tonul, de parcă s-ar fi gândit la mai multe lucruri odată răspunzându-și la sumedenie de întrebări nerostite. Asta nu-i un loc pe potrivă dumitale. Copii ai?

— Am unul.

— N-a fost chip de mai mulți sau n-ați vrut? — întrebă tuciuriul cu seriozitate.

— N-am vrut noi. N-avem locuință.

— Uite că eu am. Du-te și învoiește-te pentru vreo trei ceasuri, după aia mergem la mine acasă.

Membrii delegației erau în mare vervă, îl asaltau cu bancuri pe primarul care se încălzise și el, beau vin și înfulecau bucăți răsucite de șoric servite pe-o tavă de argint. Conducătorul grupului era și el roșu-n obraji, îl apucă pe Lukács de-un nasture și începu să i-l răsucească, dînd dovadă de-o familiaritate supărătoare.

— Eu răspund pentru voi... La urma urmei, ăsta e un curs de reciclare și eu trebuie să dau socoteală, nu? Ba da. S-avem iertare, dragul meu, dar așa este. Și oare nu se îmbină teoria cu practica? Nu-i bună practica asta? Poți spune că nu e bună? — întrebă indicînd resturile răvășite ale prînzului festiv.

Încele din urmă căzură de acord să se întâlnească tot aici, pe la ora șase.

Lukács se apropie de cuierul ticsit, își găsi cojocul și tocmai începuse să tragă de el cînd se pomeni cu o femeie scundă, îndesată, care-l strînse de braț.

— Merg și eu cu dumneata. Nu mă iei de aici?

— Am o invitație, zise Lukács. Mă duc la un prieten.

— Arată mai bine ca mine? — întrebă femeia și-și dădu capul pe-o parte într-o tentativă cochetă, dar puful din preajma buzelor sale nu reflecta decît un soi de avditate. Se calcă-n picioare femeile de dragul tău, nu? — întrebă ea.

— Bărbații, stimată doamnă, bărbații, zise Lukács, deschise ușa cu geam, străbătu culoarul și trecu în bar.

Oamenii, aceiași sau poate alții, stăteau tot așa, cu spatele la tejgheaua barului, cu coatele săltate.

— Am făcut eu plata, zise tuciuriul. De altfel, mă cheamă Békési András. Ca să știi. Haide, mergem?

În prag, își potrive palma aceea teribilă pe spinarea lui Lukács, îl invită împingîndu-l s-o ia înainte. Porni apoi cu niște pași atît de grăbiți și decîși încît Lukács se gîndi fără voie la niște soldați cuprinși de febra asaltului.

Coborîră către valea îngustă dinspre uzină, apoi începură să urce drumul năclăit ce ducea la blocurile mici, aflate încă la roșu.

— Păcat că n-avem zăpadă, zise Lukács. Ar fi fost frumos.

Îndreptul fabricii, pe un teren plin și el de noroi se afla cabina unui cîntar, rămășițele cuiburilor de vrăbii atîrnau de sub streășina clădirii. Țărani cu sumane stăteau sprijiniți de latura din scînduri a cîntarului sau cinchiți în josul cabinei, dimpreună cu femeile, cărora veșmintele le dădeau un aspect trapezoidal, și cu copiii lor potoliți. Părea de tot ciudat, dar mulțimea asta de oameni aproape că nu avea glas.

— Ce vor? — întrebă Lukács.

— Îs cei de dincolo de baraj. Din lac. Acolo unde locuiesc ăștia are să fie lacul. Li se dă un teren în partea asta.

— Cine le dă? Uzina?

— Consiliul. Mai încolo. Dar ăștia nu știu decît de uzină. Fabrica. Aia se construiește, aia există. Basta. Acuma, iarna, au timp, așa că stau și așteaptă.

— Dar de ce tac?

— Ce-ai vrea să spună?

Tuciuriul îl întrecu, apoi îi răspunse așa, peste umăr:

— Ești și dumneata o figură... Cică de ce tac? Ce treabă ai dumneata cu țărani? N-o să pățească nimic.

Se opri.

— Ai vreo nemulțumire?

— Pantofii. Alunecă.

— Nici bolnav n-ai fost vreodată? Îl ducea acum pe Lukács ținîndu-l de braț, rămas iar puțin în urma lui și-ntr-o parte. Bolnav, zic, ai fost?

— Nu, zise Lukács. Adică am avut în studenție o duodenită.

— A, bun, murmură tuciuriul. Se zice că chestia asta te face mai viguros, nu?

— Nu știu, zise Lukács.

— Ca bărbat, zic. De-alde ăștia fac față mai bine.

— Nu știu, repetă Lukács. Nu m-am luat niciodată la întrecere. Hai să ne mai și oprim un pic. Dumneata mă duci ca în marș forțat.

— Doar nu ți-o fi frică? — întrebă tuciuriul.

— Frică? De ce?

— Sigur, sigur, murmură tuciuriul.

Se aflau pe la jumătatea coastei golașe. De partea cealaltă, în dreptul motelului, delegația tocmai se îmbarca în autobuzul albastru, cei cîțiva copaci desfrunziți, îndreptați spre cer ca niște tîrnuri, nu stăteau în calea privirii. Uzina din fundul văii, cu țărani aceia puși pe așteptare, nu se vedea. Era ca și cum între cele două povîrnișuri, între Lukács și ceilalți membri ai delegației s-ar fi întins pur și simplu o zonă plană și distanța, zbîrcindu-se parcă într-un mod bizar, ireal, îi apropia în loc să-i despartă și-i menținea totuși minuscule, la scara adevăratei realități.

— Așa se fac și grădinile zoologice mai ca lumea, zise Lukács. Între fiare și vizitatori nu se mai află gratii, ci doar cîte-o prăpastie mascată.

— Posibil, zise tuciuriul. N-am văzut niciodată o grădină zoologică. Adică una ca lumea.

— Nici eu, zise Lukács. Dar pot să știu cum arată, nu?

— Mergem?

Lukács porni să urce pieptiș și nu se opri decît după ce sîngele începu să-i bubuie-n tîmplele firave.

— Nu te obosi, zise tuciuriul. Caută de te cruță, domnule delegat. Aș vrea să fii în formă.

Mai stătură o vreme să-și tragă sufletul, de astă dată chiar în apropierea blocurilor. Lukács avea senzația că noroiul îl face să alunece, chiar și așa, stînd pe loc, înapoi, spre vale.

— Cu toate astea, mi-ar plăcea să-mi duc viața pe-a-ici. Mi-a trecut de multe ori prin minte să las și casă și familie și tot ce-am agonisit și să mă tot duc. Uite-așa: plecat fără adresă. Măcar aș mai prinde și eu puteri.

— Nu-i de dumneata.

— Și ce fac în ultimul timp, acasă, e de mine? Hîrtoage peste hîrtaage. Am citit undeva că orice mîna de bărbat adevărat e urîță. Ale mele sînt prea frumoase.

Luă mîna bărbatului tuciuriu și-și așeză propria mîna alături de ea. O mîna neagră și una albă pe un fond de noroi. Cea neagră ți se înfățișa ca o parte a unui întreg, cea albă părea o excrescență.

— Uite-o, zise Lukács. Parcă-i moartă.

Bărbatul își retrase mîna, apoi și-o lăsă ușurel pe umărul lui Lukács.

— Mai bine să mergem, zise. Te pomenești că m-a-pucă jalea.

Casa scărilor era murdară de noroi, în dreptul ușilor se zăreau tot felul de încălțări, pantofi scîlciți, cizme de cauciuc. În penumbra friguroasă mirosul tencuielii se întîlnea cu acela al tocăniței cu ceapă. La etajul al doilea bărbatul sună la o ușă deasupra căreia ardea un becuț roșu vîrît într-un trandafir de plastic. Se auzi lanțul de siguranță, apoi în deschizătura ușii apăru capul unei femei și mireasma trupului proaspăt îmbăiat pătrunse pînă și frigul de beton al palierului.

— Sărut mîinile, zise Lukács, dînd să apuce degetele șovăielnice ale femeii.

— Vai, nu trebuie, zise femeia și mîna ei speriată se atinse de obrazul lui Lukács.

— Lasă, lasă, zise bărbatul. Sîntem prieteni vechi. Ne-am întîlnit așa, pe nepusă masă. Ca să vezi ce în-tîmplare.

Lukács își apropie buzele de pielea delicată, emanînd un ușor miros de glicerină, sărută mîna femeii, iar aceasta se retrase în grabă.

Se opriră în vestibul, își scoaseră paltoanele, se aplecară să se descalțe, iar bărbatul strigă în direcția ușii închise:

— Béla a fost cu mine-mpreună la Tîrgoviște, la profesională. Pun mîna-n foc că ți-am vorbit despre el. Află că s-a ajuns băiatul. Îi merge bine de tot. Ce ești tu acum pe-acolo, Béla? Uit mereu cum îi spune. Are o meserie așa, cu dichis. Știu numai că umblă cu tot felul de hîrtii. Auzi, tu — continuă el să strige, dar, din pricină că stătea aplecat, vocea îi vibra surd —, ăsta are niște mîini și o piele și tot restul așa de fine și de albe că nici nu-ți vine să crezi. Chiar și de mirosit miroase bine. Eh, Béla, Béla...

Lukács, în cămașă și descălțat, stătea pe covorul pufos din vestibul și încerca să prindă privirea tuciuriului, pentru ca măcar în felul acesta să priceapă ceva. Dar bărbatul vorbea întruna, striga tot mai tare și se agita punînd mîna ba pe paltoanele atîrnate-n cuier, ba pe încălțările așezate dedesubt.

— Haide, Béla, hai să ne spălăm pe mîini.

Închise ușa de la baie, răsuci robinetul și-i făcu semn cu bărbia spre jetul puternic ai apei. Cele două perechi de mîini, albe și negre, tresăreau, se strecurau, se-nvîrteau, își dădeau tîrcoale. Cei doi bărbați se priveau prin oglindă, iar în cele din urmă tuciuriul spuse în șoaptă:

— Știi cum sînt femeile. Le place ca bărbații lor să aibă tot felul de prieteni suspuși. Asta, săraca, își tîrîie zilele pe-aici fără să vadă pe nimenea. N-are cu cine schimba o vorbă. Un om așa, mai de soi... Te rog eu să accepți...

— Nici măcar nu mă cheamă Béla, zise Lukács.

— Să nu-mi spui, că tot le-aș încurca. Am avut eu un prieten, unul, Béla. A murit. Degetele sale ude se încheștară de încheietura lui Lukács. Am să-ți fiu recunoscător...

— Doar n-ai de gând să mă și plătești?

— Vrei? Începu să-i scuture mîna și, cu un efort care-i lipea buzele de dinți, șuieră: — O iubesc pe femeia asta, pricepi? Am nevoie de ea!

Înhăță un tub de plastic de pe etajeră și-l strînse cu atîta putere încît crema albă și grasă dădu pe dinafară scurgîndu-se, strălucitoare, printre degetele mîinii aceleia negre. Se uita la cremă și scrișnea din dinți.

Lukács începu să rîdă ascuțit, tremurat.

— Acum de ce te sperii? — întrebă tuciuriul. Nu trebuie să fii nervos.

— Ieși afară un pic, zise Lukács, am o treabă.

— Te rog, te rog, zise omul și încercă să se șteargă de cremă. Ca la dumneata acasă. Îl privi lung, mîhnit, apoi duse un deget la obraz. Scuză-mă, zise și ieși.

Lukács rămase singur în baie. Pe etajera din josul oglinzii stăteau înșirate creme, șampoane, loțiuni, cutiute cu etichete străine, prosopul era mare, moale, pufos, pe capacul WC-ului era așternută o carpetă de-un roșu carmin iar deasupra atîrna un deodorant. Lukács se privi în oglindă și murmură:

— Ei bine, să dăm ochii și cu tîrfulița...

Se spală pe ochi, își netezi părul cu o perie de plastic, își aranjă cutele cămășii deasupra curelei, ieși în vestibul și trecu în camera mare.

Tuciuriul, și el numai în ciorapi, își făcea de lucru în jurul unei mese furniruite, așeza pahare sclipitoare, biscuiți pe-o tăviță. Pășea cu grijă, cu un fel de gingășie căutată, afectată, și trupul acela greoi, pornit așa, parcă-n pași de dans, părea într-adevăr butucănos, aproape lipsit de noimă, însingurat, despărțit de capul care dădea impresia că plutește undeva deasupra figurii întoarse a lui Lukács, povîrnind asupra acesteia o umilință încremenită. Femeia, retrasă în colțul recamierului, se apucase să coasă, nu i se vedeau decît pleoapele albastrii coborîte și niște umbre ciudate, ca dintr-un desen făcut anume, în josul pomeților. Capotul moale, matlasat îi acoperea tot

restul trupului, Lukács nu-i putu distinge decît labele fragile, grațioase ale picioarelor băgînd însă de seamă și că degetele bîjbîiau crispate pe suprafața cuverturii de mătase.

— Haide, haide — se auzi strigătul răsunător al bărbatului —, vino de te uită și tu la nevastica mea!

— Respectele mele, doamnă, zise Lukács căutînd să adopte tonul unui om de lume.

— Ia ridică-te-n picioare un pic, să te vadă și el, zise bărbatul, apoi se apropie de femeia nemișcată, inertă, o apucă de braț și o dădu jos din pat, trecu în spatele ei și-i cuprinse mijlocul cu mîinile sale uriașe, diforme lipindu-i capotul de corp. Drăguță, femeia, nu? Încercă să zîmbească. Trasă prin inel. Să știi că are mijlocul și mai subțire, dar șmecheria asta de capot e prea gros. Ei, ce părere ai?

— Te invidiez, bătrîne. Dacă nu mi-ai fi prieten, mai c-aș încerca să ți-o suflu. Zău că da, doamnă scumpă.

Umbrele de pe figura femeii se îndesiră. Stătea dreaptă, încordată — sau poate doar mîinile încheștate ale bărbatului o țineau — iar tăcerea înscrisă pe chip nu i se șterse nici după ce se îndemnă să vorbească.

— Să aduc albumul? — întrebă ea.

— Îl aduc eu, lasă, îl aduc eu, se precipită matahala tuciurie, îi făcu lui Lukács cu ochiul și trecu în cealaltă cameră.

Femeia se întoarse pe pat, în aceeași poziție de pîndă încremenită și-și reluă lucrul de mînă. Făcea gesturi foarte încete, de parcă s-ar fi temut să nu i se deterioreze ceva.

— Acum cine știe la ce te aștepți, zise Lukács. Se vede după cum te miști. Mie-mi poți da crezare, eu mă pricep la femei. Ohoho, molcomeala asta cochetă, provocatoare! Ca să te facă să te-apuce dorința să vezi ce se ascunde îndărătul ei...

— Cîți copii ai, Béla, doi? — întrebă femeia cu o voce limpede, calmă.

— Numai unul. Dar zău că nu-i vina mea. Dacă era după mine...

— Și unde stați voi acum?

— La Cluj. Dar nu asta te interesează, așa-i?

Femeia cosea cu mișcări regulate, nu te-ai fi mirat nici dacă s-ar fi făcut nevăzută încet-încet, topindu-se ușurel în desenul sinuos al pernei.

Lukács examina încăperea, pereții acoperiți cu covoare persane, florile artificiale, bibelourile din vitrina înaltă, sticlăria liliachie, apoi pozele de familie atârinate de jur împrejur. Precursori cu mustăți răsucite, cu dolmane firetate și matroane cu rochii de tafta, persoane pline de gravitate, șezînd sau stînd în preajma unor scaune albe, în dreptul unor coloane oarecum grecești, printre flori delicate.

— Âștia trebuie să fie strămoșii dumitale. Este exclus să fie ai lui Gyuri.

— Pe soțul meu îl cheamă András, zise femeia, cu voce limpede, puternică, parcă urmărindu-și cuvintele silabă cu silabă. Au fost ale farmacistului. András le-a cumpărat înainte de a se muta. Noi nu aveam fotografii de familie, dar András a spus că se cuvine să existe într-o casă de oameni.

— András ăsta al nostru e un poet, zise Lukács. Și ce fotografie îi place lui András ăsta al nostru?

Cu mîna în care ținea acul, femeia îi indică o ramă ovală ce încadra figura unui moșneag grăsuliu, cu barbă și cu ciubuc.

— Aceea. Îi zice nenea Jóska.

— Și mie tot nenea Jóska îmi place cel mai mult. Seamănă cu Victor Hugo. Cine-o fi fost?

— Are András cîte-o poveste despre fiecare, zise femeia fără nici o intonație, de parcă vocea cristalină de adineaori ar fi obosit.

— Și noaptea, cînd... András îți povestește despre el? — întrebă Lukács. Ia să-auzim ce-ți spune. M-a interesat întotdeauna să știu ce vă spun alții noaptea, cînd... Hai să stăm de vorbă.

— Lasă că o să stați, zise femeia și de data asta ridică și privirea spre Lukács care, cu ochii mijiți, aplecat în față, încordat, o pîndea.

Femeia — acum se văzu, în sfîrșit — avea niște ochi mari și negri, plini de umbre, îndurerați, aproape singuratici.

— Recunoaște că amicul András te cam terorizează, zise Lukács căutînd să-și imprime glasului niște inflexiuni catifelate. Nici nu e de mirare. O femeie așa frumoasă, păi sigur...

Femeia tăcea, așa că Lukács se văzu pus în situația de a examina iar cuprinsul încăperii. Camera era ticsită de tot felul de obiecte costisitoare, bătătoare la ochi, cărorora nu le lipseau decît etichetele. Era cald.

— Pot să aprind o țigară?

Ca și cum ar fi trebuit să-și facă intrarea chiar pe replica asta, bărbatul tuciuriu se ivi în prag cu o scrumieră de cristal, voluminoasă.

— Sigur că poți, zise el. Uite-aici niște *Marlboro*. Deși nicotină te cam moleșește. Îi făcu cu ochiul la fel ca atunci cînd ieșise din cameră și așeză pachetul lîngă scrumieră. Eu nu am voie, preciză. Ia de-aici, servește-te. Știi, de cînd nu ne-am văzut am mai trecut și eu prin niște reparații. Chestia e, bătrîne, că nenorocitele astea de gaze îți cam paradesc bășica...

— András! — îl admonesta femeia, regăsindu-și vocea cristalină. N-ai adus albumul.

Se dădu jos de pe canapea și, pășind de data asta neglijent, siluetă obosită, aproape șleampătă, trecu în camera de alături. Rămase și ea o vreme acolo. Din cînd în cînd se auzea zgomotul unor obiecte mutate din loc, parcă scăpate din mîini sau izbite.

— Soția asta a dumitale are mai multe voci — zise Lukács, și unele sînt ale dracului de dure. Așa a fost de la bun început sau a ajuns doar cu timpul?

— Drăguță femeie, nu? — întrebă omul mătăhălos, negru la față, holbîndu-se de parcă ar fi vrut să se asigure de sinceritatea unui eventual răspuns. Are și liceul. O tipă pe cînte, nu?

— Bineînțeles.

— Și mai e și deșteaptă și tot ce vrei.

— Se prea poate, zise Lukács.

— Ocupă-te un pic de ea. Spune-i și dumneata niște cuvinte dintr-alea, să-i meargă la inimă. Dar numai cu frumosul, nu vrăjeală dintr-aia de oraș. N-a fost întotdeauna așa, dar ce vrei să faci, aici e singură singurică.

— Mi-ai mai spus.

— Și nu te poate obliga nimeni să ții minte, așa-i?

— Ce naiba, să-i cînt niște romanțe? S-o prelucrez?

Tuciuriul întinse brațul pe deasupra mesei, îl apucă pe Lukács de umăr și-l strînse cu putere.

— Dumneata ești invitatul meu, zise. Ești musafirul meu, să nu uiți asta. Hai să ne tutuim, să nu cumva să se prindă femeia.

Înălță paharul, Lukács fu nevoit să și-l ia și el pe al său. Băură lichiorul dulceag, apoi se ridicară și, cu muchia mesei între ei, apăsîndu-i, se îmbrățișară. Lukács simți atingerea aspră a obrazului, mirosul ciudat al pielii tuciuriului. András, zise acesta luîndu-l de mîină și străduindu-se să i se uite în ochi. Spune-mi Bandi, bine?

— Lukács, zise Lukács.

— Nu, nu! Tu ești Béla. Ai să rămîi Béla, ce să-i faci, zise omul cel negru. Béla. Îți mulțumesc de pe-acum, Béla. Ai un nume bun, n-ai să mori de pe-o zi pe alta. Cine poartă numele unui mort are viață lungă, așa se spune.

Se reasează încetișor și Lukács începu să răsucescă macrameul între degete, îl răsucea în neștire și nu încetă decît după ce amfitrionul, zîmbind, i-l luă din mîină și-l netezi la loc.

— Eh, Béla, Béla!

Femeia se întoarse cu un album mare cu scoarțele roșii.

— Rebeka — o întîmpină bărbatul, — auzi, Rebeka? De ce nu ești mai drăguță cu oaspeții? Cu prietenul ăsta al meu. Vocea îi devenise poruncitoare, aspră. Să fii femeie de treabă, auzi? Auzi?

— Aud, zise femeia.

— La urma urmei, e prietenul meu din copilărie. Cel mai bun prieten al meu.

— Ca toată lumea, zise femeia.

— Tacă-ți gura, auzi! — se răsti bărbatul. Nu-ti da în petec de față cu prietenii mei! Să nu mă faci să-ți mai spun o dată!

— Bine, András, răspunse femeia și-și reluă lucrul de mîină.

Se ghemui pe canapea în aceeași poziție: nu i se zăreau decît labele subțiri, delicate ale picioarelor. Lumina

incoloră a iernii cădea asupra-i prin perdelele albe, de plastic și din pricina asta moliciunea femeii părea inconsistentă, păstoasă.

— Scuză-mă, dragul meu, zise bărbatul. Știi cum se-ntîmplă cu femeile, că doar ai și tu una.

— Dar eu mă port ca lumea cu ea, zise Lukács.

— Păi de iubit, o iubesc și eu, nu te speria, zise tuciuriul. Te iubesc și eu, nu-i așa, Rebeka? Ei, nu-i așa?

— Așa-i, zise femeia. Și eu te iubesc.

Tuciuriul își turnă, își balansă paharul prin aer și dădu pe gît lichiorul lipicios.

— Ia uite-aici, zise și deschise albumul. Asta e fabrica, de la începutul începutului. Eu am fost aici de la început, încă de cînd au început s-o construiască, adică s-o monteze. Eu am pus-o pe picioare și-acum trag ponoasele. Ți-am spus, așa-i? Dar mi-e dragă. Tu crezi că mi-e dragă? O iubesc. Mă crezi tu pe mine?

— Te cred, te cred, zise Lukács.

— „Te cred, te cred.“ Ești și tu ca și ceilalți, uiți repede. Astora degeaba le spun că mi-e dragă, cică tot de la ea mi se trage moartea. Noi din gaz metan facem materiale plastice și tot felul de lucruri. Și, vezi tu, mie tocmai asta îmi place: că din gazul ăla iese un lucru pe care să poți să pui mîna. Din nimic, cum s-ar zice, așa-i? Din nimicul ăla care există așa, de capul lui, prin natură. Îți face bine să vezi treaba asta. La drept vorbind, eu mi-aș dori să pot vedea tot procesul odată, într-o singură clipă, exact atunci cînd nimicul se transformă în ceva. Într-un fel, tot așa e și cu copiii: numai ce-ți dai seama că există, dar nu știi precis cum și cînd, și cel mai greu e să aștepti să se nască. Știi cum cred eu că ar trebui să se întîmple? Să te îndrăgostești într-o bună zi, să simți o dragoste mare, mare și să te uiți așa cu ochii la femeia iubită, să te uiți la ea cu atîta dragoste încît ce să vezi? Să vezi că apare așa, un copilăș, te ia de mîna și te scoate de-acolo, din preajma femeii. Și-ai merge, ai tot merge, numai tu și copilășul acela, pe coastă-n sus, tot mai la deal și, cum urcați voi așa, într-o bună zi ar începe și copilul să se uite la o femeie, și-atunci tu te-ai face nevăzut, ai dispărea, de lîngă el, întocmai cum s-a născut și copilul. A apărut, vreau

să spun, asta-i expresia corectă. Ei, dar noi nu mai bem nimic în casa asta?

Pe deasupra paharului, Lukács se uita la femeie. Femeia, cu ochii aceia singuratici, la omul ei negru. Iar el urmărea nimicul, undeva departe, ca și cum ar fi fost vizibil. „Chiar așa, își zise Lukács, ar trebui să existe o depărtare în care și nimicul să devină vizibil. Ca și iubirea, întruchipată într-un copil sosit de undeva, dintr-o depărtare nemăsurată și poate chiar incognoscibilă. Se ivește așa, într-o bună zi, și-ți cere de mâncare.“

— Și? — întrebă.

Tuciuriul dădu mai departe foile albumului, îi arătă o mulțime de poze cenușii și-i comunică o serie de cifre. Lukács vedea hale pustii, mașini nemișcate. Noroi, colb și zăpadă, după anotimp. Beton și roți, pîrghii, cisterne pîntecoase, malaxoare, tipare și prese.

— Frumose, zise bărbatul. Păi nu?

— Pentru că toate au cîte-o poveste a lor, zise Lukács.

Filele albumului se urmau sfîrîind ușurel: fotografiile de la gazeta de perete, oameni stînd în cadrul cîte unei uși, în josul cisternelor uriașe, cocoțați pe mașini, îl recunoșteai printre ei și pe omul acesta negru la chip, amfitrionul. Părea mai înalt decît ceilalți, cu toate că toți erau ciolănoși, bine legați.

— Și tu ai nasul așa de strîmb? — întrebă Lukács uitîndu-se la o fotografie.

— Pune mîna, zise bărbatul. În tinerețe am făcut și box.

Lukács îi pipăi pielea tăbăcită a obrazului și își frecă podul palmei de nasul tuciuriului, cu un gest jucăuș, de parcă ar fi avut de-a face cu un copil.

— Tu să te tachinezi cu pipițele tale, zise acesta și închise cu zgomot albumul. Nu poate fi toată lumea băiat frumos ca tine.

— Acum de ce te legi de el? — întrebă femeia. Îl chemi să vină aici și după aceea îl jighești.

— Așa, așa, luați-vă apărarea, zise bărbatul și chicoti într-un fel neplăcut, batjocoritor. Eu nu mă descurc prin sferele astea spirituale.

— Andris, îl rugă femeia, fără a ridica însă ochii, nu pleca. Te rog, Andris.

Tuciuriul sări în picioare, o porni în jurul mesei ținând pe labele sale mari, numai în ciorapi, se întinse spre nevastă-sa, dar ea se feri.

— Grozavă femeie, nu? — întrebă bărbatul. Excepțională.

Cu un gest stîngaci, depărtat, își luă soția în brațe. Nu era o îmbrățișare propriu-zisă, o ținea mai mult între palmele sale imense și încerca să și-o apropie, dar își pierdu echilibrul și căzu pe canapea.

Lukács nu voia să se uite într-acolo. Nu pricepea rostul umilinței mieroase a bărbatului acestuia mătăhălos, atitudinea lui, atît de nepotrivită trupului, vocii, întregii sale ființe, nu știa de ce-l invitasă și de ce acceptase să vină, ce căuta el aici și mai ales ce avea să se întâmple în continuare. Nu trecuse decît un ceas de cînd intraseră ei pe ușă, răstimp crescut prin pauze, amplificat prin goluri cărora memoria nu le găsea nici locul, nici sensul.

Vorbi într-un glas cu bărbatul cel tuciuriu:

— Păi să vă mai spun ceva și despre mine, nu?

— Azi am băut ceva mai mult, zise bărbatul în același timp. Dar trebuie.

Zăcea de-a curmezișul pe pat, mîna-i mare, diformă se odihnea în poala femeii.

— Să vă spun și eu cîte ceva despre mine, repetă Lukács. Dat fiind că nu ne-am văzut de-atîta vreme.

— Nu te pripă, zise tuciuriul. Mai abține-te, Béla. Nevestica mea va ști să aprecieze.

— Andris, îl admonestă femeia, regăsindu-și din nou vocea mai cristalină: îl avertiza asupra unui lucru despre care Lukács nu putea avea nici cea mai vagă bănuială.

— Eu știu despre tine tot ce trebuie, zise omul cel negru la chip. Așa că de povestit, ai să-i povestești soției mele. Că e scumpă și dulce. Eu trebuie oricum să mai dau o raită pe la uzină. Chiar în clipa asta. Umplu din nou paharele și închină. Știi și tu cum se-ntîmplă, continuă el. Că așa e omul. O găsește, se îndrăgostește și-n timp ce lui îi sfîrșie călcîiele îl culege moartea din drum. Hai noroc, mă, Béla.

Acest apelativ, acest „mă, Béla“, sunase neașteptat de batjocoritor și evoca chipul mai dur al omului, i-l re-

amintea așa cum îl întâlnise pe culoarul cu uși, la motel. Era un amestec de dispreț și compasiune și, dincolo de toate, ironie, bătaie de joc: ca și cum i s-ar fi adresat unui trecător în veșminte de paie, surprins în faptul serii pe promenada unui orașel. Știind că are de-a face cu un artist și știind de asemenea că adevărul apariției sale nu se dezvăluie decât în schimbul unei taxe.

Cînd trecu pe lângă el, Lukács îi întinse mîna, dar tuciuriul mîrii:

— Lasă-mă în pace, mă, Béla.

Ieși în vestibul. Femeia în urma lui. Ușa se închise și Lukács rămase în picioare lângă masă, cu lichiorul acela lipicios între degete.

Undeva departe, ca proiectat pe-un ecran, îi apărură și motivul prezenței sale prelungite în casa aceasta, anume că nu pleca de aici din cauză că, pînă la reîntoarcerea autobuzului, ar fi nevoit să șadă în barul cu covor în-noroiat, alunecos, printre oamenii cu mîini butucănoase, diforme, singur, așa, la vedere. Era un gînd concretizat printr-o imagine sau mai degrabă gîndul unui gînd: doar cît era conștient că ar fi trebuit să și-l formuleze, fără a o face însă.

— Gîndesc prea mult, își zise și în aceeași clipă se întoarse, și femeia și-l rugă să o scuze că-l lăsase singur în cameră.

— Ia loc, Béla, zise ea, parcă însușindu-și cîte ceva din tonul ironic al tuciuriului. Ce stai așa ca ou-n cui?

— Mă iei și dumneata peste picior? Îți vine la îndemînă, te cred. Nu-i mare lucru să jignești pe cineva care n-are unde se duce. Care n-are pe nimeni. Nici femeie frumos mirositoare, nimic.

— Nu te mai sclifosi, Béla. Femeia zîmbi uitîndu-i-se drept în ochi. Lasă-ne să credem că ești un om mare, că ai reușit să realizezi ceea ce noi n-am reușit. Ai venit aici ca să-i arăți asta lui Andris, nu? Sau te pomenеști că ai remușcări?

— De ce-aș avea? — întrebă Lukács. N-am furat nimic de la nimeni.

— Lasă, lasă. Cînd se întâlneau așa, cu niște oameni care trec drept inferiori, pe toți îi apucă remușcările. Dacă mai au un dram de cinste să recunoască.

— Pari grozav de isteată, zise Lukács. Dar degeaba, căci pe mine tot numai ca femeie mă interesezi. O femeie frumoasă și neglijată.

— Și vrei dumneata să mă consolezi, Béla? Stai să-ți aduc ceva de mâncare.

Îșidădu drumul să alunece de pe canapea și trecînd prin spatele lui Lukács îl mîngîie ușurel pe creștet. Poalele capotului se zbătură și ele, o pală grăbită, înmiresmată. Lukács încercă să apuce mîna femeii, dar n-o mai ajunse.

— Nu te pripri, zise femeia și rîse.

Chipul i se înviorase, umbrele dispăruseră din jurul pomeților și părea că și ochii își regăsiseră rostul. Nu se uita însă la Lukács, iar acesta rămase singur la masă, așteptă o vreme, apoi ieși în vestibul și-și înghesui picioarele în pantofii murdari de noroi, cu șireturile nedesfăcute.

— Doar n-ai de gînd să pleci? — întrebă femeia din bucătărie.

— Să plec? — întrebă Lukács și încercă să-i surprindă privirea. Pot să și plec, dacă vrei. Poate că n-ar trebui să ne încurcăm viețile.

Femeia dădu capul pe-o parte, apoi scutură din cap și părul îi flutura ca în bătaia unui vînt neștiut.

— Țîț, făcu ea și rîse din nou. Chiar așa, băiețăș, chiarășa?

— Fie, zise Lukács. M-am încălțat doar pentru că mă simt prost să stau desculț într-o cameră ticsită. Ar însemna să rămîi dumneata deasupra.

— Vorbă multă sărăcia omului, zise femeia și își scoase papucii. N-o mai face chiar așa pe bărbatul. Mie-mi plac bărbații subțirei, nervoși. Păcat că nu ești și blond.

Lukács, în cadrul ușii bucătăriei, își luă avînt gata s-o îmbrățișeze pe femeia care, desculță cum era, se înfățișa de tot măruntică, ușoară, invitîndu-te parcă la acest gest.

— Așteaptă-mă înăuntru, Béla. Discutăm noi și despre asta, zise femeia și rîse iar.

— Fie, fie, zise Lukács, ca dintr-un adînc. Vedem noi.

Se întoarse în cameră, umplu două pahare și ieși cu ele în bucătăria plină de vase nespălate. Femeia stătea sprijinită de marginea chiuvetei, umerii i se ascuțiseră, capul cîrlionțat îi atîrna, de parcă ar fi plîns.

— Hai să ne spunem *tu*, zise Lukács. Să bem *bruderschaft*.

Cu prefăcută gravitate, femeia luă paharul, apoi, grațioasă ca o fetiță la prima comuniune, făcu o reverență și-i întinse lui Lukács mîna, dar în așa fel încît acesta să nu-i poată apuca decît vîrfurile degetelor subțiri.

— Rebeka mă cheamă, zise femeia.

— Mie să-mi spui Lukács, așa-mi place, zise Lukács. Și sărută-mă.

Femeia gustă din lichior, se strîmbă, apoi își lipi obrazul fierbinte de gîtul lui Lukács și rămase nemișcată.

— Să bem ceva mai tare, bine? — zise ea cînd Lukács începu s-o mîngîie pe cap.

Lukács simțea cum se năruie buclele cu sîrg potrivite și simțea și mireasma lor dulce-amăruie.

— Nici nu știu cum poate un bărbat să țină-n casă băuturi dintr-astea lipicioase, zise el.

— Îhî. Femeia se uită în sus la el și Lukács îi simți răsuflarea curată. Oamenii de condiție bună au și băuturi mai bune.

— Îi vezi așa mătăhăloși, puternici ca niște bivoli și-apoi reiese că nici de băut nu știu să bea ca lumea. Sînt lipsiți de gust. Iar de iubit iubesc tot felul de buni străini, nu pe propria lor femeie. Așa-i?

— Nu știu, murmură femeia.

— Îți vin cu tot felul de palavre sentimentale, își flutură bancnotele prin cîrciumi — continuă Lukács —, se laudă cu nasurile lor stîlcite și cu bărbăția lor inexistentă...

— Dă-i pace! — țipă femeia pe neașteptate. Să-l lași în pace, auzi? Să-l lași în pace, repeta cu tot mai multă disperare, cuprinsă parcă de isterie, încît, la un moment dat, Lukács avu o tresărire și întinse și mîna, s-o prindă, căci avusese impresia că are să cadă prin fereastra deschisă în noroiul învîrtoșat de afară. Să-l lași în pace, auzi?...

Femeia stătea între canaturi, în suflarea geroasă ce aburise și geamurile, stătea acolo ca o icoană înspăimîntată. Cu spaimă, și nu cu mînie, închircită parcă de frica necunoscută.

Încet, ca și cum n-ar fi putut s-o vadă nici dacă ar fi vrut, Lukács se întoarce cu spatele la femeie și rămase și el așa, strîngînd între degete piciorul caraghios de subțire al păhărelului.

Văzu în dreapta, pe raftul unui dulap de bucătărie placat cu material palstic albastru în carouri, niște cești aurite. În spațiile dintre ele, gutui. În față, pe cuierul vestibulului, atîrnau un hanorac uzat și un palton de damă din stofă bucle verde. Dedesubt, o pereche de pantofi mari, bărbătești, cu talonete și o pereche de pantofi de damă roșii, de lac. În stînga nu se vedeau decît niște vase de bucătărie cu toarte afumate, îngrămădite în spălător. Ca și cum nu s-ar fi aflat nimenea aici, doar el singur, ajuns așa, pe negîndite în bucătăria unei locuințe străine, dezorientat și flămînd, simțind în nări mirosul iute-acrișor al așternuturilor din camera de trecere unde amfitrionii mai erau cufundați în somnul lor duminical, sărbătoresc și gîndindu-se, acolo, în bucătărie, la femeia ghemuită sub plapomă, la piciorul ei alb, abia întezărit, evocîndu-și-l cu o difuză invidie.

— Ești aici? — întrebă. Mai ești aici, așa-i?

Brațele femeii i se petrecură din spate pe după gît și el simți iar undele parfumului emanat de pielea înfiorată.

— Băiețș, spuse în șoaptă femeia. Nu fi rău, băiețș. Ai crezut că mă arunc pe fereastră de dragul tău?

Lukács sărută pielea bine întreținută a brațului și dădu să se întoarcă. Strînsoarea se înteti însă, mușchii brațelor se întăreau, se alungeau, scăpau deformîndu-se sub bărbia lui. I se curmă răsufierea și își spuse: „Nu ducem lipsă de aer, dimpotrivă, avem prea mult“. Reluă de mai multe ori acest gînd.

— Ei, bine — gemu în cele din urmă, ei, să vedem...

— De ce te lași? — întrebă femeia, apoi îi dădu drumul. Cine ți-a spus ție că ești bărbat, băiețică?

Lukács nu se întoarce, trecu în cameră, se așeză la masa acoperită cu macrame și dădu de dușcă lichiorul

lăsat de tuciuriu. Acum era liniște, nu se auzea nici vuetul monoton, sîcîitor ca o durere de cap, al uzinei. Lukács își freca în neștire tălpile înnoroiate de covorul din cameră, prețiosul obiect îi păstra urmele. Brațele femeii îl cuprinseseră iar, de data asta cu delicatețe.

— Nu te speria, zise femeia. Să nu-ți fie frică, băiețaș.

— Dă-mi o țigară, zise Lukács.

— Cum de ți-a trecut prin cap că ai putea face copii? — întrebă femeia din spatele lui. De ce să-ți fie frică, de vreme ce nu știi nimic?

— Uzina, zise Lukács. Nu se mai aude. Unde-i András?

— Pot să-mi scot hainele, zise femeia în șoaptă. Să mă dezbrac? Sau vrei să-mi smulgi tu veșmintele de pe trup? Sînt frumoasă. Pe cuvînt că-s frumoasă.

Lukács tăcea, se uita la numitul Jóska, bunicul care atîrna pe perete în dreptul lui.

— Nu te mai prefacă, continuă femeia. Merită să te întorci, zău.

Înfrișat într-adevăr, înstrăinat de dorința de a o vedea, Lukács se întoarse totuși, încet. Femeia stătea cu brațele încrucișate, își lipea capotul de trup și avea ochii în lacrimi. Lukács avu impresia că în locul chipului ei vede un spațiu plan acoperit de zăpadă continuîndu-se pînă-n pereții odăii, și dincolo de ziduri, spre lumea largă. Era o imagine parcă desprinsă din colinde și el se pomeni întrebîndu-se: „Cum de-am ajuns eu pe-acest cîmp de nea?”

Femeia se apropie, veni aproape de tot și-l mîngîie cu degetele care parcă-și pierduseră greutatea.

— E de rău, Béla, zise încetișor, lungind silabele. Nu mă doresc bărbații. Și își închipuie că ei sînt de vină. Dar eu nu-s bună de nimic.

I se porniră și lacrimile, coborau pe chipul acela fără relief, parcă de sine stătătoare, indiferente. Îi curgeau lacrimile, atîta tot, în vreme ce ochii i se păstraseră limpezi, deștepti.

— Aș vrea să fiu o curvă, băiețaș — zise ea, — ca să mi se facă tot felul de apropouri.

— Aș vrea să mă duc pînă afară, zise Lukács. Trebuie să mă duc afară.

Femeia se retrase și, din doi pași cît două salturi, Lukács ajunsese în baie. Încuie ușa, se sprijini de marginea chiuvetei și se uită în oglindă. Nu vedea nici o schimbare, era același de la sosirea lui în casa asta, deși parcă s-ar fi vădit mai firesc. Imaginea din oglindă îi deslușea o singură expresie, nenuanțată, de-acum aproape stereotipă. Se examinează din diferite unghiuri, se încruntă, apoi rămase cu capul în piept, acolo, în iluzoriul adînc luminos.

— Trebuie să plec, zise cu voce tare, ca să nu-mi aflu moartea. Eu am inventat totul.

Femeia stătea cu fața la geam, în lumina iernatică, incoloră, se strîngea de una singură în brațe, spinarea și umerii îi apăreau înguști, inocenți, lipsiți de apărare.

— Eu am lucrat în învățămînt, zise ea chiar în clipa cînd Lukács o îmbrățișă și o sărută pe gît.

Nu tresărise, nu i se încordaseră nici mușchii, părea încremenită, inertă, iar Lukács îi puse palma pe șold, în căutarea unui loc mai sensibil. Linia coapsei i se arcuia frumos, o puteai urma cu ușurință, după cum îți puteai urma și gîndul îndreptat spre ungherele mai ascunse ale trupului.

— Dumneata să nu încerci să dovedești nimic, Béla, zise femeia. N-ai pe cine să convingi.

— Ce-ți trece prin cap? — murmură Lukács și încercă din nou să o mîngîie.

— Voi chiar nu puteți înțelege nimic? — întrebă femeia și tresări cu nervozitate.

Apucînd-o de umeri, Lukács încercă s-o întoarcă spre sine și, pe neașteptate, ea izbucni în rîs.

— Ușurel, băiețuș, ușurel. Ia treci la loc. Haide, haide. Ce-ar fi să-mi povestești ceva?

— Iar?

— Dumneata ai început, zise femeia și se lipi cu fruntea de geamul răcoros.

Gestul acesta părea să-i fi destins și mușchii, stătea eliberată, fără nici o crispă, întoarsă spre sticla care se aburea cu încetul închipuindu-i un fel de aureolă. Se uita într-afară, poate că-i vedea și pe țărani aceia taci-

turni, puși pe așteptare. Lukács reveni la masă, ca la singurul lucru care părea să-l aștepte și pe el în locuința asta străină, apoi o privi pe femeie: încăpuse sub un fel de clopot străveziu, vizibilă însă de neatins.

— Ei vezi — zise femeia și chicoti ciudat, sec, ei vezi că nu-i decît butaforie?

— Rîde ciob de oală spartă.

— Haida de.

Femeia își reluă locul pe canapea, spre perete, își ascunde picioarele sub capotul matlasat și îi reveniră și umbrele din josul ochilor.

— La întoarcere are să mă bată, zise încetișor, dar fără tristețe. Ar trebui să-l înșel o dată cu adevărat.

— Poți să-ncerci acum.

— Lasă-te de intimități, Béla. Fie într-un fel, fie într-altul, de bătut tot mă bate.

— Vino cu mine, zise Lukács. Adună-ți lucrurile și hai să plecăm. Serios. Ne pierdem urma pe undeva, într-un loc cum e ăsta și o să fie bine.

— O să fie bine? — întrebă femeia surîzînd. Ce draguț...

— Cîți ani ai dumneata? — întrebă Lukács. Nu cred că ești mai mare decît mine. Înseamnă că nu-i nici o piedică. Om ști destule amîndoi ca să nu pierim de foame. Păi nu? Uite, trag și eu o fugă pînă acasă, îmi fac bagajele și o ștergem. Bine? Sînt sigur că dumneata cunoști destule locuri dintr-astea, unde-am putea pleca.

Femeia se lăsă pe spate, se întinse.

— Pun de cafea, zise apoi și ieși în bucătărie.

Lukács șezu o vreme la masă, obosit. După aceea începu să vorbească tare, din ce în ce mai tare:

— Teribil îmi plac mie locurile de genul ăsta. M-aș simți și eu om. Aș vedea cum prinde ceva viață de pe urma mîinilor mele.

— Prea tîrziu în ceea ce te privește, băiețăș, se auzi vocea tărăgănată a femeii din bucătărie.

— Nu vii cu mine? — întrebă Lukács.

— Nu e totuna pe cine stau s-ascult noptile? — zise femeia redobîndindu-și iar vocea de la început, cristalină.

— Atunci pleacă singură! — strigă Lukács. Eu aş vrea să văd odată așa, singur...

Femeia nu-i mai răspunse, Lukács aşteptă un timp, apoi se sculă, străbătu încăperea, se apropie de fereastră. Țăranii din preajma uzinei nu se zăreau. Ceața amurgului cobora încet peste costișele răvășite de explozii.

Ieși în bucătărie. Femeia ședea pe un taburet, îngândurată, și ținea în mână un măr.

— Vorbesc serios, zise Lukács. Am spus ce-am simțit.

— Încearcă să-ți închipui ce poate simți el acum, rătăcind așa prin colonie. Că nici să bea nu mai îndrăznește.

— Ce să fac? — întrebă Lukács.

— Trebuie să se convingă odată că eu port toată vina. Că nu-s bună, ca femeie. Nu mă contrazice, îl opri privindu-l cu o strălucire febrilă în ochi, ca pe martorul unei iubiri dispărute. Am avut întotdeauna sentimentul că Andris se află aici în astfel de momente și că vede tot ce se-ntîmplă. E suficient să se încredințeze că nu poartă el răspunderea. Că el e teafăr. Pe o femeie o poți bate din cauză că nu e bună ca femeie. Ești de acord? În orice caz, un bărbat adevărat o poate lovi. Iar acum du-te.

Coborînd povîrnișul năclăit Lukács se uită la ceas și i se păru de necrezut că-i mai rămăsese o jumătate de oră pînă la sosirea autobuzului. Ajunse apoi în dreptul țăranilor cu sumane și-l întrebă pe unul căruia îi fluturau pletele ca într-o piesă de teatru:

— Dumneata ce aștepti aici?

— Dreptatea o aștept, zise bătrînul. Tot neamul meu a trăit sus, pe munte, de ce să cobor eu în valea voastră, ai?

Mai tîrziu Lukács se regăsi în barul neîngrijit al noului motel, uriașii cu cojoace stăteau în picioare sprijiniți de tejghea, mîinile lor diforme țineau strîns paharele netede. La el se uitau cu toții, așa că se strădui să schițeze un zîmbet. Își aprinse apoi o țigară, cu un truc de pe vremuri, aruncînd cutia de chibrituri în sus și prinzînd-o cu o singură mînă. Unul dintre oamenii rezemați de tejghea începu să aplaude, apoi și ceilalți, ca și cum abia ar fi așteptat prilejul. Aplaudau încet,

delicat, mîinile lor groase, t b citate st rneau un zgomot care te ducea cu g ndul la păsările exotice dintr-o expozi ie, aiurite de lumina neonului, d nd din aripi în coliviile acelea ale lor. Unul se desprinsese de l ng  teighea  i veni chiar până la masa lui Lukács, plesnindu- i palmele mari, înnegrite în imediata lui apropiere.

— S nte i dați dracului, zise Lukács, dar de îndată ce rosti aceste cuvinte aplauzele contenir  brusc, speriate parcă de vocea lui.

Din c nd în c nd apărea chelnerul  i-l întreba:

— Vă servim cu ceva?

Era singurul căruia  i punea întrebarea asta, celorlal i le  nm na fără nici o vorbă  oiurile zg rcite. Lukács sim i o amor eal  ciudată în ceafă, ca  i cum i s-ar fi făcut frică de oamenii ace tia. „De ce nu le place de mine? Mie-mi place de ei.“

Apăru conducătorul grupului. Pulpanele paltonului  i fluturau.

— Mi-a pătruns frigul, zise. Dai una mică?

Lukács se apropie de bar, încercă să- i facă loc, dar oamenii cu cojoace nu se dădură la o parte. Stăteau umăr l ng  umăr  i aveau un miros ciudat, ca de farmacie — nu li se potrivea.

—  nc  una mică — strigă Lukács,  i plata!

— S-a plătit, zise băiatul de la bar. S-a achitat totul. Vă aduc imediat băutura.

Lukács se re ează,   i sprijini capul în pumni, iar conducătorul grupului îl întrebă:

— Ei, cum a fost în v ltoarea vieții?

— Am  nt lnit o femeie minunată, zise Lukács.

— Ei, înseamnă că n-ai fost prea departe. Femei g se i peste tot.

—  tii ce mi-a spus la urmă? După... „Acuma du-te, pentru că bărbatu-meu te caută prin toată a ezarea. Fii cu ochii-n patru. Dacă ai p  i ceva ai deveni etern, de parcă n-a  fi avut decât un singur iubit.“ Nu-i a a că-i frumos?

— Frumos, frumos, dădu din m n  conducătorul grupului. Mergem?

Ieși pe u  , iar Lukács se opri o clipă în dreptul oamenilor mătăhăloși, t cu i. „Ce bine mi-ar fi aici, printre

voi“, vru să le spună, dar nu era sigur că va fi, înțeles. Abia acum își dădu seama că nu scosese nici un cuvânt, tăcuseră toată vremea, numai băiatul de la bar vorbise, parcă și în numele lor.

— Cît să mai stăm după tine? — se auzi de afară vocea conducătorului de grup.

Lukács își avîntă brațul, în semn de salut, în direcția oamenilor sprijiniți de teighea. Ajunsese aproape de prag cînd auzi o voce de undeva, de deasupra lui.

— Caiafă, articulă aceasta, în timp ce o mîină grea îl plesni peste ceafă.

Îeși împleticit în strada geroasă.

— Ce-i? — întrebă conducătorul grupului. S-a-ntîmplatceva?

— Sus ancora, zise Lukács și-l cuprinse mîndria de a se fi exprimat scurt, concis, cum se cuvine s-o facă un bărbat.

Turnul Babel

Dacă vreun zeu s-ar apuca să cearnă acest deșert, ochiurile ciurului ceresc ar alege douăzeci, poate treizeci de tineri. Stau așezați roată pe o ridicătură de nisip măcinată de vânturi, cu spinările aduse sub bătaia soarelui, mai că li se aude pielea sfîrîind. Au sosit aici amețiți de foame, de arșiță, de oboseală, unul cîte unul, fără să se fi vorbit între ei. Poate că schimbarea la față a Lunii i-a scos pe toți deodată de prin satele lor stîncose, aidoma apelor vii ale mării. Întîlnirea e a întîmplării, deși pricina ei se află poate-n firea lucrurilor: locul, acest dîmb, se înalță deasupra întregului cuprins vălurit.

Sălbăticiți de-a binelea, se înfruntă cu priviri de sălbăticiune, perechi-perechi opuse pe invizibila circumferință, și e de ajuns o mîna clintită în dorința de a stinge mîncărimea trupului pentru a-i face să tresară gata de apărare.

Par să șadă în chiar gura tăcerii, încît nu există vreun semn că ar putea vorbind să-și înțeleagă graiul. Dar ghiorăitul mațelor e același, îi apropie cu o mînie și un înțeles mai presus de stirpe.

Soarele se sfîrșește încet pe orizontul verzui, încețoșat de propria-i lumină.

Atunci apare un moșneag care-și mîna măgarul spre poala ridicăturii. Pas cu pas, încălțările stîrnesc colbul în urmă: de parcă ar da cineva cu pietre.

Cercul bărbaților tineri se frînge, se deșiră, cei doi, măgarul și moșneagul lui, în ai cărui ochi vitregiți de vreme lumea apare mai întunecată decît e în realitate, se opresc pe culmea deșartă a dîmbului. Bătrînul mi-jește ochii.

— Fiule, zice și întreabă în același timp. Am venit după tine, fiule, am venit să te iau. A venit vremea semănatului, vremea trudei. Eu singur, fără tine, nu răzbesc. N-am s-o scot la capăt. La primăvară am să pier de foame.

Toți îl înțeleg pe moșneag și nu-i răspunde nimeni. Nici fiul lui, unul din cei mulți.

— Te vei prăpădi de foame în pustiul deșertăciunii, fiule. Ia seama la îndemnul întoarcerii.

Șovăie moșneagul în tăcerea multă, apoi desprinde coșul de pe spinarea măgarului, dă la iveală niște brânză de capră, turte, apă într-un burduf, le așază pe nisipul cald, în mijlocul cercului deschis. Se dă înapoi, tinerii retrași de partea opusă a povârnișului îi văd doar capul neascuns de culme, dar îi bănuie și trupul, stînd acolo, cu spatele la cătunul pierdut în depărtare. Nu încearcă nici unul să se apropie de bucate, încet-încet se întunecă, se face răcoare, vîntul stîrnit și el își îndeamnă nisipul asupra bocceleii pline cu sevele vieții.

Apoi muțenia își află înțelesul, bătrînul se întoarce, pornește să-și caute urmele care să-l ducă îndărăt, la satul pietros, printre ceilalți moșnegi ferecați de așteptare.

Sus, cerul se închide cu putere. Degete febrile scurmă nisipul în căutarea hranei îngropate, saliva se scurge printre buze și dinții scapără în lumina lunii.

Gîfție, și gîfîitul e de asemenea pe înțelesul tuturor, deși acum fiecare se aude numai pe sine.

— Stai! — răsună în cele din urmă un glas răgușit de tăcerea îndelungată, iar ei înțeleg strigătul.

În urma acestui cuvînt, singurul care se rostise în cele din urmă, cîngile febrile ale mîinilor rămîn agățate de aer.

— Nu pentru asta am ieșit de prin sate, zice vocea, invizibilă în beznă. Brînză și pîine și vin aveți și acasă, în colibele voastre scunde, îngenucheate. Noi trebuie să înălțăm un turn. Spre înaltul cerului!

Gîfîielile se năruie în mîrîituri, oamenii osteniți se întind pe jos, cu picioarele adunate sub trupuri.

— Un turn, ce altceva? — zice vocea fără chip. Ați primit mesajul. Avem treabă, trebuie să înălțăm turnul.

Liniștea care urmează e tot mai mare, tot mai adîncă, e ca un vis. Potoliți într-o oarecare măsură de glasul acela și de faptul că se făcuse în sfîrșit auzit, tinerii rupți de oboseală adorm pe locul unde-i găsește somnul.

Dimineața lumina-i izbește-n oglinzile ochilor. Se simte lucrarea soarelui: după noaptea încheștată a pus-tiei, te scaldă deodată-n sudoare. E prima lor zi comună.

— Cine-a grăit aseară? — întreabă un tînăr și ridi-cîndu-se în genunchi încearcă să prindă privirile tova-rășilor lui rămași la pămînt. Nimeni nu răspunde. Unde-i cel ce știe să vorbească?

Se ridică unul cîte unul în genunchi, în picioare, se uită unii la alții, să vadă: poate că se cunoaște. Dar nu se văd decît pe ei, la fel de flenduroși, de flămînzi.

— A dispărut brînza, zice cel care grăise acum, di-mineața.

Își îndreaptă iarăși privirile unii asupra altora, se cercetează, vecini ai unei întîmplări: care-o fi celălalt, sătulul?

— Tu te aflai cel mai aproape de ea, zice vorbitorul și întinde mîna spre unul care-i seamănă la chip și la statură dar care s-a păstrat totuși cumva mai frumos.

Cercul se închide încet în jurul acestuia, iar cînd se desface din nou lasă în centru, pe dîmbul cel mare un dîmb mai mic. Unul cîte unul, stîrnind puzderia deșertului, bărbații tineri coboară în vale.

Un cerc larg se leagă în jurul dîlmei al cărei vîrf vi-brează sus, în aburul cerului.

— Acolo, arată cineva în sus. Acolo vom construi.

— Deasupra, încuviințează cel ce vorbise primul di-mineața.

De-acum se pune totul în mișcare. Se rostuiesc unelte, de sub nisip ies la iveală pietrele, iar de sub piatră își croiește drum și apa. Se face seară, se face dimineață. Și iar de la capăt. Piatra, cozile de lemn ale uneltelor, nisipul, jegul trudei subțiază pielea, sfîșie carnea, soarele pătrunde prin trup, tot mai aproape de albul oaselor. Baza turnului e un rotund ce memorează poziția trupu-rilor prăbușite în cea dintîi seară. În centru, prima treaptă a drumului ascendent: puțin mai înaltă decît trupul unui om culcat. Se fac și de-ale gurii, și brînza, și pîine, și apă de izvor. Cresc arbori. Încolțește iarba care va năpădi ruinele.

Dimineața îi trezește, seara îi adoarme, după cum răsare și apune soarele. Lumina aprigă împutinează vorba,

ce se rostește-i mai degrabă vaierul născut în urma de întâlnire-a pietrelor prin carne. Amurgul e surdina, seara liniște.

Zac înlăuntrul zidului, în cerc, însă nu mai grăiește nimenea acum, nici chiar pe nevăzute. Deși ei stau la pîndă. O fac pe adormiții, își țin pîna și răsuflarea, cel mult se-ntîmplă să scrișnească din dinți. Dar asta doar în vis. Cine-a grăit în seara cea dintîi, cine a spus ce-a spus? Și în numele cui?

Și zidul crește, iată, poți să te-așezi pe el în faptul serii și nu vei mai atinge pămîntul cu picioarele. Nopțile-s tot mai lungi, cei ce se știu alături întră-n vorbă, se-ntreabă despre numele iubitelor și fie că se-alină întrebară-ntr-un răspuns, fie că nu, ei își rostesc prisosul. Numai cuvîntul primei seri tot umblă fără stăpîn prin beznă. Un sol prea scump la vorbă! O fi trimisul unei prea înalte curți, încît grăiește atît de rar. Rostind doar ceea ce din toate-i mai de seamă. El ce stăpîn o fiavînd?

Carnea celor aflați aici s-a subțiat și uscîndu-se s-a întărit, ca osul. Se sfișie, se frînge, se face zob, se taie.

— Și la ce bun? — întreabă cel ce grăise primul atunci, dimineața. Noi ne dăm duhul și nu-i nici măcar cine să-l vadă. Nu-i țipenie...

Iată însă că răsună glasul cel dintîi:

— Astăzi m-am îndepărtat puțin, să văd zidirea noastră. Deja se vede. Nu s-a înălțat prea mult deasupra temeliei, dar și din depărtare i se vădește trăinicia. E ca un fort. Superb. În colibele noastre mizerabile, îngenuncherate n-am fi putut cunoaște nici cu visul această înălțime.

Apoi tăcerea se golește, nu-i nici suflare, nici suspin să umple liniștea, teribil vid ce li-l răpește poate și pe acela care le vorbise. La început e greu, apoi e bine totuși: închipuirea umple golul. Zgîrcit la vorbă cel ce știe multe. Și: nu e-n zadar, de vreme ce se știe sau, cel puțin, există cineva care-a văzut...

E ceea ce încearcă să-i zică vecinului său întîmplător și vorbitorul dimineții și, pentru a-i face să priceapă, îi arată Luna. Însă vecinul doarme.

Nu doarme, iscodește. Creieru-i mișună de gânduri: cine-a lipsit azi de la lucru, cine și-a părăsit vecinătatea, cine putea să se îndepărteze, ca să vadă? Toți, în afară de unul, de cel culcat alături, care vorbise. N-ar fi grăit astfel dacă ar fi fost să vadă... Cu el fac doi, doi oameni care n-au văzut. Însă atunci de ce grăiește? Și în numele cui? Iată că nu-s egali, căci el, acela, celălalt a vorbit. Nu-i răspunde așadar, decît printr-o tăcere tru-fașă. Zgîrcit la vorbă și neștiutorul, însă măcar tăcerea și-o ține pentru sine.

Dimineța, în locul soarelui, îl trezește o umbră: e umbra unei fete. Deși n-o pomenise nici în vis.

— Întoarce-te acasă, zice fata. Pletele ei strecoară soarele. Prețuiește-mi voia de a veni pînă aici, după tine.

Omul întins pe jos nu pricepe. N-a mai vorbit de mult, poate că și-a uitat și cuvintele. De întreat însă știe să întrebe, chiar și fără de voie, la întrebări se pricepe. Așa că întreabă:

— Ai vești de la tata?

— Au să mă mărite cu gușatul, se aude glasul fetei.

Nu i se vede chipul, îndărătul lui lucește soarele.

— Ce face? întreabă omul de jos. Cum o duce?

— Vreau să înțeleg, zice fata și-și duce palma la ureche. Vorbește ca să înțeleg.

— Eu o duc bine, zice omul.

— Nu mai pot aștepta, zice fata. La toamnă cele sterpe vor fi izgonite. Să viu și eu aici?

— Ești frumoasă, da, da, zice omul de jos.

— Prin sate n-au rămas decît bătrînii și schilozii. Ogoarele rămîn nelucrate iar fetele fecioare.

— Am ce mînca, răspunde tînărul, care-și aude iubită, dar numai ca pe-un cîntec de jale ale cărui cuvinte încă nu s-au născut.

— Mă lași pe mîna gușatului? Răspunde!

Glasul e aprig, ca un cuțit între dinți.

— Nu vreau! — strigă omul și nu știe de ce. Noi construim.

Fata se lasă-n genunchi alături, pe jos, e ca o mireasmă ce vrea să preschimbe cuvintele în mîngîieri. Omul întins pe pămînt îi dă mîna la o parte și urlă:

— Și tu vrei să mă ucizi? Să mă frîngi în strînsoarea cărnii tale?

Fata se retrage. Din pricina strigătului fără sens.

— Să scurm la pămîntul lui taică-tău, de asta ai nevoie de mine? — urlă omul de colo, de jos. Vrei să mă omori, căci ești frumoasă. Mă însor cu tine și mă trezesc că-mi vîră cuțitul în spate vreun pizmaș sau vreun drăguț de-al tău de odinioară. Mă ucizi cu frumusețea ta! — urlă omul și se ridică de pe jos. Pleacă!

De jur împrejur, tinerii bărbați treziți din somn se ridică și ei. Se uită la fata asta încununată de lumină. Se uită la ea pînă ce-o pun pe fugă. Aleargă duduind, unduind, soarele pare să-i incendieze tot trupul cu aripi.

— Nu mai am trup, murmură omul, culcat din nou, în cercul tovarășilor lui, înlăuntrul zidului. Își cercează picioarele rășchirate, vînoase, tari ca osul, brațele.

În ziua aceea nu-i vorbește nimeni, nici cel întrebător din seară, nici cel ce dă la tîrnăcop alături, doar piatra spulberată de unelte îi primejduiește ochii. Soarele ce-l arde la amiază e atît de mare, nici o fată n-ar putea să i-l ascundă-n umbra capului. Stă povîrnit asupra umbrei sale.

Peste arșiță se-așterne-n grabă frigul, schimbarea vremii crapă pietrele, dar zidul ce se-nalță cată de-acum spre cer, fără-ndoială. Îl vezi și de aproape cum se-n-gustează zvelt ținînd tăria.

Omul întins a somn nu-și află somnul și seara-ntreabă iar, cu voce tare:

— Și ce-am putea să punem oare-n vîrful turnului? Unceas?

— Neghiob e cel ce vrea să-nfățișeze timpul, grăiește glasul primei seri. De parcă te-ai înfățișa pe tine însuți, picioare, brațe-ntinse-n colb, perechi-perechi arătătoare. Purtați povara firii voastre singuri, răbdați-vă și nemurirea. Timpul înseamnă moarte. Cel prins e prins de-a pururi.

Dimineța omul întins a somn a fost găsit mort. Șase urme de degete se zăreau pe gîtul lui.

Turnul creștea. Cineva trecu pe lîngă vorbitorul primei dimineți și-i azvîrli o cîrpă colorată pe umeri: era

ca un uriaș însemn, mai mare decît omul. Îl acoperise aproape în întregime, flutura ca o pelerină în urma lui.

— Meriți să fii tu șeful, spuse o voce. Să-l îngropați frumos. Să-i îngropați frumos pe toți cei ce grăiesc.

Întoarse capul: în urmă, ca și în față, de jur împrejur oameni la fel de istoviți se aplecau, icneau, gemeau. Pretutindeni. Ca și cum nenumărate siluete aidoma ar fi țîșnit din oboseala ochilor lui împăienjeniți de arșiță populînd și dîmburile mai mărunte din jur. Erau înspăimîntător de mulți. Poate că se micșorase deșertul, de vreme ce încăpuse, simțea asta, în tigva lui. Apoi s-a făcut seară.

— Vedeți cum pier cei care vor să plece? — a spus el, la lumina torțelor. L-a încercat un gînd străin, înseamnă că a vrut să plece. Drumul întoarcerii trece prin moarte. Îngropați-l.

Fu întîmpinat de tăcere și era o tăcere frumoasă: îi înțelegeau cuvintele, parcă pentru întîia oară. Mortul zăcea în fața lui, cu nările spre cer, țintind cu țîfnă luna înjumătățită. Îți venea să crezi că ai putea atinge cerul cu luna, cu stelele: cuvintele se ridicau pînă acolo. Le suia mortul.

— Nu mai sîntem decît noi, singuri și aici, și pe lume, zise. Nu sîntem mai puțini decît stelele și nici mai puțin decît cerul. Ci egali și aidoma. Răsare luna, cad stelele, zise arătîndu-li-l pe cel mort. E bine așa. Moartea lor te umple de liniște: e o asemănare.

În tot cuprinsul, în tăcerea pironită sub firmament — numai vocea lui. Apoi altă voce. Și altfel.

— Cîte degete ai? — întrebă nevăzută.

— Eu am zece, spuse arătîndu-și-le.

Se deslușeau în lumina lunii.

— Bine, spuse vocea, dar nu cea dintîi. Păstrează mantia.

N-a vorbit nimeni despre noaptea aceea. Cutreierată de tați și de mame, de părinți însingurați. Răzleți și cuvîntători. Îi istovise lungul drum pînă aici. Grîul satelor se pipernicise, le străvedeau prin el și pe fetele ce se sărutau cu flăcării rămași la vatră, dădea un spic nevolnic și zbîrcit, cît floarea mărului. Bătrînii flămînzeau. Mlaștinile încălecaseră brîurile de piatră și năclăiseră

cîmpia. Sihla înainta, ogoarele se retrăgeau, se zbîrceau, precum babele. Așa vorbeau veneticii.

Turnul se înalță, răspundeau bărbații cei tineri. Piatra stă pe piatră și stă bine, o ține propria greutate. O dibuiseră, pînă la urmă. Cozile lopeților, ale tîrnăcoapelor devin tot mai lucioase. Dar frînghiile celor de la parmace s-au deșirat de-atîtea smucituri.

Ochii celor culcați înlăuntrul zidului îi cunosc deja înălțimea după cum se strîmtează în sus, încît deschiderea viitorului turn nu mai încapă decît luna. La vremea serii, întreaga incintă circulară e învăscută în lumină. Iar cînd se-arată soarele, indică altă oră, de fiecare dată. Turnul stă pe loc, soarele se deplasează: coboară, urcă. Schimbarea lui este vădită. Apare mult mai limpede aici decît pe cîmpuri: nu-l fură unduirea spicelor, lumina-i nu se-așează neumbrită, ca pe tarlale.

Nu se înțelegeau.

Cu toate astea bătrînii dădeau din cap. Pe vrejurile firave ale gîtului capetele — coapte întru moarte. Și au plecat, blajini.

Apoi, la răsăritul soarelui, pe-ntinsul vălurit, se-aflară față-n față două oști.

Dacă vreun zeu rămas în amintire s-ar fi apucat să-și cearnă acum deșertul, ochiurile ciurului ceresc, lumesc ar fi ales bătrîni cu oasele zuruitoare, tineri scâlîmbi, muieri întoarse-n sine, ca ecoul. Și arme: coase asmuțite, furci gemene, îmblăcie. Și-apoi vreo douăzeci-treizeci de tineri, uscați de tot și împungoși, ca peștii.

Atîta vrajbă-n toate: muchii, colțuri.

Veni din nou moșneagul călare pe bătrînul său măgar, cu pulpele-i ațoase rășchirate pe crucea de păr ce năpădea spinarea dobitocului. Desfăcu iar papornița, scoase un sul — duhnea a brînză.

Pierduse atîtea lucruri reale, știa să cuvînteze.

— Fiilor! încercă să strige. Glasul i se risipi pe bolta cerului, seninul nu-i făcea ecou și norii nu veneau să-i reîntoarcă glasul. Noi sîntem părinții voștri. Tați și mame. Pe pragul morții. Pierim de foame, căci voi v-ați rupt de datorie, ne-ați refuzat recunoștința, ne-ați lăsat fără munca brațelor voastre. Ne îneacă mlaștina de după diguri, ne bate răzbunarea verde a pădurii doborîte, pă-

mîntul e uscat, crăpăturile sale ne retează degetele. Ni s-au topit și nouă mușchii. Vlaga ne-adoarme-n oase. Ne-atingem de unelte, oasele sună parcă-ar fi olane. Ne zdruncinăm pe scoarța pămîntului ca niște hîrburi scoase anapoda de sub pămînt.

— Ce s-a-ntîmplat? — tresare tînărul cu mantie. Ce vorbe-s astea? De unde-atîta lume?

Cuvintele își luară zborul și înaltul cer păru să le întoarcă tot numai asupra-le, în conul zidului, pentru ca, de vreme ce le rosteau, să le și înțeleagă.

— Stați! — urlă zărind și armele. Nu vrem să ne luptăm. Vocea lui puternică se auzea în josul dîmbului doar ca un urlet. Nici să ne predăm n-ar fi chip, zise. Nu ne-ar înțelege.

— Iată-ne mușchii subțiați, iată-ne trupurile sleite, așa venim să luptăm împotriva voastră. Împotriva fiilor noștri, urmă moșneagul. Mușchii voștri joacă bucuroși de seve pe sub pielea voastră. Simțitori, tresar pînă și-n umbra unei mîngîieri. Iată-le aici pe iubitele voastre. Fie ca luptătoare, împotriva voastră, fie ca ostatice, aici, la noi, dacă n-au vrut să pună mîna pe coase, pe sape, ca pe arme potrivnice vouă.

Mulțime de glasuri femeiești se însoțeau acum cu vorbele lui: hohote de plîns ori de mînie.

— Luați seama, zise bătrînul de jos. Carnea voastră doldora de sevele vieții va fi la fel de sleită ca mușchii bătrînilor. Știm ce pustiu urmează după luptă. Totuși veți pieri de răul armelor dacă nu vreți să lucrați pămîntu-n bună pace. Dacă ați îndrăznit să ne uitați, pe noi, întruchiparea voastră viitoare și în același timp trecutul vostru. Știm, din rîndurile noastre vor cădea mai mulți. Dar morții voștri, cîți or fi, vor fi tot os din osul nostru, tot fiii noștri mult iubiți. Noi, poate, vom pieri pînă la unul. Dar e mai bine să arunci în luptă ceea ce foamea-ți ia oricum, cu-ncetul. Nu ne-am născut nici noi bătrîni, cunoaștem deznădejdea lîncezelii. Dar nu e îngăduit ca soarele să vlăguiască matca pîinii și nici să o năruie pe cea a dragostei.

— Nu știu ce tot spune, dar e frumos, zise cineva de sus, de după zid.

— Tații voștri, mumele voastre au trecut pe aici, noaptea. Nu le mai pricepeați nici vorba. Ați azvîrlit cît colo mîna mîngîietoare a iubitei. Nu mai e altă cale de pace, decît războiul. Alegeți. Vatra sau moartea. A noastră, a tuturor.

Ziditorii stăteau în jurul zidurilor, cu spinările strîns lipite de zid. Se străduiau să priceapă cuvintele, dar în zadar. Ca și cum zidul ar fi lăsat să treacă doar sunetul, oprind înțelesul: numai melodia lor agitată pulsa în aerul dens. Bătrînul se înfățișa vederii, atîta tot. Imaginea neînțeleșelor sunete, însuși zvonul neînțeles, un cîntec înzestrat cu brațe și picioare. Fără cuvinte nici mișcările n-aveau sens. Cu luciu tot mai greu îl încărcă lumina.

— Nu vrem decît să ne cunoaștem puterea, să ne dăm seama cît putem, noi singuri! — strigă tînărul cu pele-rină. Vrem să aflăm ceea ce voi știți...

Atunci îi fu străpuns gîtlejul de cea dintîi sulîță por-nită-n zbor. Pe gură nu i se mai revărsau cuvinte, ci sînge: cine avea ochi de văzut vedea. Mantia prelungă, trup din multe, multe trupuri, îi unduia în jur cu moar-tea-n falduri. Nu putea nici să cadă, arma, o furcă știrbă, îl țintuise de zid. Iar jos unul dintre tinerii aceia schi-lavi, strîmbi și șhiopi necheza de bucurie că-l nimerise.

În urma semnului plin de înțelesuri se repeziră în-lăuntrul zidurilor. Se vădi acum că vorbitorul dintîi, cel ce se îndepărtase într-o zi ca să vadă, avusese dreptate: turnul era ca o fortăreață. Dar el, el unde era?

Bătălia dură zile-n șir. Bătrînii și femeile luau parte la luptă ca la munca cîmpului: în zori își luau armele, coase, cazmale, furci, îmblăcie, la apusul soarelui le lăsau spre odihnă. Bătrînii și femeile loveau întruna, cei dină-untru nu făceau decît să se apere: cînd fierul coasei alu-neca pe tîrnăcop le sfîrteca mașele ghiorăitoare. Tabăra celor dinafară era decimată doar de foame și de oboseala care aici purta într-adevăr chipul morții. Seara îi plîngeau pe cei pe care-i omorîseră peste zi.

Îndărătul zidurilor, seara era din nou tăcere. Tinerii ședeau roată, cinchiți și se uitau unii la alții. Din înăl-țimea turnului neîmplinit luna captivă îi poleia. Albul

ochilor prindea lumini de arginți dați de-a dura — vis-terie prădată și lăsată în plata Domnului, în deșert.

— De ce nu-și dezleagă limba? — se auzi o întrebare. Cine-i cel ce este cu noi?

Cei din turn dormeau, sulilele, furcile conteniseră, bătaia lor nu se auzea în ziduri.

Dedesubt, împrejurul focului, jucau scălimbii. Părinții le înfășaseră picioarele de prunci, ca nu cumva să-i găsească buni de oaste și să-i ia și să-i ducă vreun împărat. Degetele ce înstrunau arcul erau strîmbe, labele picioarelor închircite ca frunzele toamna. Dănțuiau de mama focului. Uite-așa și iar așa, le-nvîrteau pe mîndrele cu sînii dați în pîrg. Erau multe văduve de oameni teferi: ele băteau în ceaunele hăulitoare în spatele oștii. Ura și pizma fetelor care-și aveau iubiții acolo sus, în dosul zidului obosise în vîrtejul ce nu se mai termina. Frumoasele lor spinări se îndreptară iar întinse pe pămîntul bătucit. Ochii se adumbreau, gurile se puneau. Ca într-un vis — deci cu o duioșie ce putea fi trecută cu vederea —, bătrînii tați mîngîiau uneori părul fetelor desfăcut pe pămînt, pe nisip, sub corturile așezate de mîntuială. Mîinile bătrînelor, palmele lor se închideau asupra cîte unei amulete, aidoma unor scoici în a căror strînsoare naște amintirea.

În spatele zidului, sudoarea se prelingea pe torace, pe pielea orfană de magia kabalei, spre pîntecele surpate, pe curbura grijilor trupului. Dar totul în tăcere. Tinerii îmbătrîniți de moarte se aruncau în luptă scrîșnind, fără de vorbe și nu se mai dădeau în lături să ucidă și ei. Pretutindeni zăceau cadavre, cele ale bătrînilor destinsse, calme, retrase parcă întru firească odihnă, cele ale tinerilor răsucite, contorsionate, de parcă saltul conținut în ele n-ar fi încremenit decît pentru o clipă, gata să se continue abandonînd forma de-acum definitivă a trupului.

— Și pînă la urmă o să murim cu toții de foame, zise cineva într-o seară. Ei sînt lipsiți de hrană deoarece am lăsat ogoarele în paragină, iar noi sîntem lipsiți deoarece ne stau în cale. Sîntem ca niște prunci nevolnici: dacă am vrea să le cerem să ne lase să ieșim de aici nu ne-ar înțelege graiul.

Dar sorții bătliei nu se limpezeau: bătrînii și scă-lîmbii nu puteau pătrunde în turnul preschimbat în fortăreață, iar cei de dincolo de zid n-aveau de gînd să cucerească șesul însemnat, seară de seară, de focuri tot mai rare.

Într-un amurg, în liniștea sigură, unul dintre ei — cel care spusese „o să murim cu toții de foame“ — se încumetă să coboare în josul fortăreței.

Se afla acolo și moșneagul și măgarul cu crucea lui de pâr. Își căuta fiul printre morți și era bucuros că nu-l găsea. „În privința asta, noroc de stele că se află așa de sus“, își zise și cînd ridică privirile spre cer își zări fiul. Stătea rezemat în coate pe parapet și se uita în jos la nevestele nurlii ce dănuiau în preajma focului.

— Îs frumoase? — întrebă bătrînul, încetișor, ca nu cumva să-l pună pe fugă.

— E și ea acolo? — întrebă băiatul.

Bătrînul dădu din cap.

— S-o trimit sus?

— Am apucat și ziua asta?

— E tot ce-ți trebuie?

Fiul bătrînului întoarse capul spre turn: în lumina lunii părea un rug din lemne verzi văzut din interior, din mijlocul rugului.

— Bine, răspunse. Hai să nu fie tot ce-mi trebuie. Nu-mi trebuie nimic. Rămîn pe loc.

— Mi-ar fi fost rușine să te știu primul care pleacă. Merindea ai mîncat-o? Ce ți-am adus atunci, bucatele de la început.

— Păi, erau ale mele, nu? — zise băiatul. Nu: i-am lipsit de ele.

— Să-ți mai aduc. Seara, ți-aș putea aduce.

— Nu, să nu mai aduci, zise băiatul. Ar însemna să aduci iar moartea cuiva. Am ajuns să stăm aici gură-n gură cu moartea.

Bătrînul dădu din cap, acolo, afară.

— Știu cum vine asta, zise. N-o să ne mai întîlnim. Măcar de-ați avea dreptate. Rămîi cu bine. Se întoarse, creștetu-i pustiu se desena clar pe cer, ca o țintă. To-țuși, zise, cum se face că noi doi ne putem face înțeleși, dar eu nu pricep limba nici unuia dintre tovarășii tăi?

— Limba ălora? Poate că nici înainte nu știau să vorbească.

— Să nu cazi în păcatul trufiei, zise bătrînul.

— Atunci nu știu de ce, zise băiatul. Ar exista cineva care ne-ar putea lămuri și în privința asta, dar nu-l pot recunoaște. Tace. Cîtă vreme tace e bine sau, oricum, nu este foarte rău. Numai nenerocirea îl face să prindă grai.

— Bine de voi, zise bătrînul, dacă aveți pe cineva să vă agrăiască.

Dar nu se împlini rostirea nimănui. Cuvintele strigate din cele două tabere treceau unele pe lîngă altele și toate pe lîngă înțeles. Înăuntrul zidului chemarea plină de dor a iubitelor răsuna ca un bocet, iar strigătele de luptă ale celor de sus cădeau ca niște urlate pe cîmpie întetîind curajul părelnic al singurătății.

Într-odimineață o aflară printre ei, înăuntrul zidului, pe fata aceea de demult, cu vechea-i aureolă: stătea pe mormîntul iubitului, dreaptă, severă. Nu privea însă în jos, la pămîntul bombat într-o încercare aproape impudică de a se uni cu memoria, ci se uita la tinerii bărbați din preajmă. Iar ei încercau să-i evite pînă și privirile. Cînd treceau pe lîngă ea îi apuca de mîini, se lăsau, ba și le înălțau chiar singuri, de bună voie, arătîndu-i că aveau zece degete, că se cuvenea să le aibe și că, într-adevăr, le aveau. Însă curînd dorința de a mai trece pe lîngă ea îi părăsi. Începură să-și privească mîinile ei înde ei, cătau spre mîinile vecinului și strîngeau pumnii. Mîinile astfel ghemuite, făcute pumn nu au degete. Dar se afla acolo unul cu mînă neîntreagă: prea întreagă. Iar acela era ucigașul.

Noaptea se apropiară de fată doi oameni: fiul bătrînului cu măgarul și o umbră.

— Să nu ne faci una ca asta, zise fiul bătrînului. Nu trebuie să ne nimicim între noi.

Fata nu pricepu, încerca să străpungă întunericul, să vadă ce se ascunde în spatele aceluia chip. Apoi îl și atinse, băiatul îi simți degetele calde, iar mai tîrziu unghiile puternice.

— Piei din locul acesta, femeie! — se auzi atunci un glas, cel din ziua dintîi. Crezi că ne ostenim doar

pentru a vă merita dragostea? Cîta vanitate sălășluiește în sufletul vostru!

Băiatul îl recunoscuse și în aceeași clipă făcu un salt prin beznă și-l înhăță pe cel care grăise. Părea un omuleț ciufulit, mai subțirel pînă și decît propria-i voce.

— Al meu ești, zise. Acum va trebui să-ți dai drumul la gură.

— Pleacă de aici, femeie, spuse omulețul. Asta mi-e voia.

— Să-mi spui pentru ce luptăm! Să-mi spui de ce construim! Iată ce vreau să aud. Ce mesaj ți-a încredințat stăpînul tău? Și cine-i el?

— Nimeni, zise omulețul și chicoti. Ați venit aici de bună voie. V-am spus că aveți un stăpîn doar pentru ca să nu vă apuce frica de voi înșivă. Dar muierea asta trebuie să plece. Mireasma ei e mai rea ca o molimă.

— Nimeni?

— Am să le spun și lor, e timpul s-o știe. Oricum, nu mai putem pleca de aici de vreme ce am ucis.

— Acum nu-i mai interesează adevărul. De-acum nu le mai poate fi de folos.

— Au știut că va fi greu — zise omulețul, în beznă —, și iată că urmează greul, de-adevăratelea.

Băiatul îi dădu drumul, se ghemui pe călcîie și-și cuprinse genunchii cu brațele: se strîngea în brațe, ca și cum ar fi strîns un dușman.

— Pleacă de aici, îl auzi pe celălalt. Pleacă, femeie.

Ridicînd ochii zări un pumn avîntat spre cer, înscris pe talgerul luminii. Făcu un nou salt, pară lovitura îndreptată asupra fetei, apoi lovi la rîndul lui. Omul acela subțiratic își dădu duhul în cîteva clipe: îl puteai vedea luîndu-și zborul prin răcoarea nopții.

Cînd băiatul se ridică, fata tocmai termina de curățat lama unui cuțit. Nisipul era fin, potrivit pentru o treabă ca asta.

— L-ai omorît, îi spuse.

— Tu l-ai omorît, zise fata. Pricepi?

Băiatul înțelese, ca și cum i-ar fi vorbit unul dintre tovarășii lui dinlăuntrul zidului sau ca și cum glasul ar fi răsunat chiar în sinea sa.

Fata se afla deja pe prima treaptă — înaltă cât un stat de om — a scării ce șerpuia spre înălțimi.

— Oameni buni! — strigă.

Încet, osteniți de truda singelui vărest, oamenii se ridicau la suprafața somnului, ieșeau din amorteală adunându-se în josul scării în a cărei treaptă, în cea dintâi, era închis un mort.

— Iată turnul! — strigă fata. Din voia noastră l-am clădit, pentru noi, înalt cum nici în vise n-am visat. Iată-l acum, aici. De-l vom împlini, dacă-i vom așeza acoperișul, se va afla curînd și-un comandant cu mintea rătăcită care să vrea să-și treacă în revistă de acolo, de sus, oștile, să-și numere steagurile, să-și bucure ochii cu priveliștea prăzii de război. Sau, cine știe, tot felul de preoți învîrțiți se vor apuca să se învîrtă acolo, sus, rostind în gura mare feluritele nume ale timpului... La cebun?

Un murmur pierdut, fără de cuvinte umplu spațiul de sub uriașa cupolă selenară a turnului.

— Dacă vom continua să construim — strigă fata, în timp ce lama cuțitului îi lucea la brîu — va trebui să și punem ceva deasupra. Ce anume?

Nu pricepeau, așadar nu știau ce răspuns se cuvine să-i dea. Nu erau cuvinte potrivite în gura unei fete. Se uita în sus, la luna care umplea deschiderea circulară a turnului acoperindu-i pe toți aidoma unei cupole de aur luminos.

— Iată! Iat-o acolo! Ea e bunul nostru și împărăția noastră. Cea care nu are stăpîni în stare să trimită soli spre a grăi, zise fata și mîna ei atinse plăseaua cuțitului. Ați ajuns acolo. Vă iubesc.

Fiul bătrînului cu măgarul se afla și el în mulțime și el singur, cu dreptul celui mort în numele tuturor, înțelegea cuvintele rostite. Ceilalți, cu nările tremurînd în calea acelei miresme ciudate, se uitau la femeia ce se zbătea în lumină, la buzele care le vorbiseră despre iubire și astfel se pomeniră chiar în pragul înțelegerii, la un pas de sensul tainei pe care ea le-o împărtășise și care era poate un păcat sau o crimă, dar le fusese încredințată și ei toți urmau s-o păstreze, dimpreună cu ea.

— Lasă-i! — strigă fiul bătrînului. Viețuiesc în bolgia turnului pe care singuri și l-au zidit, pierduți ca-n pîntecul matern: nu știu nici să vorbească. Și sînt pierduți, pentru că și ei au ucis. Pruncul care nu se naște la soroc își omoară mama, știu prea bine. Trebuie să-i dai afară de-aici. Tu ești durerea.

Chipuri nedumerite, neghioabe se întoarseră spre el, apoi îndărăt, către fata care stătea în lumina lunii, ca un mesager al acesteia. Băiatul bătrînului cu măgarul se gîndi la foame, apoi se gîndi la lună, la marea ciudată care-i smulsese pe ei de pe întinsul ogoarelor lăsînd în urmă sate și case și vieți menite puzderiei.

— Nu cuteza să te desfereci dîndu-te drept înțelesul tuturor lucrurilor — îi strigă el fetei care stătea sus pe treaptă, la înălțimea unui stat de om. Nu-i lăsa să te îndrăgească. Nu ești potrivită pentru asta. Cît despre ei, s-au potrivit deja la gîndul păcii. Pleacă, și te vor urma.

Știa prea bine că e prea tîrziu și în zadar. Vocea omului se face înțeleasă și în lipsa vorbeii. Bărbații stăteau în preajma fetei, cu nările fremătînd, cu ochii holbați. Cu acea forță pe care ți-o dă înțelegerea. Ca și cum puterea le-ar fi izvorît din conștiință. Și de parcă ar fi încredințați că trăind acest sentiment nu-i mai despărțea de fericire decît bătaia unei clipe.

Turnul stăruia neclintit, semiluna pulsa ca o vietate în așteptare.

— Vai — zise băiatul care ajunsese să priceapă —, ei cred că plăcerea naște și rostul faptei. Nu le oferi eternități de-o clipă, dă-le conștiința forței lor proprii. Te implor, părăsește-ne: vom fi mai fericiți văzîndu-te cu dorurile și cu dorința viselor de noapte. De ce ni te-ai întrupat?

Și se făcu seară iar, și liniște.

— Lumea asta nu-i nici parte bărbătească, nici parte femeiască — zise fiul bătrînului cu măgarul —, ci este numai viață. Bărbatul și femeia nu sînt decît uneltele lucrării sale. Nu vă uitați la femeia aceasta! Vă pune să-i atingeți trupul cu degetele pentru a vă face să credeți într-însa.

Se răstiră la el: urlete fără noimă. Nu-și mai dădea seama ce voiau — liniște sau alte cuvinte?

Întunericul mișuna de șoapte, foșnea de parcă pământul s-ar fi atins de ființa deschisă a cerului. Apoi și luna se dădu la o parte din dreptul degetului neclintit al turnului. Noaptea se întoarse cu spatele. Îi cuprinse somnul.

Fata se strecură lângă el.

— Învățătura mea nu e pentru ei, ci doar pentru tine, îi spuse. Tu știi să vorbești. Alintă-mă cu vorbele tale.

— Și atunci voi muri, zise băiatul. Există atîta moarte. Știi bine că de aceea te înțeleg...

— Adevărat, zise fata, e ca și cum ai muri. Dar este totuși viață, este numai și numai viață. Alintă-mă cu vorbele tale.

— Taică-meu m-a luat cu el la pădure. Eu am un tată! Trebuia să mă feresc tot mereu de crengile ce mi se izbeau în față. Le apuca în treacăt și apoi le dădea drumul ca să vadă dacă eram în stare să mă feresc. Naivul! I-am priceput jocul chiar după a doua lovitură. Bărbații trebuie să trăiască singuri, zicea. Să doboare copacii, să-i curețe, să facă grinzi, să ridice case. Să stea acolo și să aștepte căprioarele. La cumpăna lunii, în ceasul cînd căprioarele se prefac în femei. Ciutele pierdute în necunoscut. Iar atunci să împodobești grinzile cu cetină, cu ramuri tinere și să aduni laolaltă dragostea și femeile. Uneori tata mă gonia din preajma lui. Îrni închipuiam că atunci își adună dragostea cu căprioarele. Într-o bună zi, eram ceva mai răsărit pe atunci, n-am mai ținut-o într-o fugă pînă acasă, la maică-mea. M-am oprit în marginea poienii, m-am așezat la pîndă și m-am uitat: am văzut căprioarele atrase de lumina lunii. Pășteau liniștite și din cînd în cînd își apropiiau boturile umede una de trupul celeilalte. Pe locul acela rămînea o dungă delicată. M-am clintit din loc și atunci au rupt-o la fugă. Erau mai frumoase decît femeile. Mama, la spălat, se crăcăna asupra albiei... Taică-meu e acolo, jos.

Fata îl înghionti, îi împuse cu fruntea, apoi își frecă nasul rece de obrazul lui.

— Așa?

Mai târziu îl acoperi aidoma lunii. Sau străluci, sclipi, lumină alături și deasupra, prin beznă.

— Să nu dorești să te dai tuturor celor ce-și întorc ochii spre tine, zise băiatul, după ce se reîntoarse pe nisipul rece. Ei îți înțeleg mireasma și e de ajuns.

Se trezi ultimul și când o zări pe fată era prea târziu: stătea în centrul arenei, iar bărbații tineri se apropiau din toate părțile: ca mușchiul unui trup imens pradă spasmului, mulțimea lor se strângea.

— Luați-vă ochii de la ea! — strigă băiatul și cuvintele răsunară ca un urlet de luptă.

Cercul se închise cu un zvîcnet, iar el striga în zadar, căci nu-l mai înțelegeau.

Trupurile încinse se întâlneau în centrul convulsiv al cercului, se loviră și se încheștară — abia vizibil însă, căci încordarea menținea echilibrul —, era același prag dincolo de care nu putea trece nici unul, umerii, umăr lângă umăr, îi umpleau de forță și îi anihilau în același timp. Când se întâmpla ca unul să vrea să părăsească această strînsoare îl aduceau îndărăt, aproape cu deznadejde, vrînd să rămînă cu toții și să se afle toți odată acolo unde nu era loc decît de-un singur om.

Le vorbi, îi imploră, strigă și urlă la ei. În zadar. Atunci izbi. Îl lovi pe unul care îi semăna. Ca un snop, legătura oamenilor se desfăcu, strînsoarea încetă dintr-o dată. Oamenii se repeziră în afara zidurilor, cuprinși parcă de teama strîmtorii însăși a locului. Când băiatul bătrînului cu măgarul, împreună cu fata ajunse și el în afara zidurilor, ei stăteau în drepul unicei ieșiri, cu spatele la tabăra din josul turnului, deci și la sulilele ațintite asupra-le.

— E al tău, zise băiatul. E turnul tău, îl poți face una cu pămîntul.

Se îndepărtă. Fata rămase în cadrul pustiu al porții, neclintită.

— De-acum are să fie mult mai greu, zise băiatul. Vei sta acolo și nu se va mai putea pătrunde în turn — din cauza ta. Va fi mai greu, dar va fi mai bine. Iată, oamenii: au construit cu mîinile lor și au ucis cu mîinile lor. De-acum vor fi oameni. Vor trage brazde lungi, lungi pe cît de înalt este turnul.

Între timp, în tăcere, bărbații tineri începuseră să care piatra rămasă, se apropiau de poartă și așezau piatra, lespede peste lespede.

În cele din urmă, iată că în zid se afla o femeie iar în femeie poate că se afla un copil care avea să se răzbune prin blîndețe și să aducă mîntuirea iubirii.

Cînd încheiară zidul, bărbații tineri coborîră în josul dîmbului și își îmbrățișară mamele, iubitele. Înainte de a pleca, se mai uitară o dată în urmă. Turnul stăruia aidoma unei coloane tefere, compacte și nu avea decît o singură ieșire: către cer. Și-l arătară cu gesturi pline de mîndrie, apoi plecară la casele lor.

Cuprins

<i>Prefață</i>	5
Adolescenți	15
Femeia, copilul și bărbatul	18
Scandal sau Adio, tinerețe	56
Orașul străin	73
Liniște	103
Noaptea lin coboară	109
Asociații libere	121
Piatra unghiulară	131
Frumoasele iubiri	148
Sînul familiei	158
Bunicul vîndut	174
Turnul Babel	200

Lector: GABRIEL GAFIȚA
Tehnoredactor: LEPOIEV ȘTEFAN

*Bun de tipar: 18.IV.1980. Apărut: 1980. Format 54×84/16.
Coli editoriale: 11,95. Coli tipo: 14.*

Tiparul executat sub comanda
nr. 772 la
Întreprinderea poligrafică
„13 Decembrie 1918”,
str. Grigore Alexandrescu nr.89—97
București,
Republica Socialistă România